

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Alex. Jänisch

Humoresker
och
Pennteckningar

och
ker
ning

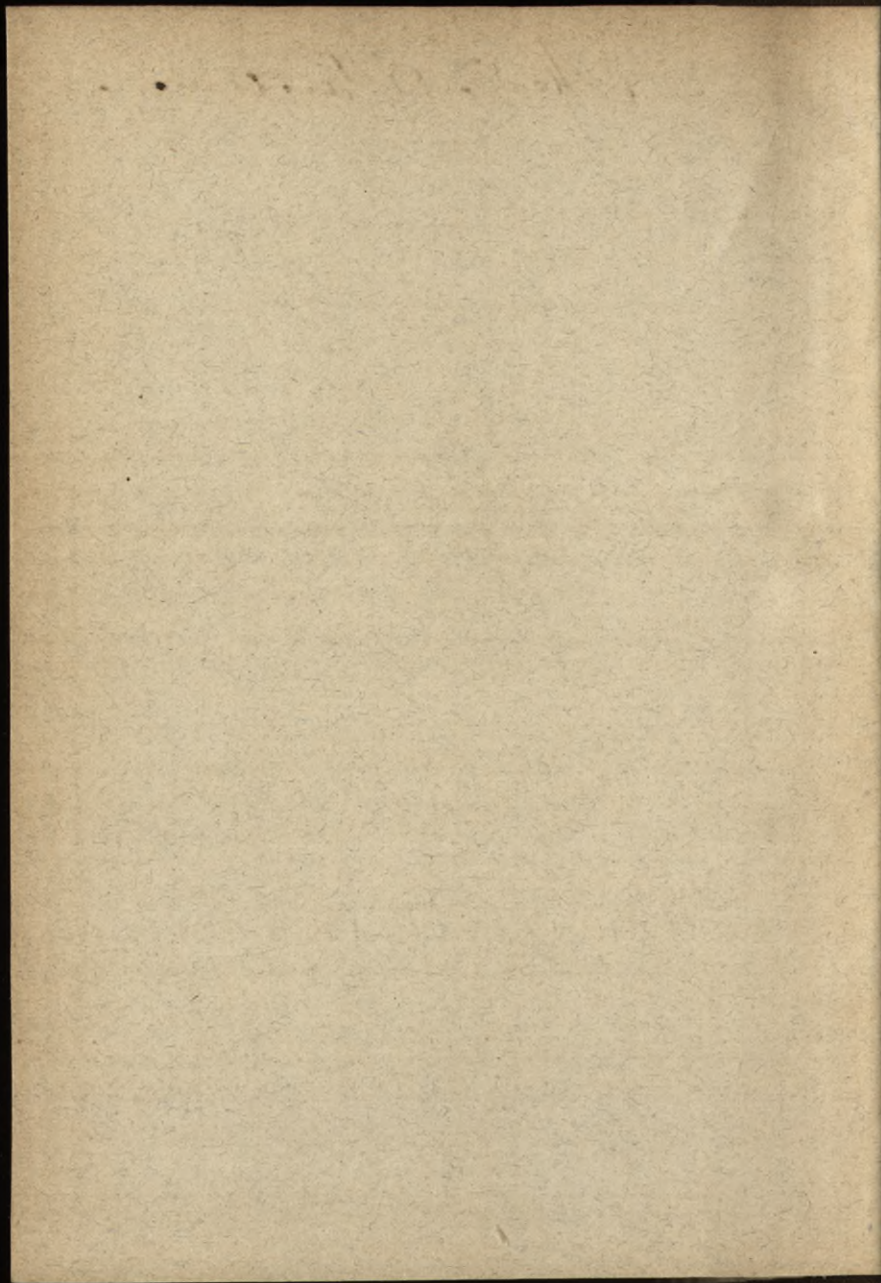
11

Litt.
Sv.

217

Merid Sullemans

HUMORESKER
OCH
PENNTECKNINGAR

AF

ALEXANDER JÆNISCH

SAMLADE OCH UTGIFNA

AF

WILH. BOLIN

○

HELSINGFORS 1898

G. W. EDLUND, FÖRLÄGGARE

Innehåll.

	Sid.
Alexander Jaenisch. Inledande minnesteckning af utgifvaren.	1

Humoresker & Pennteckningar:

1. Syndaflo den	13
2. Stora män	17
3. Wiborg	21
4. Publicister från barnkammaren	24
5. Skälig vinst	27
6. Bättre folk	31
7. En tur vesterut	35
8. Mamsell Eulalia	48
9. Kvinnan och politiken	52
10. Hvad oss göres behof af	57
11. Till mina barn	61
12. Språkmanin	65
13. Ett klingande hufvud.	69
14. Nyårsvisiterna	73

II

	Sid.
15. Husmanskost	77.
16. Konversationsrådet Danselin	82
17. Vårt sällskapslif	88
18. Kapten Sursill	93
19. Till våra herrar.	100
20. Prat	104
21. Hvem menas dermed?	108
22. Ur en beskedlig karls anteckningar	113
23. Bref till Anna B.	118
24. Eldömenniskan	125
25. Reseminnen I—III	128
26. Den kinesiska ambassaden	142
27. Reflexioner om kommunalpolisen	148
28. En tidningsskrifvares morgonbetraktelser	152
29. Binäringar	156
30. Nöden i landet.	160
— a. Almanackan för 1869	164
— b. Tidningarnas plagierande.	168
[N:o 1—30 samt a. & b. från Wiborgs Tidning 1864—68]	
31. Krigaren betraktad från kvinlig synpunkt.	173
32. Respekt för spegeln	179
33. Antipoder.	184
34. De allvetande	191
35. Det sanna och rätta	198
36. Min moster	204
37. Inhemska snillen	211
38. Barnsligheter	216
39. Strödda reflexioner	220

	Sid.
40. Herr Bubbelström	225
41. Skrik	231
42. Missförstånd	236
43. Ett mönster för sitt kön	240
44. Den rytande sparfven	249
45. Vålgörenhet och brännvin.	254
46. Konsten att blifva en stor man	259
47. Löneförhöjning	264
48. En opartisk man	269
49. Literaturens gardesofficerare	274
50. Tal till den studerande ungdomen	279
51—54. Gnostiska föreläsningar:	
I. Om staten	284
II. Om toaletten	289
III. Om lögnen.	294
IV. Om själfbeundran	301
55. Våra turister.	306
56. Teori och praxis	311
57. Alarmister	316
58. Om kvickhufvuden.	321
59. Min farbror	327
60. Fröken Fläderkrona	333
61. Att koka soppa på en spik.	338
62. Filosofins olycksbarn	345
[N:o 31—62: „Vikingen“ 1870—74]	
63. Vålgörenheten förr och nu	350
64. Nationela egenheter	355
65. Bildadt folk	361

IV

	Sid.
66. Bref från Helsingfors	3657
67—69. Filosofiska betraktelser I—III	3712
[N:o 63—69 Finsk Tidskrift och Nya Pressen 1877 - 83]	
Förklaringar och tillägg	3837

För större delen af dem, hvilka på senhösten 1896 genom tidningarna blefvo underrättade om **Alexander Jaenisch's** fränfälle, torde namnet varit obekant, och att honom egnats en längre nekrolog har sannolikt varit lika öfverraskande som uppgiften, att dess föremål tillhört vårt lands mera framstående skriftställare. Men äfven de, som känt till detta och bevarat ett minne af hans egendomliga författareskap, hade under närpå en half menniskoålder ej varit i tillfälle att förnya bekantskap dermed, och blott i flygtiga drag kunde nekrologerna redogöra för denna hans verksamhet, som uteslutande varit synlig inom den periodiska pressen.

Då uttalades den önskan att alstren af hans begåfvade penna måtte samlas och utgifvas i bokform. Detta sker härmed, och vårt lands svenska literatur finner sitt författareled ökad med en originell skriftställare, som i mer än ett afseende är förtjent af en varaktig hågkomst.

Han sjelf har visserligen aldrig ansett sig för skriftställare och var det ej heller, för såvidt dermed skall betecknas ett bestämdt lefnadskall. Sitt författareskap utöfvade han alldeles på sidan om sin

embetsställning, han brukade pennan liksom på lek, för att då och då yttra sig öfver frågor, som stodo på dagordningen, eller leda uppmärksamheten på företeelser i ett eller annat afseende värda att beaktas. Icke för att göra sig sjelf hörd eller söka gifva en särskild vikt åt den sak han upptagit till behandling. Hvad han för tillfället framställde var liksom totalsumman af ett samtal i förtroligt lag mellan några personer med bildning och lefnadsvett, ibland hvilka han sjelf, både på grund af gedigna insigter och en utprägladt sjelfständig karakter, blef tongifvande. Genom hans skickliga penna sammanfattade i en lättläst och tilltalande form, ansågos dessa teckningar af honom sjelf endast ega stundens betydelse, och därför har han aldrig kunnat förmås till att med egen hand undandraga dem den ofelbara glömskan i den dagliga pressens bottenlösa djup.

Icke desto mindre hafva alstren af hans penna för alltid den stilistiska tjusning, som ända från deras första framträdande gjort dem tilldragande, och dertill ega de fortfarande den betydelse att lemna en inblick i ett bestämdt tidevarfs tänkesätt och belysa förhållanden och händelser ur en synpunkt, som ovilkorligen bör tagas med i beräkningen vid uppskattandet af vårt lands odlingsarbete. Om han ock för egen del med sina teckningar närmast ej afsett annat än att vara underhållande, verka de lika mycket genom den afgjorda sjelfständighet i öfvertygelse, som uppbär dem.

Jaenisch var redan 32 år gammal, då han framträdde som skriftställare, utan att derförinnan hafva tänkt på en sådan verksamhet. Född i Willmanstrand den 31 Augusti 1832, der hans fader varit postmästare, besökte han till först en småbarnskola på orten. Från denna tid har han senare meddelat en liten, särdeles karakteristisk interiör, som återfinnes i humoresken „Det sanna och rätta“ [35], med stor skicklighet tillämpad på den här i landet länge hysta skuggrädsla gentemot våra östra grannar, hvarom vi numera knappast ega någon föreställning, och det till stor del tack vare de publicistiska fejder med dervarande „opinionsledare“, som allt sedan hr Katkoffs utfall mot vår statsförfattning blifvit ett stående tema i våra offentliga diskussioner.

Vid 13 år fördes han till kadettkåren i Fredrikshamn, svårligen på egen begäran, utan med hänsyn till de fördelar, som förnämligast äro bestämmande för ett sådant beslut hos föräldrar. Han genomgick hela kursen, dock utan att, såsom han senare berättar i en af sina pennteckningar [7] „En tur vesterut“, hafva kommit långt i „konsten att stå på ett ben“, ett på den gamla nikolaitiska tiden med synnerlig förkärlek idkadt exercissätt, numera utdömdt inom den militära praktiken. Utdimmitterad 1851, afsade han sig chancerna att framdeles i tidningarna ihågkommas under rubriken „Vår landsman“, och tog studentexamen, utan att dock därför undgå uni-

formen. Kort förut hade landets högskola fått sig förordnad en dylik för sina alumner, af diciplinära skäl; den dittills brukliga lyran i mössan ansågs icke vara tillräckligt utmärkande. Då han 1856 aflagt kameralexamen, var studentuniformen redan vorden en myth, till omisskänneligt bevis på, att detta alldeles af sig sjelf i glömska fallna påbud var utan alla lifsrötter.

Kort före det han kom att lemna universitetet, hade familjen flyttat till Wiborg, hvars postförvaltning då blifvit anförtrodd åt hans fader, som vid blifvit denna befattning ända till sin död i slutet af 1863. Inemot tre år efter slutad akademisk lärokurs var Jaenisch hänvisad till konditionering inom familjer, tills han 1859 lyckades få anställning såsom häradsskrifvare i Lappvesi domsaga; tre år senare öfverfördes han, i enahanda befattning, till Stranda härad, som äfven medgaf en bosättning i Wiborgs stad.

Inom redaktionen för den då med anmärkningsvärd skicklighet skötta „Wiborgs Tidning“ råkade Jaenisch träffa några forna vänner från universitetet. Umgänget med dem hade dock varat inemot två år, innan han försökte sig med pennan. Det skedde i början af April 1864 med ett „moraliskt-geologiskt föredrag“ om „Syndafloden“. Betraktelserna gällde följderna af den kort förut i vårt land genomförda myntreformen. Det hela var blott ett skämt, som dock antydde att författaren godt hade reda på det

sakliga i frågan. Men det anmärkningsvärda i detta försök var, att det visade hans stilistiska färdighet och att han i form och ton träffat det för sin begåfning bäst egnade framställningssättet. Han inträdde i bladets redaktion och tillhörde den under loppet af fyra år.

Hans bidrag till tidningen blefvo företrädesvis af det för hans penna synnerligen karakteristiska slaget, och innan första året gått till ända, hade man redan öfver hela landet vetat lägga märke till hans underhållande artiklar. En deribland, benämnd „Ett klingande hufvud“ [13] aftrycktes i Hel-singfors Dagblad och gick sedan genom några lands-ortsblad. Författaren hade der till granskning upp-tagit ett på den tiden mycket gängse slagord inom den akademiska sferen. Det „nationela sjelfmedvetandet“ befann sig då ännu i sina barnaskor och den motsvarande egenkärleken yttrade sig bland annat i den naiva föreställningen, att „landets hopp“ så godt som uteslutande bestod af „goda hufvuden“. Artikelförfattaren hade därförinnan äfven ur andra synpunkter belyst denna puerila, men af den herr-skande opinionen med förkärlek omfattade fördom, såsom äfven kan ses af numrorna 2, 4 och 46 i förevarande samling. Med artikeln „Bättre folk“ [6] gick han en annan fördom på lifvet, och då dessa angrepp icke kunde förfela sin verkan, började alla de, som ansågo sig hafva skäl att tacka Gud för det de sjelfva ej vore sådana som de träffade,

småningom undra öfver „hvem som kunnat vara menad“ med vederbörande teckningar. Redan första året gaf författaren det rätta svaret härfpå i den pikanta godbiten „Hvad oss göres behof af“ [10*] för att året derpå, ej mindre skickligt, direkt bemöta samma fråga [21].

Med sin skarpa blick för svagheter och löjligheter inom det hvardagliga kom han att teckna en hel rad liffullt återgifna typer, både på mans- och fruntimmerssidan, dock alltid från den bättre lottade samfundsklassen. Han försummade ej heller att åt samma håll lemna upplysningar i allmänna lifsfrågor, om hvilka begreppen, den tiden åtminstone, voro temligen oklara hos det öfvervägande flertalet. Såsom prof på detta hans lyckliga undervisningsätt hafva här upptagits några, som ännu i denna dag äro upplysande [5 o. 26]. Att artiklar i national-ekonomiska ämnen, skrifna för redaktionela behof och hållna i en motsvarande ton, uteslutits från samlingen, torde befinnas vara i sin ordning, då de, ehuru vittnande om goda och sunda åsigter, icke äro särskildt utmärkande för hans skrifsätt. Deremot

* Det kunde förtjena anmärkas att ett i samma artikel supponerad fall att göra karriär genom talanger sedermera bokstafligen gick i fullbordan på en hans f. d. klasskamrat från kadettkåren, som genom ett tillfälligt parti whist med högt-upsatta personligheter kom på en bana, den han med sitt eget knappa pund aldrig hade kunnat beträda. Han torde numera vara död.

hafva med samlingen införlivats hans trefliga rese-skildringar [25] och dertill sådant, som berör Wiborg och eger ett allmännare intresse [3, 23].

Redan med år 1867 blir hans verksamhet vid Wiborgs tidning starkt inskränkt i följd af ökade tjänstegöromål, så att endast några få bidrag ingå i bladet. Hela följande år tillbringar han ännu på orten, utan att en rad af honom blir synlig, och likaså förblir det intill slutet af 1870, då han omsider öfverflyttat till Helsingfors, der han året dertöföinnan blifvit anställd som kamrerare vid Finlands bank. Att hans penna nu åter togs i anspråk, berodde på den större sammanslutning, som visade sig vara erforderlig för att skydda den svenska bildningen i vårt land.

Första yttringen här af var det kortlivade veckobladet „Vikingen“, olyckligt redan genom det utmanande namnet och genom att dess ledning kom i händerna på en oerfaren diletant, med klenskaper och mycken god vilja, som dock ej hade någon motsvarande förmåga att stödja sig på. För att motsvara sin bestämmelse var det uteslutande hänvisadt till frivilliga bidrag från intresserades sida, och ibland dessa voro de med märket Gösta försedda onekligen de mest betydande. Det var först från denna tid Jaenisch på så sätt signerade sina artiklar, som gjorde hvarje dem innehållande tidningsnummer till ett högtidsblad. Troget höll han ut under de fyra åren af bladets bestånd, då dess

uppgift öfvergick och med bättre framgång löstes af Finsk Tidskrift och Nya Pressen. Till hvartdera organet har han lemnat några bidrag, som alla upptagits i förevarande samling [63—69].

Det som gör alla dessa artiklar läsvärda ännu i dag, beror på deras fullkomliga fördomsfrihet, deras hänsyn till allmänt menskliga intressen och förhållanden. För Jaenisch låg den svenska bildningens betydelse för oss icke uti att den var svensk, utan uti dess oskattbara värde att erbjuda oss en lätt åtkomlig väg till vesteuropeisk odling. Detta hade han till ögonmärke uti sina artiklar, som ingalunda uteslutande voro riktade mot aggressionen från vederbörligt håll. Under sin mångåriga vistelse i landets östra trakter hade han, såsom med rätta blifvit framhållet, af omedelbar erfarenhet öfvertygat sig om vigten af den vesterländska kulturen för vårt folk, som man var på väg att vilja lyckliggöra med ett bildningstillstånd, „då Runeberg i eget land komme att läsas med lexikon“. Att denna propaganda den tiden sjelf bedrefs på svenska, i enkom därför underhållna tidningar, roade honom ofantligt, och han för sin del var långt ifrån att anse vårt lands svenska befolkning ungefär såsom en till utrotning prädestinerad indianstam, af hvilken det därför ännu fordrades, att den sjelfmant skulle instämna i den dödsdom, hvarmed man välvilligt hade ihågkommit den.

Han var icke partiman och säkert höjd öfver all partiförblindelse. Af hans några och trettio artiklar från denna tiden vänder sig endast ett halft dussin [41, 42, 50, 57, 64, 66] direkt mot den svenska bildningens vedersakare. I öfrigt gälla de sådana menckliga svagheter, som godt trifvas med vesterländsk bildning. Men väl äro dessa hans antifennomanska artiklar af en anmärkningsvärd kraft, och deribland särskildt hans „Tal till den studerande ungdomen“ [50] ett verkligt mästerstycke. Föranledt är det af en på 70:talet existerande plägsed hos den studerande ungdomen att under namnsdagsmånaden April uppvakta högskolelärare med sång; hvilken dessa plägade besvara med högtidliga tal, troget refererade i följande dagens tidningar*. Särskildt uppvaktningen under senare hälften af nämnda månad hos en inflytelserik personlighet, som flere decennier igenom agerat „försyn“ på det nationela hållet, begagnades af vederbörande för att lägga nya bränder i den fosterländska lågan. Med detta för ögat kan man icke annat än beundra den sans och den manlighet, hvarmed Jaenisch afgaf sitt utlåtande i saken. Af samma lyckliga halt är artikeln „Nationela egenheter“ [64], anmärkningsvärd både genom den muntra stämningen i det hela och den verkliga geniala

* Bruket hade under senaste årtionde afstannat, då det innevarande år på Georgsdagen, utan synnerlig nödvändighet, åter upplifvades.

slutvändningen, ofelbar i sin verkan äfven för den, som läst artikeln förut.

Hans sista bidrag äro från sommaren 1883. Der-
efter kunde han ej mera förmås att skrifva något.
Sedan 1876 vorden kamrerare i statskontoret, var
han starkt upptagen af tjenstegöromål, som tids-
togs all hans tid i anspråk. Hvad han annars deraf
hade till eget förfogande använde han numera ute-
slutande till att utvidga sin omfattande beläsenhet.
Han var en flitig besökare af universitetsbiblioteket
och följde med den nyare forskningen inom natio-
nalekonomien, inom historien och etnografien, inom
religionsvetenskapen och politiken med en noggrann-
het, som kunde tjena till förebild för mången lär-
d af facket. Då han dessutom, såsom hvarje sann
bokvän, höll sig ett eget bibliotek af gedigen lite-
ratur till omläsning, kan man godt förstå att lusten
för eget skriftställereri svårligen mera ville inställa
sig, helst hans sjelfkritik år för år blifvit allt strän-
gare. Med åren hade ock löjet försvunnit från hans
läppar. Man bör vara ung för att idka det skrift-
ställereri, hvaruti han försökte sig, plägade han gifva
till svar på uppmaningar att ej låta pennan rosta.
De sista fem åren tillkom ännu en allvarsam ohelsa,
som i förtid gjorde honom till en åldring med böjd
hållning och tung andhemtning. In i det längsta
förblef han verksam i sitt embete, på hösten 1896
blef hans tillstånd allt betänkligare och den 30 No-
vember samma år slutade han sin lefnad.

Det han sjelf satt minsta värdet på, hans författareskap, blir nu hans minne inför efterverlden. Här framträder hans personlighet i all den tjusning, som gjorde hans umgänge så tilldragande. De voro ej många, som kommo honom nära. Dertill var han alltför tillbakadragen och anspråkslös, och äfven de få, med hvilka han stått i beröring, fingo af honom, som aldrig talade om sig sjelf eller på något sätt ville ställa sin person i förgrunden, inga andra meddelanden än som gällde saker af allmänt intresse, åt hvilka han egnat sin uppmärksamhet. Ett samtal med honom var alltid lärorikt, upplysande genom hans mångsidiga beläsenhet och den sjelfständighet i tanke och omdöme, som äfven utmärker hans verksamhet såsom skriftställare.

Och såsom sådan erhåller han genom förevarande samling ett aktringsvärdt rum. Om ock alstren icke äro af ett genomgående högre värde, verka de dock alla tilltalande genom sitt älskvärda goda lynne, sitt fina skämt och sin oförargliga skalkaktighet. Alltid är det en man med gedigen bildning och en trofast karakter, som man har framför sig, fri från all den plumphet och tvetydighet, hvarmed vulgära yrkesskribenter pläga krydda sina godbitar för att roa en tanklös publik, omättligen i sin lusta för skvaller. Derför skall man kunna läsa hans artiklar om och om igen, och äfven der hans dom faller strängast, skall man högakta honom för det saktrogna allvar, som aldrig låter honom frossa

i en hjertlös öfverlägsenhet gentemot det angripna. Hans skratt kom af hjertat, ty han egde en verklig humor, som väl klandrar det förkastliga, men alltid förstår det. Stilistiskt äro många af hans artiklar så lyckade, att åtskilliga yttranden vore egnade till att blifva „bevingade ord“.

Wilhelm Bolin.

Syndaflo den.

Moraliskt-geologiskt föredrag.

Verlden, mina damer, var fordom helt annan ännu. Det var en tid, så säger man, för mycket, mycket länge sedan, då inga klubber funnos och inga whistpartier, inga sjelfkära Pebersvende och inga gamla flickor. Så snart mannen nådde tjugu år fick han tjenst på stat, och innan han ännu hunnit aftjena begrafningshjelpen, låg han på knä för sitt hjertas utkorade, i sin nya uniform. Fick han korgen, så hängde han sig genast, mina damer, — så älskvärda voro herrarna denna tid. Slädpartier och bröllop, kafferep, barnsöl och lotterier för välgörande ändamål aflöste hvarandra dag från dag, och aldrig föll det mannen in att brumma öfver en sidenklädning eller visa sin brist på smak genom att kritisera krinoliner eller ryska pelsbahytter.

Men ack, när var sällheten ogrumlad på vår mörka jord! Denna tid, med sina hyggliga äkta män, sina unga tjusande fruar, äfven denna tid, säger jag, var ej utan sina sorger. Den ännu i våra dagar olösta löneförhöjningsfrågan — „*Der uralte Weltschmerz*“ — stod redan då ett hotande spöke

i livvets rosengård. Århundraden igenom hjälpte man sig, så godt det gick, med att gå i borgen för hvarandra; men krinolinerna blefvo allt vidare, släpen allt längre, mode-bulletinerna från Paris kommo allt tätare, och så inbröt slutligen en verldsbankrutt, hvars make aldrig förr eller sedan blifvit sedd. „I fyratio dagar och fyratio nätter“ regnade bodräkningar och förfallna reverser, utmätningar och husliga förebråelser öfver de olyckliga äkta männen, och så fullständig var förödelsen att blott ett hus, Noach & söner, med knapp nöd räddade sin kredit.

Denna sorgliga katastrof kallades „Syn da floden“ och, tillägger historien, då den slutligen var öfverstånden, visade sig på himmeln en regnbåge, färgad som en hundrarubels sedel, till ett tecken att, oakadt blanco kredit, kursfall och hypoteksföreningslån, skulle aldrig mer en så allmän kullerbytta exekveras på jorden. Detta var en tröst, ty man trodde då ännu på sedlarnas löften och lugnade sig småningom; men krisen hade varit för svår för att ej efterlemnna djupa och bittra minnen.

I början var det alldeles befängdt. Karlarna, som naturligtvis alla blifvit hvad man kallar lidande på hvarandra, visste under par tusen år ej bättre råd än att slåss, — och sorglig nog var denna tid för skapelsens „krona“, ty fastän militärer i allmänhet äro förträffliga dansörer och tillbedjansvärda fästmän, tänka de som familjefäder stundom för litet på hushållets ekonomi, glömmande att, som ordspråket

säger, „maten är halfva födan“. Men ytter värre blef det då dessa herrar föllo på det orådet att försona sig. Som I veten, mina damer, är det en svaghet hos mannen att alltid gå till öfverdrift. Har han en fiende, knyter han näfven, har han en vän, dricker han brorskål. Dessa brorskålar!

Om en älskvärd ung flicka har en väninna — och hvilken älskvärd ung flicka är väl utan ett eller annat dussin sådana? — hvad kan vara ömmare än hennes kyssar, hvad hjertligare än hennes „söta Du“? Men är hon därför blind för den huldans fel och brister, vare sig till själen, kroppen eller klädningen? Vill hon öfvergifva dans, musik, teater och kurtis för att få sitta hemma kvällen ut med den älskade vännen och äta lingonmos? — Jo, jag tackar! Men just så gjorde karlarna vid den tid jag talar om. Knappt hade de stuckit svärdet i baljan, innan vänskapen gick till sådan öfverdrift, att de aldrig tycktes tröttna att betrakta hvarandras ärriga fysionomier. Dansen syntes dem barnslig, thévattnet blef dem en leda, och i stället för att till kvällen föra sin unga fru på en konsert eller danssoirée, lunkade de, likt otäcka perukstockar, som de ock voro, mangrannt till klubben. Här afhandlades den stora bankrutten kväll efter kväll, och som vanligt fingo de frånvarande — fruntimren — uppbära hela skulden.

En feg och onaturlig sparsamhetsanda fick makt med det starkare könet; man skulle sörja för fram-

tiden, kantänka, liksom hvar dag ej hade sin omsorg och hvar sommar sina moder. Gamla ungarlar, spelkort, tobakspipor och toddyglas utgöra det karakteristiska under denna bedröfliga period i världshistorien.

Menskligheten hade varit förlorad, hopplöst förlorad, om ej damerna energiskt rest sig till motstånd. Men dessa insågo farans vidd och beslöto modigt att bekämpa densamma. Sparlakanslexor och hysteriska anfall uppfunnos, sura miner och ljufva leenden inlärdes för spegeln, intet medel lemnades obegagnadt i den heliga striden, och så fingo herrarna småningom lof att gifva med sig. Men svår var kampen och utgången länge tvifvelaktig. Se vi ej ännu, i den dag som är, unga män, af luter ängslan för modehandlerskans priskuranter, bekämpa sitt varma hjerta med en stoicism värdig en bättre sak? — Ja, man påstår till och med, att äfven då detta hjerta vunnit seger, som det ju slutligen alltid gör, och den trotsige gifvit sig på nåd eller onåd, han stundom visar sura miner för den oskyldigaste pariserhatt, den allra som nödvändigaste balgarnityr. Nå, nå, slafvar revoltera stundom, som man vet, men med Eder älskliga uthållighet i dylika ting kan segern dock ej svika den goda saken.

Hvad vi alla hoppas är, att dessa strider må blifva allt mera sällsporda och att Edert milda inflytande snart återskänker oss det antediluvianska paradiset.

Stora män.

Ingenting är så karakteristiskt för Finland som dess utomordentliga rikedom på stora män. De växa hos oss som svampen i våra skogar. Ofta har i tal och skrift klagats öfver den ringa uppmuntran geniet röner i vårt hårda land.

Alltför sannt! — men hvad vill man göra?

Tillgången är så stor, att det blir omöjligt att inom landet förbruka alltsammans. Hvad hjälper det att en landsfaderlig regering efter förmåga söker inrätta nya chefsplatser? Med fem bjuggbröd och några fiskar spisar man i våra dagar ej femtusen man. Vi måste tänka på att exportera i stort.

Huru klagar ej Moskowskie Wädomosti öfver vår styrelses förfinade macchiavellistiska intriger, mot hvilka all Rysslands statskonst ingenting förmår! Med hvilken djup känsla af öfverlägsenhet säger oss Helsingfors Tidningar: Diplomatién, se der rätta fältet för det smidiga, förfinade finska folket, — med den skola vi aflägsna hvarje fara östan och vestan ifrån. Hur djuptänkt och sannt! — Italien miste sin Cavour och har sen dess ej kommit ett steg närmare till Rom eller Venedig; men skulle våra

Cavourer, det Gud förbjude, just i detta kritiska ögonblick, då Nizza knappast är afträdt, lemna oss för en högre verkningskrets, så blefve svårligen någon annan lidande än civilstatens enke- & pupillkassa, så talrik är mängden af unga män i verken, villiga som Epaminondas att uppföra sig för staten, vore det än i dess högsta och mest ansvarsfulla värf.

Jag satt igår med farbror Toddin, den heders paschan, vid en liten tår starkt och varmt. Vi talade om „Dansken“ och „Tysken“, om huru „Turken“ borde jagas bort och påfven dra åt h—te. Tro fan Napoleon! sade gubben plirande mot glaset, och jag tänkte: Nej, farbror Toddin låter ej lura sig, han; lord Palmerston skulle minsann spärra upp ögonen, om han vid Londoner-konferensbordet mötte dess invändningar och tvärsäkra argument. Men det säger jag, och framtiden skall sanna mina ord, i vårt af snillen öfverbefolkade land kommer gubben att lefva och dö som kronofogde.

Att höra honom disputerade med Latson, vår svenska förvaltare! — Latson är min favorit. Han är så putslustigt sansad och sjelfföfnöjd. Huru han lexar upp redaktörerna för våra tidningar! På en eller annan skurk när äro de alla blott narraktiga pojkar. Han ensam har sinne för det verkliga framåtskridandet. Fennoman är han, det förstås, och försvarar ridderligen „Sommen kelli“, och jag tror, min själ, han öfvergaf sitt fädernesland Sverige blott för

att visa oss finnar ett mönster af den urgamla finska troheten.

Nåväl, en man med denna sansade frihetskänsla, denna lätthet att ombyta föremålen för sin patriotism, detta förakt för stundens hugskott — kunde ej han blifva redaktör för Huller-Om-Buller, Chinas officiella tidning?

Men äfven på vetenskapens och konstens område, hvilken rikedom på stora förmågor! Att de hitintills stort ingenting uträttat, kommer, som hvar man vet, af helt tillfälliga orsaker. Hvem känner ej studenten med det klingande hufvudet? — En eller annan af hans familj stiger mest hvarje termin som en rakett på universitetets himmel. Hvad kunde han ej blifva, om han blott ville. Men han vill aldrig — annat än tingsskrifvare. Han har ingen method i sina studier, säger Collegius, normalljuset bland den studerande ungdomen. Alltför sannt! Men äfven du, mest aktningvärd bland methodister, blir du väl någonsin i detta arma land annat än kurator för Decorum fakulteten?

Jag har en vän så enormt stor, att han alldeles ej duger till annat än Dalai Lama. Han skulle inressera sig för dagens frågor, han förfäkta en åsigt i tidningarna? Nej, nej! Tankar djupa som hans kunna ej uttryckas på menskligt tungomål, och vore det ej en afgjord sak att han är ett sekularsnille — för allt hvad han yttrar kunde han så gerna vara ett dumhufvud.

Vare det långt ifrån mig att låta påskina, att jag ensam skulle inse denna det finska folkets storhet. Nej! Ehuru blygsamheten med rätta prisas såsom vår nationaldygd, veta vi dock alla nog samt att rynka näsan åt våra grannar. Vi äro vänligt nedlåtande åt ryssarna, vi taga vår värdighet i akt mot de storpratiga svenskarna, vi småle medlidsamt öfver tyskarnas pedanteri. Under tidernas lopp hafva vi ej kunnat undgå att inse vår öfverlägsenhet och handla derefter. Jag vet hvarje mamma skall gifva mig rätt, då jag säger, att hon ej utan smärta lem-nar sina små älsklingar i händerna på ryska njankor och franska bonner. Men hon vet att de ej äro „som annat folks barn“, hon vet att Europas ögon lita till de allrakäraste små underverken, och *noblesse oblige*.

Men allt detta oaktadt kan det tyvärr ej nekas att månget ministerämne sliter ut sin skarpa penna på mantalslängder, att mången älsklig mö, som all sin tid studerat mesopotamiska för att ej stå svars-lös i händelse en prins från detta land skulle bjuda upp henne till en fransäs, blomstrar okänd i Perä-seinäjoki. „Nöjd med sin stilla lycka“, hör jag henne säga. Tvifvelsutan, min nådiga, men tänk på de arma prinsarna!

Derför säger jag ännu en gång, vi måste slå oss på att exportera i stort.

Wiborg.

Solen skiner, pelsarna blifva tunga, våra backiga gator afkasta småningom sitt fasta gråa istäcke. Åter kan det löna mödan att promenera på „långa bron“, både för att kasta en pröfvande affärsblick på isranden åt Trångsund och för att helsa vårens första blommor på sköna damers hattar och kinder. Vi Wiborgare äro just ej kända för att öfver höfvan rosa vår stad, och främlingar, som besöka oss, finna vanligen föga behag i våra trånga gator och deras gammaldags stenhus. Det måste naturligtvis vara stötande för framtidsmannen från Joensuu eller St Michel att se dessa buttra gråstenskyrkor och magasiner sätta sig på tvären mot gaturegleringen, utan all respekt för den allena saliggörande räta vinkeln; men en komfortabel gammal god stad är Wiborg dock, med sina forntidsminnen och sitt friska nutidslif, sina unga tärnor och fullvigtiga affärsmän, promenerande vid foten af Torkel Knutsons gamla borg, bland ångbåtar, skutor och stenkolshögar.

En smula tråkigt har man det väl om sommarren. „Skuggor från förgångna dar“ skydda föga mot solbaddet, och andra har Wiborg knappast att

bjuda på. Den nya anläggningen vid Huusniemi är afsedd att afhjelpa detta: men vägen dit är nästan för lång för att tillåta tätare besök. Större delen af Wiborgs sommarbefolkning består af unga män, som för dagen äro upptagna vid sina kontor eller embetsverk och endast på kvällen hafva några timmar lediga. De skulle behöfva en smula grönska och frisk luft på närmare håll och för billigare pris än som kan fås vid Huusniemi, dit man i de flesta fall måste åka med hyrkusk.

Öfver sjön vore färden kortast och bekvämast, om anläggningen kunde uppbära en kommunikation sådan som den mellan staden och brunnshuset i Helsingfors; men då detta ej kan komma i fråga, tro vi att ångslupen Pontus' afgangstider svårligen skola passa in med posttimmarna, ångfartygens ankomst och så mycket annat, som bestämmer affärsmännens i Wiborg tid. Som ett utvårdshus för söndagspicknicker blir deremot Huusniemi förträffligt och skall fylla ett länge känt behof.

På närmare håll hafva vi Vauxhallen, Stads-trädgården och Fåfången. Den förstnämnda är anlagd vid den mest ödsliga strand omgifningarna kring Wiborg hafva att uppvisa, och det lärer nuvarande egaren till ej ringa heder, att han förstått göra stället så inbjudande som det nu likväl är, med sin smakfullt dekorerade salong och vackra veranda. Men som sommarnöje skall den svårligen vinna bi-

fall af andra än sjöfåglarna, som kretsas kring strandens stenblock.

Stadsträdgården eger skugga nog, vackrare träd än dessa höga björkar har man svårt att finna; men hela anläggningen är ett besynnerligt misstag. Huru någon kunnat falla på den barocka idén att anlägga en ganska stor park i ett kärr, som genast efter solnedgången höljes i dimma och der gångarna ej ens under högsommaren äro fullkomligt torra, har alltid förundrat oss.

Den såkallade Fåfången på Tervaniemi är därför vår närmaste och mest lämpliga sommarpromenad; men beklagligtvis har denna täcka anläggning under de senaste åren blifvit nog mycket försummad. En sådan restauration, som Fåfången nu i två tre år haft att bjuda på, kan sannerligen knappast tillfredsställa ens de mest blygsamma anspråk. Som man vet, har kruthuset hitintills varit ett hinder för hvarje förbättring i detta afseende; men då detta hinder i sommar torde blifva undanröjdt, vore det väl på tiden att göra något för en trädgård, som, hvad naturskönt läge beträffar, söker sin make i Finland.

Publicister från barnkammaren.

När jag i „Eos“ läser någon riktig godbit, ungefär som följande:

Bönens kraft.

Lilla Alma hade en gris, som hon så rysligt älskade. En gång kom en främmande pojke och knep grisen i svansen, så att den skrek. Lilla Alma ville inte klaga, men hon bad så innerligt till Gud att Han måtte straffa den obeskedliga gossen. I det samma kom Almas pappa och luggade pojken för någonting annat som han hade gjort, ty pappa visste inte att han hade knipit grisen. Så blef Alma bönhörd.

Lina S. (10 år gammal).

illustrerad med författarinnans — och grisens — porträtt, kan jag ej annat än utbrista efter Runeberg:

„Gud signe den lilla bjäbban,
hon skrifver romaner engång“.

och jag gratulerar af hjertat söta mamma.

„Herre jess! tio år gammal! Och Bergströms flickor och Grönlunds långa Sofie, som går in med

fötterna och helt visst är fyllda fjorton år, hafva ännu ingenting skrifvit för offentligheten“, säger jag, klappande underbarnet på kinden: „jo, jo, man ser nog på hvem lilla Lina brås“.

Mamma skänker i åt mig en kopp af sitt bästa kaffe och ger mig några vinkar om, huru Lina allt ifrån början ej varit som annat folks barn och huru hon nog i skolan gått förbi den bortskämda Anna P., om ej en viss gödkalf en morgon hade infunnit sig i lärarinnans kök. Tro hvem som vill att den var köpt på torget, men hon tror det inte och jag ej heller och allraminst lilla Lina, der hon sitter småfnittrande i sin knut med öron så spända som en liten råttas.

Men förmiddagskaffet är utdrucket, jag tar min hatt och rekommenderar mig. Jag är bjuden på middag till hr P. och värderar hans kalfstekar så högt som någon. Tillbakalutad i hans bekväma soffa, med den ljuslockiga lilla sötungen Anna på mitt knä, justerar jag mitt votum från förmiddagen.

Tror redaktionen för „Eos“ sig göra de små en tjänst med att sålunda vänja dem vid offentlighet? — Om en liten flicka eller en puttefnask uppbygger sina syskon med ett uppkok på mammas senaste moralkaka, så är sådant godt och väl; men att göra väsen deraf och trycka det i en tidning, andra små till uppmuntran och förebild, anser jag, lindrigast sagdt, obetänkt. Författare-fåfängan kommer tids nog, utan att blifva uppammad i barnkammaren.

Och hvarför — jag ber — dessa noggranna uppgifter om de små snillenas ålder? Jag känner mer än en ryktbar författarinna, som skrifvit volymer, fullt ut så moraliska som ofvanstående berättelse, men att sätta ut sitt åldersår på titelbladet — Gud-bevars! kommer aldrig i fråga. Lindansare och kringresande harpolekare förevisa väl gerna ett underbarn, så kalladt, emedan det alldeles ej kan blifva äldre än tio år; men Eos spekulerar ju inte som de på publikens kassa, icke ens på respektive föräldrars kafferep & middagar som

Dess ödmjuka tjenare

Janne,

(20 år & 5 minuter gammal).

Skälig vinst.

Den enkla satsen: att handlanden, manufacturisten, jordbrukaren o. s. v. af sin rörelse draga största möjliga vinst, är väl så solklar, att mången skall småle åt att vi här upprepa densamma; men allmänt erkänd är den i Finland ingalunda. Tvärtom är ingenting vanligare än att konsumenten betraktar t. ex. handlandens vinst såsom tagen från sin ficka, och aldrig kan förlåta honom om han, begagnande sig af gynsamma konjunkturer, håller priset på sin vara högre än det noteras i närmaste köpstad. „Skälig vinst“, säger man, „bör hvar och en nöja sig med, hvad derutöfver går, det är prejeri“. Intet påstående kan vara mer oskäligt.

Att icke tala om den naivitet hvarmed klandranen, i de flesta fall, glömmet att tillämpa regeln på sig sjelf — ty huru ofta se vi exempelvis en tjänsteman ingå till höga vederbörande med ett ödmjukt memorial af innehåll: att som honom lagligen tillkommande sportler under årets lopp stigit öfver all höfvan, han anhåller om motsvarande minskning af sin ordinarie lön — att icke tala härom, tro vi det skulle blifva mer än svårt för den stränga morali-

sten att förklara hvad som är skäligt och hvad icke. Ingen kan fordra att affärsmannen skall nöja sig med samma procent som den vanliga kapitalisten erhåller, utan arbete och risk, genom utlåning mot fullgod säkerhet. Alltså mer än sex procent. Men huru mycket? Tio, tjugu, hundra — det är omöjligt att ens ungefärligen bestämma ett maximum.

Men äfven om sådant vore möjligt! Antagom en samvetsöm galanterihandlare, fullkomligt stålsatt mot alla den tillfälliga konjunktorens lockelser. Han införskref sistlidna höst ett större parti baschkiriska pelsbahytter. Damerna voro enchanterade. Han hade kunnat göra en lysande affär, men han nöjde sig med skälig vinst. Kommer så våren och allt låter förmoda att den lilla näpna, pannkakformiga sommarhatten skall herrska utan medtäflare. Men ödet och Pariser modisterna hafva annorlunda beslutit. Vår vän annonserar då i Wiborgs tidning:

„Undertecknad rekommenderar sitt väl sorterade lager af fruntimmers sommarhattar. Som jag alldeles ej blifvit rådfrågad af kejsarinnan Eugenie, då hon så oförmodadt införde de nu moderna *chapeau d'été à la Soquertoppe*, hoppas jag med tillförsigt att stadens damer för denna sommar skola åtnöja sig med min helt obetydligt mera gammalmodiga vara, för att ej tillskynda den mest samvetsgranna bland galanterihandlare en skälig förlust“.

Skola väl de sköna kunderna låta beveka sig häraf? — Allt annat! — Och dylika fall inträffa beständigt, äfven för den mest beräknande. Låt oss

derför ej glömma, att föga någon trafikant i vårt land har råd att afsäga sig hvarje tillfälle till vinst utöfver det vanliga, just emedan förluster ej heller alltid kunna förebyggas och den goda dagen bör hjälpa den onda åt.

Man bör här noga skilja mellan affärsmannen och menniskan. Den förstnämnda tar, om han känner sin sak, den största möjliga vinst; den senare disponerar öfver denna vinst än på ett sätt, än på ett annat, alltsom han har förstånd och hjerta till. Om någon under en tid af allmän hungersnöd eger hundra tunnor spannmål och, begagnande sig af konjunkturen, försäljer den till 40 mark tunnan, så handlar han, som affärsman, rätt. Man kan möjligen fordra af honom, såsom menniska, att han skall bestämma sitt pris hälften lägre; man må ej glömma det en sådan fordran innebär, att han bör skänka åt de nödlidande 2,000 mark, och innan man framkommer dermed, skadar det ej att fråga sig sjelf, om man är beredd till en — efter sin förmögenhet — motsvarande uppoffring.

Ett sista „Men“ skola vi ännu bemöta. Trafikanten bör, så försäkrar man oss, för sin egen fördels skull sälja billigt. Lågt pris och hastig omsättning. Derhän sträfvar all förnuftig affärsverksamhet. Märkligt är, huru lätt en dylik allmän sanning senteras och tillämpas af hvar man, då frågan gäller hans granne. Vi kunna dagligen höra personer, som aldrig bråkat sin hjerna med nationalekonomi-

ska problem, med största säkerhet utpeka den väg våra affärsmän borde följa, för att lyfta Finlands handel och näringar till jemnhöjd med det öfriga Europas. Till dessa klyftiga herrars förvåning och förtrytelse tagas deras välmenta råd dock sällan *ad notam*. Dels anser sig affärsmannen vanligen sjelf mest kompetent att bedöma huruvida han, under vissa gifna förhållanden, genom lägre pris kan öka sin omsättning nog för att ej blifva lidande; dels är ofvannämnda allmänna sats föga lockande för den enskilda. Låga pris och hastig omsättning kan stundom medföra större vinst, men är alltid mera arbete och större risk. Det är konkurrensen, som drifver dertill. Men konkurrensen, så nyttig och nödvändig den är för affärsverksamheten i allmänhet, är lika litet älskad af den enskilda affärsmannen som landtdagen af hr . . . g eller den inre missionen af Åbo domkapitel.

Omtyckt eller ej, fullgör emellertid konkurrensen sitt verk och gör det alltmera omöjligt „att skära guld med täljknif“. Väl att så är, ty strid är lif; men hvem vill förtycka affärsmannen, om han ej sjelfvilligt framkallar denna strid, blott för att visa sin vigör?

Bättre folk.

„Bättre folk“ — huru mycken oberättigad pretension, huru mycken tiggarestolthet och förakt för ärligt arbete innefatta ej dessa ord? De börja blifva gammalmodiga nu, och personer med bildning nyttja dem sällan. „Ett bättre fruntimmer, som spelar fortepiano och talar fransyska och tyska språken“, återfinnes numera säkrast i tidningarnas annonsafdelning, bland anständiga husor och nyktra och ordentliga kypare; men begreppet står kvar, fastän uttrycken vexla och inga tecken antyda att racen skulle hvarken dö ut eller försämrans.

Vi hafva, som hvar man vet, föga någon bördaristokrati. Vårt lands fattigdom och afskilda läge gjorde under föreningen med Sverige, att de stora ätterna, äfven om de hade vidsträckta besittningar i Finland, i allmänhet grundade sin makt och myndighet på gods i Sverige. Då vi skildes från det gamla moderlandet, stannade därför endast få familjer af större betydhet på denna sida Bottenhafvet. Den finska adeln var fattig, så på anor som gods, och den politiska omyndighet, hvori vi intill senaste tider blifvit hållna, har ingalunda bidragit att höja betydheten af landets första stånd.

Jag betraktar detta, i det hela taget, som en olycka. I Finlands ställning vore, så tror jag, en af alla ordnar och kvartaler oberoende jordegande aristokrati af oberäkneligt värde. Men der en sådan ej finnes, der kan den ej skapas, och hos oss finnes den ej. Förmögenheten är ej heller så olika delad som en ytlig betraktare kunde förmoda. Visserligen svärma somliga af oss för ostron och champagne, medan andra envisas med barkbröd och källvatten; men refrängen i visan är vanligen densamma och läses i det officiela bladet under rubriken: årsproklama, konkurs- och fordringsmål. Stor rikedom är nästan okänd, och landets glesa befolkning gör den arbetsfriska armen till ett ej så obetydligt och alltid eftersökt kapital.

Under sådana förhållanden kunde man tycka, att den ena af oss har ganska litet skäl att förhäfva sig öfver den andra; men då det gäller känslan af eget värde, äro de flesta menniskor oändligt finkänsliga. Sålunda har äfven hos oss uppstått en från det egentliga folket strängt skild klass: herrskapsklassen. Icke börd, icke rikedom, icke ens bildning, sade för två år sedan en medlem af styrelsen, är det karakteristiska i denna klass, och så mycket jag än ogillar den distinktion, som vid utskottsvalen gjordes mellan herre och bonde, kan jag ej neka att den är grundad i folkmedvetandet.

Om en yngling, af hvad stånd och vilkor som helst, förvärfvat sig nödtorftig läs- och skrifkunnig-

het och en svart rock, går hans sträfvan i nio fall bland tio ut på att blifva „herre“. Utmärkelsen är lätt nog att vinna, blott man iakttagger vissa, helt och hållet konventionela, regler. Jordbruk och handtverk böra undvikas. Handel, äfven i dess mest anspråkslösa form, leder oftast till målet; men säkrast och bekvämast är den såkallade skrifvare-vägen, ty denna öppnar utsigter till statstjänst, och den man, som äter statens bröd, vore det än så knappt tillskuret, är „herre“, han och hans efterkommande till evig tid.

Ty, så besynnerligt det än låter, denna herrskaplighet, grundad hvarken på börd, rikedom eller bildning, går i arf som ett slags adelskap. Kan en herreman gifva sina barn en bildad uppfostran, så mycket bättre; låter han dem uppväxa utan all tuktan och ans, det gör ingenting: de äro och förblifva dock bättre folks barn och kunna såsom sådana alltid räkna på sympatier inom sin klass. Lemnar han vid sin död förmögenhet efter sig, eller blott den vanliga konkursen, det är allt detsamma. I värsta fall ingår familjen i den moderna tiggareorden *Pauvres honteux* och är ej en bit sämre folk för det.

Pauvres honteux äro tvärtom just bättre folk *par préférence*: de som klarast uppfattat herrskaplighetens idé och blifvit dess martyrer. Intet umbärande är dem för tungt, ingen förödmjukelse för bitter, blott de slippa att förblandas med folket. Det är godt och väl för handtverkare-madammen att lifnära

sig med brödbakning, svagdricksbrygd eller tvätt: en tjenstemansenka, en fru, hon kan svälta, hon kan tiggas, men hon kan ej glömma sin höga ställning i samhället och ingen skall se hennes händers verk.

Sträfvandet att särskilja sig från och höja sig öfver massan af folket är i och för sig ej förkastligt. Det utgör och har utgjort en af hufvudimpulserna för mensklighetens framåtskridande. Men litet allvarsammare bör det fattas, än som vanligen sker hos oss. För att verkligen, ej blott till namnet, blifva bättre än annat folk, fordras en hel hop egenskaper, svårare att vinna än guvernementssekretäre-titeln.

En tur vesterut.

Det var först på landsvägen jag igenkände mitt fädernesland, sade en gång en af mina vänner, då han återkom från en utrikes resa. Och i sanning, den som blott färdas på ångbåt och bor på hoteller i de större städerna, kunde tro sig vara långt bort från detta barkbrödets och bullerstenarnas land. Men ett par dygn på landsvägen ger tillfälle till högst nyttiga betraktelser öfver tjänstemannen, som behöfver löneförhöjning för att lefva efter sitt stånd, och bonden, som behöfver en bit bröd för att lefva alls.

Den stora strandvägen är förträfflig för det närvarande, slät och hård. Herremannen, som reser för affärer eller sitt nöje, kommer godt fram; men bonden, ja Gud hjelpe honom och hans lass i dessa tvärstupande backar! Hvem hinner också i jernvägarnas tid tänka på så lumpna saker som att jemna vägen för bondens fora? Och för excellensens vagn äro backarna intet hinder. Tvärtom: uppföre bör det enligt den högre körkonsten gå i karriär, och utföre envisas hästarna med detsamma. På jemna landsvägen skulle det kanske falla sig svårt att få lifvet ur de envisa finska bondkamparna, men om

nu en eller annan blir förderfvad, hvem vill derfor klandra den höge herrn? Icke jag.

Som jag sjelf likväl ej ännu hunnit alltför högt upp på ärones trappa — jag är helt ung, för öfrigt med goda utsigter —, for jag varliga fram och kom en vacker morgon in till Fredrikshamn, så säfligt som en sockneadjunkt.

Detta är en förnäm stad, som läsaren vet, den är på sätt och vis förnämitetens vagga i Finland. Den är byggd i cirkelform, för att undvika alla kantigheter, och omgifven med vallar och grafvar, för att utestänga all pöbelaktig reformlust. Kadettkåren står kvar på sitt gamla ställe, kan jag försäkra, och ett tacksamt fosterland har på de senaste åren utvidgat inrättningen med par stycken palatser till, så att tills vidare ser jag intet skäl att förtvifla om Finlands framtid.

Något uppskrämd blef jag visserligen, då jag fann den gamla hjeltöfningen att stå på ett ben numera alldeles försummad vid ungdomens exercis; men man försäkrade mig att den moderna krigskonsten nogsam toge båda benen i anspråk. En allvarsam fara hotar dock inrättningen. Liket mångt annat högförnämt hus, håller kadettkåren på att dö ut. Elevernas antal minskas ständigt. Tidningarna berättar, att i år endast tvenne aspiranter anmält sig. Hvad hjälper det att lärarene uppmuntras med gratifikation, om slutligen ingen finnes, som vill höra på deras utmärkta föredrag? Må Finlands

fäder och mödrar behjerta detta och ej längre undanhålla sina små underbarn, då fosterlandet kallar dem!

Jag lemnade Fredrikshamn och fortsatte min väg genom en stenöken till Lovisa, hvilken stad så hastigt passerades, att jag ingenting lärorikt har att berätta derifrån. Blott i förbifarten vill jag anmärka det absurda i att, som vanligen sker, kalla Lovisa en småstad, då dess hufvudgata är närapå sex verst lång. Hvad mer, om större delen af stadens område användes till mulbete? Jag hoppas Lovisaborna, som nog veta hvaraf dem närmast göres behof, hafva rättighet att disponera öfver sin stad, vore det än till ollonskog, utan att begära tillåtelse af näsvisa turister.

På andra sidan om Lovisa börjar man här och der varsna spår till odling, hvilket tyckes antyda, att dessa trakter haft en historie redan före 1809, hvilket år, som bekant är, den finska nationen upptäcktes i Borgå.

Ehuru jag ankom till sistnämnda celebra ort vid midnattstid, ansåg jag dock min skyldighet, som finne och Wiborgs tidnings *commis voyageur*, fordra att jag oförtöfvadt besökte Borgbacken och gjorde, hvad på mig ankom, för att utreda den konstiga frågan om Novgorodernas tåg*. Jag var lycklig nog

* Afser en den tiden förd häftig polemik, som bilades genom bevisning, att vederb. underrättelser aldrig kunnat gälla annat än trakterna kring Ladogan. Utg.

att träffa på en kringstrykande soldat, som påstod sig i rätt nedstigande led härstamma från Konstantin Iliasson Stanimicowitz och med beredvillighet åtog sig att blifva min ciceron.

De upplysningar, han efter familjetraditioner var i tillfälle att lemna, voro högst intressanta, ehuru tydligen något vanställda af partiskhet för Novgoroderna. Åt hela rövaretåget gaf han en allegorisk tydning och påstod, att då krönikan säger att hans stamfader kunskapade, sådant endast hade afseende på pastoralexamen. Den skyhöga klippan, på hvilken borgen stod, förmenades ej betyda annat än högvördiga domkapitlet, hvars medlemmar äfven nu sägas vara fornlemningars ifrigaste försvarare. Han anmärkte med någon stolthet, att Novgoroderna ingalunda egentligen blefvo repulserade utan, som man säger, „packade in“ och reste hem, hvilket skall vara ett hederligare sätt att komma ifrån saken, och åberopade krönikans ord: „De kvarlemnade ej ett horn“ — i sidan, icke i pannan, såsom ett på det hela taget godt vitsord om ungdomen dåförtiden.

Jag ville dock ej utan vidare nöja mig med denna förklaring, utan bad min ledsagare anskaffa en spade, för att genom gräfning på stället möjligen öfverkomma något gammalt redskap eller vapen, som kunde leda fornforskaren på rätta spåren: men i denna punkt var min man obeveklig. Besinna herre, sade han, att huru det ock må förhålla sig med Novgoroderna, är dock Borgbacken Borgå stads

vagga, och sådana möbel tåla sällan vid närmare undersökning. Dessutom vore det en vandalism, som skulle ådraga mig ej endast alla våra tidningars förbannelse, utan jemväl en dryg plikt åsatt af Borgå magistrat. För så välgrundade skäl måste jag gifva vika och återvände till staden, utan att hafva funnit annat än ett par sönderslagna buteljer, som tydligen förskrefvo sig från senare tider än 1311.

Natten hade förflutit under mina arkeologiska forskningar, och solens första strålar väckte upp det morgonfriska Borgå, då jag återvände. Jag hade därför ett ypperligt tillfälle att beundra nya stadens breda gator och beklaga dess totala brist på hus. Man visade mig invid ena hörnet af Stortorget en mörk punkt, som sades vara marknaden för dagen; men som jag ej hade någon kikare, kunde jag ej kontrollera riktigheten af denna uppgift.

Borgåborna äro ett klokt folk. De säga som förra tysken, då han planterade en ceder från Libanon: „Den är liten nu, men kom och se den efter tusen år“, och bygga sin stad på växten. Visst har äfven detta sina olägenheter. Gaslysning, vattenledning och andra bekvämligheter, som vår tid fordrar af en stad, ända till gatuläggning och trottoarer, blifva visserligen omöjliga under närmast följande fem till sexhundra år; men någonting måste man väl underkasta sig, om man vill grunda en verldstad.

Mycket vore att berätta om gamla Borgå, men jag vet att läsaren känner det mesta förut, och ingenting är tråkigare än gamla historier. Framåt därför!

Jag fann med bedröfvelse att befolkningen mellan Borgå och Helsingfors till större delen allt ännu halsstarrigt bibehåller sitt svenska modersmål, oakadt vinkar ej saknats om det opassande i att sålunda trotsa majoriteten i landet. Dessa svenskar hafva i alla tider varit ena oförskämda sällar, utan aktning för „det öfvervägande flertalet“. Den som vill sauvera sina apparanser på befordran har föga att inhemta på Sibbo, Wekkoski eller Henriksdal; vi vilja ock därför förbigå dem med tystnad och skynda till Helsingfors.

Jag kände engång en framåtskridande ung man. Han hade välvilligt åtagit sig det fattiga Finland, han, för hvilken hela världen stod öppen, — och fosterlandet var ej otacksamt. Han hade hvad man kallar lysande utsigter, och huru kunde det vara anorlunda? Hvad mer, om hans finanser voro en smula derangerade; så mycket artigare var han mot farbröderna från landet. Låt vara att han mera älskade esplanaderna än embetsrummen; så mycket tydligare att han ej var skapad till subaltern. Hans entusiasm var sansad, hans djerfhet försigtig, hans vänskap kritisk, hans fiendskap välvillig. Alla motsatser voro hos honom förenade till ett harmoniskt helt af välansade polisonger, tschinovniks knappar,

pariser hatt och gula handskar — *le beau idéal* af en ung man i verken. Nu hade jag ej sett Helsingfors på sex år, och detta är lång tid för en framåtsträfvande ung man. Nya bevis på landets förtroende, nya vedermälen af H. K. Majestäts nåd prydde hans meritlista, men karakteren var densamma.

Hvilken lycklig idé att inrätta hufvudstäder. Inrätta, säger jag. Ty som bekant hafva de vanligen en viss oförmåga att på egen hand komma sig fram i verlden. De äro till *pour faire les honneurs de la maison*, hushållet måste skötas af andra. Men gäller det att representera, hvilken bland alla gör det med mera nit och uppoffring än Finlands hufvudstad?

Låt landet hemsökas af hungersnöd. Helsingfors skall inbjuda Europa till en *soirée dansante* och bland champagne, glacer och konfektyrer skall man bjuda kring en bit barkbröd på silfverbricka som en *rareté de la saison*. — Eller antag att återigen ett hundratal unga Apollosöner blifvit så öfverdrifvet lärda, att landet af fruktan för en viss professor, som i hvarje nyutkommande häfte dikter jämrar sig öfver den ringa uppmuntran geniet hos oss röner, ej vidare vågar neka dem den lagerkröning, hvarmed Hellas hedrade sina hjeltar och vise; — hvem är mera villig än Helsingfors, att hålla processioner, skjuta med kanoner, höra orationer och framför allt publicera relationer om högtidligheten?

Eller: Finland vill hafva en jernväg — och hvarför icke Finland så väl som andra länder? — Hitåt, säger Helsingfors, jag har allt hvad herrarna behöfva. Gloputten står till tjenst, för att uppföra en bangård. Thölövikén är enkom der, för att visa ingenjörernas skicklighet i att bygga dammar. Litet längre fram finnes en hålväg, som om den täckes med pärttak alltför väl i brådskan kan passera för en tunnel. Hvad vill man mer begära? Blir det sedan penningar till öfverflöd, så kan ju banan fortsättas äfven på andra sidan Thölöbergen.

En annan gång händer det, att landets väna ungmör finna tiden lång. De vilja hafva ett mål att lefva för en veckas tid, en ädel verksamhet för några dagar, en smula enthusiasm för att variera hvardagslifvets prosa. Förstår pappa det unga hjertats längtan? Han skrattar deråt; mamma, hon kallar det romangriller. Men Helsingfors sympatiserar med allt, vet råd för allt. Ett mål, ett dussin om det behagas! Skall det vara sällskapsspektakel för teaterskolan, eller allegrioloteri för studenthuset, eller *tableaux vivants* för de nödlidande, eller — ja säg bara ifrån, Helsingfors skall nog i sina tidningar framställa saken, så att pappa blygs att räkna på några markor, och mamma sjelf ber att göra något för det vackra ändamålet.

Sedan jag nu, som jag hoppas, tillräckligt bevisat nyttan och nödvändigheten af en hufvudstad i allmänhet och af Finlands hufvudstad i synnerhet,

får jag utbedja mig äran och nöjet af läsarens sällskap på en promenad genom Helsingfors' vackra gator.

Finland har, som förut är sagdt, ännu inga ordentliga landsvägar, så vackra och släta de än synas vara vid första ögonkastet och så vana vi än äro att skryta just med våra vägar. Men det skall ej länge blifva så. En chaussé skall landet hafva, som duger att visa åt främlingen; en chaussé t. ex. mellan Gumtäckt och Helsingfors. Arbetet lofvar i sjelfva verket att blifva vackert och välgjordt, och man försäkrade mig att kostnaden knappt skall stiga till dubbelt mot hvad som blifvit beräknadt. Långs med denna romarväg skola våra efterkommande vallfärda till den märkvärdiga Langénska badstugan för att, innan de lyfta en hädisk hand mot sina respektive städers „vaggor“, se med hvilken pietet hufvudstaden bevarar sin gamla tvättbalja.

I allmänhet saknar Helsingfors ej sinne för fornlemningar. De få som finnas, bevaras sorgfälligt. Midt i esplanaden står ännu det såkallade Kapellet, som Wiborgs okynniga pojkar säkert redan länge sen en vacker natt skulle slagit ned med en hammare och fört bort på en skottkärra*. Staden är ännu

* Skildringen gäller en liten kåk, som verkligen varit det ursprungliga „kapellet“, lika bedröfligt i åminnelse som äldre tiders bristfälliga badanstalter, dem förf. här ofvann påpekar.

för ung att hafva sådana väldiga och vördnadsvärda ruiner som Wiborgs slott att uppvisa. Men må vi gifva oss till tåls. Finlands hufvudstad skall säkert äfven i detta afseende bemöda sig om att värdigt representera landet, och dess arkitekter skola, jag är öfvertygad derom, hvarje gång de uppföra ett nytt palats, se till att det blir ej endast vackert och bekvämt för den närvarande generationen, utan äfven en pittoresk ruin för nästföljande.

Vårt folk har på senare tider i allmänhet röjt en omisskännelig lust att uppföra publika byggnader, „ej för nyttan men för att hafva samlingen komplett“, och denna lust, liksom all annan lifsyttning, visar sig naturligtvis starkast i hufvudstaden. Det finnes högre ändamål än blott det för stunden nyttiga, tänkte jag, då jag vid ett besök i det stortartade jernvägs-stationshuset, med förvåning fann att, ehuru de flesta af dess salar buro den obehagliga inskriptionen „stängd“, publiken ändå hade öfverflödigt svängrum. Att vid sådana byggnader knoga på ett par tiotusental mark vore lika obetänkt som lumpet. Helsingfors har under senaste femton år, utan sin förskyllan och värdighet, blifvit hvad det är; hvem vet, hvilka lyckliga vindar komma att blåsa under nästa halfsekel. När engång trafiken på jernvägen är mångdubbelt större än nu, när det dubbla terrassementet ej mera omtalas med smålöje, när staden räknar hundratusen innevånare, då kunde

det vara tid på att bygga stationshus som palatser — tänker kanske läsaren.

Ej så alldeles. Det är mer än troligt, att våra närmaste efterkommande blifva en smula enfaldigare än vi äro. Kvicka fäder få vanligen vara beredda på sådant. Under dylika förhållanden är det blott faderlig omtanke att leda dem på rätta vägen. Vi gifva dem en fin vink om huru de böra använda sina kapitaler, då vi bygga ett och annat färdigt för deras räkning — och på deras bekostnad. Den för hela Europa allmänna tendensen, att draga vaxel på framtiden genom lån, har just häri sitt moraliska berättigande. Skulle våra efterkommande, mot förmodan, komma att brås för mycket på sina fäder, så återstår dem ju alltid utvägen att göra sig urarfva; stations-, teater-, studenthus med flere minnesmärken af den faderliga ömheten stanna ändå inom familjen.

Strax invid bangården ligger den nya badinrättningen. En storartad anläggning med femtiofyra badrum, fördelade på tvenne afdelningar, en för herrar och en för fruntimmer. Jag var tyvärr ej i tillfälle att pröfva dess förträfflighet. Inrättningen var stängd, emedan man, som det sades, vid dess uppförande glömt bort — vattnet. Hvem kan tänka på allt!? Äfven denna lilla inadvertens skall dock numera vara godtgjord, och jag har hört personer, som senare begagnat baden, högeligen rekommendera desamma såsom fullt jemngoda med dem i Nådendal.

Må vi ej lemna Gloet, utan att kasta en blick på en kär bekant från fordom: gamla teaterhuset eller, som det numera heter, Arkadia teatern. Huru mycken galla utöstes ej på dess sega stockar, den tiden land och stad svärmade för den nya nationalteatern! Fursteordet *c'est une bicoque* flög kring land och rike på Helsingfors tidningars vingar, och man var rasande öfver att det gamla rucklet ej hastigt nog sprängde sig i luften, eller brände upp sig, eller gjorde af med sig på hvad sätt som helst, så man sluppit att se det. Till och med då det, omsider vikande för stormen, drog sig tillbaka till Gloet, hörde man nya teaterhusdirektionen skarpt klandras för att den ej inköpt skräpet och förstört det.

Ack, ack! våra menskliga beräkningar! Gamla teatern har funnit sig förträffligt på sin nya plats. Den har vuxit och frodats och är en så bekväm och trefflig liten en, som man kan önska sig; medan dess stolta besegrare, likt en vidbränd jättepannkaka som den är*, trotsar in- och utländska konditorers restaurerings-försök.

Hr Selinders trupp spelade på Arkadiateatern. Helsingfors bladen tyckas anse det under sin värdighet att taga någon notis om hvad som der förefhafves. De äro så förskräckligt förnäma i konst saker, dessa Helsingfors blad. En trupp af brådmogna

* Nya teatern hade nedbrunnit några veckor före förf:s besök i hufvudstaden. Utg.

barn — fy då! Men Wiborgs tidning, som ej bär på sina skuldror Atlasbördan af finska folkets framtid, skall säkert förlåta mig, om jag helt öppet bekänner, att jag roade mig af hjärtans grund på Arkadiateatern. Konstnjutning i ordets egentliga bemärkelse kan man naturligtvis ej vänta sig der; men sannerligen jag fann denna någonstädes i Helsingfors, ehuru jag sökte den fulla fjorton dagar. Detta var nu säkerligen en tillfällighet, men sådana tillfälligheter, har jag låtit berätta mig, inträffa ej så alldeles sällan i vår goda hufvudstad, och under tiden kan man tillbringa sin afton sämre än med att skratta åt barnteaterns uppslupna komedier och lefnadsfriska danser. — —

Goda läsare, mest älskvärda läsarinna! Jag bjöd Er på en promenad genom Helsingfors' gator, men, icke sannt, dess knapperstens-trottoarer äro ej gjorda för våra Wiborgska fötter? Vi hafva tröttnat hvar-dera. Låt oss vara uppriktiga och bekänna det, för att med en ömsesidig afskedsbugning dölja den oskyldigaste lilla gäspning.

Mamsell Eulalia.

Mamsell Eulalia är en finsk ungmö, en perla från de tusen sjöarnas land. Huru skall jag värdigt teckna hennes bild?

Säger jag att hon är inbegreppet af all kvinlig fullkomlighet, så är detta visserligen lika sannt som vackert sagdt, men en smula obestämdt är uttrycket dock och ej alldeles så originelt som jag kunde önska det. Ville jag åter hvar för sig uppräknat alla de förtjusande egenskaper, som i sin harmoniska förening bilda denna fullkomlighet, — när skulle jag sluta och hvilken tidnings spalter vore omfångsrika nog att rymma min förtjusning? Jag vill därför blott med några rader söka visa hvad mamsell Eulalia icke är.

Hon är icke kokett, och därför kunna vi aldrig vara henne nog tacksamma. Äfven hon är kvinna och känner lust att behaga, men hon bekämpar denna lust med hela kraften af ett ädelt sinne. Hvad tror ni, mina herrar, hon tänker på, då jag nalkas henne med mitt mest insinuanta leende och min vackraste artighet på läpparna? — Att jag är en narr? — mer än troligt; men hon tänker dessutom: „Den der kor-

pulenta figuren bör behandlas försigtigt. Hans tunga andedrägt förräder hjertklappning, hans runda former ett vekt sinne. För en fläkt af min solfjäder skulle han falla till mina fötter. Men att störa hans sinnesfrid, att väcka en passion, som måste krossa hans hjerta och bädda åt honom en förtidig graf — nej, nej! En salongsdocka må le och skämta, en kall verldsdam kedja vid sin triumfvagn så många slafvar som möjligt, — Suomis dotter vill ej missbruka sin makt“.

Och hon vänder fötterna in och stryker läpparna ut och räknar gatstenarna som vore det fråga om stortvätt. — Jag är räddad, och medicine kandidaten Saelans tabeller öfver orsakerna till sjelfmord upptaga på 784 fall blott fyra af olycklig kärlek!

Hon är icke ett lärdt fruntimmer, ingen blåstrumpa, gudskelof! Hon tänker med fru Lenngren: „Vitterheten hos vårt kön bör höra blott till våra nipper“.

Den sanna älskvardheten tål ej vid för mycken beläsenhet. Som blomman förstöres af landsvägens damm, så kvinlighetens skära ros af bokdamm. Ett kompendium i historien, ett halft i geografin, en smula matematik och ett grand naturalhistorie, alltsammans väl inlärdt — och glömdt, är den rätta dosis. Utvecklad genom en tioårig läsning af romaner och tidningsföljetonger skapar den hvad vi beundra som kvinnlig bildning: lätt och skimrande som såpbubblan, oskyldig som lammen små, ljufve-

lig som snömos. (Anrättningen bör serveras med en sås af moral och fortepianospel).

Så mån är mamsell Eulalia om att ej blifva tagen för en blåstrumpa, att hon lärt sig sex olika språk på det eho som träffar henne, må han komma vestan eller östan ifrån, utan svårighet må finna att hon aldrig skrivit annat än tvättnotor.

Hon är ej någon hushållskatt. Må alla egoistiska gamla ungarlar och bukstinna goddagspiltar veta, att de tider lyckligen äro förbi, då kvinnan ej ansågs hafva något högre mål än att träla i kök och handkammare. Mamsell Bremer och andra hafva lärt henne förakta karlarnas råa pretensioner att hafva soppan lagom salt och gröten icke vidbränd. Den som vill frossa på biffstek och kotlett, må gifta sig med sin hushållerska, mamsell Eulalia bjuder på ölsupa och plättar.

Rik är hon icke „för den som guld begär“, men om därför en främling far henne stolt förbi, måste han vara fan så skarpsynt, ty, fastän hon icke arbetar, ej heller spinner, var dock Salomon i all sin herrlighet ej klädd som hon. Med ädel sjelfuppoffring har hon åtagit sig den tunga pligten att göra *les honneurs* i ett fattigt land, och om än så många ryska officerare gjorde henne sin *cour*, skulle hon veta att gifva dem alla en hög tanke om silkesodlingen och spetsfabrikationen i Finland. Ingen kan lägga en tvärhand till sin längd, men gäller det en aln till sin klädnings, skall hvarken damm eller

smuts hindra henne från att hålla sin fädernestads gator rena. Almqvists Semiramis gjorde ock sin lycka som gatsoperska, tänker mamsell Eulalia.

Hon är icke äldre än tjugutre år och blir det sannolikt aldrig, trots kyrkoböcker, mantalslängder och hela den skandallitteratur, som blifvit uppfunnen enkom för att beröfva menskligheten tron på det skönas — de skönas ville jag säga — eviga ungdom.

Och hvad är hon då?

Har jag ej redan sagt det? Hon är en frisk ungmö, en perla från de tusende sjöarnas land, inbegreppet af all kvinlig fullkomlighet, och hon är — upp till täflan I Finlands ungersvenner alla! — hon är ännu ej förlofvad.

Kvinnan och politiken.

Jag hör ofta fruntimmer säga, att de ej det ringaste bry sig om politiken, att densamma är okvinnlig; och de beledsaga dessa yttranden med en föraktlig min, som visar tydligt, att de på fullt allvar ringakta den. Men hvad har då politiken förbrutit, då den kunnat så väcka deras afvoghet? Eller rättare: hvad förstå de med politik?

Främst väl det som tidningarna innehålla. I dem står visst mycket onyttigt: ofta påstås der i dag något som redan i morgon återkallas, man strider och grälar, och vet ofta knappast hvarför. Men utom dessa furstars, ministrars och styrelsernas tvistigheter, inhemtar man ur dem likaledes, huru folken framskrida i sin bildning, huru civilisationen sprider sig allt längre och längre och mensklighetens rättigheter allt mera göra sig gällande. Medan man här och der lägger en ny sten till den nya byggnaden, växer denna långsamt som ett mosaikarbete, och först då vi öfverblicka ett förflutet årtionde varsna vi med häpnad hvad som timat inför våra egna ögon. Historiens annaler uppteckna sedan gången af folkens utveckling, och våra efter-

kommande lära ur dessa blad, hvad som händt före deras tid.

Vi mena världshistorien. Den läses i hvarje skola, också små flickor undervisas deri. Man säger dem, att intet är mera egnadt att bilda, mera lärorikt än kunskapen om menniskolifvet i det stora och allmänna; man kallar historien en spegel, som för oss återgifver de individens förtjenster och svagheter, som gagnat eller skadat mera än det vanligtvis är fallet.

Men ni, älskvärda läsarinor, hafven väl aldrig kommit att tänka, att världshistorien, sådan den finnes upptecknad i böcker, är hemtad och hopskrifven ur dessa tidningar, som innehålla denna för eder så förhatliga politik? Ty hvilka andra bättre källor har historieskrifvaren att tillgå än dessa?

Låt oss nu kalla politiken med ett enklare namn tidshistoria, skulle den äfven då hos eder framkalla denna afvoghet?

Man säger, säkert med orätt, att ni, alltid då ni tager ett tidningsblad i handen, tycker eder läsa hebreiska, nämligen läser bakfram, begynner med sista sidan, der annonserna stå att läsas, ett bevis på att ni särdeles mycket intresserar eder för edra samtidas väl och ve. Skulle det då kunna vara eder likgiltigt, om i Frankrike Louis Philippe störtas från tronen och Napoleon III blir kejsare; om Garibaldi i England röner ett mottagande ståtligare än någon suverän kunnat hoppas på; eller att en konferens

sammanträder i London, som söker förmedla fred emellan Danmark och dess efter länder hungrande grannar?

Efter tjugu — säkert efter hundra — år skola edra efterkommande läsa om dessa tilldragelser i skolorna, alldeles som ni i eder barndom sökt i minnet inpräglade Roms konungar och kejsare, Merovinger och Karolinger, gången af reformationen och den första franska revolutionen m. m. Huru långt från eder samtida låg ej detta, huru ofantligt mycket längre, än det som hänt för några dagar tillbaka och redan i dag, tack vare telegrafens, omnämnes i tidningarna? Skulle ni måhända önska känna det förra, men ej det senare; anser ni tilläfventyrs det förstnämnda vara nödvändigt för eder bildning, och snörper ni på den vackra näsan vid det senare?

Tag er till vara, att eder lilla dotter ej må höra er säga: det är okvinligt att känna sin tids historia; hon kunde annars falla på det orådet att en vacker dag i klassen tillropa sin lärare: dessa judars, assyriers, babyloniers blodiga krig äro alldeles icke kvinnliga, ej det ringaste nyttiga, högst ointressanta! — Och hade hon väl så alldeles orätt, den lilla?

Om vi skulle begynna undervisningen i historien med vårt fosterland, om vi framför allt vinnlade oss om att rätt förstå vår samtida och den uppgift denna har att lösa, så vore det för oss sjelf, vår familj, hela vårt folk vida nyttigare, än alla utanlexor om Persiens och Roms dynastier. Hvarje litet

Jag borde tänka sig som världens medelpunkt, och utgående från sig själf fastställa sitt förhållande till hela skapelsen. Genom detta koncentrerande skulle kvinnan lära bättre känna världen och sin ställning i densamma. Men nu dröjer hon i sin utvecklings-tid mycket för länge i de antediluvianska förhållan-dena och försummar derved att göra sig bekant med det närvarande, som blir det sista, ja ofta något för henne alldeles ofattligt.

Detta är sannolikt äfven skälet, hvarför ni, vär-daste läsarinnor, ej gerna läser det som står i tid-ningarna. Då ni lemnade skolan hade eder lärare i historien ännu ej hunnit till 1789, eder fattas således närapå ett sekel verldshistoria och dermed länkarna i den kedja, som skall lära eder rätt uppfatta eder samtid. Det längesedan förflutna var för eder ett abstrakt något, som ni ej kunde ställa i samman-hang med det verkliga lifvet; ty annars skulle ni säkert funnit det vida mera underhållande att själf genomlefva en tidrymd i historien, än att inhemta all eder historiska kunskap ur böcker.

Ännu vilja vi fästa eder uppmärksamhet vid en omständighet. Goethe låter Leonore i sin Tasso säga:

*Ich höre gern, wenn kluge Männer reden,
Und freue mich, wenn ich's verstehen kann.*

I dessa få ord innehålles det kvinliga vetandets mål, ändamål och utsträckning. „Jag hör gerna kloka män tala!“ Och om hvad tala då kloka män?

Om nyheter, som beträffa hela menskligheten, som röra folken och samhällen, om tidningar, om politik.

Skulle ni verkligen ej vilja förstå hvad kloka män tala? Skulle ni önska eder en ledsagare genom lifvet, som med eder ville läsa tidningarna bakfram? Det vilja vi för ingen del tro. Ingen kvinna önskar sig en man med kvinliga egenskaper och kvinliga svagheter, således ej heller ni. Äfven ni vill förstå hvad kloka män tala: ty hyste ni ej en sådan ärelystnad, så skulle ni ju redan från början uppgifva hoppet att blifva en mans ledsagarinna och väninna, och åtnöjde eder med att blifva den första tjenarinnan i hans hus; ty hvad mera kunde ni blifva för en man, hvars tal vore eder en oförstådd gåta, än hans hushållerska, hans köksa?

Jag ber er därför på allvar och med eftertanke begrunda, om det ej vore vida bättre att framdeles läsa tidningarna med uppmärksamhet och från början.

Hvad oss göres behof af.

Jag kan aldrig annat än skratta, då jag hör för öfrigt högst förståndiga personer deklamera mot bördsfördomarna i Finland. De hafva genomläst så många romaner, der en högadlig och dum baron tar lofven af den talangfulla landsbokhållaren, der nådig fröken är grym mot Annette Rosenblad, den känslfulla och dygdeädla guvernanten, att de tro på ståndsfördomar och aristokratiskt förtryck som på bibeln.

Börd, kantänka! M. har ingen börd, eller åtminstone ingen som tål att tala om. Det skulle aldrig falla honom in att kännas vid sin far eller mor, långt mindre vara stolt öfver dem. Och har han ej gjort karriär? Är han ej mera förtrolig med geheimerådinnan Klingenberg än hennes son, den unga ädlingen, och mera fruktad af hennes man än sjelfva Grundström, lakejen?! Äter han ej på silfver och sofver på sammet och gör Guds långa dag ej annat än sköter sin bekvämlighet? — Jag ville väl veta, hvilken ställning i lifvet borde skattas högre än hans i ett land, der ärelystnad betraktas nästan som ett brott och excellensen mången gång är mera bunden till sin verksamhet än kronolänsmannen?

Och, frågar läsaren: huru har M. kommit till en så afundsvärd ställning? Börd är det icke, så mycket har jag redan nämnt, än mindre penningar. Han har aldrig varit känd för att kunna hålla en silfverrubel. Arbete och uthållighet besegra slutligen de svåraste hinder, den stora intellektuella förmågan blir förr eller senare bemärkt och framdragen. Men M. har aldrig afskytt någonting så som arbete, och om jag säger, att han det oaktadt gjort så mycken nytta i verlden som man kunnat vänta af hans förstånd, så är det ej min mening att komplimentera hvarken hans hufvud eller verksamhet. Och om hans förstånd är klent, är väl hans hjerta bättre? Har han någonsin tvekat att skälla på hederligt folk och kröka rygg för skurkar; att visa tänderna åt den svagare och krypa i stoftet för sin öfverman?

Men han har, hvad mera är än flit och uthållighet, än hufvud och hjerta — han har talanger. Detta förklarar allt. Gif mig en smula talang, mitt herrskap, jag skall, lik en taskspelare, kasta den i en snusdosa och — *hocus pocus* — göra deraf hvad som helst: en general, ett statsråd, en professor, en af Finlands minnesvärda män, allt hvad ni behagar. M. är lycklig nog att ega ej så få talanger. Han kan dansa, visserligen icke i takt, men ändå så förtjusande näpet; han kan taga upp hennes nåds näsduk eller handske och räcka den tillbaka med en vinnande grace, och mången af mina bekanta har

gjort sin lycka med mindre skicklighet i den svåra konsten att vifta svans.

Min aktning för läsarens skarpsinne skall visserligen icke ökas, om jag ser honom föraktligt småle åt dessa talanger.

De äro af en öfverraskande vigt i lifvet. Det är godt och väl att för skolgossar framställa forntidens heroer som mönster manande till efterföljd. Vi klokt folk veta bättre än så. Skulle jag taga svärd i hand och sköld på arm och draga ut mot hedningar och vidunder för att blifva riddare af St. Stanislai orden? — Icke jag! Då spelar jag hellre whist med statsrådet Reuterskjöld, ehuru, oss emellan sagdt, man kan använda sina aftnar treffligare. Skulle du, älskvärda läsarinna, vilja stöka i köket och pyssla med småsyskonen — — Nej, nej! Jag ämnar ej vara oartig nog igen! Men med hvilken känsla och aplomb utförde ni icke, min fröken, i förrgår det herrliga stycket ur operan „Påfågelsstjerten!“

Men, säger kanske någon läsare, detta talangernas herravälde är ännu olidligare än bördens: jag har förstånd, arbetskraft och redlig vilja, men ingen talang; skall jag därför stå tillbaka för den första bästa narr, som kan hoppa kråka och skrifva namnsdagsvers? —

Härtill svarar jag: mest alla menniskor hafva någon talang, eller kunde hafva den, om den i tid hade blifvit uppfvad. Det behöfs, gudskelof, så

oändligt litet dertill. Jag känner en ung man som ingenting kan, utom att blinka med venstra ögat. Men hvilken blinkning! Han sade mig sjelf en gång i förtroende, att intet fruntimmer i längden kunde motstå dess makt. Pröfva därför noga, min herre, om ni ej har anlag för någotslags småtäckt konststycke, och när ni funnit det rätta, öfva er flitigt deri. Det är till en sådan sjelfpröfning jag velat locka genom en skildring af M's lycka och framgång i verlden. Och att jag valt just detta exempel bland så många som voro tillhands, visar huru jag är mån om att undvika personligheter, ty M. är, om sanningen skall fram, ej annat än en hundracka och hans egentliga namn är Moppe.

Till mina barn.

Öfversättning från finskan.

Rättnu förlorar jag tålmodet: allting har ni brist på!

Brist på prester, brist på jurister, brist på litteratörer; penningbrist, folkbrist, foderbrist. — Hvert i guds namn har ni gjort af med de bitar af Sampo, jag lyckades få i land vid mitt fördömda skeppsbrott?

Penningeknipan begriper jag nog och skulle gerna hjälpa er om jag kunde. Men så här mot slutet af kvartalet, ni vet, kan äfven gammalt och förståndigt folk råka i trånga skor; och hvad det beträffar att gå i borgen för Hypotheksförenings-lånet, så inser ni väl, att jag svårligen på gamla dagar skulle kallas den vise Wäinämöinen, om jag ej i all min tid hade tagit mig tillvara för att rista bomärke på 50:pennnis kartor.

Men hvad skall jag tänka om alla edra andra brister? — Har ni anställt bönhasjagt efter lekman-
verksamheten allt sedan salig Agricolas tid,

för att nu komma fram och klaga öfver att tidens materialism gjort församlingen likgiltig för prestbristen? — „Betala ni tionden“, hette det i forna dagar, „nog sköta vi om själavården“. Inte är det församlingen, som brutit kontraktet. Hjorden har gifvit sin ull, herdens sak var det att drifva den in i fårahuset. Ni invänder, att herden behöfver en hund. Alltför sannt. Men att därför vilja ålägga församlingen att uppfostra adjunkt åt sin pastor som prestmannen från Borgå stift vill — det är att fordra för mycket. Huru skall också den enfaldiga allmogen begripa sin och landets våda? Så dåligt är det ännu icke med något pastorat i Finland, att det ju icke vid inträffande ledighet kunde räkna på ett halft dussin sökande — ja, och på en pikant process om röstvärfning till på köpet.

Och juristbristen. Tycker ni att rätta sättet för dess afhjelpande är att önska sibiriska pesten öfver landets nuvarande domarekår? Sannerligen tror jag icke det är bristen på lönande domsagor, som ligger er mest om hjertat. Ni tror er väl likna pappa på ett hår, om ni engång kommer så långt som att skrifva protokoller på finska? Men jag skall säga er, att vid er ålder kunde jag en hel hop saker mer än så.

I stället för att förgrymmas öfver några gamla justitie-pyramider, för att de ej nog hastigt vill lära sig finska, kunde ni just vara så goda och skrifva

någoting dugligt, ni sjelf. Det är den nationela tanken, ser ni, som är nationens själ; der denna en gång söker sitt uttryck i folkets språk, der följer allt hvad som skrives efter mall, vare sig vid embetsverken eller å tidningsbyråerna, snart exemplet.

„Den saken är lätt arrangerad“, hör jag er utropa. Behöfs det ingenting vidare än utmärkta litterära produkter, hvad kan vara enklare än att bjuda ut arbetet på entreprenad-auktion? Helsingfors Tidningar vattnas i munnen vid blotta tanken derpå. „Den gryende talangen skall sålunda känna sig starkt i beslutet att framgå på den, i afseende å timliga håfvor ingalunda afundsvärda författare-banan; den redan förtjente skall skörda en rättvis frukt af sin möda och styrelsen skall hafva det goda medvetandet att hafva verkat ett godt verk“.

Lycka till, lycka till! Jag är ej den, som vill nedslå edra unga förhoppningar. Visst är det sant, att under de tusen år jag genomlevvat har jag sett mer än ett försök att väcka och befrämja litterär verksamhet bära skral frukt. Men felet har då vanligen varit brist på hufvud, en brist, som jag aldrig ännu hört er klaga öfver och som jag naturligtvis aldrig kan förutsätta hos mina afkomlingar, som alltid varit ett strå hvassare än andra människors barn.

Derför vill jag också i det längsta hoppas att ni så småningom öfvervinner den fula vanan att lipa öfver edra brister, i stället för att afhjelpa dem,

och att, när några sekel till mognat ert förstånd
och kommit skägget att växa på er haka, ni kan
blifva en glädje och ett ålderdomsstöd för er gamle
fader

Wäinämöinen.

Språkmanin.

„Hufvudsaken är att han lär sig språk“, säger pappa med denna tvärsäkra ton, som man blott kan vinna genom att ideligen upprepa en sats och aldrig tänka på den. Ett och annat kan visst anmärkas mot hr Schwänzelmayers privat-pension. Det mått af kunskaper, eleverna der förvärfva, vill ej rätt tillfredsställa pedantiska studentexaminatorer, lärokursen är ej lämpad efter våra förhållanden och hela andan i inrättningen afgjordt ofinsk. Men allt det der är småsaker. Bara man först lär sig språk.

Att förvärfva grundliga kunskaper, att lefva sig in i landets förhållanden och lära sig älska dess sed och dess språk, hinner man nog sedan med, på sina fristunder.

Hvad flickorna beträffar är pappa ej så alldeles säker på saken. Han vill ogerna skicka småpultorna från sig till ett ryskt institut, han trifs ej rätt i kretsen af de sina, der en spetsörig gouvernante nedtystar hvarje yttring af naturlig barnslig känsla med sitt despotiska: *C'est pas comme il faut*. Lyckligtvis är mamma icke så der svag och oförnuftig.

Hon, den exemplariska makan och modren, som svärmar för Fredrika Bremer och kvinnans emancipation, hon måtte väl lärt veta hvad flickorna göres behof af! Språk måste de lära sig, det är det enda nödvändiga. Ty för det första äro de ej sämre än andra människors barn, för det andra kan man aldrig veta hvartill det kan vara godt, och för det tredje har mamma i sin ungdom ej lärt sig något annat, och likväl är hon nu det mönster af kvinlig fullkomlighet, som vi alla beundra. (Hon har glömt bort alltsammans igen, men det gör naturligtvis ingenting till saken).

Mot så slående argument skola vi väl akta oss att uppträda i öppen strid. Men så här i en tidnings spalter, under anonymitetens sköld, ni vet, kan man tillåta sig alla möjliga näsvisheter, och vi vilja därför här en smula nagelfara med detta märkvärdiga språkraseri.

Äro vi finnar så förskräckligt talträngda, att vi ej kunna gifva oss till tåls innan vi lärt oss världens alla femtusen tungomål? Hade Vår Herre ämnat oss så, skulle han väl på oss förnyat pingstunderverket; ty att på egen hand slå sig ut med allt hvad som fordras i den vägen, blir alltmera omöjligt.

Låtom oss se till hvad det der, att känna språk, hos oss innebär. Modersmålet lärde gossen sig förut af modren, men sedan hon blifvit fennoman, har hon ej hjerta till att tala svenska, och som hon ännu ej lärt sig finska, lemnar hon hellre det ljufva bestyret

åt en finsk barnflicka, en rysk njänka, en fransk bonne — allt som huset har råd och lägenhet till. Skall det vara riktigt stort, arbeta de alla tre på en gång, och det lilla underbarnet har då vanligen vid åtta års ålder gjort vackra framsteg i babyloniskan.

Sedan skall han lära sig finskan, så kärt honom är att undgå sibiriska pesten, och — svenska, Gud nåde oss så visst, — och ryska, eller hur vill han komma fram i verlden? — och tyska, kan han annars kallas en bildad man? — och fransyska, ty han uppfostras ju icke till bondkaplan? — och engelska, det är nu engång så modernt och låter så särdeles! Allt det der är naturligt.

Men en surmulen skolinspektör kommer och säger: „Ja, den der *gouvernant-läsningen* kan vara bra nog, men till grundligt språkstudium hör något mera än parlören; låt honom bita igenom latinska grammatikan, det kan stärka efter den lösa maten“. Sådant är pedantiskt och oartigt, icke sannt, min nådiga? Men det hjälper icke. Magister måste lilla sötnosen bli; de der promotionerna äro så vackra och högtidliga. Får gå då för latinet och en smula grekiska med, om det så skall vara. Och huru många skilda själar — för att begagna oss af Karl V:s bekanta uttryck — har nu mammas son? Noga räknadt sju till åtta.

Må man förlåta oss eller ej, vi tro att det är för mycket för samma hjerna. Vi tro att tankens skärpa och kraft blott kan förlora på så öfverdrifvet många

former. — Ni vet motsatsen af egen erfarenhet? Vi tvista ogerna med er, min herre; men huru kan ni vara så säker på den saken? Att ni är ett snille, är ännu intet bevis, ty ho kan säga hvilket verldsgeni ni skulle varit under andra förhållanden?

Naturligtvis tala vi ej här om egentliga språkstudier; ehuru de kunna vara ensidiga, äro dessa dock bildande som hvarje annat studium. Men det är ej med dem man vill plåga sina barn. De der grammatikorna äro ju en horrör! Det är de moderna, lekande, handelskontorist-Robertsonska metoderna, som äro allena saliggörande. Ty hufvudändamålet är hvarken att studera de skilda språkens lagar och egenheter, eller den litteratur de hafva att bjuda på; hufvudändamålet är att kunna tala, att som en kvick novellist hos oss engång yttrade, kunna säga: Jag vet, *ich weiss, я знаю, je sais, I know, kyllähän minä sen tiedän*, och ändå ingenting veta.

Ett klingande hufvud.

„Synd med karlen — ett klingande hufvud!“ — Hvem af oss har ej hundra gånger hört denna stående fras, så snart det är fråga om någon ung man, som kommit en smula hvad man kallar på decadence.

Underbart är, huru allmänt de klingande hufvudena vexe på ungdomens skuldror, och huru sällsporda de blifva vid en ålder då man mest skulle behöfva dem. Vi hafva skickliga domare, nitiska prester, routinerade embetsmän, kloka köpmän och lärda professorer. Men dessa klingande hufvud, som man vid universitetet kunde räkna till tjogtal, hvar äro de? — Ack, man måste vanligen stiga mycket lågt ned, för att träffa på dem! De känna sig särdeles dragna till renskrifvarens hedrande, men föga lönande yrke; de rekrytera bränvins-advokaternas aktningssvärda skrå; ett och annat sitter helt malplacé öfver vaktmästarens trinda mage, och alltför många finna först på korrektions- eller fattighuset det erkännande, de fåfängt sökt af pedantiska examinators och trångbröstad embetsverk.

Det herrliga på jorden, förgänglig är dess lott! Men hvad som aldrig förgår, är den fasta tillförsigt, hvarmed allmänheten ständigt ånyo upprepar sitt: „Synd om karlen — ett klingande hufvud“, öfvertygad som den är, att blott en tillfällighet brutit vingen på den uppåtsträfvande örnen.

Derför är ryktet, att vara ett klingande hufvud ingalunda att förakta för ärelystna själar, om ock de materiella fördelarna äro föga betydande. Det vinnes äfven lätt, blott man känner metoden. Också tro vi oss göra unga aspiranter en ej ringa tjänst, då vi här med några rader söka leda dem på rätta vägen.

Vanligen antager man en flytande tunga som ett oundvikligt tillbehör till ett hufvud, som skall göra lycka. Detta är dock ett misstag, som endast visar huru föga grundligt man hitintills filosoferat öfver saken. Ett klingande hufvud kan nämligen uppträda under två grundolika former, eller såsom

- a) en ljudande malm, och
- b) en klingande bjellra.

Den senare är den vanligast förekommande formen, och här spelar tungan visserligen en öfvervägande roll. Den framgång, dessa hufvuden röna i verlden, hvilat på helt och hållet matematisk grund och kan med stor säkerhet uträknas enligt probabilitets-kalkylen.

För att göra detta tydligt för våra läsarinnor, skola vi anföra ett exempel. Om man kastar med

tre tärningar, kunna en mängd olika kombinationer uppstå. Kallar jag det fall, att alla tre sexorna komma upp, för träff, så kan jag beräkna huru ofta detta i medeltal kommer att inträffa, förutsatt att jag spelar tillräckligt länge för att tillfälligheterna kunna formulera sig till lag. I det uppgifna fallet får jag en träff på 53 felare.

Så många chancer har den klingande bjellran vanligen icke att säga en kvickhet, men som hon klingar så lång dagen är, kommer dock alltid en eller annan ut, hvilket, då niterna lemnas utan afseende, under årens lopp gifver en hel mängd. Den renommé, ett sådant hufvud vinner, är vanligen öfverraskande hastig och lysande, men föga varaktig. I längden tröttnar publiken att skilja de få hvete-kornen från agnarna, och hvad man i början ansåg som genialitet blir småningom stämpladt som sladder.

Långsammare att förvärfva, men vida solidare, är det anseende den ljudande malmen åtnjuter. Personer med detta slags hufvuden imponera just genom sin högtidliga tystlåtenhet. De inlåta sig aldrig i någon disput, de gifva aldrig skäl för sin åsigt. Om en fråga diskuteras i ett sällskap, iakttaga de en försmädlig tystnad, till dess saken är afgjord till allas belåtenhet. Då faller deras votum, skarpt och bestämdt som ett hammarslag på en klocka, så det ljuder vida omkring — och alltid tvärtemot den allmänna meningen. Att söka gendrifva, hvad en sådan herre yttrat, är alldeles förspild möda. Han

hör ej ett ord af hvad du säger, han bidar sin tid, och sedan du uttömt all din bevisning — bing, bång: ljuder klockan precis samma orakelspråk som du trodde dig hafva besegrat.

Vanligen lemnar han derefter rummet med en föraktlig knyck på axlarna, och då måste väl den opartiska åhöraren medgifva, att han är fan så säker på sin sak. Bli han likväl retad, kan han också klämta som om elden vore lös: alltid samma fras, så länge dina örhinnor stå ut dermed.

Den ljudande malmen gör ofta oerhörd lycka i verlden, så länge han kan bibehålla sitt incognito, och detta räcker jemt så länge, tills han får lof att taga ihop med något allvarsamt arbete. Publiken står då med häpnad och väntar hvad berget skall föda, och när det sedan blir en råtta, finnes ingen misskund.

Som en allmän regel gäller slutligen, att ett hufvud aldrig klingar rätt, om det ej är skäligen tomt. Man må därför akta sig för öfverdrifven lärdom. Detta är en sådan *conditio sine qua non*, att vi ej skulle underlåta att vidlyftigt lägga det våra unga vänner på hjertat, om icke erfarenheten visade, att denna regel minst af alla brytes emot.

Nyårsvisiterna.

Aldrig äro människorna mera uppfinningsrika, än då det gäller att bekämpa gamla sedvanor, och aldrig mera sentimentala, än då det gäller beklaga deras försvinnande. Det finnes ingen urgammal folkfest, som ej, så länge den firades, blifvit bittert klandrad och på allt upptänkligt sätt motarbetad af upplysta och välmenande människor och, sedan den råkat i glömska, lika bittert saknad af deras upplysta och välmenande hrr söner.

„Menskligheten åldras“, klagar romantikern, „den kraftfulla originalitet som utmärkte forna dagars folklif och fann sitt uttryck i egendomliga seder och fester, försvinner för att lemna rum åt en platt och tråkig allmänlighet“. Och allt medan han så klagar, finner han marknaderna afskyvärda, midsommareldarna osedliga, nyårsvisiterna odrägliga och julgranarna skogsödande. Bort med dem! Först sedan de blifvit vederbörligen dödade, nedmyllade och återfunna af snillrika forskare, duga de — att gråta öfver.

Vi respektera alla ädla sträfvanden, och det kunde därför aldrig falla oss in att söka motarbета

denna högst nyttiga beatifikations-process, äfven om vi ej vore så tillfullo öfvertygade, som vi äro, om att ett sådant försök vore hopplöst. Tvärtom beundra vi på det högsta de sinnrika medel man tillgriper för att göra sig af med den ena eller andra obekväma gammaldags-seden.

Tag exempelvis nyårsvisiterna. Om det i allmänhet är löjligt att önska lycka åt någon annan än sig sjelf, huru mycket löjligare att göra det just på nyårsmorgonen? Är det en tid då riddare utnämnas, magistrar lagerkrönas eller ens kvartalerna utdelas? Allt annat! Det är en tid då hyran skall betalas, boдрäkningar likvideras, och årets syndaregister med ånger och ruelse genomgås. Men en sådan der urminnes plägsed är seg som en jultorta nyårstiden. A. är öfvertygad derom att B. vore förtviflad, om han ej finge se sin bästa vän hos sig, och B. påstår sig alltför väl känna den gamla narren A. för att vilja såra honom med att ej besvara visiten. Så hafva gubbarna skakat hand med hvarandra i åratat, och så skulle de göra till tidens ände, om ingen ställde saken på rätt.

Men der intet annat hjälper, der hjälpa — „goda ändamål“. Dessa hafva i alla tider varit ännu bättre medel än ändamål, och hvad allt genom dessa uträttats till enskildt och allmänt gagn, är otroligt. Afven här lösa de knuten.

Både A. och B. äro förtjusta att komma från saken med uppoffring af några mark och teckna sig

på listan öfver dem, som genom frivilliga bidrag till o. s. v. afsagt sig nyårsvisiterna. Vi hafva aldrig rätt kunnat förstå, hvad det egentligen är, som man genom dessa bidrag afsäger sig: pretensionen att blifva ihågkommen af uppvaktande vänner eller skyldigheten att sjelf visitera?

Det första synes mer otvunget följa af förteckningarnas ordalydelse, men är, det kan ej nekas, en smula oartigt. Det innefattar: „Som jag har grundade skäl att förmoda, att en mängd personer skola besöka mitt ringa hus en vacker morgon, för att önska mig lycka, dricka mitt vin och äta mina bakelser, och som jag ej det ringaste är intresserad af dessa personer, deras lyckönskningar och appetit, alltså har jag anslagit kostnaden för traktamentet till ett bättre ändamål och reglat till min dörr“. Den andra tolkningen är finare: „Erkännande skyldigheten att nyårsmorgonen besöka mina högtärade beskyddare, gynnare och vänner, och då jag aldrig utan obehag kunnat se deras värda fysiognomier, har jag med 12 mark friköpt mig från detta onus, som härmed tillkännagifves“.

Men hvilken läsart vi ock må antaga, ändamålet vinnes fullständigt. Först det „goda ändamålet“, som beror på insamling af penningar; sedan det ännu bättre att få vara i fred, och slutligen det bästa af allt: en gammaldags sed uppryckes med rötterna för att i sinom tid kunna blifva användbar i romaner och sedemålningar.

Ty ehuru vi, som ofvan antyddes, finna nyårsvisiterna löjliga och obekväma, förbise vi dock ingalunda, huru väl de skola taga sig ut efter döden, väl konserverade och uppställda i nationalmuseum. Och vi hoppas ännu på ålderdomen få det nöjet att i vår tidning börja en nyårsartikel ungefär sålunda:

En vacker forntida sed, som nu försvunnit likt så mycket annat från en friskare och hjertligare tid, var nyårsgratulationen. Hvad julen var för det religiösa lifvet, det var nyåret för det borgerliga. En tid då hjertat öppnade sig för andra intressen än dagens egoistiska småbestyr, då känd och okänd var välkommen till det gästliga hemmet, då förman och underlydande, fattig och rik tryckte hvarandras händer, glömmande för en dag huru olika ödets lotter fallit, för att minnas blott att de dock ytterst vore barn af samma land, med samma minnen af år som flytt, och samma hopp på år som komma o. s. v.

Så skola vi skrifva. Nej! mycket bättre. Ty ännu kunna vi naturligtvis ej vara entusiasmerade för saken. Arbetet är ännu blott till hälften gjort och „lycka till godt nytt år“ ännu en stående helsing. Men vänta bara — efter femtio år! —

Om husmanskost.

Det finnes, och dessa äro väl de flesta bland oss ungar, ömma poetiska själar, som med stilla längtan blicka mot det äktenskapliga paradiset, som aldrig kunna föra ett glas punsch till sina läppar utan en kväfd suck efter den husliga thékoppen, och för hvilka den saftigaste biffstek är blott ett uselt surrogat för soppkött med pepparrots-sås. Men det gifves äfven, om sanningen skall fram, en och annan förstockad syndare, som intet sinne har för hemlifvets behag, som finner ett onaturligt och förderfligt nöje i tabled'hôter, små sexor, billard-partier, fina cigarrer och hvad allt dessa ungarlifvets styggelser må heta. Vårt sannt moraliska sinne har alltid instinktligt skyggat tillbaka för dessa missfoster; men publicistens pligt är sträng och befallande, han får ej njuta af rosens doft och fägring blott, han måste äfven hafva ett vaksamt öga på masken, som kan tära på dess rot.

Det är därför vi stundom sätta oss ned der de bespottare sitta, och listigt, som vore vi en af dem, tjuta med ulfvarna, för att sedan med obeveklig

stränghet blotta deras ondska. Ty hvad vi under vänskaps och tysthets löfte fått erfaras, det tala vi om för hela världen: mot kättare behöfver man ej hålla tro och lofven. Det är ett ädelt förräderi, mina damer, icke sannt?

Vi hafva så småningom tecknat upp, hvad vi i denna väg förnummit, dels i form af samtal, dels af föredrag, som dessa fiender till människosläktet — eller åtminstone till dess ädlare del — hålla för att leda ynglingar från den allena saliggörande tron och locka äkta män till rebellion mot toffelns milda regemente. Tid efter annan skola vi meddela utdrag ur dessa anteckningar, utan alla kommentarier, öfvertygade som vi äro att kritiken nog skall träffa dem, skarp som en synål, brännande som ett strykod och genomskärande som en engelsk sax . . .

Hvem skulle fästa sig vid något så simpelt som maten? Det synes nästan hafva blifvit en trosartikel bland unga damer, att en man, som är värd detta namn, hvarken förstår sig på eller bryr sig om en god måltid. Det fanns en tid, då husmodren sökte sin största triumf vid det festligt dukade bordet, — men i våra dagar, gudbevars, man är väl ingen köksa heller? Otäcka gamla perukstockar må svärma för värdshusmat och hafva buken till sin gud — Leander är mest belåten med husmanskost.

Nå ja, lefve husmanskosten. Men, min nådiga, låt oss göra rättvisa äfven åt de arma värdshusen. Husmanskost serveras, gudi klagadt, i Finland mer

än nog på hotellerna. Skilnaden är endast den, att om Leander på ett värdshus får en portion löskokta ägg, som måste ätas med knif och gaffel, sänder han den i vredesmod tillbaka, och om biffsteken är tillredd efter den ortodoxa, husliga sullädersmetoden, är han färdig att strangulera uppässaren, medan hemma allt det der får passera, ty, herre gud, man måste väl nöja sig med hvad huset förmår. Men min åsigt är, att värdshus eller familjehem, galamat eller husmanskost, ett kan man fordra af dem hvar-dera: att de materialier, som engång finnas tillhands, icke onödigtvis förderfvas genom okunnighet och likgiltighet.

Ingenting är falskare än att tro, det en verklig kännare ej har sinne för annat än sköldpaddssoppa, gåslefverpastej, rådjursstek och ostron. Tvärtom skall han i de flesta fall sätta mycket värde på fårstek, finna en kalkon delikat, äfven utan tryffel, och vara vänligt stämd mot den husliga potatisen. Men hvad han fordrar, är att steken skall vara saftig och potatisen icke vattulagd, brödet väl gräddadt och buljongen varm, hvilket allt lika väl kan presteras i hemmets som i hotellets kök; men det fordrar en god del mera omtanke och äfven skicklighet, än man är van att finna hos unga husmödrar. Och kan det vara annorlunda?

Hvad som skall göras väl, måste göras *con amore*. Så länge våra unga damer anse fransyska gram-mairen vara långt viktigare än kokboken, så länge

skall deras mat vara sämre än deras fransyska — och det vill, min själ, ej säga litet. Man antager ofta att ett ungt fruntimmer, som ända till par och tjugu år aldrig sysslat med hushållet, då hon blir gift, innan kort förvandlas till en ypperlig husmoder; men detta är i de flesta fall alldeles falskt. Har hon under den tid, då karakteren egentligen danas, vant sig att anse köksbestyren som simpla och blott passande för pigor, skall hon framdeles äfven med bästa vilja ej finna intresse för dem och ganska snart falla in i den vanliga husmanskostslentrianen. Och denna gör mera ondt, än man vid första påseendet skulle tro.

Väl är det sannt, att mannen vanligen ej kan kritisera maten och ej heller känner sig böjd därför; men den ingår som en högst väsentlig faktor i den husliga trefnaden, ja till och med i det sanitära välbefinnandet. I allmänhet taladt, kan man utan tvekan säga: den bäst tillredda maten är den helsosammaste, och kunde middagsmåltiden hos oss blifva, hvad den till stor del ännu är i England, en dagligen återkommande familjefest, så skulle vi troligen finna mindre surmulna anleten och svaga magar än nu i det högtbeprisade äkta ståndet.

Men detta är ju ren hädelse! — Skulle kvinnan, som just nu vaknat till medvetande af sitt i årtusenden misskända värde, som ser vetenskap och konst, postkontor och telegrafbyråer öppna för sig, skulle hon nu återgå till hushållets prosaiska ena-

handa och sälja sin nyssvunna frihet för en grynvälling? Det vill jag visst icke fordra.

Jag säger endast: Efter damerna, tvifvelsutan på goda skäl, anse det under sin värdighet att sköta om kastrullen och stekpannan, så må vi befria dem derifrån. Ridderligheten fordrar det lika trängande som matsmältningen. Och hvilken äkta man anser ej sin lycka stor nog, äfven om den medför några timmars dylikt arbete i köket. För mannen kan detta bestyr aldrig synas lågt och tråkigt. Han är van vid dylikt. En god del af sin tid har han fått egna åt arbeten, som ej äro en bit mera poetiska: åt brödstudier, embetsmannagöromål, penningeförvärf; medan den unga flickan, likt bibelns Maria, utvalt den bättre delen och

„Lärt sig dygd af mamsell Bremer
„Verldskännedom af Eugen Sue.“

Hvarför då ej öfvertaga den lilla hushålls-detallen? — I dietetikens, i fruntimmersföreningarnas, i den husliga fridens namn, besvär jag er I äkta män: koka sjelf Er mat — I skolen finna Er väl deraf!

Vi ungherrar få väl så länge hålla till godo med det lilla, värdshuset förmå. Förnöjsamhet är en vacker dygd!

Konversationsrådet Danselin.

Konversationsrådet Danselin är en yngling *d'un certain âge*, som med all en tjuguarings värme och poesi förenar de solidare egenskaper, hvilka tillhöra fyrtiotalet: en aktad ställning i samhället, en god och stigande aflöning, en stadgad karakter. Hans mage är en smula mera framstående, hans ben ej fullt så smidiga, hans lockar något glesare än för tjugu år sedan. Men hans hjerta — hans hjerta är detsamma.

Jag känner detta hjerta, dess hela inredning, dess kamrar och förmak. Det är en gästvänlig liten lokal. Jag har fått lof att titta dit in ungefär hvarje fjortonde dag dessa sista par decennier, och alltid fann jag det uppfyllt af damer till en mängd, alldeles oerhörd i detta krinolinernas tidevarf. Ungdom och skönhet äro obeständiga som vårens vindar. Generation efter generation af fruntimmar har först beundrat, så roat sig åt, så tröttnat vid konversationsrådet Danselin, — och dock är han detsamma, nu som alltid förr: färdig att på tjenstens vägnar leda den blyga novisens första steg på säll-

skapslifvets bana, färdig att lägga sitt varma hjerta som ett hyende under den lysande baldrottningens fot, färdig att följa den af dansen trötta, vore det ock ända till altaret.

Jag måste sannerligen taga min vän Danselin i försvar. Han är, på min ära, mera värd än ett dusin af oss andra tillsammantagna. Om hans hjerta ej alltid sitter på rätta stället — hos huru många saknas det ej alldeles? Om hans figur just ej är imponerande — huru nöjd är han ej med det lilla naturen gifvit honom!? — Man skrattar åt honom, man finner honom tråkig, och hvarför? — Är det hans fel att herrarna ej äro uppbyggda af hans redogörelse för baltoiletter och fransäskonversation? Är det hans fel att damerna numera ej hafva något sinne för den högre romantiken, som deras mammor hade det i forna dagar?

Verlden har sannerligen förändrat sig, sedan vi båda voro unga — pojkar, ville jag säga — bror Danselin! Jag minns en tid då man ännu kunde väcka uppseende, vara intressant. Om man då stod orörlig i en vrå af rummet, med kors slagna armar och stirrande blick, så bäfvade hvarje liten tärna för denna dunkla gåta. Försök nu, om det hjälper till något.

Danselin gör den manövern på ett utmärkt sätt. Jag bekänner, jag blef helt frapperad här om dagen, då jag såg honom stå der, en personifikation af „*der Weltschmerz des 19:ten Jahrhunderts*“, jag,

som ändå känner konsten så väl som någon. Vid min sida stod en ung flicka med skrattande ögon och en den näpnaste lilla uppnäsa. Vet herrskapet hvad hon gjorde? Hon gick fram till Danselin och frågade — den impertinenta ungen: „Är konversationsrådet aftonsömnig?“ Tänk bara, en flicka i sin första vinter! Men fruntimmersskolor och engelska familjeromaner ha förderfvat dem allesamman.

Också är det ingenting Danselin så mycket beklagar som den förvända riktning, fruntimmersuppfosttran tagit. Han är sjelf visst ingen ignorant. Nej, nej! Ville han skryta, kunde han visa upp så goda examensbetyg som någon annan. Men man har viktigare saker att tänka på: man kan ej i evighet komma ihåg Eklunds historie. Och när nu en sådan der sjuttonårig näbba, med sitt lilla hufvud fullt af skollexor från ifjor och tendensromaner från igår, framkastar brydsamma frågor i Amerikas geografi eller Italiens litteratur, kan man verkligen få afsmak för sällskapslifvet. Skola damerna nödvändigt besvära sig med bokvisdom, huru mycket bättre att emottaga den från andra hand, från Danselin, som i detta liksom andra afseenden, alltid står till deras tjänst.

Han har längesedan för deras behof destillerat ett extrakt som, med bortlemnande af alla krångliga namn, tråkiga årtal och lättglömda regler, i kondenserad form innehåller andan af allt vetande. I forna dagar var det hans fröjd att låta sitt ljus lysa

i politiska och litterära samtal, — numera håller han sig helst till väderleken. Menniskorna äro så skrattsjuka, så dispytlystna i våra dagar! Säger Danselin, att engelsmännen äro ett krämarfolk, genast invänder man att de äro Europas värsta aristokrater; vill han framhålla skilnaden mellan vår krigsvana gardesbataljon och Shermans sammanraf-sade miliser, var säker på att någon i sällskapet drar på mun, förmenande att striderna i Virginien kunna fostra rätt så goda krigare som lägermötena i Krasnoje-Selo. Af herrar kan man ej bättre begära, men fruntimmer! Skola också de hafva en åsigt, hvartill tjenar det då att konversationsrådet Danselin har en sådan? För egen räkning behöfver han den visst icke.

Danselin är därför ej riktigt nöjd med damerna nu för tiden. Icke som skulleha n ett ögonblick tänkt på att öfvergifva deras tjänst och svika sin riddarepligt. Nej, nej! Men *le preux chevalier* trifves allt mindre bland stadens skeptiska barn. Han längtar ut till landsbygden. Han drömmer om prestgårdar, der varma hjertan ännu klappa för Almqvist och Heine, der romantikens ande genomfläktar handkammaren och Hoffmanska dissonanser ljuda i skymningen från det ostämnda pianot. Han svärmar för englar i idylliska bomullsklädningar, med fylliga former och trånande ögon, med rosor på kind och vemod i hjertat. Oskuld och hemgjord pomada

Månsken och kors på Idas graf! — Det är annat än stadens mocköser och koketter . . .

Ty koketter, det hatar Danselin. Det är en oförlätlig synd. Förstå mig rätt. Han är den mest godmodiga människa i världen. Om en ung vacker flicka sysselsätter sig med honom, tar hans tid och möda i anspråk, plågar honom, gör narr af honom, leker med hans stackars hjerta som katten med ett möss — och unga vackra flickor hafva stundom sådana infall — aldrig skall man höra honom klaga. Hans hängifvenhet består hvarje prof, hans tålmod har inga gränser. Men — men, att sysselsätta sig med andra, plåga andra, göra narr af andra: det är koketteri; det är mera än hans filosofi står ut med. Han är så sensibel för kamraters lidande, så rädd om deras hjertelugn.

Konversationsrådet Danselin har, som läsaren torde kunna gissa, redan en god tid varit giftvuxen. Han har i några fall haft lyckan att vara först dopvittne, så balriddare, så brudsven, så vittne igen för och hos samma fruntimmer. Den lön han under tiden åtnjutit, har ej varit stor. En och annan bandros förvaras i lönnlådan af hans chiffonnier. Några föga sägande rader i en minnesbok från den gamla goda tiden, då sådana ännu voro i bruk, ett par hårlockar, af hans vänner ansedda som temligen apokryfa, och trehundrasextiofem fotografier, — se der allt hvad han samlat.

Och tiderna blifva allt värre. Jag hemställer därför till damernas rättvisa bepröfande, huruvida det ej omsider vore tid att, för långvarig och trogen tjänst, belöna honom med en konversationsrådinna att bäras kring halsen i hymens band?

Vårt sällskapslif.

Vi finnar göra i allmänhet anspråk på att anses för öppna, rätt på sak gående män. Sök icke granna fraser och finslipade komplimenter hos oss! Nej, ärlig varar längst. Hvaraf hjertat är fullt, deraf talar munnen!

Kan väl vara. Men månne det just är så mycket att skryta med? — Det beror på, hvaraf hjertat är fullt. En soplår tar sig alltid bäst ut med locket på, och den vanliga ungarliskonversationen hos oss skulle kanske ej förlora så mycket på, om orden vore en smula siktade. Hvar och en, som något så när känner till den ton, hvilken i allmänhet herrskar bland unga män af den bildade klassen i Finland, skall — så tro vi — instämna med oss häri.

Den bildade klassen här i landet är ej mycket olika den i det öfriga Europa. I sedligt afseende måhända bättre än mången annanstädes. Men här, som öfverallt, finnes, äfven bland de bildade, enskilda individer, för hvilka pöbelspråket har en „*haut-goût*“, som de ogera undvara. Eget för oss är att

sådana personer sällan se sig tvungna att lägga band på sin smak. Tvärtom är det oftast just de, som angifva tonen i sällskapslifvet. Andra följa deras exempel och förlora genom vanans makt småningom till en viss grad känslan för det passande.

Till en del är detta alltid fallet der sällskapslifvet, [såsom hos oss, har en öfvervägande demokratisk prägel. Då hvarken börds- eller penninge-aristokrati i egentlig mening finnas i Finland, är det naturligt att societeten här måste vara mer än annanstädes blandad. Hvad vi benämna herrskapsklassen, består af folk med mycket olika grad af bildning, med smak och vanor varierande från gentlemanens till ganska nära snobbens. Men inom hela denna klass herrskar en jemnlighet, hvad sällskapslifvet beträffar, som blott sällan förnekar sig. Ett eller annat dussin exklusiva salonger förändra icke saken; vi tala här i allmänhet.

Vi önska ingalunda att det må blifva annorlunda. Vi önska och hoppas att denna jemnlighet allt mera må genomtränga det nationela lifvet; må omfatta äfven dem, som hitintills, till följd af språk-dualismen, varit skarpare afskilda. Men, medan vi tillfullo uppskatta demokratiens betydelse i stort, kunna vi ej neka att densamma i det lilla, i sällskapslifvet, ej visar sin vackraste sida. Här, mer än annanstädes, är det visserligen de företrädesvis bildade, som taga initiativet och stifta lagar; men om någon af dessa finner behag i gatsmutsen, kan

han vara säker på att massan af de halfbildade välja just honom till sitt mönster, fullt öfvertygade som de äro, att hans sjelfsvåld är nobel fördomsfrihet, hans blaserade smak kärnfrisk genialitet. Der sällskaplifvet i ett land sluter sig kring en aristokratisk kärna, med egna traditioner och allmänt erkända lagar, der hafva sådana kraftgenier föga inflytande; men hos oss saknas, som sagdt är, denna kärna.

Allt detta oaktadt kunde och borde umgängestonen hos oss, särdeles hvad herrskap beträffar, vara en smula mera förfinad. Bildningen har ock sin aristokrati, och ehuru denna till sin natur är mindre exklusiv än hvarje annan, bör den ingalunda alltid sänka sig ned till massan af folket, utan sträfva att höja denna massa upp till sig. Att den, i nu i fråga varande fall, ej kunnat göra detta med nog styrka, beror på förhållanden, som äro för oss egendomliga.

Vi äro i allmänhet ej ett sällskapligt folk. Den ledighet hvarmed svensken vet att röra sig bland främmande personer, återfinnes sällan på denna sida Bottenhafvet. Vi älska att sluta oss tillsammans i små kottier och undvika gerna, der vi så kunna, svenska språkets halsbrytande titulatur. Men denna tillbakadragenhet är ej hos oss, som exempelvis hos engelsmännen, en följd af verklig eller inbillad sjelftillräcklighet. Den har sin rot i en viss kalkborgerlig smak för nattrocken, som blott är en karri-

katur på sjelfständighet. När derfor isen en gång är bruten, falla vi lätt i en motsatt ytterlighet och brorskålen öppnar vårt hjertas helgedom för den förstkommande.

Vi äro färdiga att tåla en förtrolighet, sådan som knappast bepröfvad vänskap berättigar till, af personer, hvilka vi hvarken älska eller ens akta, för att blott sjelfva slippa besväret att väga våra ord. Seden att dricka brorskål kan till en del förklaras genom svenska språkets brist på lämpligt tilltalsord, men det är en dålig sed. Dess form är hyckleri, dess innehåll grofhet. Huru många bland dem, vi med hand och mun helsat som bröder, ingifva oss det ringaste intresse? Huru många af dem voro oss ej ytterligt likgiltiga äfven i det ögonblick, då vi tryckte hvarandras händer? —

Man skall invända att alltsammans blott är en formalitet, utan vidare betydelse. Äfven om så vore, skulle vi finna denna formalitet opassande. Men det är icke så. De friheter, som enligt bruket hos oss åtfölja brorskålen, gå mycket längre än till blotta nyttjandet af ordet Du. Hvarje man har rätt att af den andra fordra en viss égard för sin individuela smak, sina åsigter och känslor. Denna rätt är uttryckt i tilltalsordet Herre och förloras med detsamma. Du är visst icke skyldig att gå i borgen för din „bror“, att bistå honom med råd och dåd, eller på något sätt visa honom vänskap — nej bevars. Men du är skyldig att tåligt höra på, huru han förlöjligar hvad

du anser heligt, nedsmutsar hvad för dig är rent och gör ditt innersta familjelif till föremål för sina hållstugu-kvickheter. Till ersättning kan du naturligtvis af honom fordra samma fördragsamhet.

Under sådana förhållanden är det ej så alldeles lätt att reformera sällskapslifvet. Det ser löjligt ut att vilja lägga band på umgänget bröder emellan; och bröder eller brorsbröder är i Finland allt hvad svart frack har. Också äro vi fullt öfvertygade om att nio tiondedelar af våra läsare skola anse dessa rader dikterade af tillgjordt pryderi. Vi kunna ej hjälpa det och anse en sådan tillgjordhet ofta vara att föredraga framför den naturligaste grofhet.

Kapten Sursill.

Jag gick här om dagen efter vanligheten i sakta mak gatan framåt, beundrande en på backhympeln utanför körsnär Toth posterad karl, som med sin kvast, en väldig molnskockare, arbetade i kapp med hvirfvelvinden att jemnt fördela dammet öfver stora gatan. Några saltforor slamrade fram öfver stenväggen, och det var snarare af instinkt än genom hörseln jag förnam fotsteg tätt efter mig. Hvar och en, som är det ringaste nervös, vet huru obehagligt det är att sålunda trampas i spåren af obekanta personer.

Jag stannade därför för att låta dem passera, då jag i detsamma bakom mig hörde utropas: „Och hvems är felet? — vår egen finska senats“. Det var någonting i denna enkla fras, som hos mig väckte minnen af längesedan förgångna dagar, en vibration i accentueringen, en egen obeskriflig sulärdofvt i uttalet, som smekte mitt öra och trängde till mitt hjerta. Jag vände mig hastigt om och framför mig stod — min gamla vän, kapten Nikolai Ivanovitsch Sursill.

Sursill är den mest varmhjertade kamrat, och han kysste mig tre gånger, der på stora gatan på backhympeln utanför körsnär Toth, så att tvenne kringelmadammer suckade deråt och mannen med kvasten stannade förbluffad. Till belöning för en sådan vänskap vill jag, så godt jag kan, presentera honom för publiken.

Det är nu femton år sedan Sursill första gången drog öfver Systerbäck, för att inför en stor nation representera det finska namnet och i fjerran länder skära lagrar för ett älskadt fädernesland. Det var under krigsväsendets heroiska period, innan ännu refflade kanoner och revolverar, monitorer och undervattens-minor gjort den ädla krigskonsten till en branche af mekaniken och kasken för tung för en hjertes hufvud. Sursill visste att han hade en mission att uppfylla och han beslöt att visa sig densamma värdig. Han „stampade så marken skalf och gick så svetten rann“ och stod på ett ben med en uthållighet, som måste gifva kännaren ett högt begrepp om den finska stammens krigsduglighet. Också felade han ej att väcka uppseende. Han nämndes med beröm efter hvarje parad, och en hög person — hundrade vittnen kunna intyga det — knep honom engång i örat och kallade honom „*molodetz*“ för hans utmärkta sätt att göra venster-om.

Kom så Pariser freden och militären började alltmera afvika från sina gamla traditioner. I stället för att nöja sig med den gamla bravuren att

tusen skott smällde som ett, började man nu räkna träffarna på måлтаflan. Unga herremän med insjunkna bröst, som knappast kunde stå på två ben, än mindre på ett, kommo från krigsakademien och medförde till regimenterna splitternya idéer om vapenöfningar och manstukt. Liksom vår gamla general v. W. i forna dagar röt till sin bataljon: „vet ni inte, edra t—n d—r, att ni skall frukta Gud?“, så hette det nu: „Bildade skall ni vara“. Och bror Sursill var genast färdig att svara: „Sluschaju-s!“ Han lade sig till glasögon och blef med ens otroligt ömtålig i fråga om chefskapets „ekonomi“ och soldaternas ryggskin. Exercis-reglementet glömdes och Sursill började i soldatskolan en serie af föreläsningar om kasernlifvets etik, som på sin tid väckte utomordentligt uppseende.

Men ej endast i tjensten gjorde han lycka. Kärlekens rosor vira sig gerna kring den militära lagern, och antalet af de ryska furstinnor och polska grefvinnor, som suckat för vår hjälte, är legio. Det är en lust och fröjd att höra honom tala om sina eröfringar. Från Petersburg till Odessa, från Warschau till Nishnij fanns ej ett kvinligt hjerta, som kunde motstå hans röda mustacher och Jvääskylä manér. Mer än en gång var han på vippen att för alltid binda sig vid någon moskowsk köpmans dotter. „En förb. söt flicka, fadren en skägg-gubbe i kaftan, eger tio milljoner“. Läsaren må alldeles ej tro att han far fram med osanning. Jag har vis-

serligen någon gång misstänkt, att grefvinnans sidenklädning för tillfället omslöt hennes kammarjungfrus person; men sådana dubier hafva aldrig fått insteg i bror Sursills finska hjerta, och hvad de moskowska kapitalerna beträffar, så lära ju tio milljoner i allmänhet vara det minsta, som en skägggubbe i Moskva kan ega, — man skall vara en kättare och publicist för att tvifla på dem.

Min vän var således på bästa väg att göra lycka, då han en vacker dag fann sig permitterad på obestämd tid med rättighet att ett år uppbära lön och derefter sköta om sig sjelf. Huru ryska arméen kan taga sig ut honom förutan, må framtiden utvisa. Frågar man Sursill om saken, så ser han bekymrad ut. Reformerna äro förträffliga, menar han, han har alltid varit en smula liberal; men det verkliga framåtskridandet går, som bekant, ej med sjumils-stöflar. Och att utan vidare ställa förtjente officerare på bara backen — „Men jag skall säga Dig hvems felet är“, hviskade han åt mig, och nu fick jag höra en den hemskaste kabal, mycket för mysteriös och riksviktig för att kunna anförtros åt pappret. Tre generaler, en operadansös, en nunna, fyra förälskade furstinnor och en kollegieregistrator voro inblandade i denna intrig, och resultatet af alltsammans blef, att min vän erinrade sig att han hade ännu en mission att uppfylla.

Hittills hade han i Ryssland representerat det finska folket, och gjort det med glans. Nu vill han

äfven lära sina egna kära landsmän „hvems felet var“. Ty som bekant veta vi sjelfva icke hvar skon klämmer. Huru kunna vi veta det! Dertill behöfs en vidstracktare horisont, än den som begränsas af Systerbäck och Torneå. Men kapten Sursill har godhetsfullt åtagit sig att upplysa oss. Felet är vår egen finska senats, våra egna embetsverks, våra egna tidningars. Kejsaren vill oss väl, men — Sursill är den mest lojala undersåte man kan tänka sig, och han har märkvärdigt noga reda på hvad kejsaren vill. Inte är det kejsarens mening, att smör skall få exporteras när lispundet kostar fem rubel här hemma, inte att kronorester skola utsökas, skjutspojkar vara sturska eller köpmännen taga oskäligen vinst. Det är våra egna herrar, som göra allt det der.

Väl tviflar jag på att Hans Majestät skulle vilja vidkännas de stundom något kuriösa nationalekonomiska och administrativa principer, som Sursill proklamerar som Högstdensammes, men vår hjelte gör det *bona fide*. Hvad han anser vara godt och nyttigt, det är Hans Majestäts vilja, derom är han fullt och fast öfvertygad. Och då affärerna ej alltid gå derefter — hvems är felet? Vår egen finska senats! Aldrig var Cato d. y. mera sträng mot Roms förderfvade senat än kapten Sursill är det mot vår.

Men om våra höga embetsmän hafva mycket på sitt samvete, så hafva våra publicister det ännu mer. De der studenterna — som bekant redigeras våra tidningar af studenter, präktiga pojkar för re-

sten, men obetänksamma, fasligt obetänksamma — de der studenterna veta inte hvad de vilja. Ingen kan göra dem i lag. Finska språket har blifvit erkändt, och ändå skrika de, landtdag ha' de fått och ändå begära de mera, tryckfrihetslagen är underskrifven — ännu är det ej nog. Förgäfves söker jag försvara vår beskedliga inhemska press. Hvad bror Sursill fordrar af henne, är också så lätt att uppfylla, att han med skäl kan förarga sig öfver hennes tredska. All möjlig frihet skulle komma våra publicister till del, om de blott ville — låta bli att skriva; men, resonabla karlar för resten, taga de i den saken ingen reson.

Senatorer och tidningsskrifvare äro dock ej de enda, mot hvilka han har grundade anmärkingar att framdraga. Ehuru han ej ett ögonblick tvekar att förklara det finska folket för det redligaste, klokaste, tappreste och mest religiösa folk i verlden, har jag dock aldrig hört honom kalla en köpman annat än knodd, aldrig en embetsman annat än tschinovnik, aldrig en dreng annat än lurk; att icke tala om presterna, dessa jesuiter, som lära så och lefva så — någonting, som hos oss lekmän aldrig kommer i fråga. Jag behöfver knappt antyda att denna stränghet är det bästa bevis på hans egen upphöjda moraliska ståndpunkt och i sin rätta glans framställer den pairiotiska uppoffring, hvarmed han säger till vårt fattiga land: „Behöfver du en sena-

tor, en guvernör, en forstmästare, en tullförvaltare, hvad som helst med majors rang och par tusen i inkomst, jag står till din tjänst — jag, Nikolai Ivanovitsch Sursill!“

Till våra herrar.

Upproriska rörelser i Frankrike! Sextusen unga män hafva i Marseille förklarat vårt kön ett krig på lif och död, och den franska senaten, som i politiska saker just ej har mycket att säga, tar sin skada igen i fråga om fruntimrens toiletter. De stora parlamentariska fraserna och gesterna, som fordom kommit monarker att darra och nationer att förlora förståndet, de riktas nu mot synålens fredliga idrotter. Den manliga kraften har lyftat sin Herkules-klubba för att krossa krinolinerna och döda silkesmaskar! Och då skapelsens herrar städse rättat sina idéer, med samma noggrannhet som vi våra coiffurer, efter senaste Pariser modebulletin, kunna vi ej vänta annat än att med allraförsta äfven i Finland se en skara förhoppningsfulla extraordinarier svära att lefva och dö i striden mot mamsell K. * & konsortes. Det vore ju rysligt, inte sannt, mina sysstrar? Vi må väl söka att besvärja stormen, innan det är för sent och ingen mera får nalkas brudpallen i någon annan kostym än „den onekligt vackra och pittoreska Björködräkten“.

* En dåtidens känd modist. Utg.

Jag tror mig därför göra mina landsmanninnor en tjänst och uttala deras gemensamma tanke, då jag adresserar till herrarna följande diplomatiska not.

Mina herrar! Ni fordrar af oss att vi skola vara okonstlade till seder och blyga, ömma, sjelfuppoffrande; att hemmet må vara vår verd, tanken på make och barn uttömma vår själs verksamhet. Icke sannt? För nio tiondedelar af Eder är detta idealet af kvinlig fullkomlighet. Vet ni, huru vi kvinnor tänka oss idealet af en man? Han är stark till själ som kropp, sjelfständig, djerf, framåtsträfvande. Han är boren herrskare, verlden all är hans herrliga arfvelott och hans lif en ridderlig kamp för att taga den i besittning. Hans sjelfuppoffring är sublimare än vår, ty han offerar sig för idéer, vi för personer. Han ger sitt lif för hustru och barn; men det gifves högre intressen än hustru och barn, än hus och hem, och dessa intressen, genom honom komma de till oss, till oss, som af naturen äro dånade att älska personen, ej idéen. Hans ära är vår ära, hans sorg vår sorg. Vår roll i livvets strid är att kransa den segrande pannan och förbinda den fallnes sår.

Ni fordrar af oss mera sann kvinlighet? Nåväl — och vi begära af Er en smula manlighet. Det gick nog an för en medeltidens borgfröken, att sitta tålig i högan loft och spinna med sina tärnor. Hennes hjertanskär drog under tiden ut mot troll och hedningar och höjde trotsigt hennes färger på rid-

darespel. Hvad mer, om grannfrun hade en aldrig så dyrbar brokadklädning, Rosamunda visste att hennes enkla écharpe var fästad kring den starka arm, som vid senaste tornering kastade hvarje medtäflare ur sadeln.

Men nu! Väl finnes det riddare äfven nu, men sannerligen vi kunna förstå deras ärelystnad eller dela den. Svårligen finnes i hela landet ett enda fruntimmer, som fullkomligt uppfattar de olika grader af ära man vinner genom S:t Stanislai, Wladimirs, Georgs, Annas och hvad de allt heta, första, andra, tredje och fjerde klass; och hvad titelväsendet beträffar, så är rangordningen för oss en förseglad bok. När hofrådet, landssekreteraren, öfverinspektorn för smörgåstillverkningen i landet och kronofogden sitta tillsammans vid sina kort och toddyglas, hvad skola vi, deras hustrur i rummet invid, skryta med? Misère spela de allesamman och ju längre det lider, desto tätare blifva betarna. Men att skryta är vårt köns svaghet, det är en känd sak. Alltid vilja vara stolta öfver något: öfver vår man, våra barn, der vi så kunna; hvarom icke, öfver vår sidenklädning, vår kaschmir schal, våra nipper.

Mina herrar, ville ni godhetsfullt tillåta oss att beundra Er? Dertill behöfs alldeles ej några lysande genskaper eller verldsskakande bragder. Blott d et eallvarliga, flärdlösa, manliga sinnet, som vi älska, emedan det är främmande för vår natur; intresse för stora allmänna idéer, som vi behöfva hos Eder,

för att sjelfva obehindradt kunna hängifva oss åt lifvets små bestyr, och det för den verkligt starke så naturliga öfverseendet med andras svagheter.

Hvad sägen I, intressanta extraordinarier? Ni finner mina fordringar öfverdrifna och obefogade? Kanhända äro de så. Bocka Er då fram i verlden bäst ni gitter, svärma för ett band i knapphållet och krumilur-råds titeln, men låt våra krinoliner vara i fred: *chacun a son goût*.

Araminta Pepparkorn.

Prat.

Att visheten är gammal i världen, vet enhver. Det var en tid då man ej gerna sökte djupa tankar i andra än skalliga hufvuden, eller orakelsvar från andra än darrande läppar. Arhundraden igenom låg menskligheten på knä för det gamla Roma, öfvertygad om att den rätta professorsuniformen var toga och tunica. Slutligen började man dock misstänka, att tjugu sekler ej gått alldeles förlorade och att vi hade reda på ett och annat, som romare och greker voro okunniga om. Men tron på den gamla urvisheten försvann ej därför. Hvad man ej fann hos den klassiska forntiden, måste man söka längre bort.

Kaldeer och Egyptier hade årtusenden igenom huggit i sten en hop underliga figurer, och hvad kunde dessa väl framställa annat än all verdens visdom? Generation efter generation såg med beundrande nyfikenhet upp mot pyramiderna i Egypten och hållristningarna i Persien. Ja! Kunde man blott läsa, hvad der stod skrifvet, då vore alla lifvets gåtor lösta? — Kom så en lärd och gjorde oss den

otjensten att dechiffrera hieroglyferna, och i stället för den djupa teosofi, vi väntat oss, finga vi veta: att Sesostris egentligen hette Sesoosi, Amasis Jahmes, Kambyses Kambuija; allt saker, som tvifvelsutan voro af vigt att känna för dessa vördnadsvärda gamla herrars samtida, men som förlorat en god del af sin betydelse under senast förflutna tretusen år.

Märkvärdigt är, huru lättsinnigt vår tids lärde publicera dylika ledsamma upptäckter. Liksom det vore en småsak att förlora respekten för det obegripliga? „Bättre att Paulus vore bränder, än af hvar man känder“, sade en gammal svensk biskop, och jag instämmer fullkomligt med honom. Hvert skall det bära i en verld, der hvarje kontorist kritiserar sin principals affärsställning, och hvarje läusman, der han toddar med komministern och härads-skrifvaren, uttalar ett misstroende-votum mot Kejserliga Senaten? — Sannerligen, för att bevara min barndomstro, ser jag ej annan råd, än att börja studera Pehlwi-språket; det studiet skall då hafva hvarken början eller slut.

Bland de visdomsregler, vi ärft från fordom, finnes ingen mera djupsinnig och vördnadsbjudande, än det ryktbara: „*ne sutor ultra crepidam*“. Den kom till oss i latinsk form, men dess anor gå tillbaka till den uräldsta forntiden. Det gamla Indiens, det gamla Egyptens statsvishet var koncentrerad i denna vackra sentens; ja, nyare forskningar hafva

till evidens bevisat, att det hemlighetsfulla bibliska „*Mene, mene, tekel, ufarsin*“, ordagrannt uttolkad, ej betyder annat än: „Skomakare, blif vid din läst“.

Också har detta ordspråk, längre än något annat, bibehållit sig på människornas läppar. Ännu i dag hör man det ständigt användas, men blott objektivt, på våra vänner och tjenare. Dess subjektiva tillämpning har gått alldeles förlorad, så när som på en klass af menniskor — på skomakarene. Jag vet ej, om dessa till följd af ordalydelsen ansett tänkespråket vara speciellt riktadt mot sig, eller om deras i allmänhet taget metafysiska temperament gjort dem mer än andra susceptibla för djupa sanningar: visst är att, åtminstone i Wiborg, få vi våra skoplagg gjorda såsom våra fäder fingo det för tvåhundra år sedan. Gud välsigne gubbarne! Min stamfar Wullenweber led aldrig af liktornar; men det nuvarande släktet är ej värdt att lösa deras skoremnar.

Nio tiondedelar af de sulor, som slitas sönder på Wiborgs gator, äro hopsyddas i Petersburg. Men våra skomakare låta sig ej förbrylla. „Blif vid din läst“, heter det, och den lästen som passar åt Per, må väl passa åt Pål också! Hvad mer, om nyare tidens flärd uppfunnit ett helt nytt sätt att taga mått af foten? Våra fäder hafva känt, huru skon klämmar, och vi kunna göra det så godt som de! Läsa-ren må ej skratta åt denna skildring, den innebär

ett tragiskt moment. Väl är det sannt, att publiken med hr M—'s [egare till en skobutik] tillhjälp kan undgå den inhemska „spanska stöfveln;“ men våra skomakare, de duka under i striden för sin idé, och jag ser redan i andanom den sista af dem föras till grafven, fallen, som en hjälte faller, för det han vårdat fädrens sed. Och jag är färdig att på hans grafsten rista en gammal charad, öfversatt från Pehlvi-språket:

„För vid och för trång,
För kort och för lång,
För hård och för mjuk:
Det är B—ströms bruk!“

Hvem menas dermed?

Mina damer och herrar!

Redan i barnkammaren, då vi först började spekulera öfver saker och ting, insågo vi, att hvarje företeelse i den sinliga världen måste hafva sitt andliga berättigande, måste vara ett medel till vinnande af högre mål. Dessa med orätt ringaktade praktiska filosofer, som på barnspråket kallas dadda, öppnade tidigt våra ögon för den sublimes sanningen: att Gud skapat allt i världen till människans, d. v. s. vår egen nytta och gagn. Deras sätt att resonera var lika klart som djupsinnigt. Hvertill tjenar gräset? — till mat åt kuddan; och kuddan — ger mjölk åt kalfven; och kalfven — till stek åt lillan. Och lillan fick strax en hög tanke om den gode Gudens allvishet och begrep, att han gjort alldeles rätt i att skapa gräset, kuddan och kalfven.

Andra föremål voro svårare att förklara. Det berättigade i flugans existens kunde jag länge ej fatta, tills jag engång till namnsdagsgåfva erhöll en

flugsmälla med lakeradt skaft och fick smak för jagtens ridderliga nöje. Men hvad som var dunkelt för oss under den första barndomens helt och hållet subjektiva period, klarnade snart genom umgänget med våra lekkamrater. Vi lärde oss att nässlor voro ganska passande till att i dem knuffa en bar-bent ungdomsvän, och jag minnes lifligt huru lätt jag öfvertygades om björkrisets nytta i världen, då jag såg en af mina bröder undfägnas dermed, för det han kastat diskvatten på min nya söndagskolt.

Vi lärde oss så att fatta den djupa filosofiska sanning: att allt skapades för vårt nöjes skull, eller åtminstone för att förarga våra vänner! Ty det gifves ett positivt och ett negativt. Hvad det första är, det uppräknas i långkatekesen på frågan: hvad förstås med dagligt bröd? — Det senare menar fariséen i templet, då han säger: „Jag tackar dig Gud, att jag ej är som de publikaner och syndare!“

Jag vill nu söka visa huru denna sanning bör tillämpas i fråga om litterära skapelser, eller rättare sagdt: huru ni, mina damer och herrar, tillämpen den. Ty jag framkastar inga nya idéer, det vore onödigt inför ett så snillrikt auditorium; jag söker endast gifva ett vetenskapligt uttryck åt hvad som städs, ehuru omedvetet, utgjort summan af er lefnadsvishet.

Liksom Vår Herre skapat himmel och jord blott för er räkning och fåglarna i luften och fiskarna i

hafvet, — ehuru de sjelfva, i sin enfald, möjligen tänka annorlunda — blott äro till för att fylla er matgryta; likaså måste hvarje litterär produktion ytterst hänföra sig till eder. Och detta kan ske blott på tvenne sätt: antingen bör den vara ett loftal öfver eder sjelfva — positivt godt; eller en smädelse mot edra grannar — negativt godt.

Den första klassen, de positivt goda artiklarna, blifva tyvärr alltmera sällsynta, och detta af lätt begripliga skäl. Ty så förträffliga de i och för sig kunna vara, blifva de dock onjutbara för alla, utom en, hvilket är en alltför liten publik för en ärelysten författare. Hvar och en, som ej är öfvermåttan rik, gör därför bäst i att skrifva sitt årsbehof af dylika artiklar sjelf; såsom vi ock i den vägen hafva ett och annat ganska lyckadt föredöme. Den andra klassen, de negativt goda artiklarna, äro de vanliga. De grunda sig, som ofvan sades, på smädelse mot vår nästa. Men liksom i den materiela verlden riset, som Vår Herre skapat till att tukta våra bröder med, stundom missbrukas på vår egen rygg, likaså händer det i den litterära, att satirens udd är riktad mot oss sjelf — naturligtvis till stor belåtenhet för hela den öfriga publiken.

Det är detta man kallar skandal-litteratur, den usla litteraturen, och för hvilken H:fors Tidningar varnar i sin snillrika artikel om våra pressförhållanden. Tyvärr är det omöjligt att undvikas; ty små-

delse förutsätter ett föremål, och, såsom ofvan visades, är smädelse nödvändig. Denna nödvändighet ställer emellertid författarene i ett obehagligt dilemma: för att behaga mängden, måste de stöta den enskilde. Dessa herrar hafva därför hittat på att tala i förtäckta ordalag: att skriva charader, öfverlemnande åt allmänheten att sjelf taga reda på „hvem det gäller“.

Med en snillrik och intresserad publik, sådan som den jag har äran att se omkring mig, går detta lätt, och man kan vara säker på, att den förlöjligade personen i nio fall bland tio stämmer in i den allmänna munterheten, fullkomligt öfvertygad om att skrattet ej kan gälla honom. Men publiken bör också understöda författarens sträfvanden och, jag säger det med stolthet, hvar gör hon det såsom här?

Jag har städse beundrat den utmärkta fyndighet ni utvecklar, mitt herrskap, vid sökandet efter hvem som menas. Mindre rikt begåfvade naturer nöja sig med att skratta åt andras fel och dårskaper i allmänhet, nöja sig med satiren, der edert fina väderkorn genast spårar paskillen. Att skratta åt gubbar, som agera unga, och pojkar, som vilja vara gamla, åt sentimentala mamseller och diplomatiska mammor kan allt vara bra nog. Men hvad är det mot nöjet att förlöjligen hr X och fröken Y, att peka fingret åt tant Z! *Nomina propria* skall det vara för sådana estetiska läckergommar,

och ni finner nog ut dem, om de vore aldrig så väl maskerade, — ja till och med om författaren icke tänkt på några alls. För en sådan publik, jag säger det ännu en gång, är det lätt och ljufligt att skrifva charader.

Ur en beskedlig karls anteckningar.

Jag har alltid varit en beskedlig stackare. Som barn fick jag beröm för min beskedlighet, den inbringade mig smekningar och pepparkakor, och jag fann mig väl deraf. Kanske kom jag derigenom att alltför ensidigt utveckla denna egenhet i min karakter; visst är, att vid inträdet i ynglingaåldern började jag erfara ett och annat obehag genom min alltför stora godsintet. Kamraterna i skolan hade, i detta som många andra fall, åsigter betydligt afvikande från mammas der hemma och använde stundom rätt skarpa medel för att, som de sade, „få ruter i kroppen“ på mig. Men det onda hade redan tagit för mycket öfverhand, och sedan jag par gånger blifvit pressad till krigstjenst mot stadens lärpojkar, till föga båtnad för skolans militära anseende, blef jag till slut utstruken från rullorna såsom alldeles oduglig.

Vid universitetet gick det ej bättre, och otaliga voro de stickord, jag måste tåla för min öfverdrifna beskedlighet. Jag beslöt ofta att bemanna mig och blifva en smula elak — just en smula.

Mången gång, då någon god vän altför oförsynt hade dragit vaxel på min långmodighet, kunde jag efteråt, på min kammare, arbeta mig upp till en riktigt tigervild sinnesstämning; men det var blott i fantasien och medan jag var ensam. Såg jag min vederdeloman igen, så var det slut med förargelsen.

Och som det vanligen går med våra brister och svagheter, att tiden alltmera bringar dem till mognad, så har jag ock under årens lopp blifvit allt beskedligare och — här står jag nu. Gud hjelpe mig, den beskedligaste lilla farbror på fyratiotalet, som någonsin lidit därför af en uppvoxande generation.

Men om jag ej sjelf förmår höja mig öfver beskedlighetens hvardagssfer, så kan jag deremot så mycket uppriktigare beundra dessa stolta naturer, som på örnevingar stiga upp mot solen och medlidsamt se ned på oss, hönsgårdens fromma innevånare. Jag kan för deras fötter nedlägga offergården af min tacksamhet, för det de stundom i nåder gifvit mig en uppmuntrande blick och benäget tillåtit mig att existera. Och det vill jag göra genom att söka teckna några drag af de upphöjda karakterer, jag haft lyckan att komma i beröring med.

En sådan stor och stark själ är fru Hippolyta Nådensvantz. Redan hennes yttre inger mig en bäfvande beundran, som stode jag framför en kolossal staty af Olympens drottning, framför en Juno, som

med antikens stolta gestalt förenar det ytterligare majestätet af en modern krinolin och sidenklädning. Och detta yttre afspeglar troget hennes själ. Allting hos henne är stort, ovanligt, vördnadsbjudande. Dessa små bestyr, som upptaga vanliga människors tankar och tid och med tusende osynliga men starka trådar binda dem vid jordens stoft, äro främmande för henne. Uppför ett kök så stort som Finland, ställ ett eldsprutande berg som spisel deri och häng öfver dess flammande krater en jättegryta, i hvilken folkens framtid kokas, och fru Hippolyta skall modigt taga skumsleffen i hand; men bed henne icke koka din middag — den soppan blir din barnamage för stark!

Vårt land är fattigt, våra lefnadsförhållanden små och källborgerliga. Det skall vara kraft till att bland oss lefva ett lif, som går något öfver det hvardagliga. Men fru Hippolyta har lyckats deri. Hon har skapat sig en verksamhet, som gör lika mycket heder åt hennes hjerta som karakter: hon beskyddar. „Från Nova Semblas fält till Ceylons brända dalar“, hvarthän vi kasta vår blick, hvad se vi väl annat än små människobarn, som behöfva beskydd?! Unga flickor, som läst sig fram i somras och skola dansa sig fram i vinter; ädla röfvarfolk, hotade af civilisationens gendarmer; blyga extraordinarier, detroniserade kungar, gråtögda madammer och små negerbarn, som aldrig sett tuppen värpa i

abc-boken — hon tager dem alla under sina vingars skugga.

Att se henne fylla upp soffan i en krets af unga fruar! Huru hon uppmuntrar fru A, som är blyg, och visar fru B, som är vice häradshöfdingska, hvad hennes frid tillhör; ordnar fröken C:s toilette och bringar fru D:s rykte en smula i oordning; vinkar mig till sig, der jag står förlägen vid dörren, för att fråga om negerupproret på Jamaica, och glömmer mig, innan jag hunnit till Capstaden, för pigornas oförskämdhet att fordra lön i finskt mynt: det är sublimt, mitt herrskap!

Missionen i Kina måste hon sörja för och Georg af Grekland, den stackars gossen; Dalai Lamas mat-smältning, Suez-kanalen, myntrealisation och andra politiska misärer lita på hennes beskydd, och likväl har hon tid öfrig för sin man, en liten klotrund figur, mot hvilken hon är otroligt nedlåtande. Stackars karl, hvad vore han utan sin bättre hälft! Han ser så uppskrämd och bortkommen ut, hvar gång han måste lemna sitt skrifbord för att gå ut i stora vida världen, t. ex. till en thébjudning. Men hon tar honom under armen och för honom fram och småler uppmuntrande mot honom, der han sitter i en knut och suckar till sängdags.

Gammal god vän, kommer han någon gång till mig på en aftonstund, då frun är borta på en eller annan verldsförbättrande fruntimmers-förening, och

vi smutta då vårt toddy tillsamman och suga vår pipa och prata, på vårt barnsliga sätt, om huru roligt det vore att en vacker natt rymma till Australien.

Bref till fr. Anna B.

1.

d. 16 Maj 1866.

Det säger jag ännu en gång hvad jag alltid sagt: att det vore mycket förnuftigare, lättare och mera passande, att skrifva till Er på postpapper, med omslag och sigill, än på detta naturstridiga sätt i en tidnings spalter. Men Ni vill ej höra talas derom. Ni hatar *tête-à-tête*'r, sade Ni. Det bevisar att Ni saknar denna rent kvinliga instinkt, som skyggar tillbaka för offentligheten och blott i förtroliga kretsar älskar att utbyta tankar och känslor.

Ensamheten, min fröken, är kvinlighetens lifselement. Jag menar naturligtvis ej den ensamhet, som ströfvar ensam kring skog och mark, eller stänger in sig i höganloftsbur, då förståndigt folk gör pappa och mamma en eftermiddagsvisit — den kan ni nog med; men den är fantastisk, oartig, knappast rätt passande för andra än skolflickor. Jag menar ensamhet på tumanhand. Kvinnans lif — ja, det är sannt, Ni har förbjudit mig att tala om kvinnans lif:

allt det der skulle Ni känna mycket bättre än jag. Hm — det är märkvärdigt, hvad man i våra dagar tror sig känna mycket vid nitton års ålder!

Således intet filosoferande om „mannen“ och „kvinnan“, inga djupsinniga reflexioner om lifvets sällhet och lifvets kval; bara stadskvaller, för att hålla Er derute på bondlandet *au courant* med lifvet i staden. Jag lyder, Ers Nåd, men så mycket sämre för Er, så mycket sämre! Ni går miste om en och annan snillrik tanke, som Ni hvarken skall finna hos länsman eller sockneadjunkten, lita på det!

Då Ni lemnade Viborg för att dricka björklaka på Suruniemi — ty hvad annan menskelig fröjd man kan hafva på landet i slutet af April, begriper jag icke — var marken grå och kal och isranden syntes vid Tervaniemi udde. Nu hafva vi ändtligen några dagar haft att fröjda oss åt en smula grönska och sommarluft. Ångbåtarna göra sina turer mellan staden, Trångsund och Huusniemi, och roddarne på Hiekkalinien lifva Salakkalahti med sina granna flaggor; så att om man ej går längre än till långa bron, kunde man tro sig vara in i sommaren. Utanför Trångsund ligger isen i väldiga massor och blokerar vår hamn värre än engelsmannen för tio år sedan. Omkring fyratio fartyg skola derute, inisade som nordpolsfarare, befinna sig i en ganska vådlig belägenhet. Åtskilliga skeppsbrott hafva redan inträffat och man fruktar för många flere, om ej vinden snart blir nordlig och de hopade ismassorna drifva ut till

hafs. Viborgska viken är i sjelfva verket under islossningen rätt farlig.

De under denna tid vanligen rådande sydliga vindarne fylla dem utifrån med drifis, och fartyg, som blifva fångade mellan denna och strandisen, löpa stor fara att krossas eller föras på grund.

Under förväntan att åter på några månader blifva förenade med den öfriga världen, bereda vi oss på hvad sommaren kan medföra. De frivilliga marsch-öfningarna på Åbo-bro fortgå med allvar och uthållighet, och borgaregardet rustar starkt, så att vi i händelse af krig äro förberedda. Svårast är att säga, till hvilket parti vi komma att ansluta oss. Vi hafva både preussare och österrikare, småstatsmän och Schlesvig-Holsteinare, med ett ord nära nog profver på alla olika opinioner i det stora eniga fäderneslandet.

Skulle det i en olycklig stund komma till ett brödrakrig på Viborgs gator, säg mig min fröken, för hvilket parti skall Er hängifna riddare draga sitt svärd?

På hvad man kallar nöjen, total brist. Kvälarna äro redan för ljusa för danstillställningar inom fyra väggar och mycket för kalla för utflygter till Huusniemi. Men det blir väl bättre, blott isen går upp. Isen, isen, den är allas vår fiende för närvarande.

För närvarande hafva vi ej annat att bjuda på än „en menniska från Eldön i Oceanen“, en förtju-

sande ungherre, hvars fotografi jag skall hafva den äran att tillsända Er, så snart det står att köpas. Han äter endast rått kött och tobak och talar blott med munnen full: den goda tonen på Eldön har andra fordringar än hos oss. Den artige herre, som „på franska regeringens uppdrag“ för honom kring Europa, påstår att han totalt saknar hjerna, en egenhet, som dock tyckes förvåna publiken mycket mindre, är att han bär ring i näsan.

I dag är luften åter kall och ruskig som på en novemberdag, och blåsten drifver isen in — jag önskar jag vore på Eldön. Det är tungt att gå på jorden kring i pelspaletå och heta

Peregrinus.

2.

d. 6 Juni 1866.

Så hafva vi äntligen sommar! Och hvilken varm, grön, löftesrik sommar! Från alla håll ingå glädjande underrättelser om den väntade skörden. Måtte vårt hopp ej äfven detta år svikas, måtte vårt hårdt pröfvade land äntligen, efter så mycken sorg och nöd, gå en lugnare framtid till mötes! De sår,

som nio års nästan oafbruten missväxt slagit, helas ej af en god skörd; men den skall gifva oss hoppet åter, och med hoppet lefnadslust och mod och kraft i striden mot ett oblidt öde. Och detta är det väsentliga. Onda dagar och goda komma och gå, men så länge dess moraliska kraft ej är bruten, har dödstunden ej slagit för Suomis folk.

Det är vanligt, att ni landsboer med en viss „horrör“ tänker på en sommar i staden, en sommar utan fågelsång och filbunke, utan råmande kor, bräkande får, hoppande kalffvar och grymtande trikinister; men så alldeles vanlottade äro vi ej heller i staden. Vi hafva det öppna herrliga hafvet, som förenar oss med verlden, och vi lefva under dessa korta månader ett kosmopolitiskt lif, hvars fulla värde ni svårligen kan uppfatta på Suruniemi.

Kajerna belägras af ut- och inhemska fartyg, ångfartygen komma och gå, främmande ansigten och främmande tungomål möta oss på hvarje steg, och det främmande smälter så småningom bort, det gemensamma, det väsentliga framträder. Vi påminnas om att äfven vi äro en del af det stora brödraskap, man kallar mensklighet, att äfven vi hafva intressen och pligter, högre än de, som isolera sig inom hemkanten, och tro mig, min fröken, vi finnar behöfva väl stundom påminnas derom.

Dessutom äro vi ej helt och hållet instängda inom stenmurar. För älskaren af enslighet och melankoliska betraktelser står „Fåfängan“ som en kyrko-

gård, der längesedan afidna träns och buskars hamnar hviska till hvarandra om huru allt är förgängligt: publikens gunst och höga vederbörandes bevågenhet. Skall den vackra anläggningen aldrig upptagas till nåder igen? — Hvem vet! Jag såg verkligen för några dagar sedan par, tre gummor der med krattor i hand, tydligen ditkomna i afsigt att göra någonting för parkens förskönande. De sågo bekymrade och bortkomna ut, som hade det gällt att rensa konung Augias stall; men det var ändå något!

Huusniemi är så mycket gladare. Skräp och sopor finnes visserligen äfvén der i öfverflöd; men det är ej ålderdomsskröplighet, det är ungdomssynder. Huusniemi har ännu ej hunnit komma riktigt i ordningen, och då man besinnar, huru små resurser bolaget haft att disponera öfver, kan man sannerligen ej finna det underligt. Sådant det är, lockar det för hvarje kväll allt större skaror ut till det gröna, och sällan torde någon ångra att han följt lockelsen. Utom det herrliga läget bjuder stället numera på god musik. Vi hoppas få behålla den under sommaren, så att vi må hafva någonting att skryta med för landsboer, som besöka vår stad.

Och allt medan fågeln kvittrar, skogen löfvas, solen ler och naturen ger galaspektakel hvarje dag, konkurrerar N-ska truppen med Vår Herre och tröttnar ej att bjuda publiken på „*Schauspiele in acht Abteilungen*“. Det vore synd att neka till deras goda vilja. Få vi snart en regndag, skall jag ej under-

låta att besöka teatern, för att lemna Er en redogörelse öfver den dramatiska konstens ståndpunkt hos oss. Till dess måste Ni ursäkta mig, jag har frågat till höger och venster, men ännu ej träffat på den teaterbesökande publiken.

Peregrinus.

Eldömenniskan.

Vår gamla bekanta, „menniskan från Eldön“, tyckes göra goda affärer i Helsingfors. Han har bland annat lyckats få en försvarare inom pressen, som med mycken värme uppträder mot vissa dubier, hvilka der liksom här, hota menniskans dyraste intressen. Den kände insändaren varnar publiken för ett tvifvel, som kunde störa dess njutning vid betraktandet af denne Oceaniens intressanta son. Det aldrig blinkande ögat, de trädaktiga vadorna, måltiderna på rått kött, rå fisk och tobaksstjelkar, och framför allt det underbara gutturala språket talar till insändarens hjerta och fantasi. Huru mycket mera skulle detta ej vara fallet, om insändaren kunde förstå de artigheter „menniskan“ säger publiken, så snart tobaken stigit honom i hufvudet!

Som vi redan länge med ifver och framgång studerat alla obekanta och obefintliga språk och äfven äro bra nog hemma i Eldö-idiomen, skall det vara oss ett nöje att i öfversättning meddela insändaren och publiken i gemen det tal, menniskan höll vid sin första debyt i Viborg, sedan föraren berättat

hans enkla och „trovärdiga“ lefnadshistoria: huru han fångades, huru man försökte uppfostra honom „vid universitetet i Paris“, huru han dugde till ingenting, o. s. v., o. s. v.

Talet hade följande lydelse:

— Om jag hvarken duger till betjent, arbetare eller slaf, så är det emedan jag är född på Eldön och ej i Peräseinäjoki. Hvad jag duger till är att samla penningar, och det är mera än man kan säga om ett och annat kommerseråd i Ert land. — Så mycket kan jag försäkra Er om, att kommer någon af det här församlade sällskapet till Eldön, skall ingen menniska betala en skämd kokosnöt för att få se honom.

Hvad min uppfostran vid universitetet i Paris beträffar, måste jag säga, att de höglärde herrar professorer, för hvilka jag skulle tentera efter slutad kurs, voro föga kompetenta att bedöma mina framsteg, alldenstund de ej förstodo ett ord af mina svar och därför togo för afgjordt, att jag svarade galet, en något förhastad slutsats, men som tyckes vara mycket vanlig bland herrar Europeer.

Onödigt vore att vidlyftigt framhålla mina förtjenster. Att jag är en intressant företeelse, ser jag af Edra öppna munnar, och att intressanta företeelser ej äro alldeles vanliga i Ert land, är ögonskenligt.

Jag kan emellertid ej annat än berömma den vetgirighet, som lockat Er hit. Fortfar på det sättet, mina vänner och Ni skall hafva godt deraf. Ni har

markor att spendera: jag skall ej tröttna att äta rått kött, rå fisk och tobaksstjelkar och smeka Edra öron med de djupaste gutturaljud. Farväl nu. Glöm ej att komma igen i morgon, och varen öfvertygade, mina herrar, att den af oss, som mest blir dragen vid näsan, är ingalunda den som bär ring.

Reseminnen.

1.

Det var en duskig natt, så mycket minnes jag. Jag hörde huru regnet slog mot fönstret på hytten och blåsten hven kring „Grefve Bergs“ mäster och skorsten. Men jag var mycket sömnig. Jag visste att jag på flere veckor ej mera kunde hoppas att få dricka toddy på Huusniemi eller soupera på Fåfängans antikvariska smörgåsar. Men jag var mycket sömnig, och om jag skiljdes från Eder — o! mina medborgare och medborgarinnor — utan en saknandens tår, så var det emedan mina ögon föllo igen, då mitt hjerta var som mest fullt.

Då jag vaknade, voro vi långt ute i Finska viken. „Grefve Berg“ krängde och krånglade, så att maken ej blifvit sedd på åratat i Finland. Jag hade en dunkel känsla af, att jag egentligen borde vara sjösjuk; men i detsamma ljud frukostklockan, och jag glömde återigen min pligt.

Sällskapet vid bordet var animeradt, det förherrskande språket tyska, och jag fick bland annat höra ett rätt upplysande föredrag om Finlands finanser.

Det var en trind, liflig man, som jag mer än engång sett vid ångbåtskajen i Viborg och lärt mig älska för det han fann utsigten åt Tervaniemi till „*grossartig*“. En genombeskedlig petersburgsk tysk, full af enthusiasm, öl och „*Wissenschaft*“.

Han var nu så finskt sinnad som någonsin. Det finska språket och den uppblomstrande finska litteraturen voro „*wunderfamos*“. „*So ein Epos wie Runebergs Kalewala hat die schwedische Sprache noch lange nicht erzeugt*“. Men tyvärr suckar landet med en skandinavisk oligarki. Skandinaverne hafva bemäktigat sig skolorna, embetsverken, kyrkorna, domstolarne. „*Es ist wie in Schleswig vor Jahren*.“ Det finska folkmedvetandet höjer sig dock kraftigt mot ett sådant tyranni och skall segra endera dagen. Det värsta skandinaverne under tiden gjort, var myntreformen. Folket är missnöjdt dermed, men embetsmännen vinna derpå. Och nu följde de för oss Viborgare så välkända och oomkullrunkeliga bevisen om nyttan och nödvändigheten att kalla en tio marks valuta femton mark.

Jag opponerade mig naturligtvis ej häremot. Jag sökte blott, genom att göra thesen allmän, betaga samtalet en viss retsam karakter, som ville göra sig gällande, ej hos den beskedlige docenten, men hos hans petersburgska auditorium och som uttryckte sig i en och annan spetsig fråga: om Finland ej mera hörde under Ryssland, om ryska sedeln ej vore Kejsarens mynt o. s. v. —

Jag framhöll huru nyttigt det vore att utsträcka tvångskursens välsignelser äfven utom det ryska riket. En internationel kongress, så föreslog jag, borde öfver hela verlden bestämma att tu skulle gälla för sju. Det nuvarande skuldsystemet är odrägligt. Ej nog med att man har ett ohyggligt bråk med att få låna, — man skall ännu generas af den förbannade betalningen. I våra dagar, då ej allenast tjänstemän, studenter och småstadsborgare, utan *gens de qualité*, gardeslöjtnanter, excellenser och kamelior, ja furstar och folk äro i skuld öfver öronen, är det sannerligen på tiden att upptäcka en lämpligare likvidationsmethod än den barbariska betalningen. Och hvad vore då enklare, än att successivt sänka myntets verkliga värde med bibehållande af dess nominella? På sådant sätt kunde våra Elimäpessionater efter några decennier betala sina inteckningar med makulatur, utan att behöfva konkurrera om krediten med skolpojkar i Åbo.

Bordsgästerna gáfvo mig rätt. Endast tysken anmärkte, att den utländska kursen ytterst är beroende af export och import, hvarför en gemensam tvångskurs vore „*war ein gigantischer Zukunfts-gedanke*“, men för ögonblicket realiserbar blott under det lyckliga förhållandet, att de skilda, under samma spira förenade folken låta sina provinsiela egendomligheter uppgå i en högre, dem alla omfattande „*Vaterlands*“-idé.

Han beklagade att de ryske litteratörernes bemödanden i denna riktning vore så föga kända i Finland och ansåg det vara speciellt Viborgs tidnings mission, att fästa publikens uppmärksamhet på dem och sålunda verka för „*die Verbrüderung der Völkerschaften*“. Ytterst smickrad af ett så artigt tillmötesgående, försäkrade jag honom att det ej skulle blifva mitt fel, om viborgare längre lemnades i okunnighet om sina själsfränders i östern politiska och finansiela visdom.

Lika intressant och lärorik som förmiddagen hade varit, lika enformig och tråkig var eftermiddagen. Blåsten tilltog allt mer och åtföljdes snart af ett genomträngande regn, ett sådant der fint dugg, som tränger genom märmg och ben, utan allt skvalande och plaskande, som ville det säga: „Inga ceremonier oss emellan, vi blifva nog förtroliga hvad det lider, jag ämnar ej lemna er så snart“. Under sådana förhållanden är det lika svårt att politisera som att beundra naturen. Passagerarne sutto på däck, mörka i hågen och tätt insvepta i sina ytterplagg, endast min entusiastiske tyske vän komplimenterade stundom med ett „*wunderschön*“ den kala och ödsliga skärgården, der träd ej växer och gräs ej gror, men sjelfva klippan doftar ljuflig af liffländsk nektar. Dock som stormen tilltog, såg jag äfven honom någon gång stå lutad öfver relingen i lä, med djupaste „*Weltschmerz*“ på sitt eljes så

treffliga anlete, och under så melankoliska auspici-
er gjorde vi vårt intåg i Helsingfors.

2.

Då jag kom till Helsingfors, var staden en smula i penningeknipa. Såsom alltid i spetsen för det nationela framåtskridandet, hade de goda hufvudstadsboerne vippat litet här och litet der, naturligtvis i den förutsättningen, att om man ställer ut obligationer, betalbara vid uppvisandet, så sker detta för att stärka deras kredit, ingalunda för att *sans façon* blifva tagna på orden. Men i våra förbittrade tider äro kreditorerne alldeles oresonerliga. Stadens *chaus-sée*-obligationer blefvo i massa företedda till inlösen, naturligtvis saknades fonder att betala dem med och — alltid i spetsen för det nationela framåtskridandet — cederade vår hufvudstad *bonis* så legert som en brukspatron.

Jag ber läsaren lugna sig. Helsingfors har i staten en beskedlig farbror, som, om han ock någon gång brummar en smula, aldrig lemnar sin gullgosse i sticket. Han fick äfven nu komma emellan och arrangera affären. Emellertid var ställningen för ögonblicket en smula betryckt, så mycket mera som äfven baddiljetterna och ångslupspletterna sjunkit i kurs med anledning af den ostadiga väderleken.

Denna förstämning inverkade sympathiskt äfven på mig. Jag gick genom den folktoma esplanaden och tänkte:

„Minns att lifvet har allvar också,
Dess sanna mening, rätta värde lär dig förstå.“

Det är allt godt och väl att resa ikring för sitt nöjes skull som en lössläppt fågel; men denna frihet, har den ej sitt ansvar? Denna ledighet från hemlifvets band, ålägger den oss ej pligter mot sällskapslifvet? Bör skyldighetsvisiten ej honoreras som hvarje annan skuld? Min bättre människa segrade, jag tog frack på och styrde mina steg till tant Juliana.

Tant Juliana är enka, liten, trind och välväxt, rödblommig ännu i sitt femtionde år och alldeles icke hvad man kallar på bara barken. Hennes största nöje är att säga folk sanningen „rakt i synet“ och en smula till på ryggen. Hon bor i sitt eget komfortabla hus, der hon hyr ut ett par rum åt studenter och plägar stundom ge de unge Apollosöner en mystisk vink om sitt testamente, den jag ej tillråder någon att lita på: den är sockerbiten, med hvilken hon serverar sina moralers Hoffmans-droppar. För öfrigt en af de mest respektabla personer jag någonsin lärt känna.

Hon har sedan några år föresatt sig att gifva bort mig. Inte som skulle hon hysa något öfverdrifvet förtroende till min soliditet som ungarl betraktad; tvärtom, hon har ständigt någonting att

anmärka mot mig, då jag är uti mitt hus, då jag går på gatan, då jag lägger mig eller stiger upp. Men så duger jag dock alltid till att „göra en fattig flicka lycklig“. Och tant Juliana har så många fattiga flickor att tänka på. Det är en känd sak, att unga män i våra dagar äro en smula skygga för att taga lifvets vigtigaste steg. Dickens jemför denna tvekan med den en badande person känner innan hon hoppar i det kalla vattnet. „Man uppmuntrar honom med att obehaget är blott ögonblickligt“, säger han elakt, „men på samma sätt tröstar man delinkventen, som skall hängas.“ Under sådana förhållanden är det alltid bra att hafva en vän, som ger oss en liten knuff i nacken; ehuru få menniskor äro tacksamma, som jag, för dylika vänskapstjänster.

Jag var naturligtvis hjertligt välkommen. Endast i förbigående anmärkte hon, att jag ej alltid vid mina besök i Helsingfors haft så godt om tid som nu och exempelvis senaste gången vistats en vecka i staden, utan att kunna bespara ett ögonblick för min älskade tant. „Men Herre Gud, hvem förundrar sig deröfver, en ung man måste ockra med sin tid: han måste tänka på sin framtid — i esplanaderna, och göra uppvaktningar — i hotellerna, studera *le grand monde* i brunnsparken och *demi-monde* i cigarrbutikerna!“ Också fick jag — allt på första halftimmen — veta att Viborg ej vore alldeles så aflägsset som månen, och hvad man derifrån hörde ej alltid så uppbyggligt som Guds ord, att

somliga ej vore så unga som för tio år sedan och att år och visdom ej alltid följas åt, m. m.

Emellertid var jag hjertligt välkommen, och sedan thét blifvit serveradt, öfvergick hon till sitt älsklingsämne: ungarlslifvets bedröflighet, otillständighet och förderf, samt nödvändigheten för mig att göra ett slut derpå. Naturligtvis kunde jag ej annat än härutinnan gifva henne rätt, och hon fortfor: „Men jag skall säga Dig som sanningen är. Hjelper man ej fram Dig, så kommer Du ingen hvart, hvarken på tjenstemanna- eller giftasbanan. Du är, min kära Janne, med förlof sagdt, en riktig 'Mä-hä' och sådana är ni landsortsbor allesamman.“

Nog är det sannt, jag är ovanligt beskedlig af naturen och tar ej lätt humör för egen räkning, men att kalla Viborg „landsorten“, det var mer än jag kunde smälta. Också då tant Juliana med flytande tunga började tala om huru hon för min skull ville hålla ett förmiddagskaffe, skaffa mig en middagsbjudning till råddinnan X. och sätta mig i tillfälle att bjuda hela bekantskapen på ett knytparti till Blåbärslandet, inföll jag, ifrig att visa huru man i Viborg också förstod sig på stora verlden:

„Min bästa tant, allt det der är för vidlyftigt, synnerligast som ångbåten afgår i natt. Men hvad gör det? Vi arrangera saken enklare. Tant talar med ett dussin flickor, ber dem lemna sina fotografier, med på frånsidan upptagna namn och åldersbetyg, och skickar hela packen till Stockholm, så

får jag se hvad som kan göras. De som ej vinna priset, kunna ju sedan, vid min återkomst, få en rolighet på Blåbärslandet.“

Nu frågar jag, var det ej förnuftigt taladt? Hade tant Juliana ringaste skäl att blifva ond, som hon blef, och kalla mig en oförskämd ly—l, som hon tyvärr gjorde? Men det är så, att med alla sina hufvudstadsminer stå Helsingforsarne i många fall i modern fördomsfrihet långt efter oss i „landsorten.“

3.

Jag hade hört berättas, att då „Grefve Berg“ kommer till Åbo, ringer det i klockorna, stå borgmästare och råd, president och hofrätt, biskop och konsistorium, välkomnande på stranden, och sköna damer, klädda i oskuldshvitt, öfverhölja den kärkomna gästen med blommor. Alltsammans bara tidningsprat! Ingenting liknande ett festligt emottagande kom oss till del. Herrarne sågo allt annat än inbjudande ut, och de sköna damerna voro rätt illa representerade, *notabene* vid ångbåtskajen.

Stadens *beau monde* såg jag senare på Kuppis — som är ett trefligt ställe nog, blott man har vatentäta skoplagg — och öfvertygade mig då, att gamla Åbo hvarken saknar blommor eller sköna händer, som kunde framräcka dem, om de ville.

Men de ville icke, och jag fick trösta mig så godt jag kunde med ett glas punch och några goda vänner, såsom sedvanligt är bland oss stackars gamla ungarlar.

Det var temligen sent jag återvände ombord. „Grefve Berg“ rustade sig redan till afresa, natten var mörk och kylig, och jag kröp genast ner i min hytt. Ljus brann dernere. Fördömdt! Jag hade således fått en hyttkamrat, oaktadt de två mark jag offrat på mamsellen, för att hon, om möjligt, skulle afvända en sådan olycka. Men hvad stod att göra! Jag öppnade dörren och — —

Det är nu snart ett år sedan. Kan läsaren påminna sig huru alla tankar, alla samtal vände sig kring samma ämne, den länge väntade, den önskade, den fruktade, den slutligen ändå så oförväntadt komna myntreformen? — Hvilka debatter på värdshusen, hvilka skatter af finansiell visdom i butikerna, hvilka fruktlösa ansträngingar att lära damerna skilnaden mellan sedel och specie, huru gamla vänner blefvo oense i fråga om export och import, och gamla fiender sökte hvarandras hjälp vid den ovana kursberäkningen! Påminner sig läsaren denna tid, så har han helt säkert ej heller glömt en af dess förnämsta koryfeer i konkursrådet Valabanque.

Hvad jag fruktade denne man! Han hade varnat folk och styrelse för myntreformen. Han hade ropat ve öfver Jerusalem, och de gudlöse hade ej lyssnat till hans tal. Nu skulle de få uppskära hvad de

utsått. Konkursrådet Valabanque förklarade Finland krig.

Under vanliga förhållanden plögade en man som han visserligen ej befatta sig med mig och mina gelikar. En nådig nick, utan att röra hatten, var allt hvad man kunde vänta sig med en årsinkomst under fyratusen mark. Men stridens hetta närmar menniskor till hvarandra, och så hände för ett år sedan mer än en gång, att han bland tjänstemän, handelskontorister, skollärare och Gud vet allt hvad för folk nedlät sig att visa, hvart landet hade kommit och hvad det hade att vänta sig.

Det hade kommit till randen af en afgrund, och det hade att vänta sig en knuff af konkursrådet — och skulle ej få vänta länge. Han ville inköpa alla utländska valutor, som Finland kunde åstadkomma, sen må landet se till hvarmed det betalar sin Rothschildska ränta; han skulle inlösa alla bankens sedlar, för att på en gång presentera dem vid bankluckan; han skulle stänga all export, utom den af silfver, och i stället importera skeppslaster af rysk koppar. Alla sågar skulle stanna och folk dö som flugor, intet förbarmande fanns hos den finske Coriolanus: miljoner ville han afsända till utlandet, för att draga in dem med oerhörd vinst för sig och till bankens ruin, sedan myntreformens korthus ramlat.

Då när allt vore förbi, när den sista marken passerat gränsen och det sista bondehemmanet gått under klubban, då ville konkursrådet Valabanque

skudda stoftet af sina fötter, hänga senator S. i en galge, så hög som Hamans, och för evigt lemna sitt olyckliga fädernesland.

Jag förlorade honom sedan ur sigte, men upphörde länge ej att frukta det värsta af den uppretade milljonären. Då kopparslantarna, ergiga i äminnelse, öfversvämmade landet, frågade jag mig om han väl med flit låtit vattendränka dem för att förgöra folket, så gröna och giftiga syntes de mig. Då det hotande ryktet spred sig, att ett bolag i S:t Petersburg med elfva milljoner kapital hade bildat sig för att ruinera Finlands bank, kände jag igen den väldiges arm.

Huru fruktade jag för den dag då silfverutvexlingen skulle börja! Jag väntade ej annat än att få läsa om, huru en svart maskerad man framträdde till bankluckan och nedlade en så oerhörd packe sedlar, att kassören på stället sköt sig för pannan och bankodirektionen sammanträdde på gäldstugan. Men ingenting hände, och jag hade nästan glömt bort den store mannen, då jag nu helt oväntadt återsåg honom i min hytt på „Grefve Berg“ vid ångbåtskajen i Åbo.

Ni här, herr konkursråd! utropade jag, men han afbröt mig.

Tyst, tyst, hviskade han, jag reser incognito, och då jag fick veta att en herre från Viborg bodde här i hytten, kom jag hit för att få prata om gamla

tider. Saken är den, min resa måste hållas hemlig, den är, så att säga, af diplomatisk natur.

Och han tryckte min hand och smålog mot mig och bjöd mig en pris snus, som om jag varit en karl på en half milljon. Mina gamla misstankar vaknade. Jag såg oroligt på hans nattsäck: Markor der för att nedsmältas i Stockholm?

Nej, nej, oh! sitt ner. Vi äro ju gamla bekanta, jag skall förklara alltsammans.

Nu följde en öfverraskande historia. Långtifrån att ruinera landet, var det tvärtom han, som hade räddat det; långtifrån att stå i strid med regeringen, var han numera dess förnämsta stöd. „Jag sade“ och „Snellman sade“ — det var en förtrolighet utan alla gränser. Nu hade han åtagit sig ett ytterst ömtåligt finansielt uppdrag, det han ej kunde undandraga sig. „Om hr Valabanque ej gör det, hvem f—n kan göra det!“ sade senaten i korus. Men det var af största vigt, att ingen menniska skulle få nys om hans resa; den minsta indiskretion kunde förderfva allt, blott en så gammal vän som mig kunde han inviga i förtroendet.

I sjelfva verket var han så rädd om sitt incognito, att han ej ens var upptagen å passagerarelistan och under hela resan höll sig inestängd i hytten. I Stockholm försvann han strax vid landningen och jag trodde honom längesedan åter i Finland, då jag, kort före min afresa, ännu en gång stötte på honom. Och hvar!?

Jag skäms nästan att berätta det, ty ingen meniska skall tro mig. Men sanningen är — det var på „Skånes vapen“, ett tredje klassens värdshus på Söder. Han hade rakat bort sitt haxskägg och bar jacka och grönt förkläde och kallades af kunderna Ville Pank, och serverade mig en sup och en half öl, och jag gaf honom tio öre i drickspenningar.

Sic transit gloria mundi!

Den kinesiska ambassaden.

På genomresa till Petersburg uppehöll sig den kinesiska ambassaden i Viborg. Den besökte Monrepos och tillbragte aftonen på Huusniemi, hvarunder de förnäma gästerna upprepade gånger förklarade sin förtjusning öfver stället natursköna läge. Lockad dels af den vackra kvällen, den första vackra på veckotal, dels af ryktet om det sällsynta besöket, hade en temligen talrik publik samlat sig på Huusniemi, der den rätt ogeneradt tog främlingarna i ögnasigte. Ambassadören och hans följeslagare uppförde sig med en takt och *bonhomie*, som utmärkte den förnäma och fintbildade verldsmannen och ingåfvo oss den öfvertygelsen, att om vi någon gång skulle komma till Kina, den publik, som stannade framför oss för att räkna våra munsbitar och skratta oss i synet, knappast skulle höra till *harte volée*. Vi kunna dock försvara våra stadsboer med att, enligt allt hvad vi hört och i tidningarna läst, publiken i andra städer, så i Finland som Sverige, varit ännu mera påhängsen.

Också är nyfikenhet i ett fall som detta både naturligt och ursäktlig. För enhvar af oss har Kina sedan barndomen varit ett undrens och sagornas land, med hvars innevånare vi gjort ett eget slags bekantskap genom målningar på thelådor och koppar. Vi hafva af dessa artistiska mästarstycken lärt oss att kinesen är en man, som alltid står på ett ben, med vidunderligt förvridna anletsdrag och onaturligt gestikulerande armar, som alltid förehar något befängdt och hvars kläder fladdra mot alla tyngdlagens regler. De resebeskrifningar vi vid mognare år läst, äro sällan annat än en värdig text till ofvannämnda snillrika illustrationer, och så har Kina i vår föreställning blifvit ett land för det barocka, det naturvidriga, det rosenrasande.

Huru falsk en sådan föreställning ock är, har den dock gjort, att endast få af annars bildade personer hos oss vårdat sig om att taga närmare kännedom om detta intressanta land, oaktadt det numera ej är någon brist på gedigna beskrifningar öfver detsamma. Och likväl tro vi att Kina, just genom sin egendomliga civilisation, är mera än månet annat land egnadt, ej blott att intressera oss, utan äfven att gifva oss lärdomar och varningar, som icke äro att förakta.

Vi finna der en urgammal bildning, som det vore fåkunnigt att ringakta för det den uppträder i för oss något främmande former. Vi finna ett folk af par hundra miljoner individer, som nästan alla

kunna läsa och skriva, ett flitigt, måttligt, förvärf-samt folk, som, hvar det nedsatt sig — i ostindiska arkipelagen på Söderhafsöarna, i Kalifornien — upp-träder som den farligaste konkurrent i detaljhandel och handverk till Europas mest framstående nationer. Vi finna en stat, som under århundraden hyllat hvarken rikedom eller börd, utan kunskap; som i princip och äfven praktiskt, så mycket sådant är möjligt i ett menskligt samhälle och vida mer än någonstädes i Europa, lemnar bondens son samma chancer som den förnämsta mandarinens, att vinna rang och utmärkelse. Vi finna slutligen ett land så rikt på naturens och menskliga flitens produkter, att Europas affärsmän förgäfves sökt och ännu söka för landet passande importartiklar, de der i någon mån kunde motväga den enorma massa silfver, som Europa årligen skattar till „himmelska“ riket, för dess thé, dess porsliner, väfnader, ris, lackerade och stålvaror.

Men denna civilisation, så gammal och fruktbringande, är dock blott ett gyllene skal öfver för-ruttnelsen. Kina har vunnit hvad så många äfven hos oss anse för ett samhälles högsta goda: jemlikhet; men det känner ej till friheten. I uräldsta tider, så låter dess historia ana, var förhållandet icke sådant. Någoting liknande vår medeltid med dess många sjelfständiga stater, dess inbördes krig och ojemna privilegier, förefanns äfven i den yttersta östern. Det var under denna oroliga tid som den

kinesiska bildningen uppnådde sin största blomstring, som de flesta af dessa tekniska och kemiska upptäckter gjordes, hvilka höjt landets industri och jordbruk till en äfven efter vår måttstock betraktadt så hög ståndpunkt. Det var äfven under denna tid som landets förnämsta filosofer lefde och lärde. Folkets hela andliga natur måste då varit mycket olika mot nu.

Kinesen, som nu i industriel väg med outtröttlig flit och noggrannhet mångdubblar de af fädren ärfda formerna, uppfann då nya; han, hvars hela lif nu är ett bemödande att tillegna sig fädrens filosofi, bröt då trotsigt nya banor inom tankens värld; den fredliga, kloka och nyttiga medborgaren var en djerf förslagsmakare, den trogna undersåten en trotsig rebell. Den tidens lärda män sågo så långt som lärda män vanligen se. Det oroliga äflandet att komma framåt, förbittrar stundens njutning. Att lita på sin egen kraft leder blott alltför ofta till att öfverskatta densamma. Om detta snillrika, flitiga och tappra folk blott ville vara en smula mera respektfullt, förnöjsamt och enigt, — så tänkte de —, hvilket paradiset skulle ej uppblomstra i Jantsekiangs och Hoanghoos dalar. Och de predikade om det eviga stora fäderneslandet, om en herre och en lag för alla människor, om små dygder och huslig lycka.

Centralregeringen, som allt mera vann fast fot gentemot de forna oberoende småstaterna, gynnade naturligtvis dessa läror; så gjorde alla fromma och fredälskande i landet, så gjorde de många, som ställa

en nations yttre ära och glans öfver dess inre frihet. Kina, som då på långt när ej hade den utsträckning som nu, var omgifvet af råa och krigiska folk. Splittradt måste det ständigt lida af dess anfall och kämpa för sitt sjelfbestånd, förenadt kunde det med lätthet kufva dessa horder, kunde blifva ett „midstens rike“, verdens medelpunkt, — så långt som dessa herrars begrepp om världen gick.

Alla historiska upplysningar, som vi numera hafva om dessa uräldsta tider, äro partiska för denna ensidigt nationela riktning; men man kan dock lätt se, att den ej segrade utan strid. Sjelfva Konfuze, dess utmärktaste representant, rönte på sin tid mycket motstånd och måste mer än engång genom flykten rädda sitt lif undan det uppretade folket. Alltnog: under seklers lopp segrade enhetspartiet. Kina blef starkt och mäktigt i yttre mätto, lugnt och rikt i det inre. Ända till sista spåren af de forna feodala formerna utrotades. Jemlikhet inför lagen, religionsfrihet, handels- och näringsfrihet ställde folket på denna tid högt öfver alla samtida folk.

Men med forna dagars strid och oro försvann äfven forna dagars lif. Konstnärerna uppfunno ej mera, de kopierade; lärda män forskade ej mera, de komponerade. Den våldsamt undertryckta egendomligheten sökte sig luft i det enskilda lifvet, i raffinerade sinliga njutningar och ett bizzarrt konstliebhaberi. Verksamhetsbegäret, utestängdt från högre

mål, vände sig inåt, och en krass egoism blef småningom hufvuddraget i nationens karakter.

Hvart allt detta leder, det lär oss detta olyckliga land, som nu redan i årtionden under fruktansvärda skakningar arbetar på sin regeneration. Kina är ett varnande exempel för alla dem, som glömma, att ett folks högsta mål icke är att blifva mäktigt, rikt och lyckligt, ej ens bildadt, utan att blifva fritt och ädelt.

Reflexioner om kommunalpolisen.

Vanans makt är stor och ej minst då det gäller att ställa oss tillfreds med missbruk och orimligheter. Vi hafva genom mångårig praxis blifvit så vana vid att för ordningens upprätthållande lita på den ryska militären, att helt säkert mången läsare skall finna hvarje yrkande på förändring härutinnan vara obefogadt och farligt.

Tredskas några byar att betala sina kronoutsylder, få de inkvartering af ryska soldater; en marknad kan ej hållas utan deras medverkan; de bevaka våra ränterier och publika byggnader; de utgöra nattpatrullen i våra större städer. Allt det der är mycket bekvämt, det kan ej nekas. Den ryska militären finnes ständigt tillhands och kostar oss föga eller intet. Vi vilja ej heller klandra dess användande för viktigare ändamål, för tullbevakningar, vid eldsvådor o. s. v. Men att vid hvarje litet polisbehof vara beroende af dem, är hvarken klokt eller värdigt.

Ett folk, som för några år sedan var deladt i två partier i fråga om färgerna på nationalflaggan,

— vanligen det mest utmärkande tecknet på nationel sjelfständighet — borde väl äfven utan främmande hjälp kunna upprätthålla ordning på sina egna gator och torg. Kunna vi på aflägsna haf undvara skyddet af den mäktiga ryska flaggan, så borde vi väl äfven under en marknad i landsorten här hemma kunna hjälpa oss utan ryska patruller. Är det så underligt att ryska literatörer tala med hån om den militär Finland uppställer, då den ej ens af oss sjelfva anses användbar mot fulla bönder?

Saken är alldeles ej så utan vigt som mången tror eller låtsar tro. För det första ger den nuvarande ordningen, som ofvan antyddes, våra vänner bland ryssarna alltför mycken anledning att skildra oss som ett folk, hvilket af föreningen med kejsardömet söker draga all möjlig fördel, utan att för egen del göra motsvarande uppoffringar. För det andra — och detta är mycket viktigare — förlora vi genom vanan att ständigt lita på främmande hjälp småningom lust och förmåga att hjälpa oss sjelfva.

Vi vilja ej påstå att vår dyrbara indelta militär, utom sin ansträngande sommartjenst, kunde betungas med någon månads garnisonstjenst i städerna. Men vid särskilda tillfällen, såsom exempelvis marknader, tro vi för visso att ett kompani kunde inkallas till tjenstgöring på några dagar, utan att genom öfveransträngning förlora något af denna utmärkta krigsduglighet, som utgör vår stolthet och

kringboende nationers skräck. Men äfven om detta ej låter göra sig, borde kommunerna vara skyldiga att vid sådana tillfällen på egen bekostnad uppställa så mycket polismanskap, som för ordningens upprätthållande vore af nöden. Någon annan svårighet, än en obetydlig penningeuppoffring, mötes här alldeles icke. För en god dagspenning kunde en stad som Viborg alltid vid påkommande behof enrollera en femtio pålitliga och handfasta karlar, som, försedda med något lätt i ögonen fallande igenkännings-tecken och beväpnade med batonger, kunde under ordinarie polisens befäl vaka öfver ordningen. Detta har blifvit försökt, och med mycken framgång, af mindre rika kommuner äfven i vårt land.

Sjelffallet är att en sådan polisstyrka, som förstode folkets språk, skulle kunna verka oändligt mycket bättre, synnerligast till att förekomma oordningar, än ryska soldater. Till en början tro vi väl att folket skulle visa densamma mindre respekt än det är vant att visa främmande militär. Men det är just en af de värsta följderna af det nuvarande systemet, att folket vant sig vid att betrakta främlingen som ordningens upprätthållare och sig sjelf som den ledning behöfvande hopen; ryssen som den beväpnade mannen, sig som det beskyddade barnet. Att en sådan föreställning, då den engång vunnit insteg äfven beträffande samhällslifvets minsta förhållanden, blir förderflig för nationalkarakteren, är klart som dagen.

Ännu ett ord. Det skall troligen ej saknas dem, som vilja låta påskina att en förändring, sådan den vi här påyrkat, skulle i St. Petersburg ses med oblida ögon, såsom ett nytt symptom af den så mycket omskrifna separatismen. Vi bedja dessa herrar besinna, att här alldeles ej är fråga om politik, utan om polis. Vi bedja dem påminna sig, att det alldeles ej är ryska militärbefälet, som påtrugat oss sina tjänster, utan våra finska auktoriteter, som jemt och ständigt utbedt sig dem. Vi bedja dem slutligen, om möjligt är, upphöra med att kalla sin tröghet och tanklöshet patriotisk försigtighet.

En tidningsskrifvares morgonbetraktelser.

Morgonstund har guld i mund. Ja väl: en vacker solklar morgon, som för ett ögonblick lockar oss till fönstret, för att inandas frisk luft och med en lätt rysning förer oss tillbaka till bädden, för att drömma om sol och vår och fågelsång, en sådan morgonstund har guld i mun, det medger jag — för den som har silfver i fickan.

Men den fattiga arbetaren, som halft uthvilad vaknar med morgongryningen, för att återtaga dagens ständigt samma möda; sjuklingen, som efter en orolig slummer vaknar till medvetande af sina plågor; bankruttören, för hvilken den nya dagen är blott ett datum på en förfallen vaxel, — hvad smakar morgonstunden i deras mun annat än ättika och ysop? Och en arm syndare till publicist, som väckes från sina gyllene morgondrömmar af en smetig tryckarpojke med det entoniga, befallande, odrägliga ordet manuskript, för honom har morgonstund, det känner jag nu som bäst, ej annat i mun än bläck, svart som synden och bittert som galla.

En sådan der *printers devil*, tryckardjefvul, som engelsmännen kalla honom, har ingen mensklig känsla i sitt unga bröst. Hotelser, böner, öfvertygande skäl, allt är honom fullkomligt likgiltigt; han känner blott ett enkelt faktum: att det saknas manuskript. Säg honom att ditt hjerta är fullt af sällhet eller sorg, att det måste jubla eller gråta i enslighet, och han svarar: halfannan spalt stadsnyheter; säg honom att ditt hufvud är tomt, dina tankar förvirrade, utan tecken till öfverraskning svarar han: två spalter ledande artikel; bed honom draga för f— i våld, och han ber dig lugnt om ett stycke „politiskt.“

En dylik logik är omöjlig att motstå. Man sätter sig ned att skriva, glömmande stundom att först taga nattmössan af sig, och får plikta för sin glömska.

Ty pennan är ett diaboliskt ting, som vid minsta ovarsamhet leder oss dit vi ej vilja komma. Huru lätt kan jag ej störta fäderneslandet i fara, om jag skulle påstå — hvilket jag ej gör — att kirgisernas lockar besväras af gregariner, skolpojkar i Åbo af magister L's fingrar, grefve Bismarcks af polska sjukan eller våra hederliga nämndemäns af allt annat än kammen och sålunda väckte split och oenighet mellan de under samma spira förenade folken, angrepe en tjensteman till heder och ära, skaffade oss Preussens segervana härar på halsen och visade missaktning för domaremakten! Och huru oändligt mycket lättare störtar jag ej mig sjelf, om jag påstår — nästan hvad som helst; ty hvem kan beräkna,

hvad allt hr A kan finna stötande, som B taga åt sig och fröknarna C, D, E, F finna oanständigt!

Har publicisten lyckligen arbetat sig förbi alla dessa stötestenar, så återstår dock ännu den farligaste — — Att man skrattar åt hans möda? Nej bevars! Så skrämmande detta kunde vara för andra, för honom vore det välkommet nog. Men man gäspar deråt. Och icke alltid med näsduken för munnen, som i bättre sällskap brukas.

Det är märkvärdigt, huru uppriktiga människorna äro i sina omdömen om tidningsartiklar. Och huru säkra sedan! Hvarje annan allmänhetens tjenare har som sköldpaddan ett skal, inom hvilket han i nödfall kan draga sig tillbaka. Presten ler medlidsamt åt den verldsligt sinnade, som ej förmår uppfatta hans sublimes orationer. Han vet att publikens dåliga smak engång skall kureras med svafvelbad och tröstar sig med att det alltid finnes en mängd trogna själar, som gråta öfver „det ljufva ordet Mesopotamien.“ Juristen har sin stil för sig, hvad mer, om de oinvigda ej förstå den; det bevisar blott att han är ett strå hvassare än hopen. Och den administrativa tjänstemannen, när såg man väl honom någonsin befatta sig med någonting så simpelt som massans opinioner — om ej möjligen för att ändra och rätta dem.

Men publicisten. Det duger ej för honom att vädja till en högre gnosis liksom förra konstbeskyddaren hos oss, då han förklarade att allmänheten i

Stockholm „naturligtvis“ ej kunde uppfatta våra sublimes konstverk, emedan den blott såg framsidan af taflorna, ej den hemlighetsfulla frånsidan, på hvilken, gissar jag, Helsingfors' konstförening ritat sitt bomärke. Det duger ej, emedan en dagbladsartikel, som ej för ögonblicket förstås, får vandra all verdens väg, utan att någonsin mera blifva läst. Publikens halfbetänkta omdöme för stunden är dess yttersta dom.

Binåringar.

Vårt land är fattigt, skall så bli — det vill säga, om man blott tager hufvudnäringarna i betraktande. Vår gamla jord är lika njugg i sin afkastning som våra gamla tjenstemannastater, och hvarken allmänna opinionen eller höga vederbörande bry sig synnerligen om någondera af dem. Men en annan sak är det med binåringarna. Den lön en tjensteman uppbär på ordinarie stat är ständigt en obetydlighet, om den ej upphjelpes af biinkomster, och de lån en jordbrukare kan få på sin frusna torfva, huru obetydliga äro ej de mot hvad som står honom till buds, om han som binåring producerar hvad som helst — från bessemerstål till tandpetare.

Bonden i „Humlorna“, som funderade på att för uppbyggande af sin hönsbur begära understöd af staten, var en klok bonde, han kände sin tid; hade han i stället väntat hjälp af grundskattens aflyftande, så skulle han fått vänta länge. Ofta hör man väl klagas att den goda tiden numera är förbi, att allas vår moder staten förvandlats till ett vidunder, som ingenting annat eftersträfvar än att få strypa sina

barn. Men låt oss vara rättvisa. Inte kan staten i evighet understöda samma sträfvanden och personer. En smula variation behöfs, för att uppfriska förtroendet. Om någon hittat på en lofvande binäring, huru länge skall staten hålla honom under armarna? Klarligen ej längre än till dess han blifvit ruinerad. Att ännu derutöfver fordra lifstidspension, är för mycket begärdt.

Men hvad hindrar honom att börja med någonting annat, någonting nytt? Att betala 100 mark för hvarje bisvärm, som genom „italisering“ gått förlorad, är rätt och billigt; men ponera att jag under tidernas lopp mot denna taxa italiserar ihjäl alla mina bin, är det fosterlandets fel, om stipendiet upphör? Biskötsel är ju icke den enda möjliga biförtjenst, och det står mig alltid fritt att anhålla om reseunderstöd för att importera exempelvis spanska flugor mot trettio mark stycket.

Det ligger i binäringens natur att vara omvexlande, den urartar annars lätt till hufvudnäring, och på en sådan, det vet enhver, kan man hvarken lefva eller bankruttera med glans. Någonting nytt skall det vara och helst någonting hittills oförsökt. Om en jordbrukare sysselsätter sig med att göra papper eller glas eller maskinsmörja, så är detta alltid en aktningvärd mångsidighet, som måste skänka honom allmänt förtroende; men finner han på någonting, som ingen annan förut försökt, då först kan han vara säker på att tidningarna skola sjunga hans lof,

grannarna anse honom för ett snille, staten gifva honom kredit — med ett ord: framtiden beundra honom och efterverlden med nöje betala hans skulder.

Likadant är förhållandet på embetsmannabanan. Det är alltid en rekommendation att sköta en annan tjänst än sin egen, och jag kunde uppräknat exempel i mängd på „skickliga tjänstemän“, som till den grad utbildat systemet af bisysselsättningar och biförtjänst, att föga någon tid återstår dem på ordinarie stat.

Men vill man riktigt göra *carrière*, så måste man bryta en ny bana, uppfinna en splitterny method att tjena fäderneslandet. I förhållandet till omfånget och originaliteten af den nya embetsverksamheten skall nationens tacksamhet ej uteblifva. Försök blott att uppfinna en statsutgift på hundratusen mark, och din lycka är gjord. Det nya embetsverket behöfver naturligtvis en chef, och lika naturligt samt helt och hållet öfverensstämmande med patenträtten är att denna chefspost tillfaller dig. Och skulle du, hvilket kan hända den bästa, ej förstå saken det ringaste, så skall landet ej tveka att gifva dig medel i händerna att utvidga dina insigter. Den Gud ger en tjänst, sade man i forna dagar, den ger han ock förstånd att sköta tjänsten, och ehuru dessa underverkens tider, Gudi klagadt, numera äro platt förbi, kan man dock ännu säga, att om fosterlandet ämnar dig en plats, knogar det ej heller på en utrikesresa.

Jag vet att ni klandrar det, ni jurister, kamerallister, prester, landtmätare och hvad ni allt må heta, som släpa på statens gamla lerkran. Men hvem kan hjälpa det? -- Nationen vill gå framåt och er lerkran går ständigt i cirkel. Högst nyttig och respektabel, gudbevars, men — den som först efter presterade examina och några års extraordinarie svältkur kan komma sig till någon tjänst, kan jag hos honom presumera något snille? — Han kan vara bra nog i statens hönsbur, men att avancera, dertill, mina herrar, behöfs en smula flyttfågelnatur.

Må läsaren ej uppfatta detta som skulle jag förakta den gamla respektabla tjenstemannabanan, eller någon annan modernäring. Tvärtom: jag inser fullkomligt deras solida förträfflighet — såsom binäringar. Och om staten, hvarpå jag alldeles ej tviflar, utnämner mig till föreståndare för det af mig tillämnade stora nationalstuteriet för elgar, skall jag icke allenast med största beredvillighet emottaga ett resestipendium till Amurlandet för att studera „dessa våra skogars prydnad;“ utan äfven efter hemkomsten stå hvarje af landets hofrätter till tjänst, om de tillfälligtvis skulle behöfva någon för att kvittera en ledig assessorslön.

Nöden i landet.

Låt oss förstå hvarandra rätt. Jag är gourmand, och bland alla lifvets njutningar är det blott magens jag tillfullo kan uppskatta; men jag är en liberal man tillika och bär aktning för motsatta åsigter. Min nådiga, om er stek tyckes mig en smula vidbränd, så var öfvertygad om, att jag inser omöjligheten för en skön själ som er, att lemna „Bazarens“ snillrika noveller eller det attiska skämtet på ett förmiddagskaffe, för något så simpelt som ett stycke kalkkött; och ni, min herre, om edra cigarrer, de ryktbara „*Stinkadores de la vuelta Fybajo*“ ej äro i min smak, så vet jag så mycket mera att respektera ert arbete „uppför den branta backe, der lyckans tempel är.“ Men jag är hvarken en skön själ eller ett excellensämne, och därför, mitt herrskap, håller jag mig till hvad jag förstår, utbedjande mig af er samma aktning för mina sträfvanden, som jag städse och villigt skänker edra.

Som gourmand således frågar jag: hvad skall jag slutligen äta? Det var en tid, då man i Viborg kunde få någonting liknande en biffstek. Petersburg

är nära med sitt ypperliga cirkassiska kött, och om detta också under våra inhemska köksors händer en smula förfinskades, kunde man, uppvuxen i barkbrödets land, allt slå sig ut dermed. Kom så en boskapspest i Ryssland, och sedan andra länder längesedan stängt sina gränser för det farliga köttet, gjorde slutligen Finland detsamma. Deremot var naturligtvis ingenting att anmärka. Men ack! Dörren gick i baklås, och nu är den tillsluten. Sverige och andra kringliggande länder upphäfdde införsel-förbudet, så snart faran var öfverstånden, och hafva sedermera mer än en gång förnyat och upphäft detsamma. Men hos oss går man grundligare tillväga. Allt tvåklöfvadt och idislande är oss förbjudet, nu och till evig tid som svinköttet judarna.

Judarna! De hade åkerhöns till sin manna-grynsgröt, äfven då nöden var som störst; de hade vin och fikon och mjölk och honing, och Jordans feta ängder gáfvo minsann ett annat bete än skogsbackarna hos oss. Likväl knarrade de och längtade tillbaka till Egyptens köttgrytor, och många äro de proselyter, som skinkan och metvursten gjort bland detta Guds utvalda folk.

Vi hafva hvarken manna eller vin, fikon eller honing, och så tar man ifrån oss, som från Israels barn, Westfaliska skinkan och Lybska korfven. En olycklig tysk professor upptäcker en vacker dag, att svinkött emellanåt innehåller ett för människan farligt djur. Hvem har ej hört talas om trikinerna?

Jag har här i Wiborg sett en af dessa kanaljer. Den var importerad från Tyskland, men dog kort efter hitkomsten. Tyvärr har man skäl att förmoda, att den olyckliga sjelf bar våldsamt hand på sitt unga lif, af förtvivlan öfver att ej kunna bita sig igenom en finsk skinka af superlativ seghet.

Vare härmed huru som helst, på sin tid spelte trikinofobien en stor roll i tidningarna. De praktiska fransmännen undersökte saken och kommo till det resultat, att välkokadt svinkött, sådant man i Frankrike brukar det, ej är skadligt, äfven om det vore trikinhaltigt; tyskarna, som omfattat trikinfrågan med entusiasm såsom en rent tysk uppfinning, gingo dock ej längre än till att inrätta byråer, der köttet undersökes. Hos oss — det ligger någonting storartadt i en dylik kraftdemonstration, men obehaglig är den — hos oss dekreterar man som Moses: „Svinet är väl tvåklöfvadt, men idislar icke, därför är det eder orent“ (3 M. B. 11: 7). Vi måste hålla oss till våra bondkreatur, som, den rättvisa måste man göra dem, enligt sedvanlig gödningsmetod ej kunna innehålla någonting för folkets mage främmande.

Vore jag hushållerska hos någon mäktig baron på ett af våra stora „hofläger“, så kunde jag möjligen hoppas att en landsfaderlig styrelse skulle hafva några konsiderationer med mina små köksrekvisita. Men det är jag icke. Tvärtom: jag har sjelf en hushållerska, mera bekant för sina möra

stekar än för mjukt sinnelag. Gud hjelpe mig, om Eva Stina blir invald till hedersledamot i Helsingfors jagtörening! Senast hitkomna hufvudstadstidningar låta mig ana det värsta. Farväl då med hvarje förhoppning på att någon gång få en bit fågel till variation i denna hårda vår, då kreaturen på landet blicka upp till halmtaken som till oåtkomliga läckerheter.

Jag försäkrar er, mitt herrskap, det är ingenting att skratta åt. Vi äro i Finland blott alltför benägna att anse våra egna funderingar som de enda riktiga och alla andra människors som bagateller. Hvad skulle ni, min herre, säga, om medicinalstyrelsen en dag funne det nödigt att utverka totalt förbud mot införsel af ordnar, som ej heller vexe inom landet? Eller ni min fru, om gregari — — nej, jag vill ej vara oartig. Låtom oss komma öfverens om att respektera hvarandras små intressen, vi kunna ej annat än hafva godt deraf.

Almanackan för 1869.

Vi lefva i en rörlig, allt omgestaltande tid. Äfven de konservativaste måste gifva med sig. Icke ens almanackan, den gamla kära almanackan, är den samma den varit förr.

Må man icke låta missleda sig af den stereotypa formen. 1869 års almanacka har samma utseende som sin föregångare. Den har på första sidan sin välbekanta till en del fördunklade måne, och den slutar som vanligt med en „ledande artikel“ af särdeles spirituellt slag. Men så ärevördig dess skepnad än må vara, så har den dock gjort sig till ett uttryck för alla tidens både goda och dåliga idéer. Den är en stor filur, som, iklädd en viss gammaldags ärlighet, med elak kvickhet hånar allt stillastående och all konservatism.

Det var en tid, och den är ej så aflägsen, då almanackan med stora bokstäfver såsom sitt främsta namn inristade Nikolai. Men dessa dagar äro förbi. Det evinnerliga otacksamma ropet „*le roi est mort — vive le roi*“ fann äfven medhåll af denna „dagarnas tolk.“ Den skrapade ut Nikolai totalt, den

unnade detta firade namn ej ens den minsta vrå och återinförde i dess ställe det patriarkaliska Abraham (18 Decemb.). Hvem kan nämna Abraham utan att tänka på hans vidtberömda sköte, denna samlingsort för folk af allt möjligt slag? Att sätta detta namn i stället för Nikolai, att låta detta sistnämnda uppgå i Abraham, kan väl uppfattas som en teologisk artighet, men det är å andra sidan ett bevis på otacksamhetens glömska.

Det var en tid, och den är ej heller så aflägsen, då landets prester helt oförmodadt började polemiserat mot marknaderna. De måste bort, de förderfva människornas själar och böndernas hästar, hette det om hvartannat. Bort med alla tillfällen till lindanseri, till kringelförsäljning i stort o. m. d. som plägar åtfölja marknadslifvet. Och almanackan? Hvilket parti tog väl den i striden? — Van att hemta sina inspirationer från högsta ort, teg den till en början. Den lät presterna stoja och upptecknade ännu 1866 sina modiga 71 marknader. Men kasta nu en blick på 1869 års almanacka. Den är kantänka deciderad: med högärevördig min har den reducerat antalet till 36. Hvilken nitälskan för sederna och religionen! —

Men var det för almanackan skäl att göra sig till tolk för en åsigt, som utgått från det högvärdiga prestaståndet, så kan man icke lika högt prisa dess benägenhet att hylla kvinnans emancipation, en lära, som näppeligen har teologisk grund.

Det förefaller verkligen besynnerligt att almanackan, som har så mycket att beställa med himmelska ljus, sol, måne och planeter, som offrar större delen af sin tid till att med andäktigt öga betrakta dessas upp- och nedgång, icke desto mindre kunnat förglömma sina astronomiska sympatier och låta fånga sig af vissa tärnors blickar på jorden. Och gif akt till hvilken grad den blifvit kvinnodyrkare, med hvilken elak kvickhet den åter fullföljt sina planer! Slå upp exempelvis almanackan för 1855 och se efter den 31 Januari. Der står med tydliga bokstäfver Vigilius. 1869 års almanacka har för samma dag Alfild. Vigilius betyder „vaksam, väktare“, och det var därför politiskt nog att skaffa honom undan då man ville kurtisera Alfild. Satans pojke!

Men detta förfarande innebär tillika ett förnärmande af mankönets rättigheter. Intages ett kvinnonamn i stället för hvarje karlnamn, som undanskaffas, så återstår det för oss „skapelsens herrar“ till slut ingenting annat, ifall också vi vilja fira namnsdagar, än att kalla oss Urbanus, Jakob eller Mårten biskop, ty dessa betydelsefulla „stolpar“ bland namn låter man väl vara i fred. Äfven sättet att ändra kvinnonamn bevisar almanackans emancipationsidéer. Hafva ej Potentia, Korsmessa och hvad de namnen heta, som på senare tider blifvit utstrukna, ett visst syskontycke med Sara, „som kallade sin man Herra?“ Påminna de ej alla om forna tider, då

mannen ännu något betydde och kvinnan endast var N:o 2 i lifvet? Man kan under Potentia tänka sig en sträng gammaldags fru, som sköter sitt hushåll som ett urverk, som förstår sig på att brygga, stöpa ljus, koka tvål, utdela risbastur m. fl. nyttiga konster, men man kan omöjligen fordra dylikt af en som heter Alfhild, Emilia eller Naima. Med hvilken älskvärd tafatthet tager icke en sådan i en spinnrock, huru trött blir icke den sötungen när hon, naturligtvis på lek, en gång försöker att spinna.

De nya namnen hafva alla ett stort fel: de äro beräknade för unga tjusande tärnor. Vara ful och heta Alfhild, vara gammal och heta Naima — omöjligt. Men almanackan, som alla gamla ungarlar, anser väl ej kvinnan vara menniska då hon fyllt 20 år. Stackars *roué*, håll du dig till Potentia och Korsmessa, de passa bättre för din egen ålder!

Almanackans förhållande till Statskalendern har äfven sitt intresse. De stå till hvarandra ungefär som de båda statsmakterna. Almanackan är folket, kalendern är regeringen. Folket föreslår en förbättring, eller också en försämring, regeringen upptager den, vanligtvis efter en rundlig liggetid. Emilia har fått sin sanktion, äfvenledes Alfhild; Naima väntar ännu sin.

Tidningarnas plagierande.

Titeln är kanske icke precis, då man med plagiat vanligen förstår något annat än vi här syfta på. Det följande torde dock förklara vår mening.

Man behöfver endast jämföra de af våra tidningar, hvilka utkomma under en veckas förlopp, och man skall säkerligen igenfinna icke blott samma nyheter, utan äfven samma anekdoter. Allmänhetens ofta uttalade påstående, att den som läst en tidning läst alla, eger sålunda sin sanning.

Att inrikes nyheterna i alla blad måste hafva ungefär samma form, är klart och derom kan intet anmärkas. De tagas från samma källa, d. v. s. den tidning som först publicerat dem. Någon egentlig omstilisering kommer sällan i fråga och vore äfven lönlös. En redaktion skulle svårligen hafva tid härmed, och den omvexling, som möjligen genom omstilisering kunde vinnas, vore en alltför ringa ersättning för besväret.

Men det finnes något, som kallas hvarjehanda, småplock eller misceller, allt huru man behagar benämna dessa historier, sammanplockade från alla

väderstreck och lefnadsförhållanden, och åtminstone under dessa rubriker egde man rätt att vänta sig omvexling. Denna afdelning är långtifrån likgiltig, då det gifves många personer, som egentligast studera denna i en tidning. Och härvidlag herrska nog egna förhållanden.

Till exempel. En isprawnik i Simbirsk beder en dam förklara betydelsen af det kors hon bär på bröstet. St. Petersb. Zeitg. reproducerar efter något ryskt blad denna historiett. Viborgs tidning meddelar den på svenska, likaledes H:fors Dagblad, Hufvudstadsbladet och slutligen Åbo Underrättelser. Kanhända den yttermera uppdukas för publiken af „Björneborg“. Med all respekt för isprawnikens enfald, så tro vi dock att den genom våra tidningars dåliga arrangement fått en alltför stor popularitet i Finland.

Med afrättningsscener förhåller det sig på ett eget sätt. Alla verdens tidningar hata dödsstraffet. De lärda juristerna må säga hvad de vilja till dess försvar, af dagbladen få de intet medhåll. Hvarje gång någon representation höjt sig mot det juridiska mördandet af människor, hafva tidningarna helsat denna händelse med jubel. Men, märkvärdigt nog, äro de på samma gång utomordentligt begärliga att meddela de mest noggranna och detaljerade beskrifningar om de hängningar och halshuggningar, hvarom de möjligen fått notis. Skildringarna börja vanligen med den stereotypa frasen: „Åter har vårt

samhälle varit vittne till en den sedliga känslan upprörande händelse, då N. N. genom halshuggning föll ett offer för den grymhet, som ännu vidlåder våra lagar“ o. s. v. Men derjemte beskrifva de på det noggrannaste hela procedyren, bödelns utseende, spetsgården, fångens min, hållning, klädedrägt m. m. Till slut ihågkommes publiken med en släng för dess grymma lust att åse något så förfärligt. Från denna dom är naturligtvis tidningsreferenten undantagen: han har betraktat händelsen endast i moralens eller rättare tidningens intresse!

När en sådan skildring öfverkommer till Finland — ty våra förhållanden gifva gudilof intet stoff till dylika — kan man vara säker på, att åtminstone ett par af våra tidningar reproducera den. Att det ej kan vara för att bearbeta opinionen mot dödsstraffet, kan man taga temligen för afgjort, ty det är en känd sak, att få ämnen mera intressera än just skildringen af dödsstraffs verkställande. Samma elända känsla, som utlockar aristokratien och pöbeln till stupstocken i de länder, der den ännu är i bruk, gör äfven att skildringen om likartade förhållanden med afgjort intresse läses i Finland. Men huruvida våra tidningar handla rätt i att underhålla denna lumpna känsla, är en annan sak.

Vi hafva förirrat oss alltför långt från vårt ämne. Meningen var ej att moralisera öfver ett fel, hvartill Vib. Tidn. lika väl som någon annan gjort sig skyldig. Vi ville endast framkasta det förslag, att om

landets tidningar prompt måste hänga och halshugga menniskor, de då åtminstone kunde behandla skilda exemplar. Hvarför kunde icke H:fors Dagblad, som är en sådan beundrare af Englands parlamentariska styrelse, taga på sin lott Albions för hängning bestämde män, och Hufvudstadsbladet, den mest graciösa bland landets tidningar, välja de till döden dömda fransmän o. s. v. Wiborgs Tidning kunde i anseende till grannsämjan utfästa sig att reproducera beskrifningarna om exekutioner i Ryssland.

Det svenska publicistmötet förleden sommar behandlade ej den fråga vi framkastat, och det hade äfven varit under dess värdighet att så göra. Men för tidningspressen i ett litet land är den ej så likgiltig att icke en utredning vore önskelig. När exempelvis svenska posten anländer, då klippes i kapp, och då blir vanligen hvarjehanda-afdelningen den mest framstående, åtminstone ett par dagar framåt eller tills de ankomna numrorna äro till sina misceller uttömda. Man får då ofta läsa samma historier på sina två, tre eller flere af våra tidningar, och att ingen af detta förhållande har vinst, är temligen klart. Värst råka de tidningar ut, som utkomma endast en eller två gånger i veckan, ty besluta de sig för en svensk miscell, blifva de städse förekomna af de H:forska bladen, hvilka, utdelade dagligen, alltid måste hafva försprång.

Hvarje tidning har väl sin skilda publik, men de flesta personer i landet torde likväl läsa åtmin-

stone två. Det vore således i tidningarnas eget intresse att ingå någon öfverenskommelse om valet af misceller, och att publiken med ett sådant arrangement blefve belåten, behöfver man ej ens påpeka.

Krigaren betraktad ur kvinlig synpunkt.

När jag söker att uppfatta krigaren ur kvinlig synpunkt, är det naturligtvis den civiliserade, den uniformerade. Den dekorerade krigaren, icke den lediga kämpen, jag har för ögonen; och ehuru jag visst ej hoppas att kunna göra honom full rättvisa, skall jag dock försöka att, så vidt möjligt är, glömma den svartsjuka animositet, som den civila rocken blott alltför ofta visat mot uniformen.

De stående arméernas första uppkomst har man svårt att med bestämdhet angifva. Visst är att denna institution går tillbaka till en urgammal forntid. Hinduernas krigarekast var säkerligen ej yngre än Egypternas, och om denna senare vet man, att redan på konung Psammétiks tid hade den kåranda nog, att såsom en man neka att gå mot fienden. Under medeltiden föll denna kulturens blomma, som alla andra förtrampat under barbariets fot. Roms lysande legioner voro försvunna och de vilda Germanerna, Slaverna och Hunnerna voro allt annat än militärer. Blod och tårar kunde de utpressa, bränna städer och föröda bygder, segra och dö, låt så vara; men ge

en bal, nej mina damer, — icke så mycket som en enda parad har traditionen bevarat i tacksamma pigors minne från Chlodvig till Karl den store.

Väl blef det bättre under följande sekler. Den vilde klanchefen låt förmå sig att något så när skölja blodet från händerna, innan han trädde in i gästsalen: björnhuden kring nakna axlar krympte så småningom ihop till ett bräm kring sammetsmanteln, och den ädle riddaren var visst rysligt intressant, då han i morgongryningen lemnade sin höga borg, som örnen sitt näste, drifven af roflystnad eller hat eller kärlek — dubbelt intressant, då han i en senare tid böjde sitt stolta knä för Kunigunda för att emottaga korsets tecken eller tornerspelets pris. Men militär var han icke, på sin höjd ett slags indelt.

Först mot slutet af medeltiden växte stammen till de stående arméerna upp vid furstars och de stora vasallernas hof. Här lärde sig ungdomen, från den högättade pagen till den simple bågskytten, att betrakta sig som någonting särskildt från den stora hopen. Den lärde sig att tillika med landskapets *patois* aflägga landskapets fördomar: dess oresonerliga hat mot grannstammen och dess föga förnuftigare kärlek till klanhöfdingen, dess barnsliga tro på relikerna i sockenkyrkan och de rostiga pamparna i riddarsalen, lemningarna efter martyrer och hjeltar, som ingen människa kände till utom hemknutarna.

En högre ärelystnad vaknade. Man nöjde sig ej mera med en namnkunnighet, som berodde på att vara bekant med hvarje bonde i en undangömd provins; man började drömma om gyllene sporrar och fjädrar i hatten, om uniformer och ordenstecken, så att ens äras glans kunde lysa vida omkring bland kända och okända. Och man sökte en ära af annan art och vann den på annat sätt än den gammalmodige borgriddaren. Denna sistnämnda var framför allt en man för sig. Att hans arm skulle kallas den starkaste, hans dam den skönaste, hans borg den ointagligaste, se der hvarför riddaren vågade sitt lif. En dylik egoistisk ärelystnad kan hafva sina lockelser, men är ytterst obekvä. Att som grefve Robert af Paris stå, jag mins ej huru länge, vid den heliga modrens af de sönderbrutna lansarnas kapell, uppmanande hvarje förbiresande att bestå en dust med sig, var sannerligen ett mödosamt arbete; mödosamt och något enfaldigt. Der stod han, den hederliga grefven, i solens brand och nattens köld, till stor molest för trafiken, och inbillade sig, att de tjugotal riddare, han fällde till marken, verkligen enligt löfte skulle utbasunera hans seger och sitt nederlag kring vida verlden. Den goda gossens styrka låg mera i armen än i hufvudet.

Hvad åter beträffar att våga sitt lif för damernas ära, så vore jag den första att göra det. Men — blif inte ledsen, hulda läsarinna — när Edvard varit gift en tjugo år med Kuningunda och hon bör-

jar finna, att han mindre ofta än tillförene fäller sin lans för att bevisa, att hon är den skönaste, hvad skall hon tro om honom? har han förlorat förtroende till sin arm eller sin rättvisa sak?

De vid hofvet uppväxande männen sökte, såsom sagdt, en annan ära. Personligheten fick träda i bakgrunden och kårandan vaknade. Hvad mer, om unga Celadon ej vågade rida spärr mot i striden grånade kämpar. Han var kammarpage hos en mäktig herre och kunde som sådan drifva gäck med dem. Förakta mig, tänkte han, men buga dig för kungens rock! Bär du dina fula ärr, jag och mina kamrater bära „för utmärkelse“ på kasken. Med denna anspråklösa stolthet, om jag så får uttrycka mig, följde naturligtvis en förfining i de moraliska begreppen. Hvad fädren ansett stort och eftersträfvansvärdt, förbleknade i förhållande till utmärkelser inom kåren Några stjernor på axeln, ett eller annat kors på bröstet blefvo mera lockande än rykte och rikedom; att uppehålla uniformens heder blef. en högre moralisk plikt, än att med gissel och tagelskjorta tvinga sin syndiga själ in i himmelen, och att slå ihjäl en kamrat, för det han ej ville gifva skönhetens pris åt den dam, man för stunden ledde i dansen, kom så mycket mindre i fråga, som man vid denna tid började vexla om *moitié*'er.

Så utvecklade sig småningom hvad man kallar *esprit de corps* och *esprit militaire*, icke utan mycket motstånd från de ultra-konservatives sida. Borg-

ridderskapet brummade och förde handen till svärdsfästet; men damerna sågo i den första epåletten den nya tidens morgonstjerna, och de föllo ned och tillbådo henne.

Med sådana bundsförvandter kunde segern ej vara oviss. Också blef den stående militären snart tidehvarfvets passion, och man kunde i en viss mening säga, att hela den nyare tidens historie ej annat är än en historie om arméerna. Folken täflade om att gifva hvad bäst de hade, för att upprätthålla denna lysande institution: sitt guld, sitt blod, sin urgamla frihet, sina skalders sånger och tärnors hjertan.

Men hvar finnes i denna snöda verld en ostörd lycka och framgång! Man började tidigt att använda den stående militären till krigsbruk. Ja, så allmän blef denna osed, som om detta hade varit dess egentliga bestämmelse. Dessa lysande skaror, hvilka — som marskalk Bazaine så träffande uttryckte sig — egentligen bordt vara ordningens och civilisationens arméer, fördes ut att sönderslita hvarandra för pedantiska religionstvister och lumpna handelsintressen, om hvilka de sjelfva mindre än någon bekymrade sig. Det var grymt, men vi böra erkänna att verlden äfven i detta afseende går framåt. Icke allenast att krigen alltmera förlorat rundhufvud- och krämare-karakteren, för att i stället tjena folkens noblare passioner, hatet och herrsklystnaden, man har också alltmera lärt sig att skona det dyrbara materialet.

Att sauvera arméen har blifvit det högsta strategiska målet för den svagare parten. För att vinna detta mål kände man intill senaste tider intet annat medel än reträtten, och det var ett dåligt medel. För det första var det svårt att rädda den militära äran tillika med arméen, och för det andra hände det, som i sista finska kriget, att sedan man retireerat och sauverat så mycket som möjligt, slutligen ingenting fanns kvar, hvarken reträttlinie eller armé. I senaste tider hafva därför de Napoleonska generalerna upfunnit en ny metod, både verksammare och bekvämare: kapitulationen *en masse*. Som de flesta världshistoriska uppfinningar är äfven denna förvånande enkel, när man engång känner konsten. Man uppställer arméen till parad, ser väl till att vapen och munderingspersedlar äro putsade och i bästa skick, så att ingen fläck må finnas på den militära äran; derpå helsar man fanan, rör på spelet och ber fienden vara god och taga vård om alltsammans. Så är arméen sauverad, äran räddad och landet — ja, landet kan sluta fred, om det ej likt Frankrike är nog vansinnigt att vilja fortsätta kampen utan armé.

Respekt för spegeln.

Jag tycker om speglar. Då jag inträder i ett rum, söker mitt öga gerna en sådan, och hvarken fönster eller taflor kunna fullt ersätta bristen deraf. En vacker utsigt från fönstret, en konstnärlig tafla på väggen föra mina tankar utom rummet, utom mig sjelf, och en sådan utflygt, så angenäm den är, får dock ej vara annat än öfvergående. Jag är ingen konstnär, och så mycket jag älskar madonnor och banditer, pittoreska savoyarder och humoristiska bönder, månbelysta slottsruiner och soliga sommarlandskap, är den verld jag lefver i dock för det mesta en kammarverld, befolkad med vanliga kammarmenniskor, och för att finna sig tillrätta i denna lilla verld är ingenting så nyttigt som en spegel. Han är rummets öga. Utan honom kan jag icke fullkomligt öfverskåda den förtroliga vänkretsen, ty jag kan ej se mig sjelf, som dock utgör en del deraf; utan honom är mitt arbetsrum tomt, som om jag sjelf ej funnes till eller vore en okroppslig ande blott.

Förmågan och lusten att spegla sig är ett af människans företräden framför djuren. Ett djur ser

väl sin spegelbild, men igenkänner den icke såsom sin. Lika litet som det kan reflektera öfver sin andliga natur, lika litet kan det uppfatta reflexen af sin kroppsliga. På de högre djuren tyckes likväl spegelbilden göra ett hemskt intryck, som om de anade, att den stode i något, för dem öfvernaturligt, sammanhang med deras eget jag. Om en hund eller en katt ser sin bild i spegeln, närmar den sig icke vänligt som till en kamrat, utan visar tecken af fasa och afsky, som om den såge en vålnad; då ett barn deremot, äfven det spädaste, aldrig skrämmes af spegeln, utan älskar den af instinkt, långt innan man kan antaga, att det deri igenkänner sig sjelft.

Jag vill därför visst icke påstå, att min förkärlek för spegeln är någonting egendomligt. Tvärtom: han älskas nog allmänt och oegennyttigt äfven af dem, åt hvilka han visar allt annat än söta miner. Men till följd af ett besynnerligt, ehuru icke ovanligt, pryderi blygas de flesta att tillstå denna böjelse, som om den yttre menniskan vore någonting alltför värdelöst och vanskligt att bekymra sig om. Förlåt mitt herrskap! Att se sig i spegeln är icke allenast roligt och oskyldigt, det är äfven i hög grad moraliskt; om vi ej alltid deraf draga den nytta, vi kunde och borde, så beror det derpå, att vi vid dylika tillfällen vanligen reflektera mycket mindre än glaset framför oss.

När pappa skall gå på supé och kastar en sista afskedsblick i spegeln, just för att se om „lilla Sta-

nislaj“ sitter riktigt och de långväga hårtestarna hålla sig troget kring pannan, visar han en vacker bild af förnöjsamhet med litet. Men han borde spegla sig äfven vid andra tillfällen: när en underordnad på embetsrummet fubblat litet grand, när middagen blifvit en halftimme fördröjd eller eftermiddagsluren störd af alldeles nödvändiga pianoöfningar, och framför allt när hans bättre hälft gör upp budgeten för månaden — lita på, att en blick i spegeln på sådana stunder vore af stor nytta. Och mamma, som småler så englagod i sällskapsrummet, der den stora spegeln prålar, hvarför har hon ej från början upphängt en dylik talisman i köket? Den skulle varnat henne i tid, och — att icke tala om pigornas förtjusning — jag tror att stackars mammas lefverfläckar vore mindre skarpt tecknade, hennes näsa mindre röd och spetsig, än de nu i daglig krigstjenst blifvit.

Jag har en tant, som aldrig talat annat än ondt om spegeln, — och inte mycket godt om någon annan heller. En spegel med glas och ram såg jag aldrig hos henne, endast „Kristelig själaspegel“, „Trones och syndaspegel“ och dylika lika nyttiga skrifter, för hvilka jag tyvärr hyser mindre intresse än aktning. Jag tror likväl, att i det innersta sanctuarium af hennes jungfruliga sängkammare måste finnas en profan spegel; ty jag hoppas att denna med matematisk noggrannhet uppdragna hårbena, denna ända till pinsamhet regelrätta toilette ej måtte

tillkommit genom annat än hvad katekesen kallar „naturliga och tillåtliga medel“. Hvad detta privilegierade glas möjligen kan få se vet jag icke — och Gud bevare mig att forska derefter! Men hvarken jag eller någon annan har någonsin sett en mensklig svaghet eller en ostärkt krage på tant Marianna under de fyratio år hon ropat ve öfver Jerusalem. Och likväl kan jag ej annat önska, än att detta mönster af kvinlig fullkomlighet, då hon ifrar mot kyrkoförargelse och att folk under gudstjensten promenerar i esplanaden, skulle oförtöfvadt kasta en blick i spegeln — bara för att pröfva, om det är någon sanning i den gamla fabeln om basiliken.

Tant Marianna är dock ett undantag. I allmänhet torde man, som ofvan sades, kunna antaga, att spegeln ingalunda hatas af våra älskvärda damer, och till gengäld visar han dem helt säkert sina vackraste bilder. Men hvad mina kära landsmän beträffar, ville jag verkligen lägga dem nyttan af sjelfbetraktelse på hjertat. Väl vet jag, att mången anser björnhuden vara den finska redbarhetens och karaktersfasthetens egentliga uniform och förmenar att vårt nationela tankedjup är oförenligt med toiletens ytliga bestyr; men om äfven björnar lärt sig dansa, utan att deras moral veterligen lidit deraf, inser jag ej, att konsten kan vara så farlig för oss finnar. Man kan glömma att borsta sin rock, då man har viktigare saker att tänka på, men vanligen sker det just, emedan man tänker på ingen-

ting och, trots historien om Simson, håller jag före, att en och annan bland våra estetici ingenting skulle förlora i kraft och genialitet, äfven om han offrade en del af sin *chevelure* på spegeln och den goda smakens altare.

Antipoder.

Man klagar ofta öfver att såkallade originaler blifva alltmera sällsynta bland människor och att den moderna bildningen tenderar till ett utjemnande af dessa individuella bizarrerier, som skänka största intresse åt studiet och skildringen af karakterer. Jag vet icke om förhållandet verkligen är sådant. Våra dagars mera utbredda elementarbildning och isynnerhet den tätare beröringen människor emellan afslita tvifvelsutana många yttre egendomligheter i sätt att vara och uttrycka sig, i klädedrägt och mera dylikt; men de mångfaldiga på samma gång idéerna, de öppna nya och olika banor för intelligensen, och besynnerligt vore det, om ett i allmänhet rikare sjäslif tillika befunnes allt mera enformigt.

Till en god del beror ofvannämnda klagan helt säkert på ett själfbedrägeri. Då folk af medelåldern i minnet blickar tillbaka på sin barndomstid, se der gestalter, som skilja sig från deras närvarande dagliga umgänge nästan lika mycket i andligt afseende som till drägten. Den gamla skolmästaren, som med aldrig tröttnande arm svängde klubban för Strelings

grammatika eller Euklidea' elementa, utan att någon sin drömma om vetenskapen, som låg bakom dem; landtadelsmannen med Gustavianska pretensioner, half kavaljer half bonde, som blandade sin hemgjorda finsk-svenska med de mest besatta franska fraser; den hederliga landspresten, svag för toddy och kort, men oblidkelig i fråga om katekesens utläsning: alla dessa förekomma oss nu rätt originela, men på den tid de lefde voro de vanliga nog. Upplagan har gått ut i verldshandeln, och de få exemplar, som finnas kvar, synas oss därför så intressanta.

Så går det troligen äfven med oss. De barn, som nu växa upp i skolorna, komma i många fall att hafva ett annat sätt att vara, andra sympatier och antipatier än vi, och då de engång blifva fullmogna män och kvinnor och tänka tillbaka på oss, dåmera i minnet reducerade till ett fåtal, skola de säkerligen skratta godt åt en och annan rätt originel figur, som nu knappast skiljer sig från mängden. Sådan är verldens gång, och väl dem om hvilken man slutligen kan säga som om Lotta Svärd: något tål hon skrattas åt, men mera hedras ändå.

Alla dessa hederliga menniskor från fordom och nutid äro åtminstone sjelfva omedvetna om sin originalitet och skulle i de flesta fall känna sig föga smickrade, om de gjordes uppmärksamma derpå. Annorlunda förhåller det sig med originalerna *ex professo*, eller dessa roliga företeelser, som göra det sig till en samvetssak att tänka, tala och handla

tvärt emot alla andra menniskor. Att kalla dem originaler, som man gör i dagligt tal, är alldeles orätt. Så gerna kunde man kalla hinhåle en originel teolog för det han läser upp tronsartiklarna bakfram. I sjelfva verket plagierar ingen så samvetsgrannt som dessa herrar, ehuru de göra det upp och nedvändt. På grund af denna karakteristiska egendomlighet tar jag mig friheten att för dem föreslå benämningen antipoder, ett namn med lärd klang och upp- och nedvänd betydelse.

I allmänhet skapas menniskorna efter samma princip som barnen följa, då de tillverka papperssoldater. De vika pappret så mångdubbelt som saxen möjligen mäktar med och klippa så ut ett dussin hjeltar i stöten. Har man då ej stadig hand, så händer det lätt att det sista bladet vrider en smula åt sidan, och den trettonde i dussinet blir ett original bland kamraterna.

Sällan vinner hvarken menniskan eller pappersdockan derpå, men hvad också den senare må tycka derom, en sådan der snedklippt menniska är alltid ytterst belåten med sig sjelf. Händer det då, som vanligen sker, att pappa och mamma betrakta den lilla bortbytingen som ett underverk och att tanterna vid hvarje envist infall utropa: någonting märkvärdigt blir det af den pojken, han är så originel, han äter alltid smörgåsen upp- och nedvänd och suger på lillfingret, aldrig på tummen som annat folks barn! — så kan man vara temligen säker på att pysen

anser det för sin pligt, att ej komma gummornas spådomar på skam och gör allt sitt till, för att lefva så olik „annat folks barn“ som möjligt. Så uppkommer, genom ett litet grand naturliga anlag och en öfvervägande procent förvänd uppfostran, antipoden eller — som mamma och syskonen kalla honom — original-geniet.

Sin äras gyllene tid tillbringar han i barnkam-maren. Så snart han lemnar denna och kommer ut i verlden, börjar hans martyrskap. Höljd som han är från topp till tå i sjelftillräcklighetens pansar, har han dock en sårbar Achilles-häl. Medmenniskors köld och ovilja möter han med den mest starka likgiltighet; deras hat är en vinning, som han, vanligen förgäfvets, eftersträfvar, och äfven verkliga oförrätter bär han med martyrens lugna sjelfkänsla. Men hvad han icke kan bära är — att man skrattar åt honom. Hvarje leende ansigte är för honom ett Mesuda-hufvud. Kalla honom en hjertlös egoist, och han skall helt enkelt förklara, att du uppfattat honom rätt; kalla honom en skurk, och sålänge du gör det med knuten näfve och vredgad blick, skall han nästan känna sig smickrad deraf. Men säger du honom, som sanningen är, att han är en hjertans beskedlig liten upp- och nedvänd narr, så tag dig tillvara: i tid och evighet skall han ej glömma det. Att du sviker hans förtroende, bedrar honom i penninge-affärer, korsar honom i kärlek, allt kan han förlåla; men att du drifvit gäck med honom — aldrig.

Häruti ligger det tryckta i antipodens öde. Hans lifs passion är att väcka beundran, och han väcker endast löje. För att imponera ställer han sig ständigt ånyo på hufvudet och förlorar ständigt ånyo balansen vid åskådarens skratt. Ju större ansträngningen är, desto tokigare är effekten.

Antipoderna utveckla sig till olika fullkomlighet, allt efter som förhållanden äro mer eller mindre gynsamma. Ingenting skadar denna utveckling så mycket som allvarsamt arbete. Mången yngling med de mest lofvande anlag åt detta håll har blifvit en förnuftig man, genom nödvändigheten att arbeta för sitt dagliga bröd. Den fulländade antipoden är därför vanligen en man i oberoende omständigheter. Han är nästan utan undantag ogift, ty familjelifvets tusende omsorger förjaga vanligen snart nog alla antipoditiska griller. I nio fall bland tio hör han till de ålskvärda varelser, man kallar gamla ungarlar, en benämning, som redan i och för sig är temligen upp- och nedvänd.

Till sitt yttre är han vresig och surmulen. Blott någon gång, när den allmänna stämningen i sällskapet är särdeles nedslagen eller förbittrad, får man se honom småle. I konversationen deltagar han blott med korta kärnspråk, egnade att visa huru djupt han föraktar, hvad andra beundra, och hur föga hans idealer kunna uppfattas af den blinda hopen. Som den blinda hopen, oaktadt allt sitt lättsinne, allt sitt famlande i mörktet, dock i grunden beundrar

det ädla och höga i lifvet, så är antipoden tvungen att böja knä för lumpenheten. För att kunna göra detta med öfvertygelse, har han funnit på en egen method. Hvarje hög idé karrikeras till en viss grad då den nedtränger till den stora hopen af menniskor, blir lefvande i dess hjertan och uttalas af dess läppar. Kärleken till fosterlandet ger sig luft i enfaldigt skryt, frihetskänslan gör sig löjlig med bombastiska fraser, religiositeten gnäller psalmer, tapperheten radoterar. Antipoden ser blott denna slagg, som han uppsamlar med begärlighet, för att kasta den i synet på sina motståndare och säga: Se der ert guld! — Å andra sidan har mest hvarje mänsklig lumpenhet, just emedan den är mänsklig, ett försonande element. Äfven för detta har antipoden ett öga. I den skuggrädda stats-hämorrhoidarien spårar han den försigtiga patrioten, i mannen, som säljer sin öfvertygelse, ser han den ömma familjefadren. Detta är vackert och beskedligt af honom, men han går för långt, han glömmer här slaggen för guldkornen, som förut gullet för slaggen.

I den yttre politiken är antipoden hos oss naturligtvis — men det blir klokast att lemna den sidan oberörd. Svår att förklara är blott den antipati mot svenskarna jag funnit hos alla finska antipoder. Man skulle tycka att våra fennomaner borde vara talrika nog för att bringa dem på bättre tankar, blott för kontrastens skull. Men det ligger i det svenska lynnet en medfödd fallenhet för skämt och drift, som

är antipoden förhatlig. Om någon skrattar mig upp i synet, så kan jag åtminstone börja gräl med honom; men om han håller med mig och beundrande lockar mig att drifva paradoxerna till det yttersta och alltsammans ändå till slut är bara skoj — — En äkta antipod kan blifva ursinnig vid blotta tanken på något sådant.

Antipodens nytta i samhället är större än mången tror. Utom det komiska stoff han lemnar, är han förträfflig som ett slags väderleksspåman för opinionens vindkast. Det är beundransvärdt, med hvilken säker instinkt han vet, att vid hvarje uppdykande fråga ställa sig på den sida, som andra människor opponera sig emot. Vill man utan besvär lära känna hvad staden tänker om en person eller en tidningsartikel, är det enklast att fråga antipoden. Sällan slår det felt, att hans åsigt är den allmänna — upp- och nedvänd.

De allvetande.

I vår tid af oro och tvifvel, då på hvarje fält för människans andliga eller materiela arbete nya idéer framträda kämpande om öfverväldet, då sjelfva grundpelarna för den mensklige naturens stolta byggnad, kyrkan och staten, alltmera förvittra och framtiden hägrar i obestämbara, oftast hotfulla bilder af militärdespotism eller folkstyrelse, af individuel frihet eller socialism, är det glädjande att sammanträffa med personer, som aldrig ett ögonblick tvekat om lösningen af nutidens eller framtidens gåtor, städse hafva ett svar för hvarje din fråga, en öfvertygelse att ställa mot hvarje ditt tvifvel. Visserligen hafva mest alla af oss en bestämd öfvertygelse i några vissa frågor, vanligen dem vi minst begripa; men denna öfvertygelse, grundad dels på individuela sympatier och antipatier, dels på minnen från barnkamraren, saknar fasthet och system. I dispyter kunna vi väl bibehålla, men icke försvara den. Annorlunda är det med de allvetande dödliga, jag här talar om. Deras åsigter hvila på en grund, fast som matematiska axiomer, och äro sammanlänkade till ett system,

der hvarje sats står och faller med de öfriga. Häraf deras öfverlägsenhet i dispyter.

Läsare, du har säkerligen, liksom jag, ofta stött tillsammans med dem. De finnas talrika nog i kyrkorna, i salongerna, i källarsalarna och framför allt i pressen. Har du beundrat dem? Förskräckts för dem? Förargat dig öfver dem? — Att du aldrig öfvertygat dem om ett misstag, behöfver jag ej sätta i fråga.

Du har beundrat, hulda läsarinna — Gud signe dig för det! — att när kusin Richard kommer hem till julen, det väl icke finnes något i himmel och på jord, som han ej har reda på? Pappa brummar öfver hans affärer, farbror kallar honom en opraktisk fantast, och Lurvenius, den oslippliga skolrektorn, som nu i tio år „sett sig om“ och alltid på orätt håll, frågar försmädligt, när han skall tentera. Huru orättvisa kunna människorna vara! Som om Richard ej skulle kunna taga examen? När han disputerar med magistern i allehanda lärda ämnen, behöfver man aldrig förstå ett dugg af saken, för att genast veta hvem som har rätt. Som om Richard ej vore praktisk, han som känner till boggie-lokomotiv och smalspåriga kurver, atmosferiska jernvägar och velocipeder och tusen saker, som jernvägsstyrelsen ej har en aning om. Som om Richard ej kunde sköta pennningar —? När han kriticerar Finlands bank, är det riktigt synd att direktören ej är närvarande; lilla kusin skulle af rent medlidande servera gubbarna sitt bästa kaffe.

Ni fruktar dem, herr kollegieassessor, dessa tvärsäkra allvetande, som ej hafva mera respekt för forntiden än en ung student för sin f. d. skolrektor, och ingen tvekan för framtiden, ens då ryska påskan nalkas. Ja, ni fruktar så många saker: Gud och chefskapet, den onde och en hustru, dragiga rum och revisionsrätten och yttersta domen. Men var lugn: så länge det står fast i Finlands grundlag, att tjenstemännens lönevilkor ej må godtyckligt förminskas, skall denna verld icke förgås, och Herren skall förskona oss, som han i profeten Jonas' dagar förskonade Ninives, „för deras skull, som ej kunna skilja den högra handen från den venstra, och för den myckna boskapens skull.“

Ni förargar er, min herre. Ni är fackman. Ar af arbete och eftertanke ha behöfts, för att hos er stadga någon viss fråga: statsrättslig, finansiell, juridisk, teknisk, eller hvad er särskilda branche kan vara. Ni tycker att den öfvertygelse, ni med så mycken möda tillkämpat er, borde respekteras, åtminstone af dem, som aldrig allvarsamt tänkt på saken. Men ni kommer att spisa middag vid sidan af en allvetande. Medan soppan serveras, berättar han bland andra nyheter, att fråga blifvit väckt om — något som ni vet i årtal varit i fråga. Under mellanrätten meddelar han er åsigt mognad genom en halftimmes begrundande af dagbladsartikeln i ämnet, och innan kaffet kommit fram har han, på mer eller mindre delikat sätt, låtit er förstå, att hvilka

specialinsigter ni också må hafva i ert fack, ni dock ingen aning har om de ledande principerna i det-samma. Förarga er, om ni vill och om er digestion ej lider deraf, men försök icke att disputeras med honom. Dervidlag drar ni bestämdt det kortare strået. Mot edra detaljer ställer han sina principer, mot edra fackinsigter det allmänna, oförvillade, sunda förnuftet — naturligtvis representeradt af det närvarande bordssällskapet. Och som hans principer begripas af hvar och en, men edra detaljer af ingen, så blir en opposition rentaf en oartighet mot det allmänna, oförvillade, sunda förnuftet — representeradt af det närvarande bordssällskapet.

Det finnes människor så öfvertygade om sin egen förträfflighet, att, hvad de engång yttrat, det stå de vid gentemot skäl, logik och egen öfvertygelse, obekymrade om att den sats, de i dag försvara, är snörrett stridande mot den, hvarmed de i går uttröttade sällskapet. Man kan aldrig på förhand beräkna, hvilka paradoxer de i nästa ögonblick komma fram med. Med dessa konversationens fribytare må vi ej förblanda de allvetande. De senare resonera alltid konsekvent, och det är den lättaste sak i verlden att uträkna deras tankars båglinie, om man blott känner formeln för densamma. Att göra en sådan beräkning på egen hand, kan ofta vara fördelaktigt för folk, som har knappt om tid och ömtåliga nerver, ty herrar allvetande demonstrera vanligen mycket omständligt och mycket högljudt. Jag tror mig der-

för göra allmänheten en tjenst genom att i korthet påpeka de enkla grundprinciper, ur hvilka allvetenhetens lysande mångfald framgår.

Tvenne vägar leda till kunskap: forskning och gissning. Om den förra påstår man, att den är säker, men hvad bekvämlighet och ginhet vidkommer, motsvarar den i intet afseende en modern publiks billiga fordringar. Mot den andra vägen deremot vore intet att anmärka, om den ej vore så förskräckligt villsam. För att begagna den med säkerhet, måste man därför använda ett slags intellektuella vägvisare, kallade principer och uppställda allt efter tycke och smak. Exempelvis så här:

Framåtskridande . . .	slentrian,
Sjelfstyrelse.	förmynderskap,
Frihandel	monopol.

Eller så här:

Försigtighet	vågspel,
Ordning	okynne,
Tullinkomster	bankrutt.

Om vi med begagnande af det ena eller det andra schemat söka svaret på en fråga, låt vara den i dessa dagar ofta framställda om gift kvinnas rätt att disponera öfver sin egendom, få vi det otvunget och utan hufvudbry så här:

„Det menckliga framåtskridandet har brutit slentrianens rostiga boja. Sjelfstyrelsens prin-

cip kämpar segerrikt mot det nesliga förmynderskap, under hvilket kvinnan i sekler suckat. Handlingens frihet kan ej längre förblifva ett monopol för mannen“;

eller så här:

„Försigtigheten bjuder att skydda kvinnan för de vågspel, som i affärslifvet höra till ordningen för dagen. Hennes lättupprörda fantasi skulle locka henne att på okynniga projektmakare bortslösa sina inkomster, och på drömmen om guld och gröna skogar skulle snart följa uppvaknandets bankrutt.“

För att visa metodens allmängiltighet har jag atsigtligt uppställt tabellerna så, att de ingalunda kunna sägas vara lämpade efter det här anförda exemplet. Läsaren kan för öfrigt sjelf med största lätthet pröfva dem på hvilken som helst af dagens frågor eller ändra deras uppställning efter egen smak.

Hufvudsaken är att i lust och nöd hålla sig till de engång antagna principerna. Inga menniskor hafva en sådan vördnad för principer som de allvetande. Äfven sina bittraste motståndare kunna de ej neka en viss högaktning, så länge dessa hålla sig till principer, om än aldrig så barocka; men ve dig, om du tviflar på principers makt och allmängiltighet! Kom icke fram med påståenden, att en nations historiska uppfostran har någon betydelse gentemot politiska abstraktioner, att folken blott småningom mogna för stora sociala reformer, att olika länders

ekonomiska lagstiftning i någon mån kan visa berättigade skiljaktigheter. Alla dessa förrostade vapen från konservatismens skräpkammare äro folkrättsligt förbjudna i den allvetandes publicistiska krig. Och med rätta. Ty huru är det möjligt att gissa sig till människors ekonomiska resurser och behof, huru finna en formel för uträknandet af ett folks historia? Nej, nej! Hvad som är rätt och nyttigt nu, måste hafva varit rätt och nyttigt för tusen år sedan och förblifva så i evighet. Hvad som lämpar sig för Finland, måste lämpa sig för Tibet, annars vore allvetenhetens kungsväg till filosofien ej mera att lita på än Sibboboarnas kyrkväg.

Det sanna och det rätta.

Det är nu många år sedan. Jag var då en liten pys i kolt, som bland en svärm jemnåriga tuggade vetandets första surkart i mamsell M:s småbarnsskola. Den andliga spisen föll ingen af oss synnerligen på läppen, deremot voro vi alla synnerligen begifna på ett slags pepparkakor, som en gammal rysk soldat sålde vid mamsellens port, tre stycken för två kopek, och då strök han ändå sirap på dem. Som gubben på sin tid var den enda sockerbagaren i den lilla staden, var han för oss en vigtig person, både beundrad och fruktad. Man ville veta, att han ej ens var en riktig ryss, utan en tartar, som trodde på Mahomed och åt hästar, ja, kristna barn med — hviskade småflickorna, men det skrattade vi gossar åt. Emellertid voro vi goda vänner, tills en dag — antingen Mahomed förförde hans trogna hjerta eller sirapen stigit i pris — gubben förkunnade oss, att „pränikan“ hädanefter kostade kopek stycket.

En sådan kränkning af vår lagliga rätt hade vi svårt att smälta. Hela stadens befolkning mellan fem och tio år var indignerad, och vi pojkar i mam-

sell M:s småbarnsskola ville hellre dö, än underkasta oss ett dylikt tyranni. Vi samlades till öfverläggning; den mest obrottsliga tystlåtenhet lofvade vi hvarandra, och många och vidunderliga voro våra hämdplaner. Till slut stannade församlingen vid följande beslut. Påföljande dag efter skoltimmen, då det redan började skymma, skulle vi alla samlas kring pepparkaksbordet och, efter ett sista försök att pruta oss till vår rätt, taga fram en sedel. När nu gubben fubblade i bordslådan för att vexla, som alltid gick långsamt, ty han hade svårt att skiljas från sina ergiga slantar, skulle en af oss rycka mössan från hans hufvud och i blinken ersätta den med lerfatet, som innehöll sirapen; härpå måtte enhvar taga till benen och rädsla sig så godt han kunde, ty vi tviflade föga på, att den gamla tartaren efter en sådan skymf skulle uppsluka den han fick tag i med hull och hår.

Det var en riktig konspiration, och vi togo den så allvarsamt som möjligt. Jag kunde knappt sofva en blund om natten, så uppskakad var jag af hämdbegär, ärelystnad och fruktan, och om morgonen hade jag upparbetat mig till en verklig heroisk resignation, färdig att, om så nödigt vore, finna en hjertes graf i det hedniska vidundrets mage. Men genast vid inträdet i skolsalen såg jag att allt var förloradt. Menniskonaturen förnekar sig icke hvarken bland små eller stora barn. Oaktadt alla våra heliga löften om tystlåtenhet, hade hälften af oss förrådt den

stora planen, den ena för mamma, den andra för pappa, den tredje för stora syster, och alla hade de fått en vink om att deras segerkrans komme att viras ej af lager, men af björkris, jemte en och annan hårlugg såsom handsöl och prof på hvad som komma kunde. Vi, som förblifvit trogna, kallade dem naturligtvis skvallerbyttor och kujoner, och det liknade sig svårligen till inbördes krig — då inträdde mamsellen. Hon visste allt! Hennes högtidliga gång, hennes utsträckta arm med näsduken och snusdosan i handen, hennes mot taket riktade öga, och framför allt den hvita mössan, ren och uppstruken som till en begrafning, sade att hon visste allt och kom våra hjertan att stelna af fasa.

Den goda mamsell M. var alltid mycket patetisk och försummade ej gerna något tillfälle att uppbygga oss med tal i högtragisk stil, mera gripande än begripliga. Men i dag öfverträffade hon sig sjelf. Hon frågade med graflik stämma, om vi visste hvilka intressen vårt förstånd satte på spel, om vi visste att den man, vi velat angripa, tillhörde en stor nation, som aldrig kunde tåla att dess nationalära kränktes, att dess heligaste sympatier hånades, att dess verldshistoriska mission — här kom hon af sig, tog en pris och slog om på det elegiska — om vi ej älskade detta arma land, de tusende sjöarnas land, om vi ville gå det stolt förbi, för att bo i glans bland guldmoln i det blå, likt en främling utan Gud och utan hjerta Här började större delen af oss

att ljudeligen snyfta, och skickligt begagnande situationen, gjorde mamsellen en tvär vändning och befallde oss med sträng röst att namngifva upphofs-männen till sammansvärjningen.

Vi stodo med vidöppna munnar och stirrande ögon och begrepo aldrig ett dugg, utom att någonting förskräckligt skulle inträffat, om gamla ryssen blifvit retad, och att det, äfven som sakerna nu stodo, väl knappast kunde gå af med mindre än halshuggning för den, som blefve syndabocken. Men mamsellen lät oss icke komma till besinning; hon var van att taga ställningen med storm. Man skall söka intala eder, fortfor hon, att det är illa att klaga på en kamrat. Ja, dessa uslingar, som begagnat sig af edert tillitsfulla barnasinne, skola vara fega nog att söka skydd bakom en missförstådd kamratskapskänsla. Men nej, mina små älsklingar — här utbredde hon armarna och log så serafiskt, som om hon velat trycka oss alla till sitt bröst — nej, mina små älsklingar, det äkta, det rätta, det sanna kamratskapet gör sig aldrig till ett skydd för odygden! Och därför — med ens var serafen förvandlad till domedagens anklagande engel — svara strax: var det icke Kalle der och Filip och Gösta, den odågan?

Jo—o, mumlade ett dussin läppar, och så slutades denna förfärliga sammansvärjning, och fosterlandet var åter en gång räddadt.

Jag var då en liten pys i kolt och tyckte att det äkta, det rätta, det sanna kamratskapet kunde

hafva godt af en smula stryk på lediga stunder; men visdomen kom med åren, och jag har sedan lärt mig, att den goda mamsell M. hade rätt. Det är i sjelfva verket en rasande stor skilnad mellan hvad den okunniga hopen i hvardagslag kallar kamratskap, vänskap, mod, frihet, välgörenhet o. s. v. och det sanna kamratskapet, den sanna vänskapen, det sanna modet, den rätta friheten.

Den vulgära vänskapen till exempel är en liten trefflig hvardagskänsla, som ger smak åt vår husmanskost och „bouquet“ åt vårt vin, som löser tungans band och gör örat mindre granntyckt i fråga om en visstump eller en gammal anekdot. Men den sanna vänskapen! Den spiller ej tiden med skämt och glam, den offrar icke penningar på vännens extravaganser eller protegerar honom på andras bekostnad; den säger sin vän sanningen, rena osminskade sanningen, d. v. s. räknar upp alla hans fel och svagheter — naturligtvis blott för att omvända och förbättra honom. Vår gröfre natur gör oss karlar i allmänhet mindre mottagliga för den sanna vänskapen; det är bland Evas känsliga döttrar man oftast är i tillfälle att beundra dessa utbrott af sublim glömska af sig sjelf, för att endast tänka på väninnans fel. Och äfven bland dem kan, till följd af vår svaga jordiska natur, en så ren och hög känsla uppflamma blott för stunden. Vanligen slutas dylika vänskapsbetygelser med ömsesidiga beskyllningar, ömsesidig gråt och en skilsmessa — på några dagar.

Hvad man vanligen kallar mod, är en simpel egenskap, nyttig tvifvelsutän för soldater, sjömän och fattigt folk i allmänhet, men föga användbar i den högre societé'n. Men det „sanna“ modet, det veta vi alla, är någonting helt annat. Det visar sig i förakt för stundens hugskott och tidningarnas skrån, i stark likgiltighet mot den allmänna opinionen, i beredvillighet att åtaga sig uppdrag, för hvilka vanliga menniskor rygga tillbaka, och att rädda fäderneslandet utan ringaste anspråk på tacksamhet — blott mot skäligt arvode.

Om någonting kan anses tillfullo bevisadt af vår tids nationalekonomiska vetenskap, så är det att den vanliga välgörenheten, den som ger en skärf åt uslingen utan annan beräkning, än sitt hjertas maning, är ett förderf och en galenskap. Den sanna välgörenheten har intet med hjertat att göra — och ingenting synnerligt med portmonnän heller.

Redan förenings- och säkerhetsakten säger, att „den rätta friheten består i att fritt gifva till rikets underhåll hvad finnes nödigt“, och det är besynnerligt, att denna så uttömmande definition på frihet icke alltsedan 1789 hunnit mera ingå i det allmänna medvetandet. Dagligen hör man ordet frihet missbrukas för de mest oberättigade pretensioner på sjelfstyrelse, yttranderätt, frihandel, religionsfrihet och mera dylikt, då den rätta, den sanna, den verkliga friheten ingenting annat är, än rättigheten att till rikets underhåll gifva hvad som finnes nödigt.

Min moster.

Menniskorna äro så elaka, så började min moster sin pikanta veckokrönika, sedan aftonsällskapet kommit sig i ordning kring thébordet i hennes lilla salong. Och de olyckliga, som nu finga passera revy, blefvo sannerligen ej framställda som dygdemönster. Men tror läsaren, att moster med människorna, som äro så elaka, menar dessa goda vänner och trogna grannar, så misstager han sig alldeles. Nej, bevars, de elaka människorna äro de, som om mosters vänner hopsätta allehanda skandalhistorier, hvilka hon sedan berättar, naturligtvis; ty, hvad rår hon för att människorna äro så elaka!

Jag har aldrig kunnat begripa, hvar dessa elaka människor råka på tant. Gumman går, som hon sjelf säger, aldrig utom dörren, om ej för att uppfylla sin plikt mot Gud och sin nästa. Det är sannt, hon fattar sina plikter allvarsammare än vanligt. Hon försummar aldrig en gudstjenst, och veckans arbetsdagar vilja icke räcka till för de nödvändigaste skyldighetsvisiter. Men i kyrkan framhålles människornas ondska blott i allmänna drag, och ingen vill

väl tro mosters umgängesvänner vara elaka menniskor. — Öfverfalla de henne på gatan? Eller missbruka de stadsposten till sina onda anslag? — Vare härmed huru som helst; säkert är att de elaka menniskorna aldrig lemna tant i ro. Utan ringaste misskund med hennes sextio år, hennes reumatism och tusende krämpor, skicka de henne kring staden, bitida och sent, i hvarje väder: aldrig blef en tidningskolportör obarmhertigare behandlad.

Det är ett riktigt martyrskap, ehuru visserligen frivilligt. Ty, som jag ofvan hade äran anmärka, moster är sjelfva samvetsgrannheten, och då en historie engång kommit till hennes öron, ger hon sig ingen ro, innan den blifvit bekant från Kronohagen till Kampen. Hon ser häri sin mission, sin lefnadsuppgift, och hon sviker den icke. Naturligtvis smärta det hennes finkänsliga kvinnohjerter, att nödgas omtala de stundom något skabrösa historier, som elaka menniskor hviskat henne i örat; men när pligten bjuder, ryggar moster icke tillbaka. Och en sådan pligttrohet medför sin egen belöning.

Se blott på gumman, när hon kommit riktigt i tagen och har något mer än vanligt himmelskriande att berätta. Se huru hennes fuktiga ögon glimma, huru hennes darrande läppar mysa och nästippen rodnar af tjensteifver. Är det ej som om hon triumferande sade: Jag är den flygande stadsposten, skulle jag ej föra fram hvad mig anförtros! Skulle jag låta nyheterna förlora sin pikanta smak och sin färsk-

het för att tänka på egen bekvämlighet, likt en försumlig tjensteflicka, som låter bagarens varma bulor svalna i korgen, medan hon gapar ikring sig på torget? Bort det! Här har ni nyheten frisk och färsk, sådan jag emottog den för en stund sedan. Smakar den ej herrskapet, så skyll inte mig, jag är den flygande stadsposten!

Ett dylikt tjenstenit är så mycket mera beundransvärdt, som tant för egen del alldeles icke tror på de historier, som hon berättar, tvärtom, hon reserverar sig alltid uttryckligen mot dem. Hvem skall tro allt hvad folk pratar — eller: aldrig kan jag tänka så ondt om, — eller: mig skall man ej inbilla att Så börjar hon vanligen. Men hennes stränga pligtkänsla förbjuder henne att låta sina personliga tvifvel inverka på en berättelse, som blifvit henne anförtrodd, och sedan hon engång fått i tråden, nystar hon upp härfvan utan afbrott och tvekan. Jag har till och med trott mig märka, att hon icke ogerna ser, om hennes åhörare äro mindre skeptiska än hon sjelf.

Den goda gumman! Hon vet, att hennes eget hjerta icke kan tro ondt om någon människa, vore än bevisen aldrig så slående. Detta är en svaghet, som hon villigt erkänner. Men hvad motiv kunna andra människor väl hafva att betvifla så sannolika och noggranna uppgifter, om ej partiskhet, misstro eller medbrottslighet? Man vet att den ena korpen ej gerna hugger ut ögat på den andra! Det är

nämligen att märka, att mosters underrättelser alltid äro ytterst detaljerade. De elaka människorna, som prata så mycket för henne, kunna någon gång vara illa, men de äro alltid beundransvärdt noga underrättade; den rättvisan måste man göra dem. Och moster är ej den, som låter någon träda rättvisans fordringar för när. Bjuder dig ditt hjerta att taga någon vän i försvar mot en mer än vanligt svår beskylldning, så må du göra det i allmänna ordalag, men akta dig att ingå i detaljer. Tilläfventyrs kan du veta, att en viss löjtnant ej kunnat sammanträffa med en viss skänkmamsell den der kvällen i det der gathörnet, emedan antingen han eller hon alldeles ej finnes i staden; men att han vid det tillfället varit klädd i grå kapprock och hon i blå paletå, må du ej neka till. Sjelfva faktum kan möjligen vara upp-diktadt, men detaljerna äro säkra.

Med detta berömvärda nit förenar min moster den största opartiskhet. Aldrig har hon visat ringaste mannamån vid uppfyllande af sina maktpåliggande samhällspligter. Tvärtom: beredd som hon städse är, att kolportera hvarje de elaka människornas ord, gör hon det med större ifver än någonsin, då de träffa hennes närmaste vänner. Stötte Horatiern ej svärdet i sin egen systems bröst, tvekade Brutus att med sina söners blod försona fosterlandet? Skulle min moster låta en doft af skandalens arom förflyga för vänskap, släktskap eller svågerlag? Nej, nej! Det är hennes stolthet och glädje att offra sina var-

maste sympatier, sina närmaste vänners goda namn och rykte på pligtens altare. Men bra elaka måste de der människorna vara, som ständigt ånyo fordra af henne så svåra offer.

Jag bevittnade nyligen ett dylikt. Det var just i det ofvan omnämnda thésällskapet i mosters lilla salong. Människorna äro så elaka, sade moster med ett försmädligt grin, säkert ett uttryck af hennes ogillande af elakheten: kan Gösta gissa, hvad man häromdagen berättade om honom? — För att genom en frivillig bekännelse och sjelfanklagelse bryta förtälets udd, föll jag in: „Hå, jag kan väl tro att man, såsom vanligt, ej skonade mig. Jag medger, att min ordentlighet på embetsrummet går ända till pedanteri, och att jag, hvad mina studier beträffar, kanske alltför litet fäst afseende på läkarens förmaningar, ej heller vill jag neka, att allvarliga sysselsättningar nog mycket kommit mig att glömma, att äfven sällskapslifvet har berättigade fordringar på en ung man.“

Jag var beredd att med kristlig ödmjukhet höra dessa fel klandras i ännu skarpare ordalag, men alldeles icke på hvad jag fick höra. De beskyllningar, man utkastat mot mig, voro af helt motsatt art och så orimliga, att jag ej vågar besvära läsaren med att upprepa dem. Men moster vet icke hvad fruktan är; hon läste upp för mig ett syndaregister, som sannerligen framställde mig föga bättre än en af de ogudaktiga, och hon gjorde det *con amore*.

Man såg tydligen, att tillfredsställelsen, hon kände af att troget verka i sitt kall, segrade öfver smärtan att tala illa om sin egen nevö och naturliga arfvinge.

Jag blef ond, förstås, och ville veta, hvem som om mig kunde utsprida så grofva och ondskefulla lögner. Men tant är ej den, som förråder posthemligheter. Hon sköter sitt yrke med lika mycken försigtighet som ifver. Att direkte berätta för den ena vännen hvad försmädligt den andra yttrat, kallar hon skvaller, passande för sömmerskor, hjälpmadammer och dylikt folk, men ej för *gens de qualité*. Det är ett lumpet göra och tar vanligen ett lumpet slut. De båda antagonisterna, sålunda ställda ansigte mot ansigte, fordra förklaringar, gräla först och försonas sedan, och i nio fall bland tio slutar tvisten med att båda vända mellanlöparen ryggen. Visserligen böra vi ej försumma att, då tillfälle erbjuder sig, bringa våra vänner hvad man kallar hår i hop; men det finnes gudilof nog af enfaldiga gäss, som utan beräkning kackla om allt hvad de få höra, och om man för en sådan berättar att A. talat illa om B., kommer det fram till ort som vederbör, utan att man behöfver blottställa sig personligen.

Om jag icke helt och hållet misstager mig på läsaren, delar han säkerligen min förtrytelse öfver den otack, moster stundligen får röna af dessa elaka menniskor, för hvilkas nytta och nöje hon uppoffrar sig. Jag känner familjer „med anspråk

på bildning“, som rent ut stängt sina dörrar för henne, och allvarsamma gamla herrar, som fly hus och hem, om blott frun förkunnar, att hon väntar moster till aftonen. Så lönas förtjensten i vår snöda värld.

Inhemska snillen.

Jag satt en kväll på stadens värdshus och studerade det nyssutkomna Morgonbladet. Rummet var dystert, tomt, halfmörkt, impregneradt med denna egendomliga blandning af mat- och spritångor, fukt, kalk och årsgammal tobaksrök, som läsaren säkert känner till och som Gud bevare läsarinna från att någonsin behöfva göra bekantskap med. Jag läste Morgonbladet och suckade: Helsingfors publik hade återigen burit sig illa åt. Den är då alldeles oefterrättlig, denna H:fors publik! Under dessa melankoliska funderingar kom mitt öga att falla på kyparen, der han vandrade omkring i bakgrunden af rummet, vridande en korkskruf mellan fingrarna, räknande fläckarna i taket, och sof. Hans djupa sömn intresserade mig; jag beställde en portion. Han gick till köket, återvände efter en halftimme, framsatte först biffsteken, sedan servietten, sedan knif och gaffel och sof hela tiden. Jag begärde en flaska seltersvatten: öppnar han den utan att vakna, tänkte jag. Pång! flög korken upp i taket och ned på min tallrik, en lätt dusch öfverhöljde mitt hufvud; men

kyparen sof de rättfärdigas sömn, han snarkade lindrigt.

Som en blix för en tanke genom mitt hufvud, Jag sprang upp och grep honom häftigt i armen: Skulle han händelsevis vara ett geni?

Han vaknade förbluffad: Jag heter Anders!

Anders? Nå, det var ledsamt, men bevisar ingenting, på sin höjd att herrns far ej var något snille. Men ni sjelf? Känner ni er ej vara född för någonting högre och ädlare än att löpa omkring med servietten under armen, att korka upp ölbuteljer och skölja tallrikar? Uppreser sig ej ert innersta väsende mot den dagliga rutinens trældomsok, mot denna trånga bana mellan köket och disken, som ni hundrade gånger om dagen genomlöper, liksom det fängslade lejonet vandrar fram och åter i sin bur? För allt i verlden, min herre, pröfva er sjelf! Huru många geni går ej förloradt, emedan det aldrig kommer till insigt om sin höga bestämmelse; emedan det, likt en förtrollad prins, vandrar från vaggan till grafven i åsnehamn och ingen vänlig hand löser förtrollningen och visar det vägen till konstens strålande riken, dess rätta hem.

Jag är hemma från Esbo, var allt hvad han svarade; men från den stunden sof han ej mera. Jag förtärde min biffstek, och korken med, tror jag, ty det var omöjligt att skilja den från de öfriga bitarna; jag tömde min seltersflaska, betalade och gick. Men Anders sof ej mera. Jag hade, som

Macbeth, mördat sömnen. Och nyligen berättade mig värden på stället, att Anders, den odågan, som han i sin blindhet uttryckte sig, rest till Åbo, för att gå in vid teaterskolan. Tänk bara!

Som läsaren finner, hör jag till de få utvalda själar, som gjort till sin uppgift att framleta genier i vårt arma land. Tanken på, huru många herrliga konstnärslängor årligen förtvina af brist på uppmuntran och vård, ger oss ingen nattro, och vårt öga spanar kring land och stad, för att upptäcka hvar konstens fågel Phoenix lagt sina ägg. Detta är ingalunda så lätt, som läsaren kanske tror. Geniet växer hos oss, enligt regeln, under den låga hyddans tak, liksom tryffeln under jorden. Ett och annat exemplar, det nekar jag icke, kan hafva kraft nog att på egen hand bryta sig fram till ljuset och vinna erkännande; men de flesta måste dragas upp ur dyn, tvättas, kammats och undergå mångahanda konstiga manipulationer, innan de med heder kunna visas för publiken, som sedan ingenting vidare har att göra, än att öfverhölja dem med guld och lagrar.

Man skulle tycka, att då jag och mina själsfränder aldrig tröttna att uppgräfvat de autochtona snillena, hufvudstadens bildade publik å sin sida ej borde stå tillbaka med att erkänna dem. Men så är tyvärr ej alltid fallet. Våra inhemska konstnärer äro nästan utan undantag af det elegiska eller heroiska slaget, hvaremot publikens smak, dess värre, är nog frivol. Man vill roa sig med konsten i stäl-

let för att beundra henne, någonting som aldrig kan försvaras från estetikens ståndpunkt, knappast från anständighetens. Visserligen har den högre kritiken under decennier ropat sitt „Fy, skäms, H:fors publik!“ — och icke utan framgång. Men alltför många finnas ännu, som ej inse att löjet alltid komprometterar munnen, hvaremot, om man blott gapar, ingen så noga kan veta om det sker af beundran eller gäspning.

Men ej nog härmed. Af naturen skeptisk, är Helsingforsaren det i synnerhet i fråga om profeter i eget land. Är en virtuos ej född i Borås eller Nishnij-Novgorod, är han ej första fiol vid operan i Sköfde eller kammarmusikus hos fursten af Reuss, blir det, som Morgonbladet ganska riktigt anmärker, svårt att öfvertyga publiken om hans förträfflighet. Det är en besynnerlig tvifvelsjuka, som ingalunda blott kan förklaras genom misstro till egen omdömesförmåga, då den högre kritiken sällan underlåter att på förhand låta oss veta, hvad vi böra tänka om en debutant.

Skulle det utländska snillet verkligen vara vårt inhemska så mycket öfverlägset? För att utreda denna högtidliga fråga, har jag, utan statsanslag, företagit resor till de respektive orterna, och mina forskningar hafva ledt till följande öfverraskande resultat:

I Nishnij-Novgorod, i Sköfde, i Borås, växer den estetiska tryffeln alldeles som hos oss, uppsamlas af den nationela konstens vänner, som hos oss, och

ringaktas af publiken, som hos oss! Är en person ej född i Björneborg, är han ej trumpetare vid orkestern i Munsala, eller *primo amoroso* vid Arkadia teatern i H:fors, så tro aldrig han gör någon lycka i Borås, Sköfde eller Nishnij-Novgorod.

Hvad tycks om en så besynnerlig öfverensstämmelse i smakriktningen på geografiskt vidt skilda kulturmedelpunkter? Skulle vi här vara en estetisk naturlag på spåren? I hvarje fall böra vi, som praktiskt folk, ej försumma att rätta oss efter dessa bizarrerier. Vi måste träda i förbindelse med utlandet och inleda ett utbyte af våra snillen. Konstnärsgillet har här ett vidsträckt fält för nyttig verksamhet, och statsverket skall, hoppas jag, ej underlåta att uppmuntra en så nyttig kommers både genom tullfrihet och genom att lemna hypotekslån på råvaran tills den hinner förädlas och utskeppas.

Barnsligheter.

Man har förebrått Helsingfors publik att den visar sig nog likgiltig för allmänna angelägenheter. Jag vet icke om man gjort det med skäl. Vår politiska ställning gör, att vi ej ens i ringare mån, såsom andra små folk, kunna omedelbart inverka på lösningen af de stora politiska frågor, som uppröra vår verldsdel, och våra inre förhållanden äro åf den art, att de lätt locka till en pessimistisk overksamhet. Detta förklarar mycket. Men å andra sidan står Helsingfors ej i samma ställning som en vanlig stad med tjugutusen innevånare. Helsingfors är landets hufvudstad, den stad, der vårt politiska lif, sådant det är, naturligtvis koncentrerar sig, och likväl påstår man, att detta lif till större delen uppbäres af personer, främmande för Helsingfors eller dit inflyttade, emedan den genuina hufvudstadsboen gerna lemna det politiska och kommunala arbetet åt andra, förbehållande sig endast att få kritisera dess resultat.

Men om sålunda en viss egoistisk bekvämlighet med fog kunde läggas Helsingforsboen till last, så gäller detta endast om hans senare lefnadsår. Under de första tio åren af sin jordiska tillvaro står han

helt och hållet till det allmännas tjenst. Det är glädjande att se, med hvilken ifver småpysarna kasta sig in i det publika lifvet. De afgifva löften till foglarnas skydd, välja kungar och drottningar och helsa hvarandra på barnens eget sätt med två fingrar till pannan, som riktiga små frimurare; de upprätthålla den inhemska heraldiken med sina sigillsamlingar och det internationela utbytet genom samlingar af postfrimärken; de rädda hvem vet huru många människor å 50 penni stycket! När senast under julhelgen pappa bråkade med debet och kredit och mamma stökade i hushållet, hvad tror ni man gjorde i barnkammaren. Sydde klappar åt dockan? Jo, jag tackar! Enligt all sannolikhet pågick då en enorm korrespondens öfver hela Suomis land för att tillvägabringa en adress och petition till professor Topelius. I söndags för en vecka sedan framlemnades den i alla Finlands barns namn af en deputation från Helsingfors småbarnsskolor. Man kan tänka huru surprenerade föreståndarinnorna blefvo, då de små med ens reste sig från bänken och förklarade: I mojon ka vi petitionera! Hvad hjälpte annat än att följa med. Och när de sedan infunno sig på Morgonbladets byrå för att få sin adress publicerad, det måtte varit rörande, och jag hoppas att redaktionen, som har dylikt så nära till hands, gaf dem en karamell per pys som författararvode. Sannerligen, det hade icke varit mer än väl förtjent, ty adressen är ett mästestycke i den högre

sockerbagarestilen. Det är minsann icke sagor om Nissar och Nassar dessa små svärma för, såsom vi gjorde det för trettio år sedan. Nej, barnkammaren nu för tiden visar högre vyer: — „Vill icke du, som kan det bättre än någon annan, låta våra hjertan gripas af berättelsen om det finska folkets öden i sorg och glädje, vill du icke låta de veka strängarne i Finlands barns hjertan genomdallras af en fläkt från det finska folkets forntid“ — är det icke sublimt?

De små englarna veta nog, huru veka deras hjertans strängar äro. Men de veta en hel hop annat också; de gifva några ganska tydliga vinkar om hvad den blifvande historien bör innehålla. Den hitintills icke fullt tillfredsställande besvarade nationalfrågan: *Mikä mies Porthani oli?* skall naturligtvis få sin lösning; men dessutom: „Säg dem af oss, som läst om Odin och Thor, ja säg oss alla, har ej det finska folket någon Odin och Thor och har det aldrig egt någon Grotte-kvarn, som skulle malat åt Finland lycka och gyllene tid.“ — Man ser att de små hafva tänkt sig in i de kvistiga hypoteserna om den skandinaviska och finska mytologiens frändskap och luta till den åsigt, att Sampo var en Grotte-kvarn, hvilken åsigt jag delar, ehuru jag vet, att en mängd kloka gubbar anse denna mystiska tingest vara af yngre datum och identifiera den med bränvinspannan.

Det är förmodligen med fäst afseende på dessa fingervisningar, som lätt kunde såra en ömtålig för-

fattare, adressen beder: — „Men blif icke ledsen öfver denna vår anhållan“! — Har ingen fara, professorn är alltför godmodig för att blifva stött af sådant. Men hvad som följer, är nästan för mycket begärtdt: — „O, berätta för hela Finlands barn, berätta för hvar och en af oss på dess eget modersmål, både på svenska och finska, om fädrens öden och fädrens bragder.“ — De kära barnen, som sjelfva hafva en finsk sköterska, en rysk kusk och en fransk bonne att prata med på hvar sitt språk, förutom hvad de lyssna sig till, när pappa och mamma tala svenska, tycka, att det är en smal sak att skriva på hvad språk som helst; men det har allt sina svårigheter, om man icke är i sitt första decennium eller eljest hör till Dagbladsredaktionen. En framtidstanke är det i alla fall, liksom att kalla professorn du, ehuru „farbror Zachris“ tvifvelsutän under nuvarande förhållanden skulle passat bättre.

Allt sammanräknadt, skulle jag icke tveka att gifva adressen vitsordet berömliga, om den framlemnades som virtusämne i en skola och samma erkännande vill jag af allt hjerta skänka barnens publika sträfvanden i allmänhet, blott icke fullvuxna personer alltför mycket blanda sig deri och göra väsen deraf; ty på det hela taget är det ändå blott en lek, och så naturligt och oskyldigt det är att barn leka gammalt folk, så skadligt är det, om man inbillar dem att de redan äro gammalkloka.

Strödda reflexioner.

När en åsigt engång blifvit så allmän och väl befastad i barnkammare och tidningsbyråer, att man icke mera diskuterar, endast upprepar den, så löper en sådan åsigt stor fara att komma i strid med verkliga förhållanden. Orsaken är i ögonen fallande: den förra står fast, den senare förändras, och ingen må undra på, att små och stora barn glömma bort att kollationera dem med hvarandra. Hvertill har man en öfvertygelse, om ej till hjälp i pröfningsens stund?

Ett af dessa allmänna påståenden, som på ganska vanskliga grunder kommit till heder och värdighet af axiom, är att vi nordboer vore bättre härdade mot ett strängt klimat, än sydländingen. Vi antaga vanligen utan vidare, att en man från södra Europa, att icke tala om tropikerna, skulle göra en bedräflig figur i snöbollskrig mot oss barn af drifvan och nordanvinden, och tala sjelfva med en viss affekterad sympati om en vinter på trettio grader, som vore det just en rolig kamrat att brottas med. Men trots allt detta skryt, tror jag att det kanske i hela Europa ej finnes ett så ömkligt folk, som vårt. Låt bara kvick-

silfret i termometern sjunka under femton grader och ni skall få se, huru vår sturskhet blåser bort, huru vi krypa in i kakelugnsvrån, eller, om vi måste ut, huttra och frysa i pels och storstöflar, som om vi vore soldater allesamman — ty vår tids hjeltar *ex professo* se isynnerhet ut som färdiga att springa i elden för hvarje kall pust. Jag har mer än en gång hört främlingar uttrycka sin förvåning öfver en sådan klemighet, specielt hvad skolungdomen beträffar.

Och likväl stå vi oss jmförelsevis bra i yttre luften, åtminstone under denna blida vinter; det är inne i varma rummen, många af oss spela den mest ömkliga roll. Jag behöfver blott nedskrifva ett litet enstafvigt ord och jag vet, att flere af mina vänner ej kunna läsa det utan en rysning från hufvudet till fotabjället — det lilla ordet drag. Fönster-drag, golf-drag, dörr-drag. Känner du ej ristningar i venstra stortån vid blotta tanken derpå, högtärade läsare, så är du ingen riktig finne; ty fruktan för drag är, så mycket jag vet, vårt mest utmärkande national-drag. I södra och mellersta Europa tar man saken mycket trankilare. Ett dragfritt fönster är der ett sällsynt undantag, och vårt ideal för ett dragfritt rum skulle anses som en hermetiskt tillsluten låda, omöjlig att bebos af människor med vanliga lungor.

Jag har ej personligen sammanträffat med den gamla treflige herrn, som, af fruktan för drag, ej vågade sitta på en rottingsstol, men jag känner många unga män, som gerna kunde proponera bror-

skål med honom, utan att träda anciennitetens fordringar för när. Jag har hört personer på fullaste allvar försäkra sig ej kunna sitta vid de två främsta bordet på teaterkällaren, äfven om dörrarna vore tillslutna, på grund af det drag, som uppstår mellan de båda mot hvarandra placerade kakelugnarna, som dock åtskiljas af hela rummets bredd; och jag kommer ihåg en stackars tjenstekamrat, som inbjuden till en hög chef, blef placerad i soffan aldeles under fönstret och kände ett iskallt drag öfver ryggen, allt under det nådens solsken uppvärmdde honom framtill. Han led de fördömdes kval under halfannan timme, ty af underdånig respekt vågade han hvarken stiga upp eller se sig omkring och fick senare veta, att det fruktansvärda fönstret ehuru draperadt som alla de andra, dock var ett blindfönster blott, med speglar i stället för vanliga glasrutor. — Man kan verkligen icke se dem utan medlidande, dessa finkänslighetens martyrer, kämpa mellan de bedröfliga alternativen: kväfning och katarr. Och huru allmänna äro de icke bland oss urkraftiga Hyperboreer!

Kanske är det blott en följd af denna vår öllmänna fasa för allt hvad drag heter, att vi ej kunna tåla en som drar på munnen. Föraktets vinterkyla, likgiltighetens isiga dimma, förolämpningarnas snöstormar kunna vi någorlunda bära, blott vi krypa in i vårt skal och värma oss vid sjelfförgudningens offerlåga; men ett gäckande drag kring munnen, om aldrig så litet, det tränger igenom som draget från

ett fönster, isar mårgen i våra ben och blodet i våra ådror och gör att vi sky det från tankeutbytet lika mycket som det från luften. Och här tror jag återigen att vi vanligen bedöma nationallynnet falskt. Vi föreställa oss sydländingen som retlig och snarstucken, jemnförd med den lugna nordboen. Kanhända är han i sjelfva verket mera känslig för opinionens stormar, han lefver i andligt som i materielt hänseende mindre på kammare än vi, men han trotsar dem lika väl som någon af oss, om det gäller höga idéer eller höga arvoden, och hvad skämtet beträffar, är han helt säkert tåligare än vi. Skulle väl fastlagsupptåg, sådana de äro vanliga i Italien, Frankrike och äfven i södra Tyskland, kunna komma i fråga i Helsingfors, utan att kyrka och stat blandade sig deri och halfva staden stämde in den andra hälften för ärekränkning? Skulle hennes nåds chignon eller löjtnantens mustascher eller magisterns månsken få persifleras på allmän gata? Skulle vi tåla att man kastade *confetti* på oss? — Nej, hellre då smuts, det kunde vi åtminstone återgälda med samma mynt!

Det är denna ytterliga känslighet, som gör vårt sällskapslif så högtidligt och så tråkigt. Skämtet fryser på våra läppar vid tanken på att det kunde vändas mot skämtaren; hvarje yttring af entusiasm tillbakahålla vi, emedan någon gammal perukstock i ett hörn af rummet möjligen kunde le deråt; vi undvika att dansa, för att ge någon glop tillfälle till

grin. Att säga plattheter och se viktig ut, se der allt hvad vi våga oss på — och tacka Gud om man inte skrattar åt oss ändå!

Samma orsak, långt mera än vår mycket omtalade blygsamhet, är det som gör oss så obenägna för att uppträda i skrift. Det är hos oss ingen brist på personer, som veta med sig, att de kunde prestera någonting utomordentligt, om de blott ville. Gemenskapen anse de denna sin förmåga stå så öfver allt tvifvel, att de icke kunna tro sina vänner vara nog enfaldiga att förneka den. Men en dylik hög begåfning har sitt ansvar med sig. Antag att hvad man framkomme med, ej tillfullo uppfattades af vännerna — bra karlar för resten, men — vore det icke att ställa hela sin prestige på spel? Mot mina belackares hätska anfall står jag rustad från hufvud till fot, men kommer någon af mina beundrare och säger i sitt hjertas enfald: „Det der kan visst inte vara skrifvet af dig“ så är det ett bakhugg mot hvilket inte f—n kan skydda sig.

Herr Bubbelström.

Man kallar mig intolerant! utropade herr Bubbelström, afbrytande sig sjelf, ty att någon annan skulle lyckas afbryta hans svada, när den engång eldat upp, gränsar till det omöjliga. Gud vet hvem som kallat honom intolerant, under senaste halftimme hade ingen af oss haft tillfälle att yttra ett ord. Men herr Bubbelström har den lofliga vanan att tala både för och emot. Han fingerar motståndare, lägger dem de kraftigaste argumenter i munnen, låter dem utösa bittra smädelser mot sin moral, sitt förstånd, sina politiska och religiösa åsigter, och då de anstormande fienderna skulle tro sig säkra om segern, om fiktioner kunde tro någonting, faller han dem som en listig general i ryggen, kullslår med oböjlig logik deras argumenter, vänder deras invektiver mot dem sjelfva och öfverhöljer slutligen de flyende med en granat-eld af hån och begabbelse, så att man riktigt tycker synd om dem, stackars enfaldiga non-existenser.

Frågan gällde senast jude-emancipationen. Bubbelström började med ett varmt erkännande af den

sedliga kraft, som under alla tiders vexlingar bibehållit judarna som en nation, för oss barn af det nittonde århundradet framvisande samma grundtyp som Egyptens Pharaoner och Babels mäktiga herskare lärde känna tusende år förän historien kände någonting om Europa. Han framhöll hvad denna lilla nation, kringspridd bland alla jordens folk, hatad, föraktad och förtrampad, kunnat uträtta i religiöst, konstnärligt, vetenskapligt och kommersielt afseende. Han talade med sådan afsky om de förföljelser judarna varit utsatta för i forna tider, att jag granneligen insåg att de ej skulle slippa så lätt i närvarande tid heller; ty då thesen är så kraftig, hvilken bjässe måste inte antithesen vara, som enligt konstens regler skall hugga hufvudet af henne?

Och jag hade rätt. Trots Egyptier och Babylonier och medlidande och beundran och forntid, nutid och framtid, bort med judarna! Bubbelström var sublim i sin omutliga stränghet. Han blottade sitt bröst för motståndaren och bad dem stöta till: Kalla mig intolerant, skuggrädd, bornerad, kärlekslös, barbarisk, här står jag som Luther i Worms: Gud hjelpe mig jag kan ej annat! Aldrig har jag sett den patriotiska sjelfuppoffringen framstå i klarare dager; ehuru effekten onekligen stördes deraf att sällskapet såg så genom beskedligt ut, smuttade på sina punschglas och delvis rent af pratade om andra ämnen. Men Bubbelström är ej den som låter störa sig af småsaker. Efter att med stoiskt mod hafva

uthärdat sina inbillade fienders grymma anfall, drog äfven han sitt svärd. Huj, så det klang i sköldarna! För toma teorier, för ett sentimentalt känslöjnk, för banala tidningsfraser om fördomsfrihet och tolerans, ville man uppföra vårt folks andliga och timliga väl, att ej tala om dess gamla kläder. Det är godt och väl att med skalden sjunga: „Vårt land är fattigt skall så bli, för den som guld begär. En främling far oss stolt förbi,“ men må vi akta oss för att i allvarsamma politiska frågor taga skalderna till råds. Ty lika visst som det är att guld uppgräfvades inom Finlands landamären, lika visst är det att främlingar från alla håll lura på att slippa in i landet. Herrar de Hoffman och Frumkin och Novikoff äro endast de första som stå färdiga att offra millioner, blott för nöjet att få åka bekvämt till Finland. Tyskar tränga på oss från vester, ryssar från öster och svenskar hafva, Gudi klagadt, funnits här från hedenhös. Måste vi nu till på köpet från Polen och Lithauen emottaga par millioner judar, undrar jag huru vi någonsin skola komma till „*yksi kieli, yksi mieli*.“ Och ingenting är säkrare än att judarna, vid första eftergift från vår sida, skola omgjorda sina länder, skudda stoftet af det polska Gosen från sina fötter och tåga hit tvärs genom Östersjön och Finska viken lika ogeneradt som de fordom gingo genom Röda hafvet. Och när de väl hunnit hit, är det ute med oss. Kaftanen blir vår uniform, *plica polonica* den fashionabla chignonen, och ingen skall

mera skilja en som äter svinkött från en menniskoätare. Man har frågat hvarför judarna, om de hade så god lust att flytta från Polen, ej gått öfver gränsen till Tyskland, hvarför de ej öfversvämmat Sverige, sedan judeemancipationen gått igenom der. Hvarför? Enfaldiga fråga! Emedan de väntat på att slippa till Finland, naturligtvis! Man vet huru segt denna nation vidhåller sina planer. Hafva de ej i tvåtusen år väntat på sin Messias; ströko de ej i fyratio år omkring i Arabiens ödemarker, der de inte heller hade det för godt, tåligt bidande tills landtdagen i Canaan i ett ögonblick af öfverspänd filantropi öppnade det förlofvade landet för dem? Må vi låta varna oss af historien! Jag är en liberal man, jag hatar all intolerans. Det är ej för religionens skull jag afskyr och fruktar judarna. Det är för deras smuts, deras snikenhet, deras gnällande röst, deras åtbörder, deras obegripliga språk, deras listiga kroker och krokiga näsor.

Ni är ingen elak människa, herr Bubbelström! Jag vet att ert hjerta slår lika täta slag som er tunga — men ni är ej en liberal man, ni är ej tolerant. Den verkliga fördragsamheten, der den icke är blott ett vackrare namn för likgiltighet, är äfven i våra dagar mera sällsynt än man vanligen tror. Vi bränna icke kättare numera, men vi tro inte heller synnerligen på deras förmåga att skada. Läran att en

hvar kan blifva salig genom sin tro har ingått i vår uppfosttran och blifvit en trosartikel, ehuru icke intagen i våra bekännelseskrifter. Ehuru de religiösa ifranne bland oss frukta nya lärosatser såsom vilseledande och farliga, är denna fruktan dock något helt annat än den fasa, hvarmed kätteriet betraktades på en tid då ingen, hvarken sekteristen eller den ortodoxe, tviflade på att minsta afvikelse från den rätta tron ovilkorligen ledde till evig fördömelse. Hvad var mördaren, som blott förderfvade kroppen, mot kättaren, som lockade själarna till afgrunden! Vi böra hafva detta för ögonen då vi uttala domen öfver medeltidens inkvisitorer och religionskrigens gräsligheter. Det skall hjelpa oss att i någon mån förstå vissa karakterer, som i våra skolböcker blott alltför ofta framställas såsom rent af djefvulska; att hos dem upptäcka äfven menskliga drag, drag som vi kunna igenfinna i vår egen tid. Ty äfven i vår tid föder fruktan grymhet; men hvad vi frukta för är ej mera detsamma som fordom. Huru många bland oss kände för ett år sedan medlidande med kommunarderna i Paris? Äro icke de välmående klasserna på kontinenten bra nog eniga om att ropa ve och förbannelse öfver internationalen? Vår tid skätterier äro riktade mot egendomens helgd och, om de bestraffas mindre blodigt än medeltidens, bör man besinna att detta är fallet äfven med andra brott, exempelvis mord, utan att detta bevisar att sjelfva brottet är mindre afskydt nu än då.

Ett exempel på modern intolerans är oviljan mot judarna. Det fanns en tid då de hatades och förföljdes för sin religions skull; då man ansåg det rätt att på dem hämnas hvad deras fäder brutit mot kristendomens stiftare. Hos en och annan individ lever tvifvelsutän denna känsla kvar. Men i allmänhet är det fruktan för deras konkurrens på den inhemska penningemarknaden, och icke blott en öfvermodig och tanklös antipathi, som gör att vi mot judarna vidhålla en orättvisa, som vi skulle blygas att låta komma oss till last i fråga om någon annan nation. Men en man som af fruktan eller antipathier ledes till orättvisa, är icke en tolerant man, är icke liberal, herr Bubbelström!

Skrik.

Om det å ena sidan är en obestriddlig sanning att intet nytt finnes under solen; att vi blott behöfva gå tillbaka i tiden och leta träget, för att återfinna våra dagars mest moderna åsigter och fantasier bland egyptier, hinduer, kineser och andra forntidens storfolk; så kan man å andra sidan ej neka till, att vår tid vet att tillämpa den af fädren ärfda visdomen på områden, som för de gamla voro alldeles främmande. Från uräldsta tider har skriket varit ett mycket anlitadt och verksamt medel för vinnande af hvarjehanda ändamål. Det lider föga tvifvel att icke Kain, redan som helt liten, visste begagna sig deraf, då han ville åtkomma Abels leksaker eller äta mera fikon än mor Eva ansåg hans mage tåla vid, och gamla tidens historie lemnar oss mer än ett exempel på skrikets makt. Jag vill blott i förbigående påminna om Jerikos murar, som ramlade af skrik, och Roms capitolium, som räddades af kackel.

Men allt detta oaktadt tror jag, att först vår tid kan berömma sig af att tillfullo hafva uppfattat skriket som verldshistorisk faktor, att hafva satt det i

system och tillämpat det på alla områden: politikens, moralens, estetikens, nationalekonomiens, affärsverksamhetens.

Man har påstått, att stora idéer mogna i tysthet och att de viktigaste politiska och sociala förändringar förberedas utan buller. Ingenting kan anses mindre sant, i vår tid åtminstone. Aldrig har ett nyfött människobarn haft mera brådtom att med oljud annonsera sin tillvaro, än en tanke, vore den aldrig så förflugen, har att skrika sig till erkännande. Om en ny politisk idé födes i en snillrik hjerna, och sådant händer i våra dagar dagligen och stundligen, tror ni att man ger sig tid att putsa upp och ansa den späda och lära henne anständiga fasoner, innan hon träder fram inför publiken? Allt annat! Hon presenteras genast, icke som den nyfödda idéungen, hvars namn ej pappa sjelf ännu är säker på, utan som idén „*kat exochän*“, som idéen med bestämd artikel, just den, som människorna sökt efter under senaste par tusen år och som nu skall ställa allt till rätta.

Om ett stort industriellt företag skall bringas å bane, bråkar man väl med att beräkna dess kostnader och räntabilitet, att öfvertyga sig sjelf, eller åtminstone andra, om företagets nytta och utförbarhet? Allt det är gammalmodigt. Vill man i våra dagar knipa publiken, skriker man helt enkelt ut, att arbetet är i det närmaste fullbordadt, att miljonerna ligga och gäsa i kassakistan och att kassören hotar att

kasta ut dividenderna från fönstret, om ej hugade afnämare infinna sig inom fjorton dagar.

Om någon af mina vänner ger ut en bok, tror ni jag sätter mig ned att läsa den, med risk att kanske till slut finna den odräglig? Nej, det tror ni visst icke, om ni ej tillfälligtvis är författaren sjelf. Jag känner bättre hvad vänskapen bjuder. För hvar och en som vill höra på, skriker jag ut bokens förträfflighet, och för den, som inte vill höra på, skriker jag blott mycket värre. På sådant sätt kan åtminstone ingen beskylla mig för att tala mot min öfvertygelse, då jag försigtigtvis undvikit att bilda mig någon öfvertygelse alls.

I ett tidehvarf, der skriket spelar en så vigtig roll, kan det ej vara annat än smickrande, både för individer och partier, om någon framhåller deras förmåga att göra sin stämma hörd i verlden, och jag hoppas därför, att mina vänner fennomana skola hålla mig räkning för den oförställda beundran jag hyser för deras lungors kraft.

Man har på senare tider, både på vers och prosa, liknat de båda nationaliteterna i Finland vid tvenne systrar, konungadöttrar naturligtvis: svenskan den äldre och finskan den yngre. I denna liknelse är finskan påtagligen skrikhalsen i familjen. Den söta ungen har allt ifrån spädate år skrikit i glädje, skrikit i sorg, och deremellan skrikit för öfnings skull. Det är märkvärdigt, huru långt ett barn kan komma med denna enkla, men därför ej mindre

verksamma metod. Då den finska prinsessan ännu var helt liten och hade tandplågor, tyckte äldre syster synd om henne och glömde alldeles bort sig sjelf för att hjälpa henne fram. Nu har hon fått både tänder och klor, men skriker därför blott så mycket värre, om hon ej får sin vilja fram. Familjen har lärt sig att köpa den lillas tystnad till hvad pris som helst, den lilla har lärt sig att ställa priset derefter, och allä goda vänner och trogna grannar, som sålänge åhört denna jämmer, skaka på hufvudet och mena, att man ändå måtte vara fasligt grym och orättvis mot det kära barnet.

Det ligger i skrikets natur, att mera vädja till öronen än till förståndet. För att göra effekt, bör man därför välja ord, som stämma samman och smälta hop för örat, såsom silfver och hvirfvel. På begreppen kommer det ej så noga an. En sådan ljudlighet har fennomanin funnit i orden Finland och finska, och den har förträffligt vetat att begagna sig deraf. Hvad kan låta naturligare för örat, betraktadt såsom öra blott, utan afseende på dess relationer med hjernan, än att finskan är språket i Finland och att en finländares modersmål är eller borde vara finska. Betraktar man saken närmare, är det visserligen tydligt, att landet och språket lika väl kunnat hafva olika svenska namn, såsom Böhmen och czechiskan, Belgien och flamländskan, o. s. v. och att en dylik tillfällig öfverensstämmelse ej på ringaste sätt jäfvar det faktum, att inom Finlands landamären

lefva och sedan urminnes tider lefvat två nationaliteter med hvar sitt skilda tungomål. Men att betrakta saken närmare är ej hvar mans sak, och jag tror att få personer, som känna våra förhållanden, skola neka till att fennomanin, blott genom att skickligt begagna dessa två ord, för sin sak vunnit många proselyter: beskedligt folk med mera öron än gehör, som trott sig — låtom oss hoppas det, ej helt och hållet utan smärta — böra offra sitt modersmål för en ordlek.

Frågar man mig, hvad jag personligen tycker om skrik såsom sådant, måste jag bekänna, att jag ej är någon synnerlig vän deraf. Dock vill jag ej fördöma det. Nog är det snällt, när beskedliga barn vänta, men så få de också vänta länge nog, och om ett politiskt parti i passionerade ögonblick och då det gäller viktiga frågor, skriker något mera än som är angenämt för ömtåliga öron, må den, som utan skuld är, kasta första stenen, jag gör det icke. Men hvad jag utan tvekan fördömer, är det skri, som uppstämmer icke för att göra våra egna önskningar hörda, utan för att tysta ned andras lika berättigade. Missunnsamheten är en ful känsla, den må framträda i barnkammaren eller representationens kammare, och jag tror att vissa utfall mot svenska professuren och teatern mera blottat vår „nationela uselhet“, än allt det stora skriket om språk dualismen.

Missförstånd.

Ingen kan vara mera villig än jag att erkänna det myckna onda, som missförstånd åstadkomma i världen. Icke blott att historien är full af melankoliska fakta i denna väg, vi hafva äfven missförstått historien, så att, som herr Y. K. lär oss, hela vår uppfattning af förgångna tiders lif beror på ett kolossalt missförstånd. Och i våra dagar är det icke bättre.

Huru missförstådt är ej Finland ännu i detta nådens år 1872! Trots den valda skara af unga män, som landet årligen sänder ut för att inför en stor nation representera det finska folket och hvaraf en dubbelt destillerad elit årligen återvänder för att inför oss representera den stora nationen, äro vi ingalunda alltid på det klara med våra vänner i öster, och i vester finnes kanske ingen annan man än herr Hedlund i Göteborg, som fullt kan uppfatta det nobla i våra fennomanska sträfvanden. Sök för en engelsman förklara vår konstitutionela frihet, och jag fruktar storligen att han ej förstår ett dugg deraf; gör en fransman uppmärksam på dessa forna dagar, „då som norrskensflamman högt i nordén han flög kring jorden, den finska ärans gudaglans“, och det är troligt att han ej begriper dig.

Om vi från dessa allmänna öfvergå till enskilda förhållanden, möta oss öfverallt de sorgligaste missförstånd. Huru många unga män se vi ej, som missförstått sin kallelse, huru många unga mör gå ej missförstådda genom lifvet?! Nej, jag har all den fruktan för missförstånd man rimligen kan begära af en öppenhjertad ung man, som tyvärr ej alltid blifvit rätt förstådd i verlden.

Men det gifves intet ondt, som ej tillika har sin goda sida, och det är denna sida en rättskaffens publicist helst bör vända mot publiken. Äfven missförstånden, så förderfbringande de äro i stort, så retsamma i smått, hafva dock sin pikanta sida, så att vi icke gerna helt och hållet ville undvara dem. Jag vädjar till er, älskvärda läsarinna, som svärmar för den moderna sensations-följetongen. Det vore ju alltid ledsamt, om hjeltinnan strax i första numret kom underfund med att den ädle grefven är någonting annat än en skurk, eller om han funne ringaste skäl till att tvifla på, att den tillbedda är ett lättsinnigt stycke. Hvart skulle det leda, om pappa från början visste, att den intelligenta unga mannen icke tillhörde „internationalen“, eller mamma hade reda på att den skatt, hon den 20 November 18** deponerade på hittebarnshuset i Paris, är hennes dotters påtvungna trolofvade? Allt det der kunde förklaras med några ord, och den ringaste oförsigtighet af en pratsjuk onkel kunde spränga hela intrigen som en såpbubbla, om ej missförstånden vore; tack

vare dessa, intrasslas härfvan allt värre under hundra-tjugufem tidningsnummer i rad, och när de älskande slutligen förstå och få hvarandra, äro de så utmärklade af hat och kärlek och misstankar och tvinsot, att det är för rysligt intressant.

Men det är icke blott i fantasiens verld missförstånden spela en roll. Gå vi från den intressanta följetongen till de ej mindre intressanta företeelser i det verkliga lifvet, som kallas genialiska unga män, så — ja, det tror ni ej, min fröken, men det är verkligen santt — så vinna de oftast ofantligt på att missförstås. När den unga mannen sitter i esplanaden med hatten nedtryckt i pannan, de mörka ögonbrynen sammandragna, ritande mystiska runor i sanden med sin käpp, hvem kan annat tro, än att starka passioner kämpa i hans bröst, att tankar, djupa och dystra som evigheten, brottas i hans själ? Och då han upplyfter hufvudet och hans öga möter ert, då skuggan skingras, blicken klarnar, de hårdt sammanpressade läpparna lösas till en leende helsning, är det icke som när en solstråle plötsligt lyser öfver stormande haf och förvandlar böljornas vreda skum i lekande silfverglitter? Åh, det är förtjusande; men alltsamman beror på ett missförstånd.

Jag känner mannen. Hans dystra tankar komma sig deraf att han ej hade det klart för sig, om han borde soupera på societetshuset eller teaterkällaren; men då han såg er, fick han en idé — den första under dagens lopp — och han gick att lorgnettera

skönheter i Brunnsparken. Då löjtnant X. med sin kända militäriska säkerhet uttalar bedömanden om teater, musik, toiletter, politik eller hvad som helst måste man förvåna sig öfver, huru mycket våra dagars kavaljerer stå framom dem på Hamlets tid; ty föga finnes numera i himmel eller på jord, som ej deras filosofi begriper. Nåväl: all denna visdom kommer från senaste veckans tidningskritiker, som den snillrika löjtnanten lyckligtvis helt och hållet missförstått, så att ingen oinvigd kan upptäcka plagiatet.

Förhållanden gifvas för öfrigt, då det närapå blir en skyldighet att missförstå ett djupsinnigt andragande. Om ett orakel upplåter sin mun, inte är det meningen af första bästa individ skall lösa dessa gåtor. När en verkligen stor man skrifvit ett verk, afsedt att begrundas och kommenteras under sekel, är det sannerligen en smula näsvist af Per och Pål att gå kommande generationer i förväg och begripa alltsammans. Det har i alla tider varit stora mäns öde att missförstås af sin samtid, och om de låtit detta öde sig väl behaga i forna dagar, då sådant kunde vara farligt nog, må vi ej undra öfver, att de med största beredvillighet underkasta sig det samma nu, då risken i intet fall kommer upp mot äran. Ett folk som tillfullo vet att uppskatta sina stora män, bör därför emellanåt missförstå dem en smula, vore det också bara för respektens skull.

Ett mönster för sitt kön.

Ingenting kan skänka en renare tillfredsställelse, än medvetandet att hafva uppfyllt våra moraliska förpligtelser. Ju större de offer äro, dem vi hembära på den omutliga pligtens altare, desto högre den belöning, vi erfara i vårt eget hjertas tysta gillande.

— Men är väl detta tillräckligt, min fru? Är ert eget samvetes stilla solo nog för en kantat till er ära? Bör det ej beledsagas af edra vänners vexelsånger, af den stora hopens beundrande hurrabas? Jag vet nog att ni i er sublimes fullkomlighet står högt öfver folkets omdöme och kan undvara dess fåkunniga bifall; men kunna väl vi, stackare, undvara exemplet af edra dygder? Nej, min nådiga, ni måste tillåta att jag söker teckna er bild, så föga jag också hoppas att kunna göra det originalet värdigt.

Jag hade i studentåren en kamrat, en den gladdaste, mest lefnadsfriska pojke, man kan tänka sig och som hörde till dessa mensklighetens söndagsbarn,

för hvilka allt går väl i händer. Temligen lat i skolan, var han det oaktadt lika omtyckt af lärare som af kamrater; med nog ytliga studier vid universitetet, lyckades han kryssa igenom embetsmannalexaminas krångliga skär, utan att någonstades stöta på grund. Han hade tur i allt: i tentamina, vid spelbordet, och framför allt hos damerna. Dertill kom, att hans framgångar aldrig väckte någon afund. Att bli förbigången af Kalle P. ansågo vi alla såsom någonting naturligt och i sin ordning, och ingen fann det naturligare än Kalle sjelf. Han var så van vid framgång, att det alldeles ej föll honom in att skryta dermed, och därför stötte han aldrig sina medtäflare.

Han och jag begynte vår tjänstemannabana på samma gång och i samma verk. Jag som den obemärkta extra-ordinarien, han som chefens förklarade favorit och privatsekreterare. Jag hade aldrig kunnat tänka mig det annorlunda, och då han snart derpå blef förlofvad med en ung flicka, för hvilken vi båda flammade, böjde jag mig under ödets dom nästan utan en suck: hvem kunde hoppas att täfla med honom!

Snart derpå skildes vi åt, och under många år hörde jag föga af min vän. Dock visste jag att det gick honom väl och att han gift sig med sin ungdomskärlek. Då vi i somras åter träffades, igenkände jag genast den goda, vänfasta kamraten från fordom; men det friska lefnadsmodet var sin kos. Nå, nå! Man är ej densamma vid fyratio som vid tjugu år,

ej densamma som chef och extra-ordinarie. Men inom mig erkännande allt detta, undrade jag dock öfver den förändring han undergått. I fullkomlig motsats till sin forna djerfva sjelfförtröstan visade han nu en modesti, en undfallenhet för andras meningar, en tveksamhet i omdömen, som icke just plägar utmärka dem, som med ovanlig framgång avancerat på tjenstemannabanan. Vingarna klippas väl på oss i embetslokalerna och vi flyga ej mera som örnar mot solen; men hemma på egen sophög strutta vi dock som stolta tuppar kring och gala högt på bakgårdarna. Kalle var en tupp med så pösande kam, så granna fjädrar och så gäll röst, som man kunde önska sig höra och se på en sommarmorgon; men någon har dragit ett kritstreck från hans näbb, rakt fram, långt ut öfver golfvet, och der sitter nu min stackars vän och stirrar på det hvita strecket och vet sig ingen råd.

Läsaren må icke tro att han är olycklig; tvärtom: olyckan är, att han fått alldeles för mycken lycka på sin del. Visserligen är lyckan något, hvaraf en man kan bära en god portion utan att svigta; men de fullkomligheter, stackars Kalle gifte sig till, äro för mycket för en svag dödlig; man kan ej ständigt se mot solen, utan att det svider i ögonen.

Han bjöd mig till sig — naturligtvis icke första gången vi träffades, det får man ej begära af en gift man. Han bjöd mig till sig med all sin forna hjertlighet, och några dagar derefter ringde jag en

kväll på i hans lyckliga hem. Efter tjugu år åter-såg jag hans hustru — och häpnade. Tiden för-ändrar en man, den förvandlar en kvinna. Knap-past ett drag af min forna flamma återfann jag. Hennes hår, som i ungdomen var klent, hade vuxit enormt och upptog nu dubbelt större rum än hufvu-det; hennes tänder, då ojemna och något skadade, voro nu starka och hvita som skurna i elfenben; den smärta nymfen hade vuxit till en majestätisk matrona, och näsan, alltid en smula trotsig, hade höjt sig till en båge, som kunnat hedra Coriolani fru mor. Hon mottog mig med det välvilliga med-lidande, som den i lifvets strider pröfvade dygden plägar visa en vilsekommen syndare. Det var som om hon sagt: „Lägg näsan till golfvvet, min vän, och jag vill krita upp för dig pligtens väg, den raka, osvikliga vägen, så vet du hvad du har att rätta dig efter!“

Hon tog mig i hand. „Vi lefva enkelt i hvar-dagslag, och med en så gammal och kär vän be-höfva vi ju icke leka främmande?“ och hon ledde mig genom en salong, som med sina i hvita öfver-drag höljda möbel och upplyst af en enda flämtande gaslåga, såg ut som en begravningsplats i månsken, till hvardagsrummet, som verkligen var så enkelt som möjligt. Fru P. vet hvad hon är skyldig sam-hället, och med en finsk tjänstemans knappa inkom-ster håller hon en salong och ett förmak, som kunde anstå en kapitalist och som endast hafva den olägen-

het, att de allena taga nästan hela hyran i anspråk och reducera hvardagsrummet till en liten kammare, barnkammaren till ett kryp-in och herrns i huset rum till alldeles ingenting, och det får han till på köpet dela med sin son lyceisten. Förhållandet var detsamma med trakteringen. Jag har senare varit på stor supé hos min vän och jag kan försäkra, att värdinnan vid dylika tillfällen representerar det finska köket på ett sätt, som lemnar ingenting öfrigt att önska, äfven för mycket högt uppsatta gomar. Men i hvardagslag! — O, Kalle, Kalle, hvilken aptit du plögade ha i forna glada dagar, då vi slog oss hop om en sexa på Honolulu!

Men bort med minnen, som ej passa till situationen. Vi sutto vid det husliga thébordet och konverserade i långa banor. D. v. s. värdinnan talade, jag beundrade, värden fixerade kritstrecket; två långa modelleducerade döttrar stodo vid mammas sida och sågo ut som verdstolpar på dygdens väg, medan en glåmig femtonårig gosse vid ett sidobord satt lutad öfver sin bok, med ett streck så långt som från näsan till studentexamen.

Frun talade om familjens ethiska betydelse, om vådan af att som gammal ungherr petrificera sitt hjerta i egoistisk enslighet. Hon talade om barnuppfostran, om sin method att lära barnen allt, medan deras unga sinne ännu var öppet för allt. I hennes beundransvärda pedagogiska system var hvarje person, hvarje föremål i rummet indraget. Fem lef-

vande språk inhemtade de små samtidigt på modersmålets naturliga väg. Ingen piga städslades utan pedagogiska biafsigter; intet ord undföll den exemplariska modren, som ej var afsedt att smuggla in nyttiga kunskaper eller moraliska principer i de ungas hufvud och hjertan. Jag anmärkte att systemet, med all sin förträfflighet, måste verka en smula störande på den husliga trefnaden. „Huslig trefnad“, svarade hon föraktligt, „hvem tänker på huslig trefnad, då pligten kallar oss. Det är för sin pligt en moder kan och vill uppoffra allt. Men begripen ni karlar väl någonsin denna sjelfuppoffring? Begriper han väl den (med han menande sin herre och man, hvilken hon hade för vana att sålunda omtala i tredje person, liksom han varit frånvarande), om han finge råda, fyldes barnens öron blott med joller och deras munnar med namnam.“

Några beskärmselser öfver honom ledde oss på naturlig väg till den stora frågan om kvinnans ställning i samhället och männens tyranni. Jag behöfver ej säga, att ett mönster för sitt kön med själ och hjerta svärmar för dess emancipation. Det var, om sanningen skall fram, just fru P., som lofvade ge vikingarna en stut „på deras vikingasäten“ för det de opponerat sig mot Dagbladets genialiska förslag att göra boskilnaden till regeln i äktenskapet. Jag ansåg henne ingalunda vara ur stånd att hålla ord och rättade mig derefter. Huru vi tvålade om de stackars männen! Listigt gjorde jag henne uppmärk-

sam på, att sjelfva Dagbladisterna ej voro stort bättre än förrädare. Hvarför framkommo de ej på landtdagen med den stora boskildningsprocessen? Två af dem sutto åtminstone på ridarhuset, men aldrig ett ord fick man höra om emancipationen. Det var dumt af mig att röra på den strängen. Jag ville gräfvu en grop för andra, och min oskyldiga vän föll deri. Han satt också i vintras bland ridderskapet och adeln och molteg. Fåfängt sökte jag blanda bort korten med att föreslå inrättandet af en hemlig kvinnlig polis, som hvarje dag köksvägen skulle samla underrättelser om förhållanden i familjerna och rapportera derom till emancipationskomitén; hon knyckte blott på näsan och förklarade, att vi männer ingenting begripa af dylika saker.

En huslig storm hotade tydligen att bryta lös; det blixtrade redan vid horisonten. Då kom jag lyckligtvis att omnämna ett tillernadt lotteri för välgörande ändamål, och solen lyste åter. Välgörenhet är denna utomordentliga kvinnas passion. Hon är medlem i alla fruntimmers-, fängelse-, sy- och diakonissföreningar i staden och på landet. Men mest af allt svärmar hon för dessa konstiga tillställningar, som man kallar välgörande nöjen. Sträng nästan till ytterlighet mot denna verdens fåfänga, försonar hon sig genast dermed, blott den skyler sig med välgörenhetens fikonalöf. Då hon njuter så mycket af att hjälpa sin nästa, måste man beundra hennes sjelförsakelse att offra så föga af familjens medel på

detta nöje. Man har sagt mig att få af stadens fruar idka välgörenhet för billigare pris. Men, som hon sjelf säger: „Vår Herre ser ej till markorna, utan till hjertat“ — ehuru de nödställda visserligen äro böjda för att göra tvärtom.

Varnad af faran, aktade jag mig att vidare orda om „mannen“ och „kvinnan“, och samtalet fortgick i den mest vänskapliga ton. Vi voro välgörande som sommarregn och logo vemodigt åt den otack, som så ofta blir välviljans enda lön, synnerligast bland tjenstefolk. Fru P. hade i detta afseende en rik erfarenhet. Hon sökte i allmänhet sina domesticer från den mest aflägsna landsort, för att få dem oförderfvade, underkastade sig den otroligaste möda med dessa halfvildars civilisation, och så snart de hunnit lära sig de första elementerna vid köksspi-seln eller strykbrädet, lemnade de otacksamma var- relserna henne, vanligen midt i året, för att hufvud- stupa störta sig i förderfvet. — Från förderfvet kommo vi på tal om teatern, från teatern till poe- sien, och så långt gick slutligen våra sköna sjä-lars harmoni, att frun ur sin allraheligaste lönnlåda fram- tog ett litet häfte dikter, „Daggperlor från hjertats rosen-gård“ kallade hon dem, och började med det älskvärdaste bryderi läsa för oss. Man kan tänka sig min förtjusning — och min förskräckelse, då den poetiska förtrollningen plötsligen bröts af en lju- dande, pipande, gurglande, rullande snarkning! Det var Kalle, den olycksaliga menniskan. — —

Jag kan ej skildra den scen, som följde. Jag grep min hatt och rusade ut. Min vän följde mig till trappan och såg ut som om han helst velat följa mig till verdens ände. Med sådana förbrytare känner jag ingen misskund. Jag vände mig från honom reciterande den bekanta versen:

Det är ej nog att vara hängd; man skall ock höflig vara!

Den rytande sparfven.

Han är ej så fasligt liten. Med tillhjälp af höga klackar och dubbla skobottnar — och sådana sparas han icke — kan han gälla för en man föga under medellängd. Men olyckan är att hans själ är för stor: den skulle behöfva en jättes kropp för att bo bekvämt.

Jag vet ej i hvilken ålder hans ande började finna sin hydda för trång. Då jag först lärde känna honom, hade han längesedan förlorat förmågan att lägga en aln till sin längd, och det var just hans olycka. Nu är han sjelf en liten karl och har alltid funnit det bekvämt att vara så. Om ock skraddarena vanligen göra oss den orättvisa att ingenting rabattera på våra kläder, såsom rätt och kristligt vore, och jernvägsstyrelsen ej fordrar någon extra betalning för öfverlängd i ben, hvilket helt visst borde ligga i dess eget och allmänhetens intresse; så hafva vi smått folk dock i allmänhet lättare att taga oss fram, än herrarna på fjerde aln. Ångbåtshyttorna äro påtagligen beräknade för folk af våra dimensioner, så äro alla sängar på gästgifvaregårdarna, och

hvilket elände är det ej att stufva undan ett par långa ben i en vanlig roddbåt eller på en skjuts-kärra! Men alla dessa förmåner äro naturligtvis af ingen betydelse för den, som känner sig vara bestämd till någonting stort, men finner sig vara för liten.

Det är lätt sagdt att den sanna storheten är själens, icke kroppens, och jag medger, att så länge en man nöjer sig med att sitta hemma på sin kammare och titta på verlden genom fönsterrutan, behöfver han föga bekymra sig om sin yttre varelse. Men är han af det heroiska slaget och vill förverkliga sina idéer, vill han träda i spetsen för folken och rycka dem upp mot höga mål, så får han tyvärr lof att taga kroppen med sig.

En sådan heroisk själ af de mest gigantiska proportioner, men till kroppen något under medellängd, är Magnus Napoleon Sparfvén, af sina belackare kallad den rytande sparfven. Hans ömma moder anade från första stunden till hans andes art och kallade honom därför Magnus Napoleon; men hans fader kunde tyvärr ej gifva honom ett mera klingande familjenamn, än det han sjelf ärft och under en mångårig nyttig affärsverksamhet gjort känt och aktadt. Namnet är bra nog i och för sig, men inte passar det riktigt tillsamman med förnamnen, och Magnus Napoleon har aldrig kunnat förlika sig dermed. Han har därför, som så mången annan stor man, gjort sig urarfva — blott hvad namnet beträf-

far, förstås — och det är som Maunu Jalopeurainen han älskar att träda fram inför en beundrande samtid.

Om blott samtiden ville beundra honom! Men den tanklösa hopen ser blott till ytan, och då Sparvéns spensliga kropp, under inflytande af en alltför starkt kondenserad själ, gestikulerar och arbetar som en högtryck-maskin, finner man honom löjlig, och näsvisa glopar kalla honom den rytande sparfvén. Från det sublima till det löjliga är blott ett steg, och för Sparvéns korta ben blir detta steg ett tuffjäät. Visserligen är allt detta någonting ganska vanligt bland små personer med stora anspråk, men nästan alltid har en mild försyn ställt så till att de sjelfva icke se det. De sakna helt enkelt hvad man kallar ögonmått. Det är Sparfvéns olycka, att han ser sin litenhet och märker att andra se den. Detta har förbittrat hans lif och bestämt hela hans själsriktning. Han hatar det lilla både i materiens och andens rike, och skiljer ej alltid så noga mellan dessa båda begrepp. Han vill vara en stor *quand même*, om han ock lifvet igenom måste gå på styltor.

Det är ingalunda roligt att så der ständigt sträcka på sig. Sparfvén, som andra, kunde någon gång behöfva ett ögonblicks förströelse bland den låga jordens blomster, efter att hafva stött sitt hufvud ömt mot stjernorna; men han får ej unna sig något sådant. Han får ej leka barn, ty människorna kunde tro det vara hans allvar. Han läser ej annat än

klassiska författare, stackars karl; han ähör ej annan än klassisk musik, den beklagansvärde; han skulle blygas att sätta sin fot inom teatersalongen för mindre än en femakts dram. Hans konst-entusiasm går så långt, att den närapå omöjliggör all konstnjutning. Det bästa är för honom det godas oblidkeliga fiende. Han har, till sin olycka, tittat in i några af Europas större tafvelgallerier och rynkar nu på näsan åt allt hvad man kan visa honom här hemma. Han hörde Adelina Patti i S:t Petersburg i fjol, och sedan den kvällen äro hans öron slutna för alla andra drillar än *la Diva's*. Då jag senast frågade honom, om han varit på fröken Strömers konsert, skakade han vemodsfult på hufvudet. „När man hört Patti — —“ var allt hvad han sade, och jag tänkte på v. Brauns skeppsbrofröken, som, sedan hon en gång dansat med „prinsen“, aldrig mera kunde taga sig en sväng med någon vanlig dödlig.

Sina politiska idealer söker han i sagoperioden före Cyrus. Det moderna samhället med sin praktiska riktning, sitt jemnkande mellan stridiga intressen, sin aktning för individens rätt, är honom en styggelse. Finge han råda, så skulle han göra Finland till ett Egypti land och i Keski-Suomi uppbygga en pyramid så hög som Cheops', för att från dess spets tala visdomens ord till folket: då skulle åtminstone ingen kunna se honom öfver hufvudet.

Sjelffallet är, att Sparfvén aldrig egnat sig åt något praktiskt yrke. Hvarje sådant fordrar sin läro-tid, och hans själ är för stor för att gå i lära. Samma är förhållandet med tjenstemannabanan: född stats-man, huru skulle han kunna börja med att vara kammarskrifvare? Om fosterlandet ej för hans skull gör något alldeles extra undantag från de vanliga befordringarna, fruktar jag att det aldrig får räkna honom bland sina styresmän, och om han ej tillfälligtvis hittar någon million i ett jernvägsdike, vet jag ej huru han någonsin skall höja sig öfver den anspråkslösa ekonomiska ställning, som farsgubben förvärfvat åt honom. I afvaktan på hvad som komma kan, har han slagit sig på kritik och vaktar, en rid-dare god, med bart huggande svärd den uppspirande finska konsten, så att ingen må komma om natten och så ogräs bland hvetet, och vill läsaren följa ett välment råd, så må han ej alltför mycket retas med min hjelte i fickformat.

Välgörenhet och bränvin.

För någon tid sedan läste man i tidningarna, att föreståndarinnan för en välgörenhetsinrättning vägrat att för denna inrättnings behof använda en af arbetare vid en bränvinsfabrik sammanskjuten gåfva. Vi kunde ej annat än ogilla en sådan intolerans, men vi funno den icke alldeles oförklarlig. Ett varmt hjerta förutsätter ej alltid ett klart hufvud, och nitet för det rätta förer en stundom längre än hvad rätt är. Men sedan Morgonbladet senast med mycken ifver antagit sig saken, anse vi oss ej böra med tystnad förbigå en uppfattning, som, så mycket den står i strid med vår egen, antagligen hyllas af många flere än föreståndarinnan för barnhemmet i Vasa.

Vi behöfva icke säga att vi afsky superiet så mycket som någonsin Morgonbladet, så mycket som hvarje tänkande menniska; men vi dela ej den åsigt, att fabrikationen af starka drycker är ett oblardadt ondt. Emellertid vilja vi ej tvista härom. Vi antaga att Morgonbladet anser hvarje bruk af spiritiosa, äfven det måttliga, för en synd och en styggelse,

som bör vika för en högre sedlighet. Men berättigar väl denna öfvertygelse bladet att bryta stafven öfver arbetare, som i ett kall, hvilket af deras lands lag och sed erkännes som berättigadt, förtjena ett knappt bröd för sig och de sina? Är det på daglönaren vi böra ställa anspråk, att han skall stå fram om sin tid i ett land, der de andliga arbetarena ännu ständigt vid festliga tillfällen helsa hvarandra med glas i hand? Kanske skall engång den dag randas, då ett annat mensklighetens plågoris, kriget, kan kallas en öfvervunnen sedlig ståndpunkt. Vi hoppas på denna dag, vi äro skyldiga att i vår ringa mån arbeta på att våra efterkommande engång må skåda dess sol; men vore det väl billigt att af mannen i ledet fordra den humanitet och försonlighet, som kanske engång skola göra Kain och Abel till bröder igen, men som ännu i våra dagar så föga finnas bland jordens mäktiga och mest bildade?

Morgonbladet jemför brännerierna med spelhusen i Tyskland. Äfven dessa gåfvo rikligen till välgörande inrättningar, underhöllo hospitaler, barnhem m. m. och hade gerna fördubblat sina gåfvor, om de derigenom kunnat rädda sitt fortbestånd. Men den allmänna sedligheten har utdömt dem, och med detta års utgång skola de tillslutas för att aldrig mera öppnas. Liknelsen haltar betydligt. Spelhusen i Tyskland existerade vid sidan af den borgerliga lagen, som förbjöd hazardspel. De stödde sig på de tyska småfurstarnes snikenhet. De betalade ofantliga

summor till kabinettskassan, och detta var allt hvad landsfadren begärde. Om deras välgörenhet för öf-
rigt bekymrade han sig föga, ehuru den kunde vara
nyttig för att slå dunst i ögonen på enfaldiga under-
såter. Aldrig hafva vi hört någon tänkande menni-
ska försvara dem på grund af denna välgörenhet.
Och skulle vi få höra något sådant, vore vårt svar
gifvet: det onda får aldrig tolereras för nyttans
skull; staten lika litet som den enskilda, får köpslå
med sitt samvete.

Om ett sådant köpsläende är alldeles icke fråga
i vår bränvinslagstifning. Skulle landets sedliga
medvetande stämpla bruket af spirituosa, äfven det
måttliga, som ett ondt och framför allt anse detta
onda kunna motas genom att totalt förbjuda deras
tillverkning, så tvifla vi icke på, att regent och stän-
der utan någon tvekan skulle offra bränvinsskatten.
Men Morgonbladets „gamla routinerade publicister“
borde veta, att man ansett ett sådant totalt förbud
mera skada än gagna just i moraliskt afseende; att
frågor som denna icke kunna lösas så som den Gor-
diska knuten och att, huru mycket man än kan hafva
att anmärka mot nu gällande bränvinslag, det icke
lider något tvifvel att den stiftats *bona fide*.

Men, säger Morgonbladet, ett barnhem är ett
kärlekens verk, föreståndarinnan för ett sådant bör
ej betraktas som ett legohjon. Hon måste följa sitt
hjärtas röst, om hennes verksamhet skall blifva lef-
vande och fruktbringande. Ogillas hennes åtgärder

af direktionen, välan, så träder hon af. — Aldeles så, och inga konsiderationer böra hindra direktionen att, i fall som det ifrågavarande, göra sin åsigt gällande. Ty en inrättning, som underhålles af allmänna bidrag, bör ej upphäfvast sig till domare öfver allmänheten. Vi ville ogerna säga någonting, som kunde såra den för oss helt och hållet obekanta föreståndarinnan; hon har säkerligen endast följt sitt samvetes röst. Men samvetet kan stundom vara så ömtåligt att det gör hjertat känslolöst. Att säga till en menniska: Du är för dålig för att göra en god gerning, din gåfva är en förbannelse, ditt närmande är en pestsmitta; detta är grymt, äfven om det gälde den värsta bof. Menniskan är icke en djefvul, hon är syndig, men icke synden sjelf. Vi taga emot den rikes gåfva, utan att fråga om det är kärlek eller skryt, som framkallat den; vi göra rätt deri, men må vi ock akta oss att tillbakavisa den fattigas skärf, om än handen, som räcker den, synes oss mindre ren. Icke är det för oss att pröfva hjertan och ransaka njurarna.

Mången anser kanske hela saken som en bagatell, en obetydlig gåfva, erbjuden af obetydliga personer; men vi se deri en principfråga. Skall ett yrke, ett lagligt förvärf, kunna anses så föraktligt att det utesluter en man icke allenast från vårt intimare umgänge, utan ock från våra allmänna sträfvan den, att det skiljer honom från oss ej blott i lust, utan i nöd; att han hvarken får glädas med de glada

eller gråta med de olyckliga? Morgonbladet tror, att vi i en framtid engång skola komma derhän. Vi tro det icke. Vi hålla för, att denna sedliga ståndpunkt i vår tid och vårt land längesedan är öfvervunnen. På denna ståndpunkt stod fariseen, då han föraktade Kristus, som umgicks med syndare och publikaner; på denna ståndpunkt står Indiens brahmin, då han försmäktar af törst hellre än att besudla sina läppar med en pariah's vattenflaska; på denna ståndpunkt står äfven hos oss en och annan respektabel person, som i sitt hjerta tackar Gud för att han ej är som andra syndare och, om han visligen medgifver att de välgörande ändamålen må hafva sin elastiska börs, dock förbehåller sig att pröfva hvad allt som kan rymmas i densamma — men denna ståndpunkt är icke vår tids och så hoppas vi, ännu mindre framtidens.

Konsten att blifva en stor man.

Vill du blifva en stor man? En sådan der, hvars byst man bekransar, hvars initialer stråla i transparent på runestentar af gråpapper, hvars födelse-dag kommer vin och värtalighet att flöda, hvars ord kallas slagord, emedan de ej mera diskuteras med tungan utan med knytnäfven, hvars namn är ett fältrop för samtidens och en olycka för kommande generationers skolpojkar. Vill du det, så är du en narr, ty de verkligen stora, mensklighetens heroer, hafva andra mål för ögonen. Samtidens hyllning och efterverldens beundran faller väl som en mogen frukt äfven för deras fot, men icke för att de ruska på trädet, utan emedan jorden skälfver under deras steg. Vill du gälla för en af dem, så är du en narr; men detta bör ej hindra mig att göra dig till viljes. Skulle jag väl sjelf hafva någonting emot att i morgon, då jag vaknar, finna mig vara en stor man? Icke det ringaste, om det vore gjordt med att sofva blott. Men dertill fordras mera, ty det är en stor skilnad mellan att makligt önska något och att med hela sin själs kraft vilja det. Känner du hos dig

denna okuffliga viljekraft, välan, följ mig, så skall jag lära dig konsten att blifva en stor man.

Främst af allt bör du tro på din egen storhet. Inte kan du rimligen begära att någon annan skall tro derpå, om du sjelf tvekar. Det är ett faktum, att våra vänner alltid i sådant afseende stanna långt efter oss sjelfva. Då du finner dig vara en talangfull man, tala de om dina goda anlag; då du utropar: „äfven jag är målare!“ neka de ej att du har talanger; då du känner dig vara ett sekular-snille, skrifva de om vår genialiske landsman N. N. Ett elände är det att tänka på, huru flegmatiskt vårt folk är; men en stark tro kan flytta berg, och om vi än aldrig kunna få den tröga hopen att erkänna alla våra anspråk, så kunna vi i stället skrufva upp våra anspråk så högt, att hvad den erkänner ändå blir mycket nog.

Hvad du främst bör lägga märke till är således: att öfvervinna hvarje tvifvel om din egen öfverträfflighet. Detta är ej alltid så lätt, men lyssna till mina ord, och du skall segra öfver alla svårigheter. — Verlden är stor och dess företeelser, fysiska och moraliska, skifta i oändlig mångfald. Ho kan mäta dem utan alnsticka? Skaffa dig derfor en sådan, en ideel förstås. Med andra ord: bestäm dig för en enda idé, moralisk, politisk, religiös, ekonomisk, estetisk, hurudan som helst, blott den är så enkel som möjligt, och mät med den jordens djup och himlens höjd och allt hvad som finnes i denna verlden och

den tillkommande. Monomanien är nyckeln till alla lifvets gåtor, den löser helt enkelt dem alla på samma sätt. Hvilken speciel mani du väljer, är i det hela likgiltigt, men för att icke splittra krafterna, är det bäst att den bestämmande idén blir just idén om din egen storhet.

När du sålunda lyckligen fått verldsalltet i ett nötskal, bör du egna dig åt sjelfbetraktelser. Du finner då, att der menniskor famla i mörker, är din väg klar och rak; der andra tvifla, är du ensam öfvertygad; der andra mödosamt forska, ser du resultatet gifvet på förhand. Du finner dig ensam stå utom kretsen af menskliga svagheter, illusioner, miss-tag, förvillelser, och du börjar beundra din storhet. Håll på dermed, min vän; skynda dig icke att omogen öfverskrida templets förgård; ty sedan kommer det svåraste.

Det är icke nog med att veta sig vara stor, man måste äfven träda fram för publiken. Detta är profningens stund. Mången svag själ bäfvar för den och sluter sig likt musslan i sitt skal, bidande att hans vänner som djerfva dykare skola kasta sig i hafvets djup, för att söka upp den äkta perlan. Fåfänga hopp! Vännerna i våra dagar syssla med allt annat än perlfiske. Men den sanna storheten träder manligt fram och förkunnar med sublim sjelfkänsla: Här står profeten!

Då hördes ett gny från alla himmelens fyra hörn. Den vulgära hopen, i stället för att falla till dina

fötter, faller öfver dig. Man skrattar, man hvisslar, man knäpper dig på näsan. Ve dig, om du ej är stark i trone, om din tillförsigt svigtar. Din storhet skall brista som en såpbubbla, hån och begabbelser skola blifva din lön. Men är du fullt öfvertygad om ditt eget ouppskattbara värde, så ser du i hela denna larmande hop blott giftiga krypfän. Du mäter djupet af deras förmäthenhet med höjden af din storhet och afskyr dem, men föraktar och trotsar dem tillika och tröttnar ej att upprepa: Här står profeten! Då skall du snart få skåda huru först en och annan, sedan allt flere börja att undrande skaka på hufvudet. Han tycks vara så säker på sin sak, mena de. Några entusiastiska naturer, som länge känt ett behof att beundra, lika godt hvad det vorè, finna sig plötsligt omvända, rulla sig i stoftet och utropa: Gud är Gud, och Mohamed är hans profet! Några af de stilla i landena mena, att man ej för strängt bör nagelfara med inhemska storheter; det är alltid så fullt att smutsa ned sitt eget bo, och den stora mängden, som städse tror att sanningen ligger midt emellan tvenne ytterligheter, tänker snusförnuftigt, att om dina bekännare öfverdrifva något, så göra dina förnekare det helt säkert ej mindre och att du således ändå måste vara något utomordentligt.

När du sålunda engång blifvit en stor man, bör du vinlägga dig om att uppbära din värdighet. Akta dig framför allt för måtta och sans samt för denna medelmåttans triumf, som kallas bildadt språk och

städadt skriftsätt. Allt sådant passar blott för pygmeer. Jätten talar ur en annan ton. Det är därför nödigt att du redan under novitiatets dagar i tysthet öfvar dig i hvad jag ville kalla den cyklopiskt retoriska stylen och hvilken utmärker sig genom att, utan cement, hopa klippblock på klippblock och, i stället för argumenter, kasta dem i hufvudet på sina motståndare. Goda mönster saknas icke. Särskildt vill jag, villig som jag städse är att erkänna talanger äfven hos politiska motståndare, rekommendera Morgonbladet. En ung man blir i detta blad bekant med kraftord, med naturfriska uttryck och pikanta vändningar, som han eljes endast med pekuniära uppoffringar och icke alltid utan kroppsliga obehag kan samla hop på stadens ölkrogar och på båtarna i fiskarhamnen. Fullkomlighet vinnes naturligtvis i detta som i andra afseenden endast med tiden. Exempelvis vill jag påpeka, att detta krossande förakt, detta nobla raseri, hvarmed vissa „gamla, routinerade publicister“ bemöta hvarje inkast från de oinvigdas sida, endast kan förklaras som plötsliga utbrott af en under åratals hopad förtrytelse öfver folkets legersätt att behandla sina stora män. Ty så ofta det än blifvit framhållet, att ett folk genom att hedra dem endast hedrar sig sjelf, är det tyvärr ett faktum att den stora publiken, synnerligast i hufvudstaden, i hvardagslag bemöter dem nog mycket som vanliga dödliga.

Löneförhöjning.

Jag är rik på året fyra dagar blott,
Nämligen de da'r då jag kvartalet fått;
Jag är fattig se'n
Alla öfriga trehundra sexti en!

I våra dagar, då så många stridiga opinioner brottas med hvarandra, att en förståndig karl måste vara på sin vakt för att ej genom ett obetänkt ord stöta sina vänners och gynnares politiska, religiösa eller ekonomiska käpphästar för hufvudet eller förvandla en neutral stormakt till fiendtlig, är i sanning glädjande att finna ett ämne, om hvilket vi alla, svenskar och finnar, Guds barn och världens, konservativa och liberale, publicister och censorer kunna konversera i broderlig sämja, utan fruktan för meningsskiljaktigheter, utan gräl och split. Med oss alla menar jag naturligtvis alla vi, som äro någon-ting, alla som, med bättre eller sämre tänder, gnaga på statens kaka och sälja sin förstfödsrorätt för en grynvälling åt ett otacksamt fädernesland. Och vår gemensamma tro och bekännelse är, att den kakan är för hård och den betan för knapp, och med rö-

rande endrägt tillropa vi en faderlig, ehuru något lomhörd regering vår ödmjuka bön om löneförhöjning.

Löneförhöjning i humanitetens, i rättvisans, i bildningens namn!

I humanitetens; ty vi äro verkligen illa deran. Få af oss kunna förneka att vi ju, så i bokstaflig som i figurlig bemärkelse, äro med skuld födde och jemväl sedermera i alla våra lifsdagar ett skuldsatt lefverne fört hafva. Svårt var det att vigilera sig fram äfven i tider, då landets alla rörliga kapital stodo till vårt förfogande, mot sex procent och proprie borgen; men nu, sedan man hittat på orådet att placera dem i aktier och räntebärande obligationer, blir den allt tätare återkommande omsättningsdagen en verklig vredenes dag, för hvilken mången bland oss bäfvar mera än för den yttersta, allt kvitterande *dies iræ*. Det är som Agatha, hustru min, säger: „Med hvad i Herrans namn skall man betala sina skulder, om ingen vill låna åt en?“

I rättvisans namn; ty en ann' är så god som en ann', stundom till och med mycket bättre. Skall jag, för det jag är en underordnad tjänsteman, bo sämre, äta tårfligare, spela på lägre point än expeditionschefen; skall min hustru kläda sig simplare för det hon ej blifvit senatorska — råar hon väl för det? — eller knappa in på sina löslockar för det hon ej, som en viss bland hennes väninnor, lyckats kokettera sig till en general, kantänka? Hvad Agatha beträffar, så kommer någonting sådant aldrig i fråga, det

kan jag säga så gerna först som sist. Hon har engång för alla förklarat, att hon vill vara som annat folk, hvilket i denna energiska kvinnas mun betyder: att hon vill bära en chignon så yfvig, en tournure så hög, ett släp så långt som trots någon och ett par tum yfvigare, högre och längre dertill, för säkerhets skull. Är det någon, mina herrar, som finner, att hennes pretensioner gå längre än hvad rätt är? I sådant fall må han vända sig direkt till min hustru, och han skall nog få svar på tal. För min enskilda del har jag fått alldeles tillräckligt af den rättegången. — Men är allt detta rättvist, så måste jag säga att rättvisan är förb—dt dyr i vårt land, och kommer ej löneförhöjningen snarligen emellan, så blir snarligen *summum jus summa injuria*.

Mer än allt annat är det dock vår bildning, som gör de nuvarande lönevilkoren så otillräckliga. Bildningen suger, liksom sjön; ju mera man mätas andligen, desto hungrigare blir man lekamligen. Derför hafva ock skolläraryne, såsom de bildade ex professo, gått och ropat på löneförhöjning i en fortsättning, allt från konung Dionysius i Korinth till hr l,l,l, i Hufvudstadsbladet. Och, utan att vilja träda deras bättre rätt för när, måste jag säga, att vi äro ogement bildade allesamman. Sällan har jag träffat någon ung man i verken, som skulle ryggt tillbaka för hvilken diskussion som helst, och mången kan föra den på tre, fyra olika språk, om det gäller. Det täcka könet vill jag alldeles icke tala om. Det

håller på rent af att uttränga studenterna från universitetets lärosalar. Nåväl: denna höga bildning, som utgör vår och fosterlandets stolthet, tror ni den ingenting kostar, äfven om största sparsamhet iakttages?

Jag tror knappast att jag köpt en bok på de sista tjugu åren, utom julkalendrar och dylikt smått; jag håller mina tidningar i bolag med ett par andra familjer, och två af mina pojkar uppfostras gratis i kadettkåren. Men ändå! Teatern är en bildningsanstalt, som ej får försummas, — åtminstone icke första representationen af ett stycke, då man bildas med tio procents förhöjning; expositioner och lotterier draga vackra fyrkar, och hvad våra många konserter kosta i penningar och tålmod, vet blott den, som har lyckan att vara hufvud för en bildad familj.

Det anseende, vi vunnit för så dyrt pris, vilja vi naturligtvis ej sätta på spel för småsaker. Vi få framför allt vara noga om att ej förblandas med den vulgära hopen, som lefver af sina händers arbete. I ett bildadt hem får ingen förglömma sig så att han eller hon gör hvad man kallar nytta; åtminstone bör det då ske i hemlighet. Inför verlden måste vi ständigt bära handskar på händerna. Skulle jag ej blygas att gå hem från embetsrummet med en portfölj under armen, och skulle ej Agatha få spasmer, om hennes väninna, generalskan, öfverraskade henne i köket? Men för att på detta sätt upp-

rätthålla bildningens prestige måste man låta betjena sig af personer, nog obildade att fordra betalning för sina tjänster, och då jag utan knot frambär detta offer på samhällsordningens altare, vore det väl för mycket om samhället å sin sida offrade några tusen mark i löneförhöjning åt sin ödmjuka tjenare

Gösta.

En opartisk man.

Läsaren känner honom naturligtvis? Tänk bara efter. Han med den säkra hållningen, den lugna blicken, det öfverlägsna smålöjet, hvars sällskap är för oss alla så smickrande — och så besvärligt; han som alltid betraktar en sak från två sidor och alltid till slut finner den vara en småsak, som alltid har en sockerbit till hands för att fälla i vår vredes bågare och ett stycke is för att afkyla vår glädjes; den opartiske mannen som, höjd öfver alla stundens lidelser och partiifverns förblindelser, öfver sympatier och antipatier, vänskap, släktskap och svågerlag, går sin bana fram oförvitligen och låter f—n sjelf rättvisa vederfaras. Visst känner läsaren honom!

För min del är jag så nära lierad med honom som man rimligen kan begära af min ofullkomlighet. D. v. s. han betraktar mig som ett slags moralisk dverg, som på något onaturligt sätt stannat i växten och vid fyratio års ålder visar all en pojkes retlighet och oförnuft. Jag är en fix punkt, från hvilken han kan mäta hela den långa banan han genomgått i moralisk utveckling sedan vi båda suto till-

samman på skolbänken; och därför ser han mig gerna och beskyddar mig — och jag, det förstås, beundrar honom som ett mönster för samtid och efterverld.

Oklanderlig i offentliga som enskilda förhållanden, en man med förmåga och arbetslust, har han haft en välförtjent framgång i lifvet. Han har många gynnare, några beundrare, få fiender och inga vänner. Alla erkänna hans opartiskhet, men ingen vill gerna underkasta sig hans dom. Man kan aldrig beräkna huru den utfaller, men ett är säkert: den vinnande parten får betala rättegångskostnaderna. Han är alltid mild då han klandrar, alltid försmädlig då han gillar. I allmänna frågor står han än på den ena sidan, än på den andra, städse mest besvärlig för det parti han för ögonblicket sluter sig till. Folk som dömer ytligt och som ser att han alltid bär kappan på den axeln mot hvilken vinden blåser, menar att han ingen öfvertygelse har. Det är ett misstag. Han har en öfvertygelse som aldrig sviker, öfvertygelsen att våra opinionsstrider, opartiskt och från en högre ståndpunkt betraktade, äro rena barnsligheter.

Hvad är för honom svensk nationalitet, eller finsk nationalitet, liberalism eller reaktion! „Verlden går framåt — eller tillbaka, hvad vet jag — och våra sträfvanden, våra strider, segrar och nederlag påskynda ej dess gång och fördröja den icke, om tusen år är det allt samma sak. Men bitterheten, öfverdriften, orättvisan bland de stridande är verkligen

stötande, kära Gösta, från opartisk synpunkt betraktadt". Och så går han fram och åter mellan partierna som en verldsurets pendel och tycker att små gossarna kunde roa sig lika bra utan att gömma stenar i snöbollarne. — Men det är i frågor af mindre publik art, i förhållanden man och man emellan som partiskhet och favoritskap oftast framsticka. Åfven här står dock min högt ärade vän utan vank och lyte. Jag vill ej säga att han aldrig skulle gjort sig skyldig till att vid befordringar och dylikt framdraga den ena på den andras bekostnad, man får ej vara så partisk för förtjensten heller att man glömmmer andra konsiderationer; men hvad jag tryggt kan påstå är att då han så gör, sker det hvarken af hat eller nit. Omständigheternas makt kan han erkänna, men ej sympathiernas.

Jag mins honom då hans hållning var mindre säker, hans blick ej fullt så lugn. Vi få, de flesta af oss, allt drifva en tid för storm och våg, innan vi komma in på passadvindarnas område. Sedan går det af sig sjelf; vi hissa seglen, surra fast rodret och vika ej från vår stråt, hvarken till höger eller venster. Men det var en tid för länge sedan, då kursen var mindre klar och vinden mera nyckfull och min sansade vän ännu en ung fyr bland de många, som just begynt lifvets kappsegling. Då sammanträffade han med en gammal man, som antog sig honom, Gud vet af hvad för en kuriös nyck; något slags vänskap till släkten eller annat sentimentalt

nonsens, och hjälpte honom fram så kraftigt att jag sannerligen tror, han hade den narren att tacka för att han blef hvad han blef: ett säkert mönster för samtid och efterverld. Nåväl, denne gamle narr blef småningom allt äldre och narraktigare, och en dag för ej längesedan bad han sin före detta protégé om en ynnest, ett rekommenderande förord för någon, som låg hans blöda hjerta nära. Kan man tänka sig något mera indelikat! — „Att tro det jag skulle frångå min öfvertygelse för, ha! att vilja ockra på, hm!“ och han rodnade af dygdig harm. Jag visste hvad „ha!“ och „hm!“ betydde, ehuru min exemplariska vän skulle låtit slita sig i stycken hellre än att uppdaga det, och jag tänkte: ålderdom och visdom följas ej alltid åt; vid dina år, min gubbe lilla, borde man förstå att en opartisk man kan förlåta sin fiende, men aldrig sin välgörare.

Hans släkt är lika talrik som fattig, men har han väl någonsin begagnat sitt stora inflytande för att hjälpa sina anförvandter fram i verlden? Aldrig; det vore snörrät stridande mot hvad en opartisk rättvisa fordrar. Han har en bror, en godhertad glad själ, som begått alla möjliga dårskaper, bland andra den att skaffa sig en stor familj på halsen. Jag kan ej låta bli att hålla af den trefliga slarfven, ehuru han har en rätt genant ovana att bära vechselblanketter på sig vid alla möjliga och omöjliga tillfällen. Engång presenterade han ett sådant papper i min närvaro för bror sin. Jag hade sjelf skrivit någon-

ting derpå, och en värre dumhet har min penna sällan låtit komma sig till last. Men vi fingo vår skäppa full. Jag isynnerhet, som märkvärdigt nog tycktes vara den mest klandervärda, från opartisk synpunkt betraktadt. Min höga gynnare gratulerade mig ironiskt till en nyvunnen förmögenhet, som satte mig i tillfälle att nedskrifva så älskliga fantasier på så dyrt papper. För egen del hade han ej råd dertill. Han upplyste sin bror om att kristendomen gör alla människor till våra bröder och bad honom beräkna huru många glada själar, med åtta barn, det på ett ungefär kunde finnas i världen och hvad det skulle kosta att hjälpa dem alla. — Jag stod der alldeles skamflat; men min jovialiske kamrat, som var härdad mot dylika missöden, tog saken lugnt, bjöd mig på ett glas punsch och skämtade godmodigt öfver sin rättvise broder. „Vanligt bondblood“ menade han, „är tjockare än vatten; men det opartiska blodet är vatten rätt och slätt.

Det är det som gör skilnan' så stor
På en partisk och opartisk bror!“

Litteraturens gardesofficerare.

Concordia res parvæ crescunt.

Jag såg engång trollverldens hemligheter afslöjade, men blott för ett ögonblick. Det var i London på Alhambra teatern vid Leistersquare, ett ställe der konsten visserligen får trifvas tillsamman med cigarren och portermuggen och hvars publik man kan kalla blandad i all välmening, men der prestationerna, musik, dans och pantomimer, delvis äro utmärkta. Man uppförde en balett, „Jordandarna“, som för tillfället var i rop och kväll efter kväll fyllde den stora och praktfulla lokalen ända till trängsel. Teatern föreställde en vild bergstrakt i natt och mörker; åskan gick och vinden tjöt. Så småningom fyllde sig scenen med små troll, helt och hållet insvepta i bruna fotsida kappor, så att de i mörkret knappast kunde särkiljas från ljungen och klipporna. De framkommo, man såg ej hvarifrån, i oräknelig mängd och utförde i takt efter åskans rullningar en mystisk dans kring den i fonden tronande bergskungen, som, äfven han insvept i sin dunkla mantel,

blott syntes lik en oviss skugga mot den mörka himmelen. Plötsligt skar en blix genom natten. Scenen upplystes af ett bländande elektriskt ljus. Bergskungen hade låtit sin mantel falla och stod upprätt i skimrande féedrägt, och de små elfvorna kastade alla i samma stund sina kappor tillbaka och visade sig i en kostym så paradisk som möjligt. Men blott för ett ögonblick. I det nästa var allt åter natt och mörker, åskan dånade och jordandarna hvirflade kring sin herrskare som vissnade löf i höststormen.

Det hela var af en bländande effekt. Jag har aldrig sett något dylikt förr än i tisdags, då jag fick konstnärsgillet's tidning i min hand. Hvilken uppenbarelse! Förlåten i templet hade remnat och den profana hopen fick kasta en blick in i det allraheligaste. En blix hade klufvit konstens himmel och sönderrifvit alla anonymitetens slöjor. Dessa stjernor, streck och bokstäfver, bakom hvilka våra literära snillen i hvardagslag dölja sina namn, som Moses beslöjade sitt anlete då han talade till folket, voro dagen till ära bortlemnade. En hvar hade dragit sin vaxel på Apollo och undertecknat den med sitt namn, enligt vaxelstadgan.

Men icke nog med att vi sålunda fingo en mönsterrulla på litteraturens „gardes-officerare“, man gaf oss äfven deras namnteckning och deras silhouetter! Dessa sistnämnda stodo väl ej att köpa för sjuttiofem penni, eller ens för något pris; blott lyckan kunde skänka oss dem, men hon var ej njugg på sina gåf-

vor. Och högt måste denna lycka uppskattas, synnerligast i landsorten, der man ej så lätt är i tillfälle att få se originalerna. Redan silhouetternas stora format häntyder på att de ingalunda som vanliga småbilder gömmas i ett album på divanbordet. Och granskar man dem närmare, finner man lätt att artisten här ställt för sig en högre uppgift än blott porträtt-likheten.

Jag medger att jag häpnade, då jag först öppnade albumet. De flesta der förevisade voro mig personligen icke obekanta; flere af dem har jag sett både under skämt och allvar, i vänskap och gräl; men aldrig i en situation som denna. Detta är tydligt att herr Reinhold velat framställa snillet i exaltationens ögonblick, att han listigt haft sin sax i handen just då författaren hade pennan i sin. Derför resa sig dessa hårtestar i vild oordning som Pythias lockar, då hon satt på den Delphiska tripodden, derför borsta sig dessa skägg som kometsvansar på konstens himmel. Om vi undantaga en eller annan, hos hvilken extasen blifvit permanent, är den svarta gardisten under vanliga förhållanden en så städad karl som trots någon annan gardesofficer. Det är blott när „sångens mara honom rider“, han ser ut som en rasande berserk. Långt ifrån att vara ämnade till att skrämma barn med, äro därför silhouetterna afsedda att inom glas och ram göra den anspråkslösa finska salongväggen till ett fosterländskt Pantheon.

Men om vi sålunda sett litteraturens hemligheter blottade, må vi ej glömma, att det endast var för ett ögonblick. I det nästa dolde den bruna kappan åter allt. Tidningarna utkommo på onsdags morgonen blygsamt höljda i anonymitetens slöja, såsom förut. De svarta gardesofficerarna voro återigen idel maskerade svarta dominos. Jag vill visst inte klandra dem för det. Oafsedt blygsamheten, som alltid så genast hänger sig fast vid den sanna förtjensten, medför det sina praktiska obehag att ständigt vara igenkänd af hund och katt. I allmänhet vill en menniska helst blifva beundrad i allmänhet. Det ligger någonting näsvist i detalj-applåder, en viss pretension på domsrätt, som hos den stora hopen är alldeles obefogad.

Å andra sidan äro naturligtvis de, som höra till simpla arméen, intresserade af att känna hvad som föregår inom gardeskåren, kanhända en smula begifna på att skryta med sina bekantskaper der. Att för en beundrande främling eller landsortsbo vilja utpeka Nisse, Sylvester eller Kumenius, sträck och stjernor, alfa och omega; att i sällskap, som disputerar öfver det mystiska „Alp“, framhviska frimurartolkningen „Andersson, Pettersson & Lundström“, är en förlåtlig ärelystnad, för att här icke tala om det högre literärhistoriska intresset.

Men huru skall denna hemliga kunskap vinnas? Jag vet blott ett sätt: genom tålmodigt studium af Concordias profskrifter, jemförda med autograferna

och silhouetterna, bör man söka så införlifva sig med våra stora mäns väsende, att man igenkänner dessa så snart de nedskrifva ett ord. Voro icke för Champollion ett par rader på stenar i Rosette nog för att finna nyckeln till Egyptens visdom; kunde icke Cuvier af en enda benkota rekonstruera ett fossilt vidunder; skall en snillrik literaturhistoriker i den aflägsnaste framtid kunna misstaga sig på den man, som af enkla tolf år gjort hälften af ett fjerdeds sekel?

Jag medger att ett sådant studium icke är lätt, men det gifves tyvärr ingen kungsväg till parnassen. För att i möjligaste måtto utjemna svårigheterna, hoppas jag att en upplyst styrelse ej skall neka mig ett litet statsbidrag för utgifvande af Concordia i ny upplaga, der hvarje artikel skulle bära författarens skuggbild som titelvignett och hans egenhändiga namnteckning som underskrift. Det är, om sanningen skall fram, egentligen för att få uttala denna förhoppning jag tagit till pennan; ty i våra dagar, då så många blinda hönor söka efter korn, måste man skynda med att taga patent på en god idé, om man vill behålla den för egen räkning.

Tal,

som jag hade ärnat hålla till den studerande ungdomen, om densamme under promotionshögtidligheterna hade hedrat mig med en serenad. Stenografiskt upptecknad efter en generalrepetition.

Mina herrar! Denna uppmärksamhet är lika öfverraskande som hedrande. Öfverraskande för mig, hedrande för Eder. Ty jag behöfver ej säga att ett folk egentligen hedrar sig sjelf, genom att hedra sina stora män. Detta är så sannt, att de folk, som lida brist på verkliga storheter, vanligen skaffa sig konstgjorda sådana, blott för nöjet att få beundra sina egna beläten; eller leta de i historiens grifthvalf, bland fädrens multnade ben, efter relikier för sin tillbedjan. Någoting sådant behöfver lyckligtvis det finska folket icke besvära sig med. Det har heroer af prima kvalitet, af färskaste datum och i bekvämligaste närhet att böja knä för. Men därför, mina herrar, vore det så mycket mera oförsvarligt att slösa hyllningens rökoffer på föremål, som stå oss främ-

mande i rummet eller tiden. Den entusiasmens solvärme vi kunna räkna på bland detta kalla folk, i detta kalla land, behöfves mer än väl för hemkonsumtionen. Att gå öfver ån efter vatten är föga klokt, och dårlig kallar jag en pietet som så länge tillbedjer den nedgångna solen, att hon glömmet helsa den uppgåendes första strålar. Tacksamhet för det framfarna är något, som jag särskildt måste varna er för. Icke som skulle jag tro er vara så synnerligen mottagliga för denna barnsjukdom; men äfven de oskyldigaste symptomer deraf äro motbjudande för mitt filosofiska sinne, såsom helt och hållet oförenliga med den finska idéen. Väl är det i allmänhet sannt att en efterkommande generation ärfver frukterna af den föregåendes arbete, och jag håller så mycket som någon på den historiska kontinuiteten; men allt som har en fortvaro, måste äfven hafva en början, och om andra folk i Europa börja sin historie, det ena från Rurik, det andra från Karl den store eller Hugo Capet, det tredje från Wilhelm Eröfraren, så måste äfven vi bestämma oss för någon viss utgångspunkt; vi måste hafva en historisk födelsedag, från hvilken vi kunna räkna våra år. Och en sådan dag, hvar finna vi den naturligare än just i vår egen tid, då den finska idéen uppspirade; denna idé, förutan hvilken allt som händt, händer och skall hända för oss, måste sakna hvarje högre betydelse.

När vi engång funnit denna fasta utgångspunkt för våra minnen, må vi gerna med all möjlig vörd-

nad taga vara på dem, och jag har visst ingenting emot att nutidens stora namn fortleva i kommande slägters beundrande hågkomst *in sæcula sæculorum*.

Detta är detta! Men, mina herrar, I veten att bland oss tyvärr finnas många, som förmena att detta är något helt annat; är vanvördnad för helgade minnen. För deras skull få vi ej helt och hållet glömma bort tideböckerna, så ringa betydelse de än hafva i och för sig. Men vi måste söka att från dem borttaga det falska skimmer, som under årens lopp samlat sig till en gloriole kring vissa namn, liksom den murkna stubben stundom lyser med ett bedrägligt sken. För detta ändamål må vi låta den moderna forskningens gasljus tränga in i historiens skräpgömmor. Vi må ruska om de gamla herrarna, lyfta på deras peruker, genomläsa deras förtroliga korrespondens, vända ut och in på deras fickor, lyssna till hvad lakejer och käringar hade om dem att förtälja, och draga en kam genom deras gråa skägg; så skall det stå hårdt till, om ej någonting kommer fram, som kan läggas dem till last. Den tappra generalen var måhända rädd för sin hustru; den snillrika skriftställaren glömde kanske att betala sin skräddare; hvilken skandal om vi kunde visa att den djupsinniga tänkaren var osäker i sin ortografi, och hvad vitsord har ett helt lif af patriotisk uppoffring mot några ord af missmod, som uppsnappats af statsmannens kammartjenare? — På samma sätt böra vi å andra sidan krita öfver hvad som synes för svart,

synnerligast hos dem, som på ett eller annat sätt kunna anses representera den finska idéen. Ty ehuru jag ofvan sade, att denna idé uppspirat först i våra dagar, vill jag naturligtvis ej förneka att hon har sin rot i förgångna tider; fastän hvad då skett blott kan betraktas som ett förebådande, sådant som profetiorna om den kommande Messias. Dessa våra förelöpare finna vi icke alltid i bästa sällskap; det händer att vi måste söka deras grafvar i fiende-land och deras namn på skampålen. Men böra vi därför bryta stafven öfver dem! Nej, nej! Någon vacker fras måtte väl en sådan karl hafva yttrat, någon god gerning måtte han hafva gjort, på sin väg mellan vaggan och galgen; låtom oss söka upp allt sådant, oss till fromma och våra ovänner till förargelse.

Den finska idéen det är A och O, begynnelsen och ändan. Men hvad hon för öfrigt innefattar, vill jag här ej närmare utveckla. Ty för det första är jag ingalunda säker på, att ej getter insmugit sig bland fåren i denna hedervärda församling, och för det andra är det alldeles icke nödvändigt, att ens sjelfva fåren hafva så noga reda på hvart det bär. Hufvudsaken är att de följa sin ledare. Men på det att ni, mina herrar, aldrig må stanna i tveksamhet, vill jag gifva er en enkel regel, efter hvilken ni kan rätta ert omdöme i hvarje förekommande fall. Hvad jag och de med mig lika tänkande göra, det är det fosterländska, det positiva arbetet; hvad våra motståndare taga sig till, det må se aldrig så skenfagert

ut, är negationen, det landsförderfliga. Vårt parti är Ormuzd's, deras Ahriman's. När derfor ett nytt förslag uppkastas, en ny åsigt söker göra sig gällande, så fråga aldrig om det förra är nyttigt, den senare sann; fråga blott hvarifrån de utgått, från en Ormuzd's tjenare eller en Ahriman's. — Likaså, om vårt parti fordrar någonting af det allmänna, så är det en rättvis fordran, och enhvar som arbetar deremot, han gör hvad ondt är; men om våra motståndare uppställa samma anspråk för sin räkning, så är det obefogadt; och desto mera obefogadt, ju rättvisare anspråket i och för sig är. Ty som hela deras arbete är ett förstörande, ett negativt arbete, bör den rättvisa de röna äfven vara en negation, vara orättvisa. Det rättas idé kränkes mindre af att våra fiender gynnas på ett orättrådigt sätt, än af att man mäter oss och dem med samma mått.

Såsom ett yttre tecken, för att igenkänna bröderna, rekommenderar jag att gifva akt på huru ett gripande tal, som detta, besvaras. De som ropa *eläköön* äro af den rätta ullen; hurrar någon, må det honom förlåtet vara; men den som tiger, eller måhända hvisslar, han är en Ahriman's bof!

Kusta.

Gnostiska föreläsningar.

I.

Om staten.

Behofvet af högre bildning, längtan att dricka ur vetandets källa, icke droppvis såsom i skolan, utan i friska fulla drag, har blifvit så stor bland damerna i hufvudstaden, att kanske ingen modeartikel för det närvarande är mera eftersökt än vetenskap. Under sådana förhållanden är det förvånande, huru länge man dröjt med att på ett bekvämt och tidsbesparande sätt hålla publiken doktorshattar tillhanda. På frågan hvar den rena vetenskapen står att få, för penningar eller goda ord; hvar det är som vetandets källa porlar, har svaret hitintills ej varit annat än en hänvisning till dessa tråkiga böcker, som damerna redan i skolan fått alldeles nog af. De söta barnen hungra efter bröd, och man har räckt dem stenar, sådana som grammatikan och Euclides' elementa; de törsta efter sanning och man har låtit dem svälja skoldamm. Det är sannerligen hög

tid att ett sådant boktyranni tager en ända, åtminstone vid sexton års ålder. Studielampan och folianten äro anomalier i gaslågornas och dagbladens tidehvarf. Hvad våra fäder mödosamt uppsamlade ur dammiga luntor, det tillegna vi oss på lek genom resor och literära seancer.

Icke sannt, min älskvärda läsarinna, man lär sig på en veckas promotionsresa mera än på hela året i pensionen? En kurs af ett halft dussin akademiska föreläsningar för oss längre, än alla verldens gouvernanter. Det är derfor med oblandad tillfredsställelse jag sett, att några lärda män i hufvudstaden erbjudit sig att artigt knäcka vetenskapens nötter för damerna och servera dem kärnan, fri från det besvärliga skalet.

Det enda jag kunde hafva att anmärka mot den blifvande akademien för kvinnobildning är att planen synes mig något för pedantiskt uppdragen, något påminnande om skolan. Hvarför precist fordra att damerna skola anmäla sig inom Maj månad, just då de, med anledning af stundande promotionshögtidigheter, hafva så mycket annat att tänka på? Hvarför begära, att de nu redan skola välja föreläsningar; hvem kan på förhand veta hvilken vetenskap i höst är *en vogue*? Och framför allt: hvarför från den nya akademien utesluta herrarna? Finnes det ej unga män i verken, som längta efter visdom för billigt pris; äro löjtnanterna så upptagna af fackstudier, att de ingen tid hafva för allmän vetenskap-

lig forskning? Nej, nej, detta särskiljande är grymt och orättvist.

Jag tror därför det ej vara ur vägen att genom pressens bemedling, vid sidan af den akademiska, ställa en fri kurs för högre vetenskap, öppen för enhvar utan undantag, och jag skall i en serie af föredrag, fullkomligt oberoende af tid, rum, läroplan och allt annat pedanteri, behandla samtidens frågor. Naturligtvis tvingar mig det knappa utrymmet att upptaga endast de viktigaste, sådana som: människans bestämmelse, chignon'ens ethiska betydelse, staten, vetenskaplig konst och konstig vetenskap, kvinnans emancipation o. s. v. Jag börjar i dag med staten.

Ordet stat, mina damer och herrar, deriveras vanligen i läroböcker från latinska *status*, tillstånd. Denna härledning är naturligtvis ett nonsens och jag omnämner den blott, emedan jag anser att vi ej helt och hållet böra missakta de gamla klassikerna. Framkastad i en konversation på ett lekande sätt, så der *en bagatelle* som ett minne från barnkammaren, kan en latinsk fras stundom vara af mycken effekt och komma den modigaste löjtnant att rysa. — I modern mening betyder stat ej annat än tyska *Staat*, svenska ståt, verbum ståta, föra bud, och endast med denna härledning i minnet kunna vi göra oss ett riktigt begrepp om de särskilda statsinstitutionerna, såsom: statskyrka, statsbank och statsbank-

rutt, statskonst, statshemlighet, statsskuld, statsskupp, statsråd o. s. v.

När ett folk först lemnar naturtillståndet, organiserar det sig till hvad man kallar samhälle. Det inrättar domstolar för rättsvården, administrativa embetsverk för skötande af allmänna angelägenheter, en polismakt för ordningens upprätthållande, och slutligen en högsta styrelse. Är folket då olyckligt nog att lefva isoleradt, kan det länge stanna på denna ståndpunkt af utveckling, utan att känna behof af en statsinrättning i högre mening. Det är egentligen sammanstötningen med andra folk och det deraf väckta begäret att öfverglänsa sina grannar, som sporrar ett folk till att bilda en stat.

Vi hafva i äldre som nyare tider icke så få exempel på folk, som aldrig kunnat prestera någonting synnerligt i statsväg. Bland samtida vill jag blott påminna om Nordamerikanerna. Dessa skrytsamma republikaner kalla visserligen hvarje landskap stat, liksom de titulera hvarje bondkommun *county*, grefskap, och hvarje småstad *city*. Men den filosofiska betraktaren låter ej vilseleda sig af namn. Trots all amerikansk humbug står den stora republiken ännu nästan alldeles på den enkla samhälls-ståndpunkten, och det finnes ej en så liten stat i Europa, som ej *de jure* vore berättigad att underkufva den, ehuru sådant *de facto* kunde stöta på svårigheter. Det är nämligen en i statsrättens praktik allmänt antagen — ehuru sekret — grundsats att ett folk

som ej utgör en stat, alldeles icke behöfver behandlas som folk.

Derpå grundar sig, nu sedan sekler tillbaka, de europeiska staternas rätt gentemot jordens öfriga innebyggare. Dessa så kallade infödingar sakna vanligen icke samhälls-institutioner, stundom ganska väl afpassade efter deras behof; hvad de sakna är det, som höjer menniskan öfver biet och bäfvern: det är staten. Och dermed sakna de äfven hvarje sedligt berättigande, ty ett sådant låter blott tänka sig i och genom staten, som ensam, i utbyte mot det simpla „människa“, hvilket är ett öknamn, kan gifva oss en titel, en karakter, sådan som en anständig person kan kännas vid! Utom staten är allt bara pack och alla kattor grå, äfven på ljusa dagen.

Men om vi sålunda icke utan skäl kunna skryta öfver vår ställning gentemot många andra folk i äldre och nyare tider, må vi ej därför tro, att vi hunnit till målet och att intet vidare framsteg vore möjligt. Långt derifrån. Statsbegreppet har endast långsamt, under sekler, mognat till erkännande och ännu har intet folk realiserat detsamma i dess fulla harmoniska skönhet. Dertill fordras att staten blefve allt i allo; att folkets hela andliga och materiela kraft toges i beslag för det storståtliga, och att den hydra, som kallas individualism och som vunnit en så bedröflig ryktbarhet genom sitt öfverflöd på goda hufvuden, blefve för alltid kväfd. — När engång

hvarje man är en tjänsteman, när landets hela produktion och konsumtion kunna sammanföras under de enkla titlarna statsinkomst och aflöningsstat; när ingen mera behöver skriva utan stats-anslag, såsom Herr M. och jag tyvärr ännu stundom måste göra det — då, men icke förr, kan det finska folket skryta med att hafva realiserat statens idé.

II.

Om toaletten.

Mina damer och herrar!

Ingenting fästa vi oss så litet vid som det vi ständigt hafva för händer. Liksom den bekanta fransmannen (hvars namn jag för ögonblicket ej påminner mig) aldrig visste sig hafva skrivit prosa, så tror jag att, särskildt i denna valda församling, damerna knappast veta sig vara konstnärinnor, ehuru de dagligen göra mera i skön konst än mången, hvars taflor tränga sig till hvarje exposition. Jag menar tolettens konst. Att den intager en framstående plats bland de sköna konsterna är så sjelfallet, att man måste vara blind eller estetiker ex professo för att förneka det. Tänk oss Esplanaden och Brunnsparken om sommaren eller salonerna om vintern prydda af de ädlaste konstverk,

lifvade af den utmärktaste musik, men utan det lefvande kaleidoskopet af eleganta toiletter, huru länge skulle vi trivas der? Lika länge som i ett konstgalleri, hvilket vi beträda med en suck af häpnad och lemna med en suck af tillfredsställelse. Må man ej invända att det som fånglar oss är personerna sjelfva, icke deras omhöljen, toiletterna. Båda höra tillsammans och kunna blott tillsammans realisera skönhetens idé. En Venus af Milo kan undvara all kostym, olympens skönhet är af oförgänglig marmor; men den låga jordens är förgänglig, är ett blomster, som lever för stunden. Tag bort dess färgprakt och doft och du har blott det vissna strået kvar. Skönheten kan fånglas i stenen eller på duken, men hon rör sig fritt bland band och spetsar. Och, om vi skola vara fullt uppriktiga, broder estetiker, hvar trufdes du bäst i Paris: i det blå kabinettet i Louvre's marmorgalleri, der den grekiska gudinnan i ensamt majestät vänder ryggen åt publiken, eller bland det brokiga hvimlet på boulevarderna? Du skakar på hufvudet, nå ja, enhvar har sin smak. Jag vet blott att den gamla greken Pygmalion delade min, och han var dock också en konstkännare, så klassisk som någon.

Toilettens efemära karakter kan lika litet som musikens eller dansens beröfva henne äran att räknas bland de sköna konsterna. Liksom dans och musik är hon en lefvande konst, en ständigt växlande, men i all sin omvexling strängt lagbunden.

Lagen för toilettens konst kallas mod. Man härleder ordet vanligen från fransyska *mode*, latinska *modus*, och tvifvelsutan äro de svenska och franska uttrycken identiska. Men deraf följer icke med nödvändighet, att vi låna ordet från fransyskan och icke tvärtom. Man har i allmänhet varit blott alltför benägen att, hvarje gång ett ord återfinnes i ett främmande språk, utan vidare antaga att svenskan är gäldenären. I förevarande fall synes det mig troligast, att det är fransyskan som står i skuld till svenskan. För att opartiskt afgöra frågan till hvilket språk ett ord ursprungligen bör räknas, måste vi se till, på hvilket det bibehållit sin betydelse mest oförändrad, på hvilket dess stamord eller härledning återfinnas; vi måste granska dess slägttycke. Göra vi detta, så skola vi finna att det moderna franska *mode* står mycket närmare till det svenska *mod*, oförskräckthet, än till det latinska *modus*, sätt, måtta. Eller kan det nekas att då, vid riktigt stora tillfällen, balens drottning sväfvat fram „barhalsad“ nästan ända ned till midjan, hon snarare kommer oss att tänka på *mannamod* än på *modestia*, att lockarnas yppiga rikedom mera tala om öfvermod än om *moderatio* och att hela den tjusande toiletten på intet vis påminner om det gamla *est modus in rebus*? Jag tror därför att fransyskan, säkerligen redan på normannernas tid, lånat ordet *mod* från skandinaviskan för att dermed beteckna det, som ger den blyga sköna tillförsigt att röra sig i sällskap, hvil-

ket hon aldrig skulle våga göra på egen hand, utan stöd af en erkänd princip. Att ordet sedan återkommit till Norden med sin fransyska, i någon mån förändrade, betydelse, som toilettens lag och regel, vill jag icke bestrida.

Har denna lag bidragit att höja toilettens konst, att förverklign det skönas idé? Utan tvifvel. Jag skulle, mina damer, varna er för att lyssna till dessa rebelliska utgjutelser mot modet, som man tid efter annan hör tränga fram i tidningarna från surmulna gubbar, för hvilka behagen finnas blott i nattrock och tofflor och som bekämpa det skönas eviga makt med Gefle vapen — om jag ej visste att sådant vore alldeles onödigt. Ert oförvillade förstånd säger er, bättre än jag skulle kunna göra det, att modet är en helsosam lag, som, om det å ena sidan är ett hinder för alltför fria individuela fantasier, å den andra legaliserar en mängd små extravaganser, som den puritanska sedligheten aldrig skulle förlika sig med, om de ej vore moderna.

Men för att modet skall uppfylla sin bestämmelse, måste vi ihågkomma, att det är konstens regel blott, icke hela dess begrepp. Liksom man kan uppföra en smaklös byggnad i hvilken arkitektonisk stil som helst, likaså kan man kläda sig illa efter hvarje mod. Toilettens konst består just i att tillämpa den af modet gifna grundformen efter ständigt växlande fordringar, att med densamma uttrycka sorg eller glädje, skämt eller allvar, det sköna eller

det sublima, allt efter som det ena eller andra harmonierar med personen eller situationen. När därför en snillrik *dame d'un certain âge* låter små lockar fladdra kring pannan och fäster bandrosetter på axlarna, efter barnkammar-fason; eller när en småtäck sextonåring eftersträfvat det sublima och för sitt släp *à la lady Macbeth*, så bryta de hvardera, icke mot konstens lag, men mot dess anda.

Er, mina älskvärda åhörarinnor, som alla äro i lifvets vår ännu, vill jag särskildt varna för en ensidig beundran af den heroiska stilen. Drottningsmanteln passar ej för alla skuldror. Man har lärt er, att mellan det sublima och det löjlige är ett steg, och så tycker ni naturligtvis att en fotshöjd, eller så, aldrig kan vara för mycket för chignongen. Men lita icke blindt på dylika gamla ordspråk. Liksom en tum till eller från gör mycket på en näsa, så äro i toaletten det effektrika och det smaklösa närmare grannar än man vanligen antager, och jag skulle nästan vilja vidhålla den gamla bibliska regeln: att ingen (ostraffadt) kan lägga en aln till sin längd, coiffure och klackar allt inberäknadt.

— — oh! mina damer; jag ber tusen gånger om förlåtelse! Jag menade en arschin, en yard, en mil, om ni så behagar; lemna mig blott icke i vredesmod! Skulle jag bryta mot lockarnas majestät? Skulle jag förneka den obegränsade hårväxten? Bevara mig! Jag tror på chignongen som på ett axiom. Jag tror att den genom någon mystisk process växer

fast och blir till eget hår i samma stund den berör hufvudet. Hvarför tvifla derpå; har man någonsin sett en återgång i cheveluren, växer den icke ständigt högre? — Men jag ser att ingenting kan blika er för denna gång och jag drar mig därför visligen undan.

III.

Om lögnen.

Konsten att ljuga, mina damer och herrar, är helt säkert äldre än konsten att tala. Talleyrand's yttrande, att människan uppfunnit talet för att dölja sina tankar, innebär en djup filosofisk sanning. Behofvet af att förställa sig, att ljuga, fanns till från mensklighetens första barndom och yttrade sig genom blickar och åtbörder, innan ännu tungans band var löst. Djuren kunna icke tala, men bland de högre djuren finnas mästare i lögn och förställning. Hunden, exempelvis, och katten tala sällan ett sannt ord på sitt rika teckenspråk. Jag har ofta med beundran betraktat dessa djurs förmåga att bedraga och exploitera sina herrar husbönder. En jägare tror vanligen mycket fastare på sin hunds skicklighet än vännerna tro på hans egen, oaktadt han tar alla tusan d—ar till vittne och hunden blott sin smidiga rygg och svans; och den flitiga husmodren finner det helt na-

turligt att hennes misse sofver och sträcker sig hela dagen, öfvertygad som hon är att det snälla djuret om natten, då ingen ser det, arbetar för husets bästa och fångar råttor. Hon skulle sannerligen ej så lätt tro sina pigors försäkringar om en sådan osynlig och spårlös flit.

Men om konsten är gammal, vill jag därför icke påstå att urmenniskorna hade bragt henne till samma fulländning som vi. Tvärtom. I detta som i alla andra afseenden visar mensklighetens historia, oaktadt alla tillfälliga fluktuationer, i stort taget ett ständigt framåtskridande. Man kan ej utan ett medlidsamt löje läsa om de plumpa former bedrägeriet iklädde sig i äldsta tider. Odysseus, så listig han var, skulle svärligen hafva dragit en modern diplomat vid näsan, och patriarken Jakob, en väldig lögnare inför Herren, skulle i vår tid knappast kunna täfla med en vanlig kolportör i att lura bönder.

En högre flykt tog lögnen i de stora monarkierna vid Nilens, Eufrats och Ganges' stränder. Den uppträdde här, liksom den orientaliska urkulturen i allmänhet, i gigantiska former, och forskaren häpnar öfver dessa på pyramider och klippväggar inhuggna segerbulletiner, som förkunna att Rha's son fört de egyptiska vapnen segrande till Babel, eller att Assurs broder gjort all verlden Assyrerna underdånig. Han häpnar — och tror. Påståendet är så kategoriskt, man ser att det aldrig fallit författaren in att någon skulle våga betvifla hans ord. Och så är skriften

så svårläst. Den inbjuder icke, den stöter från sig. I sitt tusenåriga majestät tyckes den stå öfver all kritik och säga till den lärde: „Tror du ej på mig, så lemna mig i ro; icke för dig ristades jag, du vesterländske abedarius!“ — Och likväl, mina damer och herrar, äro dessa vördnadsvärda inskriptioner ingenting annat än officiela meddelanden, och sådana (med undantag af dem i Finlands allmänna tidning, förstås) äro ingalunda fria från öfverdrifter ens i vår tid, då kritikens Damokles-svärd ständigt sväfvar öfver dem. Hvad skulle de ej vara, då Solens son ensam redigerade tidningarna? Orienten är den officiela lögnens vagga.

Under den klassiska bildningens period fick lögnen en konstnärlig utveckling. Greker och Romare ljögo med kraft och elegans, hvarför också deras skrifter ännu i våra dagar åtnjuta det största förtroende. Det är isynnerhet den sedligt-politiska lögnen, fraserna om frihet, rätt, fosterland, dygd o. s. v., som utmärka dem och göra dem till oupphunna mönster för våra skolpojkers virtus-ämnen.

Medeltiden visar äfven häri ett märkbart tillbakagående. Barbarens ord voro visserligen ej mera att lita på än den civiliserade mannens, men den förra ljög ej blott, han svor. Medveten om sin oförmåga att kunna öfvertyga med glatta ord och skenfagra skäl, tog han sin tillflykt till himmel och helvete, till martyrernas ben och hostian, och bröt det oaktadt sina eder vid första frestelse. Från denna

tid hafva vi ärfvt eden, den religiösa lögnen, som vid hvarje tillfälle låter oss nedkalla Gud till vittne och hämnare öfver oss; och så högt jag i allmänhet skattar lögnen, tror jag att vi i detta fall borde göra oss urarfva ju förr dess bättre.

Med den återuppvaknade bildningen antog äfven lögnen under femtonde och sextonde seklet mera förfinade former. Det diplomatiska bedrägeriet utvecklade sig. Bocktryckarkonsten gjorde det möjligt att sprida sina fantasier bland massorna, utan att underkasta sig obehaget att personligen stå till svar för hvad man yttrat. Tendenslögnen i modern mening föddes. Å andra sidan började folken blifva alltmera skeptiska. Det var ej nog med att påstå en sak, ej ens att svärja derpå, man måste framdraga skäl; till en början auktorer, heliga eller profana, småningom äfven förnuftsskäl: att ljuga blef åter en konst som på den klassiska bildningens tid. Denna konst har sedan gått allt mera fram. Den sentimentala lögnen uppfanns och lögnen *parole d'honneur*; sedan, ett barn af vår egen tid, kom affärslögnen, humbug'en till heders.

I alla dessa olika former rör sig den moderna lögnen och är därför lika mångskiftande som den moderna civilisationen öfverhufvud. Att studera henne är att studera lifvet, och hvilket studium kan vara af högre intresse? Jag skall mer än engång under denna föreläsningkurs återkomma till ett ämne af så allmänt mänsklig betydelse. För denna gång må-

ste jag inskränka mig till några få men innehållsrika rader.

Lögnen, mina damer och herrar, hörer till de läckerheter som, likt the och kaffe, ej kunna förtäras i sitt råa, oblandade tillstånd. Ju mera världen går framåt, desto mera konsumerar den af varan, men dess angelägnare är den ock att få densamma väl serverad. En skicklig lögnare vet därför att blanda sanning och lögn så tillsamman att det hela kan förtäras med smak. Detta är icke alltid så lätt. Man måste veta att rätta sig efter människors olika emottaglighet, beroende af temperament, bildningsgrad, lefnadsvanor etc. Som allmän regel kan antagas att en person gerna tror hvad han önskar. Vill man narra någon att hans företag lyckats, hans vänner haft framgång eller hans fiender lidit skada, så behöfves ingen synnerlig försigtighet. Gäller det deremot att sprida oangenäma rykten, måste man taga saken fint. Lögnen bör då uppblandas med samma detaljer, som ingifva förtroende, utan att skada effekten.

Antag att jag vill chikanera en populär man. Jag berättar naturligtvis blott hvad jag hört berättas; för egen del känner jag mannen föga. Men jag har hört berättas, att han vid ifrågavarande tillfälle bar en gammal hatt och ständigt torkade sig i pannan med en blårutig näsduk, att han hvisslade och knäppte med fingrarna. Hvad skola hans vänner tänka om saken? De känna mannen som en ordent-

lig karl, men det kan ej nekas att han har ovanan att hvissla och knäppa med fingrarna; de hafva aldrig sett honom uppträda oanständigt, men ofta fäst sig vid den förargliga blårutiga näsduken; de voro färdiga att svara för honom som för sig sjelf, om blott hans sommarhatt ej vore så oförsvarligt gammal. *Enfin*, det måste ligga någon sanning i skandalen! Ja visst gör det så, blott att sanningen och skandalen äro mekaniskt blandade, icke kemiskt förenade, men denna skillnad begriper ej den stora hopen.

En annan viktig regel är att man ej bör synas vilja tilltvinga sig förtroende. I våra dagar tror mest hvar och en sig hafva ett sjelfständigt omdöme, och denna vantro gör att man opponerar sig mot hvarje direkt påstående, alldeles som en hund, hvilken annars villigt följer dig i hämlarna, stretar förtvifladt emot, om du vill draga honom fram från halsbandet. Om möjligt bör man därför gifva sig sken af att för egen del betvifla hvad man vill komma andra att tro. Man bör hoga premisser, men öfverlemna åt andra att draga konklusionen. Den största triumf för en äkta lögnare är att uppbära förebråelser för envishet och tvifvelsjuka just af dem, som han duperat, och låtsa blott motvilligt gifva vika för sina egna argumenters bevisande kraft. Måhända skall någon invända att å andra sidan öfvertygelsen är smittosam, att man sett fanatici rycka sansade menniskor med sig genom blotta kraften af sin tro. Detta är sannt,

men då måste denna tro, åtminstone för ögonblicket, vara verklig, icke låtsad. Fanatismen kan vara en mask för ledarena, men för de stridande måste hon vara verklighet, om något stort skall åstadkommas.

Ett särdeles nöjsamt sätt att ljuga och som med mycken fördel användes, särdeles af gamla lögnare, som slitit ut förtroendet under tidens lopp, är hvad jag skulle kalla det negativa ljugandet: att tala sanning så att man icke blir trodd. Liksom den positiva lögnen fordrar en tillsats af sanning, så måste den negativa uppblandas med en smula lögn, för att åstadkomma önskad verkan. Berättaren bör synas angelägen om att öfvertyga och liksom i obetänksam ifver låta några motsägelser och uppenbara detaljoriktigheter komma till last. Då jublar den kritiska åhörarekretsen: „Der hafva vi dig, du gamla räf!“, medan berättaren ser brydd och förlägen ut och glädtes i sin själ.

Men denna föreläsning har redan blifvit längre än vanligt är. Jag slutar därför med en varning till eder, mina damer och herrar, att icke tro allt hvad de lärde läsa för er, såvida de ej äro lika kända för omutlig sanningskärlek som er ödmjuka tjänare.

IV.

Om sjelfbeundran.

Sjelfbeundran, mina damer och herrar, är så naturlig för en församling sådan som den jag nu har äran att tala till, att hvarje förnekande deraf i sig skulle innebära en oartighet, en antydning om att vi väl kunde följa dygdens bud, men icke entusiasmeras af dess ideala skönhet. Vare det långt från mig att vilja insinuera något sådant. Men denna känsla, så berömvärd hos oss, huru löjlig framträder den icke hos annat folk, der den ej har samma, på inboende förträfflighet grundade, berättigande! Det är om sjelfbeundran i denna dess karrikerade form, vi i dag med er tillåtelse skola tala några ord, som vanligt förgätande oss sjelfva i ädel ifver att korrigera våra medmänniskor.

Man bör icke förblanda egenkärlek med sjelfbeundran, ehuru de visserligen ofta följas åt. Egenkärlek är oreflekterad, vi älska oss sjelfva oaktadt våra fel och brister, och utan att fästa oss vid någonting särskildt älskvärdt. Det är ett slags slägtkärlek, endast så mycket starkare som en hvar står sig sjelf så oändligt nära. Sjelfbeundran deremot är ett barn af reflektionen. Genom att närmare studera detta vårt eget jag, som en naturlig känsla bjuder oss att älska, upptäcka vi hos detsamma egenskaper som väcka vår beundran.

Vi finna att vi icke äro som annat folk; att våra ideer sträfva högre, våra känslor brinna varmare, vårt yttre utseende är skönare än den vulgära hopens. En sådan på reflektion byggd sjelfkänedom kan naturligtvis ej uppstå tidigare än reflektionen i allmänhet. Ett litet barn är af naturen en genomdrifven egoist, men det har ännu ej lärt att uppskatta sitt eget värde. Det tyranniserar sin omgifning så mycket det någonsin kan, men erkänner å andra sidan riset som en lika berättigad tyrann. Jag har ofta beundrat den säkerhet, hvarmed alldeles små barn på en hårsman beräkna huru långt de kunna gå i okynne, utan att blottställa sig för obehagliga följder, och jag håller för att det gifves lika fina diplomater med haklapp som med ordensband kring halsen; men hvarken de förra eller de senare bekymra sig stort om det berättigade i deras pretensioner. Emellertid räcker det ej länge, innan eftertanken vaknar och den lilla herren och fröken börjar finna det icke blott obehagligt, utan orättvist, att icke få sin vilja fram. Denna glädjande förändring kunna ömma föräldrar observera deraf, att deras älskling, som ditintills gallskriket, börjar lipa, hänga läpp och ser sur ut. Detta kallas ambition och anses med rätta som stort steg framåt. Detta innebär, att barnet vid närmare eftersinnande funnit sig vara en ganska framstående person och ingalunda tillräckligt uppskattadt af familjen. Från en sådan, till en början mera obestämd, sjelfbelåtenhet utvecklar sig

sedan sjelfbeundran genom att den subjektivt-objektiva betraktelsen allt klarare framvisar, å ena sidan våra egna förträffliga egenskaper, å den andra människornas oförmåga att uppskatta dem.

Allt detta är naturligt och i sin ordning. Men låt oss nu litet närmare skärskåda, huru denna i och för sig berättigade känsla vanligen manifesterar sig hos våra vänner och bekanta. Till en början är det anmärkningsvärdt att de oftast taga fel på sjelfva den egenskap, som de framför andra roa sig öfver. Har ni ej, mitt herrskap, observerat att om vi vore aldrig så villiga att erkänna andra människors förtjenster, vi dock enligt regeln ej med godt samvete kunna medgifva just de företräden, som vederbörande göra anspråk på, eller som för deras räkning framhållas af partiska loftalare? Jag ber om er odelade uppmärksamhet för detta svårlösta filosofiska problem. Vi äro alla eniga om att fröken A. är en alltför söt och snäll flicka; men att hon är vacker — icke sant, mina damer — det måste vi bestrida. Och likväl är det tydligen just detta, som enfaldigt folk (lilla fröken inclusive) pretendera. Fru B. är vacker, hvem nekar det; men huru oberättigadt af henne att göra anspråk på elegans. Herr C., som är ståtlig, tror sig vara ett snille och herr D. som har snille, gör sig löjlig genom att vilja synas ståtlig. Man träffar i denna riktning på de mest absurda pretensioner. Jag känner en stor och berömd skriftställare, som ingalunda är blind för sin egen storhet, men mera än

denna, mera än allt det ädla och sköna han tänkt och skrifvit, beundrar han i hemlighet — sin anspråkslöshet!

Skönhet, snille, elegans äro dock ädla, eftersträf-vansvärda gåfvor, och en person må förlåtas, om han tillmäter sig dem i för hög grad och på lösa grunder. Men hvad skola vi säga om dem, som företrä-desvis uppsöka likgiltiga, ja rentaf dåliga egenskaper till föremål för sin beundran? Och likväl är ingenting vanligare. Hvem känner ej den beskedliga äkta mannen, ett mönster af tålmod och sjelfförsakelse, hvars hela ärelystnad går ut på att gälla för en hus-tyrann; eller den hederliga landtpatronen, som smick-rar sig med att vara en genomslipad räf, och drar de utländska stockuppköparne vid näsan? Unga herr Gulnäbb är en lofvande gosse, och blir nog en hygg-lig *moitié* i françaisen, när han med tiden lär sig att bjuda upp en dam, utan att stamma och rodna; tillsvidare vill han bland kamraterna gälla som en hjertlös kvinno-förförare. Och lilla fröken Rosenknopp, förtjusande från hufvudet till fotabjellet, beundrar för egen del ej annat än sin ohyggliga chignon, för hvilken jag hoppas att herr Weckström engång i skärselden skall knipas med glödande fri-sertänger.

Men detta är ej endast i föremålen för sin sjelf-beundran, människorna taga fel; de göra det ännu mer i sättet att uttrycka den. Eller rättare: hvarje uttryck deraf är ett oförlåtligt fel — åtminstone

förlåta vi det aldrig. Vi äro mycket mera toleranta, om våra vänner visa sjelfförakt, vore det än aldrig så oberättigadt. Hvad bäst man har, det gömmer man som bäst, och så gör en diskret person med sina tankar om eget värde. Men skola vi väl därför gå miste om eget erkännande, som är förtjenstens naturliga rätt; på en gång dess starkaste sporre och ljufvaste belöning? För ingen del. En förfinad bildning lär oss att på indirekt sätt vinna den hyllning, vi fåfängt skulle söka tilltrotsa oss. Det är associationen, denna moderna verldsmakt, som här kommer oss till hjälp. Vi sammansluta oss till gillen för ömsesidig beundran, der enhvar tänder sitt rökoffer på grannens altare. Klart är att häraf måste uppstå en söt lukt för oss alla. Ingen falsk blygsel binder min tunga, då jag entusiasmeras af min sidokamrats förtjenster, och om han återgäldar mina loford i öfverdrifvet mått, hvad ondt är väl deri? Hvardera kunna vi ju, på andra tider och i andra kretsar, justera våra omdömen.

Våra turister.

Det lider mot hösten och en efter annan återvända våra landsmän från främmande strand. Detta är turistens lysande tid. I hvarje sällskap är det nu han, som för ordet; vi andra tiga och höra på. Han har sett med egna ögon, hört med egna öron; hvad båtar vår från andra hand förvärfvade tidningsklokskap? Hårdt är det att, sedan man genomläst alla dessa expositionsbrief och småbrief och tekniska brief och briefkort, hela denna mångskiftande korrespondens, som plågat oss under sommaren, aldrig få uttala ett omdöme om den simplaste sak i utlandet, utan att först ängsligt se åt, om ej ett ögonvitne finnes i rummet. Han, den lyckliga, behöfver ej hafva läst någonting, hvarken nu eller någonsin; det vore ändå en dårskap att disputeras med honom: åhörarena skulle alltid gifva den rätt, som sett med egna ögon. — Emellertid hindrar ingenting att så här i skrift, skyddad af anonymitetens sköld, måtta några hugg åt de kära hemkommande och granska deras nyförvärfvade visdom med all den skarpa opartiskhet, som städse utmärkt den sanna vänskapen.

Underbart är det, huru resor höja en människas själfförtröstan. Den beskedligaste toffelridhare blir ett rytande lejon, så snart han kommer på en ångbåt eller i en jernvägsvaggon. Ve kaptenen, ve jernvägsstyrelsen, ve framför allt restauratören, om ej allt är som sig bör. Och ju längre bort från hemmet, dess svårare att tillfredsställa är han. Redan i Åbo känner man knappt igen den stilla mannen, som man blifvit van att möta i esplanaderna efter embetstimmens slut, och hans suffisance, då han för första gången trampar Stockholms kaj, är beundransvärd. Han mönstrar folk och stad med kritisk blick, som om alltsamman vore ett spektakel enkom tillstäldt för hans skull och för hvilket han betalt sin dryga entré i resekostnader. Skall förevisningen tillfredsställa en bildad publiks billiga fordringar? *Nous verrons!* Visserligen ser han att svenska folket, som han tror representeras af det hedervärda bäraregillet, på allt vis söker ställa sig in hos honom, men vår man fångas ej så lätt. Han vill döma af egen erfarenhet. Och så gör han ett slag öfver Skeppsbron och har Sveriges kommersiela ställning klar för sig, kastar en blick på slottet och vet hvad han skall tänka om staden i arkitektoniskt afseende, promenerar öfver Norrbro och är med ens initierad i det sociala lifvets alla mysterier.

Sammanträffar du sedan med honom på kvällen, skall han upplysa dig om så förundransvärda saker, att alla Stockholmare gapa deråt; ty han sticker icke

under stol med sin erfarenhet, utan talar ut den så att både kypare och källarkunder hafva nytta deraf. Omdömet kan vara gillande eller fördömande, men är alltid i singularis. Svensken är en ypperlig karl, eller en odåga, landet ett fattighus, eller ett eldorado: men att den ena individen kunde vara olik den andra, den ena landsdelen si och den andra så, medger han icke. Det är just denna singuliera uppfattning, som gör hans omdöme så snabbt och säkert. Den måtte på ett lysande sätt hafva gjort sig gällande i sommar i Wien. O, mina högst respektabla landsmän! Jag kan så godt föreställa mig er vandrande i expositionslokalerna, med hvilken säkerhet ni bedömen „den franska konsten“ och „den tyska konsten“, med hvilken skärpa ni kritiseren vesterlandets ytliga civilisation, anställande kvicka liknelser mellan Lyoner sammet och Österbottniska ryor, mellan Strassburger lefverpastejer och Savolax kalakukko! Och ingalunda upptages er tid så utslutande af expositionen, att ni ej skulle på lediga stunder hinna ta reda på politiska, religiösa och sociala förhållanden i den märkvärdiga Österrikiska monarkien. Hvad framtid kan Ungern hafva att räkna på? Skall panslavismen snart komma *from sounds to things*? Har den gammal-katolska rörelsen slagit djupa rötter? Det turkiska otyget måtte hålla så länge ännu? — Vi få väl höra i höst allt det der och mycket mera till. Ett kunna vi vara förvissade om: Wiener statsmännen äro ej närpå

så väl underrättade om dessa lifsfrågor, som våra landsmän efter par dagars vistelse i kejsarstaden.

Måhända tycker läsaren att jag sjelf kunnat resa dit, i stället för att sitta här och smäda mina vänner. Det skulle jag ock hafva gjort, om jag fått statsanslag; men utan ett sådant reser jag icke. Detta ej så mycket för penningens som för principens skull. Andra människor må ströfva världen kring för eget nöje och på egen bekostnad; en Finne eller en Japanes reser blott för statens räkning. Staten, den högsta sedliga enheten, genomläser och gillar hans reseprogram, utbetalar de nödvändiga kostnaderna och ger honom papper på att han är i rätta ärender stadd. Härigenom får hela hans resa en sedlig prägel, han sjelf blir officiel karakter, som står vida öfver den vanliga turishopen och hvars åsigter och omdömen naturligtvis måste hafva en ofantlig betydelse i utländingens ögon.

Om Ba-ra-skoj ej kan visa upp ett kreditiv med vertikalt ordnade krumilurer, hvem tror honom vara en äkta japanes? Kan ej en europeisk komediant raka sin hjessa och sjunga „Japan är mitt fosterland“? Om Finnarna i Wien ej i Helsingfors Dagblad läst att jag fått resestipendium, skulle de väl erkänna mig som en landsman? Näppeligen; jag kunde ju vara en international i fårakläder. Nej, skall jag resa, måste det ske på fäderneslandets bekostnad, såsom en lydig son på sin pappas. Också har jag, till ort som vederbör, inlemnad åtskilliga reseprojekt. Jag

har begärt olika summor och för de mest olika ändamål. Att undersöka verkningarna af de nya näringsställena på expositionen, med särskildt afseende på det Helsingforska beskänknings — utskänkningsbolaget menar jag; att för den blifvande trädgårdsföreningen anskaffa ympkvistar från de plommonträd, på hvilka den heliga jungfrun plägar sitta i Frankrike; att i Ungern samla Kalevala-runor o. s. v. Jag har tillochmed föreslagit att utställa mig sjelf på verlds-expositionen såsom ett praktexemplar af finsk tjänsteman. Iförd en af fröken Olander broderad uniform, skulle jag väl med säkerhet kunnat räkna på *Fort-schritts*-medaljen.

Nåväl, intet af dessa förslag har blifvit antaget! „Det är så sällan jag plägar skryta“, men äfven mina bittraste flender torde nödgas medgifva att dessa upprepade afslag i en tid som vår, då staten låter sin nådes sol skina öfver både rättfärdiga och orättfärdiga och faller en slant i hvarje utsträckt hand, endast kan förklaras genom att Höga Vederbörande ansett mig vara outhärlig här hemma under somnaren. Nå, nå, min tid kommer väl också slutligen. Jag kan tillochmed i förtroende meddela, att fråga redan blifvit väckt om att utsända mig för att taga reda på verkningarna af föregående resestipendier; så snart de för dylika forskningar erforderliga mikroskopiska instrumenten hinna anskaffas. Men detta blir tillsvidare oss emellan.

Teori och praxis.

Man behöfver ej vara lastgammal för att minnas det ekonomiska oskuldstillståndet i Finland, då papper och mammor innerligt gladdes åt hvarje nytt embetsverk, som inrättades för att skaffa folks barn bröd, och voro tacksamma för hvarje statsanslag för nyttiga och nöjsamma ändamål, såsom för en nådegåfva ofvanifrån; då det aldrig föll någon in att tro annat än att staten kunde låta trycka så mycket (pappers)penningar den ville och dela ut dem efter godtycke. Visst klandrade man äfven på den tiden dem som makten hade, men det var endast för att de voro så njugga med sitt goda; för att de icke med ens fördubblade alla fattiga tjänstemäns löner och gjorde lifvet lätt för bättre folk.

Det är ej så längesedan; men huru hafva vi icke gått framåt sedan dess! Den politiska ekonomiens läror äro nu i hvar mans mun, statens förmynderskap vill ingen skolgosse mera underkasta sig. Lita på egna krafter, är vår tids valspråk, och förvånande är huru det upprepas från alla lager i samhället. Om man frånräknar några gubbar, gengångare från en

hänfaren tid, skall man knappast finna någon, som i princip försvarar statens direkta ingripande i folkets ekonomi. Försök blott att i ett sällskap tala om skyddstullar, exklusiva privilegier, räntefria lån, statsunderstöd i hvilken form som helst, och du kan vara säker om att från alla håll få höra en förkastelse öfver dessa „föråldrade, af den ekonomiska vetenskapen längesedan utdömda principer“. En eller annan skall dervid kanske fälla ett ord om de socialistiska rörelserna i vestra Europa och anmärka, att det finnes någonting ännu modernare än Manchesterskolan, men några sympatier i denna riktning höra helt och hållet till undantagen. I allmänhet kan man säga att opinionen i landet är afgjort antisocialistisk, afgjort benägen att räkna på den enskildes energi, icke på statens hjälp, i striden för det materiela framåtskridandet. Så ter sig det finska samhället betraktadt *au niveau*.

Men låt oss betrakta det från fogelperspektiv, låt oss för ett ögonblick på fantasiens vingar stiga upp till samhällets höjder och se ned från dem på våra nationalekonomiska vänner. Vi skola hafva svårt att igenkänna dem! Dessa män, som i teorin så kärft tillbakavisa statens inblandning, begära i praktiken ständigt statens hjälp och beskydd. Frihandlaren finner det absurdt att ångbåtar få inköpas från Sverige utan tull, hataren af statsförmynderskap ser ingen räddning för landet om regeringen ej tager vård om dess skogar, ifraren för religions-

frihet vill gerna anställa polisundersökning i katolska småbarnsskolan. A vill hafva slöjdskolor, B folkskolor, C dansskolor af staten. Staten skall beskydda konst och vetenskaper, staten skall uppmuntra jordbruket, staten skall gynna fabriksrörelsen. „Staten, staten, ropa alla skall taga vård om våra höns“, heter det ännu som på den tid då „Humlorna“ svärmade.

Jag tror att ingen, som närmare tänkt öfver saken, har undgått att fästa sig vid och förvåna sig öfver denna besynnerliga olikhet i åsikter, sådana de uttalas man och man emellan och sådana de framträda i förhållandet till styrelsen. Och likväl vill jag påstå, att de i hvardera fallet äro fullt uppriktiga. Det är endast så att vi finnar, utom de stora ledande idéer, som vi skörda på civilisationens allmänning, nästan alltid hafva en liten idé-telning, som spirat upp i vår egen lilla familje-, stånd- eller yrkes-trädgård, och den är oss kärare än allt annat; den måste få tränga fram, om allt annat skulle rödjas undan.

Strängt vidhållande allmänna principer, så länge det gäller att bedöma andras åsikter, äro vi blott alltför benägna att göra undantag, då fråga blir om våra egna. Jag talar nu icke om egoistiska motiv; hvad jag vill framhålla är vår svaghet att så förälska oss i en favoritidé att vi, för att förverkliga densamma, ej sky medel, som vi i annat fall skulle anse förkastliga och som vi strängt klandra, då de

användas för andra ärdamål. Jag samtalade nyligen med en bildad jordbrukare, en man, hvars öfvertygelse om nödvändigheten att i ekonomiska frågor lita blott på sig sjelf var så prononcerad som möjligt. Han klandrade bittert den osjelfständighet och brist på företagsamhet, som t. ex. ropar på statens mellankomst, så snart hyrorna i Helsingfors stiga med några hundra mark. Men då jag kom att yttra att äfven långa jordbrukslån, då de mot låg ränta beviljades af statens medel, innefatta en skänk åt några få gynnade, på de öfriges, specielt de små lägenhetsinnehafvarens bekostnad; kunde han alldeles icke förstå, att någon förnuftig menniska skulle hysa sådana tankar. „Hvem skall då hjälpa Finlands jordbruk?“ utropade han. Att Finlands jordbruk borde hjälpa sig sjelft, kom naturligtvis aldrig i fråga; men industriens eller handelns pretensioner på hjälp voro helt enkelt oförskämda. Och dylika inkonsekvenser får man ständigt höra.

En som svärmar för hästafvelns förbättrande har svårt att begripa, huru någon *bona fide* kan begära anslag för mejerier; skogsfantasten anser fiskeristadgan vara en kränkning af folkets rätt; jägaren, som vore färdig att införa inkquisitionen för att skydda harar, anser lagen om misshandling af kreatur tyrannisk o. s. v. Enhvar är medveten att han är på rätta vägen, alla andra vilse. Och därför fordrar enhvar att hans planer undantagsvis skola understödjas, såsom de undantagsvis enda förnuftiga. Mot

alla andra bör staten förhålla sig passiv, och att han det ej gör är hans stora fel. Ett oförlåtligt fel! Ett fel, som kommer äfven den rättfärdige att falla. Mina idéer äro lifskraftiga nog att i nödfall kunna realiseras utan hjälp; men då andras oförnuftiga och förderfliga planer understödjas, måste jag väl fordra samma förmån för mina förnuftiga och välsignelsebringande.

Den äkta finska hållningen gentemot staten blir därför: ena handen bedjande framsträckt; den andra harmset knuten i byxfickan. När Helsingfors Dagblad nyligen yrkade på statsanslag för ett konstindustrielt museum, försummade bladet icke att i samma rader påpeka att staten egentligen alldeles ej borde befatta sig med dylikt, men att som den nu engång envisades med att blanda sig i saker, som ej angå densamma, här vore ett tillfälle att gripa in. Är det icke artig? Är det icke som om jag vände mig till en person för att begära penningar med dessa ord: Egentligen ville jag helst hafva ingenting med herren att skaffa; men som Ni ändå kastar bort Edra medel på allehanda dårskaper, så vill jag hjälpa Er af med en hundra mark och förlåta Er den här gången.

Men nationellt är det; och inte så illa menadt för resten. Det är bara litet förargelse öfver att teori och praxis ej vilja smälta ihop till enhet i medvetandet.

Alarmister.

Morgonbladet för sistlidna måndag ger i sin ledande artikel „Låtgåpartiet i skogsfrågan“ publiken i allmänhet och Dagbladet isynnerhet en upp-tuktelse, som det vore orätt att icke fästa sig vid, om också blott för att den så väl karakteriserar dessa trefliga patrioter, som, ständigt i färd med att rädda samhället, aldrig hafva tid att lära sig känna det; som konstruera verlden ur sitt eget filosofiska medvetande, och då den konstruktionen ej riktigt vill hålla ihop, ständigt gå på med lagens hammare för att bota dess brister, fullt öfvertygade om att endast deras outtröttliga bemödanden hitintills afvärjt en verldsexplosion. Ingen sparf faller till marken, utan att dessa herrar ropa på restriktiva åtgärder för att skydda det hotade samhället, och kunde deras uppskrämda inbillning genast förkroppsligas i öfverhetliga förordningar, så skulle dessa genom sin öfverdrift snart kväfva det lif de äro afsedda att skydda.

Lyckligtvis är det i vårt land ännu en temmeligen lång väg mellan tidningarnas spalter och författningssamlingens; men därför ropa också alar-

misterna ve och förbannelse öfver vår trögkörda byråkrati, som hindrar dem att rädda fosterlandet en gång hvar fjortonde dag. För dem är menskligheten i stort taget intet annat än en hop oförståndiga barn, som springer efter stundens lockelser, utan att bekymra sig om morgondagen och därför ständigt behöfver en vårdande tillsyn. Men denna tillsyn blir för hvarje dag allt svårare; ty barnen äro allt annat än snälla. De bry sig icke mera ett dugg om allt det, som fordom upprätthöll respekten i barnkammaren, hvarken om nam-nam, eller fy-skam. Hemmets tomte och skogens troll, hafvets fru och bergens konung skrämman dem ej mera, och manade man fram sjelfva afgrundens furste, skulle de okynliga pojkar, liksom Luther, kasta sina bläckhorn i hufvudet på Högstdensamme, och för skrifbläck fly Hans Förskräcklighet långt snabbare än någonsin för vigvatten. Hvad skall man taga sig till med en så oefterrättlig ungdom? Der Busen ej hjälper, måste riset hjälpa, tänka alarmisterna och ropa på polis. Polismakten är då åtminstone en verklighet, som ej försvinner, om man skrattar åt den.

Vi böra därför ej förvåna oss öfver, eller upp-taga det illa, att man från visst håll ständigt deklamerar öfver vådan af att låta oss gå lösa och lediga, det är i det hela taget välment och föga farligt. Ej heller böra vi förundra oss öfver, att dessa våra sjelfkonstituerade vårdare äro så komiskt säkra på sin sak; detta hörer till barnkammar-metoden: inte

passar det att resonera der. Derför, medan Dagbladet bråkar med att samla de knapphändiga statistiska data och fackmannautlåtanden vi hafva om skogsafverkningen, för att efter dem göra för sig och allmänheten klart huruvida densamma antagit, eller hotar att antaga, proportioner som påkalla statsmaktens ingripande, nöjer sig Morgonbladet helt enkelt med att förklara frågan afgjord.

Det ställer sig på en kalhuggen skogsbacke och säger: inga siffror kunna resonera bort den här; det talar som Rysslands stepper och Lappmarkens tundra, som om det varit en publicistisk storhet redan då dessa traktens skogar afverkades af preadamiterna. Hvad betyda de „antikverade“ siffrorna från år 1871, hvad skogskommissionens utlåtande och tullkammarens tabeller, emot preceptorns öfvertygelse, mognad under en ferieresa, eller genom att räkna stammarna i Kalfhagen? — Likaså är det naturligt och hörer till metoden, att dessa lärdomar framställas i en brummande och bestraffande ton; det är så man talar till obeskedliga barn. Vi kallas lättsinniga odågor, som löpa efter Buckle och andra skräflare, i stället för att sitta stilla och lyssna till visdomens ord vid Gamaliels fötter, och hotas med allehanda straffdomar om vi ej omvända och bättra oss. Hvad angår den vinst, landet skördar af sin skogsexport, säger Morgonbladet: „Jemför spelhusen, jemför börsvingleriet, aktiesvindeln och svindel af alla slag. Den hastigt och utan arbete förvärfvade

rikedomen rinner ut som den runnit in, det redbara arbetet förlorar sitt värde, njutningslystnaden tillväxer, sederna förslappas“ — — „Ett kraftlöst, förvekligadt folk i ett utblottadt, förhärjadt land“ är den slutvinst skogssköfvingen skall skänka oss.

Allt det der vore visst fasligt skrämmande, om blott publiken kunde förmås att tro derpå. Men så länge arbetslönerna stiga med företagsamheten, så länge den växande välmågan går hand i hand med arbetet för folkskolor, och ingenting synnerligt skönjes af den Sardanapaliska lyxen, mena de flesta menniskor, som Perikles, att nedhuggna trän uppväxa lättare än nedhuggna menniskor, och finna det naturligt att bonden offrar en del af sin skog för att rädda sig och de sina från nöd; åtminstone intill dess det kan visas att afverkningen medför verklig våda för landet i sin helhet.

Sådana der beskyllningar och hotelser kunna vi finna oss i och skratta åt; men mindre oskyldigt är Morgonbladets sätt att smäda sina motståndares moral. Den metoden påminner om sämre ställen än barnkammaren. Se här ett prof ur bladets måndagsnummer: „Men hvad bekymrar sig detta parti i sjelfva verket om det allmännas intresse, hvilket det har som skylt framför sig? Det har blott ett enda verkligt mål, och detta är att ännu i några år kunna förtjena penningar, på den dyrbara räddningsplankan för intrasslade affärer och sybaritiska njutningar.“

Dylika invektiver utslungar bladet mot alla dem, som det hänför till „låtgå-partiet“, d. v. s. mot de många som, allt under det de medgifva att den stigande civilisationen, genom att mångfaldiga samhällslifvets former, äfven nödvändiggör alltmera speciella lagbestämningar, dock tillika vidhålla att dessa bestämningar, såsom innefattande en inskränkning i individens frihet, ej böra gå längre än hvad nödigt är, ej påläggas utan mogen öfverläggning.

„Naturligtvis säga sig alla tala i landets intresse. Vi känna det der.“ Vi också, mina herrar smutskastare, och just därför låta vi ej skrämja oss af hvarje larmsignal från ett kotteri af gamla barn och unga gubbar.

Om kvickhufvuden.

Vägen till utmärkelse är alltid törnbeströdd, men för ingen så full af vedermöda som för den, som sträfvar till att vinna rykte som kvickhufvud. Jag vill ej påstå att det fordras mera snille för att uppnå detta mål än att vinna anseende som djupsinnig, eller känslfull; men det är mödosammare. Den djupsinniga mannen kan tåga, då han ingenting har att säga; den känslfulla ser smäktande ut, då han finner sig renonce på idéer; men kvickhufvudet får aldrig draga sig ur striden. Bättre tåga än illa tala, gäller ej för honom, ty kvickheten är ögonblickets barn; står hon ej till buds just då hon erfordras, är det fåfängt att bjuda ut henne senare. Och enhver, som något försökt sig på denna väg, har gjort den bedröfliga erfarenheten att det rätta ordet sällan finnes just i den rätta stunden. Huru många pikanta repliker blifva ej osagda, blott för att de tänkas en kvartstimme försent! Detta är något, som ett kvickhufvud ex professo ej får låta komma sig till last, och därför är han nödsakad att tala ut hvad han har på tungan, utan att sjelf så noga kunna bedöma hvad det

är. Genom öfning kommer han väl så långt att aldrig sakna ord — men tankar, huru vill han fånga dem i flykten?

Detta gäller nu förnämligast infallet, det ögonblickliga impromptu't, som måste följa konversationens ström. Anekdoten, ehuru äfven till sin natur helt och hållet beroende af tid och rum, kan dock hållas i reserv, som en raket, för att affyras i det rätta ögonblicket. Men, utom att man på henne ställer mycket större fordringar, blir det allt svårare att finna på någon ny och öfverraskande. I större sällskaper vill det lycka till, om ej en eller annan hört historien förut; och vore han den mest godmodiga människa i verlden, skall han ej motstå begäret att hviska till sin granne: „Det är gammalt, det känner jag mycket bättre“. Sådant är försmädligt och fullkomligt oberättigadt. Nya kvickheter! Hvarifrån vill man taga dem i denna lastgamla verld?

Menskligheten har längesedan förlorat förmågan att producera någonting nytt i den vägen. Enligt de tillförlitligaste historiska källor skulle den sista original-kvickheten blifvit framsagd omkring år 300 f. Kr. af en viss Euklides, matheseos professor i Alexandria under Ptolemäus Soter. Men, om denna Euklides verkligen var ett kvickhufvud, har hans skämt gått förloradt för verlden; ty i de böcker, som finnas kvar af hans „Elementa“, söker man förgäves efter ett enda *bon-mot*. Jag misstänker därför att den bekanta repliken: att ingen kungsväg finnes

till vetenskapen, var lånad, redan den, från något pyramidaliskt snille på Athemes' eller Rhames' tider. Vare dock härmed huru som helst, sedan Ptolemäerna har menskligheten ingenting annat gjort än omtuggat det gamla materialet och tillämpat det samma på den ena storheten efter den andra, allt som tiderna vexlat. Samma anekdoter, som i sjetteseklet (med orätt) förherrligade kung Arthur, gällde i det nionde om Karl den store; voro i det tolfte karakteriserande för Fredrik Barbarossa; gåfvo femtonhundra talets hofmän ett tillfälle att smickra Frans den förste; upprepades på den mest klassiska vers ett århundrade senare som rökoffer för Ludvig den fjortonde; berättades af enfaldige, men lojale preussiska exercismästare om Fritz *der Einzige* och tros i den dag som är i Petersburgs kaserner om kejsar Nikolaj. — Detta vore nu också inte så farligt, alldenstund bokmalar blott undantagsvis tränga sig in i societeten, och inga andra hafva reda på dylika lånetransaktioner; men på senare tider har man hittat på ett otyg, som rent af hotar att taga ordet ur munnen på allt hvad *bel-esprit* heter. Jag menar de tryckta samlingarna af anekdoter. De hafva alltid varit en fasa för mig. Den skatt af anekdoter, som en man, under ett långt och mödosamt lif, under resor och studier, hopsamlar, står nu att köpa för några mark af hvarje skolpojke. Och huru afskyvärdt enfaldiga äro icke alla dessa böcker! Den bästa historie förlorar sin *bouquet*, när den tränger

sig på oss i tryck, utan att vara framkallad af bokens eller konversationens allmänna sammanhang. Humorn kan ej ätas skedtals, som en mjölkvälling. Endast ett blaseradt tidevarf — — men nej; låtom oss ej glömma den lugna ton, som ämnets allvar fordrar.

Kunna vi ej mera säga *des belles choses*, så säga vi i stället sottiser. Och dessa äro ej heller att förakta. En dumhet är egentligen ingenting annat än en negativ kvickhet och kan vara nog roande. Det är i denna riktning vår tids humor helst rör sig. Den groteska lögnen, karikaturen, lemnar en man med hufvud månget tillfälle att utmärka sig och hänrycka sina åhörare. Liksom i andra afseenden går äfven i detta Amerika i spetsen för den civiliserade världen. Den amerikanska *hoax*'en har eröfrat sig en stående plats i de stora tidningarnas skämtafdelning. Som ett exempel på genren må det tillåtas mig att anföra följande: En resande sade till en gammal man, att Buffalo visst måtte hafva förändrat sig mycket, sedan gubben för trettio år sedan flyttade dit. „Jo något“, svarade den vördnadsvärda patriarken; „Ni ser berget derborta; då jag först kom hit, var der i stället ett hål.“

Kvickhufvuden med ambition göra derfor bäst att följa med sin tid och uteslutande slå sig på att prodocera dumheter; de skola i alla fall få svårt nog att göra sig bemärkta. Ty konkurrensen är enorm och publiken icke nöjd med litet. I mina

ungdomsdagar kunde en karl göra sin lycka med ett halft dussin kärnfraser, sådana som: „Morgens Fischer“, „Gatova sa' ryssen“ o. s. v.; men numera förslår det icke. Nytt skall det vara, och kolossalt — för f-n, vanliga dumheter kan man säga sjelf!

Men det är ej innehållet blott man bör fästa sig vid; konsten att föra sin vara till torgs är ännu vigtigare. I afseende på framställningssättet dela sig kvickhetsjägarna i två skolor: den skrålande och den torroliga. Den förstnämndas metod är helt enkelt att vara sin egen *claqueur* och låta hvarje infall, skämt eller anekdot tvärt åtföljas af ett flatskratt, i förhoppning att publiken skall stämma in. Detta sätt är mycket vanligt och har onekligen många fördelar; om min granne, som hört min anmärkning, anser den vara enfaldig, kan det ju hända att andra, som endast hört mitt skratt, döma rättvisare. I hvarje fall hjälper den stojande munterheten att dölja all förlägenhet, om det skulle visa sig att man ej slår an. Men metoden måste tillämpas med energi; skrattar du, så skratta så att fönsterrutorna klinga; att smågrina och titta sig kring, för att supplicera bifall, duger icke. — Jag känner personer, som på detta sätt kommit till förvånande resultat; men vill ej neka att det vanliga är, att man då blir kallad en oförskämd slyngel.

Ty en orättvis fördom gör allmänheten benägen att anse den skrålande skolan mera anspråksfull än dess tysta medtäflare. Den torr-roliga skolans anhän-

gare gå tillväga på ett helt annat sätt. De söka höja den komiska effekten genom kontrasten mellan det lustiga ordet och den allvarliga minen, och tillika inbilla åhöraren att han sjelf hittar på det kvicka, som berättaren i sin blygsamhet, kantänka, ej velat betona. Sådant smickrar naturligtvis dem, som ej misstänka att alltsammans är beräknadt; de skynda sig att sprida ut hvad de så skarpsinnigt uppfångat, och den torr-roliga skämtaren, ofta mera torr än rolig, förklaras vara ett kvickhufvud af första ordningen — om han lyckas. Men han lyckas icke alltid. Svårigheten är att först komma sig till en smula renommé, så att någon lyssnar till de lågmälda kvickheterna och ger sig möda att uppfatta dem. Och har man kommit så långt, så må man se till att den beundrande vännen ej spelar falskt spel och begagnar det deponerade för egen räkning. Jag har erfårit upprörande exempel på en sådan trolöshet. Anekdoter som jag gräft upp ur de tråkigaste gamla luntor, impromptu's som kostat mig dagar och veckor af hufvudbry, hafva blifvit mig frånstulna af samvetslösa vänner, som satt dem i omlopp, utan att teckna Gösta under. Jag hoppas, att den i dessa dagar sammanträdande komitén för artistisk och literär eganderätt skall göra något för att skydda äfven det talade ordet; men tills vidare är, som jag redan sagt, ingenting vanskligare än att eftersträfva anseende som kvickhufvud.

Min farbror.

Rika farbröder blifva alltmera sällsynta. Importen från Amerika tycktes helt och hållet hafva afstannat och hvad hemlandet i den vägen producerar, är försvinnande litet i förhållande till efterfrågan. Emellertid var jag tills nyligen lycklig nog att hafva en sådan af prima kvalitet: en allvarlig gammal ungkarl med snusdosa af guld, stränga principer och apoplektiskt utseende. Han hade i tiden samlat en icke obetydlig förmögenhet genom att skriva skoleböcker och lugga pojkar, och roade sig nu med att utgifva ett litet landsortsblad, för hvilket jag sannernligen tror han ensam var redaktör, ombudsman och publik, allt i en person. Han skröt med att vara sin egen lyckas smed (hårfrisör hade varit ett riktigare uttryck) och hånade mig ständigt för att ej jag, som dock börjat under mycket lyckligare förhållanden, ännu hade smidt ihop någonting.

Jag tänkte: vänta min gubbe lilla, min tur kommer väl ock en gång, Men som de chanser jag spekulerade på voro af den art, att jag ej kunde närmare förklara dem, ansåg han mig för en lättsinnig sälle,

som aldrig skulle komma på grön kvist. Jag deremot hyste för honom den största vördnad och fann ofta en melankolisk tillfredsställelse i tanken på den högtidliga stund, då jag skulle stå vid hans graf med krusflor-omlindad hatt och af hjertat förlåta all den smälek, han i lifstiden hopat öfver mig. Ty gubben missbrukade starkt sin ställning af rik onkel. Han fordrade att jag en gång i månaden skulle skriva en korrespondensartikel till hans blad och gaf mig okväden som författare-honorarium.

Senast kallade han mig en narr som skref om teatern, en åsna som trodde landsorten vara intresserad af student-soiréerna; kunde jag ej skriva om allvarsamma saker, om affärsställningen, de religiösa och sociala rörelserna, staten o. s. v., så vore det bäst att icke öda bläck och papper. Jag visste att gikten stigit honom i magen, efter han var så giftig, och tänkte som ofvan, huru ljuft det vore att förlåta; men å andra sidan ville jag ej låta honom dö i den beklagliga villfarelse att hans enda brorson vore en ytlig person, utan sinne för det allvarliga i lifvet och därför tillsände jag honom följande djupsinniga afhandling:

Den allmänneliga kyrkan.

Det finnes en kyrka som omfattar jordklotet, en kyrka så gammal som menskligheten och likväl allt ännu visande en lifskraft, sådan som vanligen ut-

märker blott det första vulkaniska utbrottet af en ny tro. Det är Mammonkyrkan, den Gyllene Kalfvens kult. Hvilka Gudar har den ej kämpat mot och öfvervunnit; huru hafva icke idéerna vexlat, altaren upprests och grusats, medan Mammons stått kvar, starkare efter hvarje angrepp och alltmera framträdande med anspråk på allenaberättigande.

Det är en ofördragsam kyrka. Jag vill visst icke beskylla någon konfession, under någon tid, för öfverdrifven tolerans. Äfven der den största likgiltighet i fråga om egna trossatser visat sig, har det dock vanligen funnits ifver nog i fördömande af andras. Men ingen kan täfla med den i sträng ortodoxi. Aldrig har dess välde varit bättre befast än i våra dagar, men likväl blunda dess prester icke. Misstänksamt blicka de kring, lyssnande till hvarje ljud, som kunde båda en uppresning mot den mäktiga verldsfursten. Ty kätteriet smyger i mörkret; det spirar upp i de aflägsna kvarter, dit packet trängts undan i städerna, det frodas i jordarbetarens låga koja, bland smuts, nakenhet och elände, det förgiftar stundom äfven mannen af stånd, då hans beräkningar slagit fel och spekulationens skimrande bubbla brustit — ja det hviskar hemligen i hvarje människobröst, den tid vi äro unga och oförståndiga och ännu ej lärt oss hvad vår frid tillhör i denna underbara verld. Men ve dem, som komma oro åstad! Det moderna samhället har inte medlidande med kommunistiska irrläror. I kampen mot dem får allt

annat vika. Vi älska friheten, vi äro stolta öfver civilisationens under; men frihet och civilisation måste offras, om så gäller, för att säkerställa egendomen. Detta är summan för vår tids statsvishet.

Staten skall skydda eganderätten, den enskilda, den artistiska, den religiösa, och därför måste allt underordna sig staten: individualitet, konst, vetenskap, religion. Synnerligast religionen, ty huru ödmjuk hon än visar sig, gömmer hon dock på idéer, som stå i evig strid mot denna världens herrlighet. Allt för staten! Måste vi bli kineser, välan! så må man raka våra hufvuden utanpå och skolbilda dem innantill så att ett ej kan skiljas från ett annat på femhundra millioner, blott man låter förmögenhets-skilnaden kvarstå. Det är sannt, att äfven staten ej erbjuder någon absolut säkerhet. Socialisterna hoppas just genom honom kunna realisera sina till kommunism ledande idéer, och förfärlig är i sanning den tanke att, sedan all individualitet försvunnit, staten kunde vilja utplåna äfven skilnaden på mark och penni. Men vi böra ej öfverlemna oss åt en klenmodig fruktan. I de moderna stora staterna är egendomslikheten helt enkelt en omöjlighet och blott kommunarderna kunde, genom att söndersmula riken till kantoner, bereda väg för kommunismen. Just därför böra vi hålla statens svärd skarpt, för att genast kunna afmeja ogräset, hvarhelst det visar sig.

Men om Mammon sålunda är, och måste vara, ofördragsam mot kättare, är han deremot visst icke

sträng mot de rättroende. Att falla sju resor betyder alldeles ingenting, blott man står upp igen, och ehuru det alltid gällt som en trosartikel att ärligheten varar längst — vore det ock blott för att hon så sällan begagnas —, förlåtes dock ett fel mot sjunde budet lätt, om det begås „hvarken af hat eller nit, utan för egen profit;“ ty naturligtvis är det skilnad att i en svag stund stjäla ett tag och att principiellt förneka eganderättens helgd.

Mammonkyrkan indelas lämpligen i *ecclesia militans*, den stridande, och *ecclesia triumphans*, den triumferande kyrkan. *Ecclesia militans* bråkar på börsen, ger ut aktier, bygger järnvägar, uppför fabriker samt sköflar skogar och lider stundom, som *ecclesia pressa*, stor nöd och vedermöda. *Ecclesia triumphans* gör ingenting annat än klipper kupponger. Deri ligger den högsta menliga lycksalighet. För dessa trolska amuletter viker hvarje hinder; de skänka makt utan gräns och njutning utan hejd. Vänskap kan man köpa af dem för billigaste pris och kärleken noterar deras kurs. Allt hvad lyxen alstrar mest förfinadt, hvad konsten skapar mest sublimt, lägga de ned för kupongklipparens fötter; ja redan blotta innehafvandet af dessa små papperslappar, oberoende af deras användande, skänker oss ett yttre anseende och en inre sjelfbelåtenhet, som blott undantagsvis komma de största och ädlaste män till del på denna sidan grafven.

Men — tyvärr finnes det ett men, det sista ordet i föregående mening påminner mig derom — men det kommer en stund då saxen slintar från vår hand, då vi sjelfva ryckas bort, som en förfallen kupong, för att presenteras till inlösen för hvad vi kunna vara värda. Detta är mammonsdyrkans mörka punkt. Den gyllene kalven står på fötter af ler, och då vi i den yttersta nöd hålla fast vid honom, störtar han ned — lyckligtvis dock i armarna på nya tillbedjare, på arfvingarna, och detta bör vara till en tröst för den döende.

Artikeln blef aldrig publicerad. Jag vet ej, om det var i sin egenskap af redaktör, ombudsman eller publik, som farbror förkastade den; men då han tvifvelsutän sjelf genomläste stycket, fick den i alla fall lika mycket spridning som hvad jag förut skrifvit i hans eländiga blad. Och hvad blef min belöning? För en månad sedan dog min farbror och lemnade hela sin förmögenhet åt sin hushållerska! Jag vet ej, om någon gjort sig besvär med att begrafva det gamla odjuret.

Fröken Fläderkrona.

Fröken Quintessance-Julie Fläderkrona är en engel, med alla moderna fullkomligheter. Om ock hennes ande ännu fångslas af ett jordiskt omhölje, är det dock egentligen blott af tyger och band, spetsar, garniturer och lockar; till kropp af kött och blod ser man blott obetydligt, äfven på stora baler, der mest allt som finnes träder i dagen. Men hennes sjäsegenskaper äro, för att tala i modern fruntimmersstil, gudomliga. Evig och oföränderlig, har hon dansat genom tio vintrar; allestädes närvarande träffas hon på hvarje soaré; allvetande känner hon till hufvudstadens alla skiftande *on-dit's*, och allvis kommer hon hvarje middag kl. 2 från fruntimmersakademien, med studiehäften under armen, stapplande på tvåtumshöga klackar som en kinesisk Minerva.

Framför allt är hon god och barmhertig, ett riktigt underverk af välgörenhet. Hon sjunger, dansar, spelar komedi, står i tablåer, serverar i buffetter och gör de förunderligaste gerningar för kontant betalning och goda ändamål. Hennes sykorg är ett *cornucopiæ*, från hvilket barndockor, spetskantade dock-

förkläden, penntorkare och broderade underärmar ständigt regna ned öfver de lyckliga vinsttagarena i allegriлотterierna. Hon lefver, röres och hafver sin varelse i välgörenhet.

Ett sådant oförtrutet arbete fordrar naturligtvis stort material. Fröken Fläderkrona har under senaste saison, förutom de nödlidande i Samara, artisternas pensionskassa, Ekmans Wäinämöinen och dylika motiv af allmän betydelse, för egen del förbrukat: tre enkor, fem stycken värnlösa barn, en svartmuskig armenier, ett konstigt underbarn och två Jyväskyläseminarister. På dessa har hon tillställt tre sällskapspektakel, två konserter, fem tablåer, sju litterära danstillställningar, två förlofningar och en bönestund: naturligtvis alla i förening med allegriлотteri. Om jag säger att alla dessa tillställningar varit ganska talrikt besökta, kan en läsarinna lätt uträkna, huru många alnar tyg, dussin handskar, skålpund hår o. s. v. vid dem konsumerats och sålunda göra sig en riktigare föreställning om denna storartade välgörenhet, än den som vinnes genom att simpelt hopräkna netto-revenyn; då resultatet visserligen blir mindre lysande, ity att inkomsterna gemenligen åtgå till att betäcka utgifterna.

Det är också klart, att dylika företag böra betraktas ur en ideellare synpunkt än affärsmannens. Konstsinnet, människokärleken, patriotismen, kunna ej uppvägas med guld, och den kvinnliga blygsamheten sedan, huru många mark per timme viljen I

tilldömma den i sårabot, då det gäller att kokettera för hvarje drummel, som har råd att köpa en biljett, eller några lotter? Alla dessa dyrbarheter strör fröken Quintessance-Julie kring sig med en slösares frikostighet, och likväl är hon knappast nöjd. Hon klagar öfver att det menckliga eländet ej vill räcka till för välgörenheten i Helsingfors. Och icke utan skäl. Sedan det blifvit en erkänd regel, att nöje utan välgörenhet är lika så oberättigadt som välgörenhet utan nöje, har efterfrågan på intressanta hjälpbehöfvande stigit i förvånande grad. För en ytlig betraktare kunde det väl synas som en anledning vore så god som en annan, emedan den församlade publiken, som betalar tillställningen, vanligen föga bekymrar sig om ändamålet. Men vid närmare efter-sinnande finner man lätt att publiken härvidlag är en bisak, att frågan egentligen gäller tillställarna, de som aktivt utföra programmet.

Huru långt dessa kunna gå i frivilligt martyrskap, betingas direkte af den sak de arbeta för. En vanlig enka med hungrande barn förslår rätt väl för att sjunga och dansa; men skall man göra det i kostym, måste hennes salig man åtminstone hafva skurit halsen af sig. Ett viktigare lokalintresse är skäl nog för soaréer med teater och tablåer, men gäller det att gå kring i husen och taga publiken med storm, måste ändamålet vara af allmän fosterländsk betydelse. I Amerika, berättar man oss, gå uppoffrande unga damer stundom så långt, att de

låta kyssa sig (på hand, förstås) för en dollars person; men så höra också der upprörande jernvägs- och andra olyckor till ordningen för dagen; i våra beskedliga europeiska förhållanden får man allt nöja sig med mindre.

När man har ett riktigt godt hjerta, det känner jag på mig sjelf, kan man fördraga allt, förlåta allt, utom att — icke blifva stäld på prof. Fröken Quintessance-Julie har ett hjerta mera uppoffrande än något i gamla eller nya verlden. Gällde det fäderneslandets räddning, vore hon färdig att räcka sin hand åt sjelfva Storturken, icke för att kyssas blott, utan „i lust och nöd“. Men hon saknar tillfälle till att utveckla sin barmhertighet; med de simpla ressurser, jag ofvan uppräknat, kan ingenting ovanligt åstadkommas. Och dessutom, Gud vet på hvad sådant kan bero, tillställarena af välgörande nöjen äro ej mera på långt när så ifriga att försäkra sig om hennes medverkan som för tio år sedan. Naturligtvis är hon alltid med i kören, men solopartierna öfverlemnas ej sällan åt nybegynnare. Fruktar man kanske att inkommodera henne, tror man att hon kunde tröttna i sin ädla mission — eller skulle det verkligen vara möjligt, att någon ringaktning vore med i spelet? Tag er tillvara, mina damer och herrar: en engels tålmod är stort, det har blifvit ett ordspråk; men brister det engång så sker det med explosion!

Men hvarför plåga oss med dylika misstankar? I hufvudsak är det tydligt att konkurrensen vuxit för stor. Vi hafva mera skyddsenglar än skyddslingar, n. b. af den intressanta sorten. Hunger, okunighet och elände finnes nog; men sådant hör den legala fattig- och skolvården till och kan blott undantagsvis gifva anledning till välgörande nöjen. Der debetsedeln talar, der förstummas skämtet. Hvad oss göres behof af är små olyckshändelser i den „rysligt intressanta“ stilen, stora idéer i fickformat, och för att tillfredsställa detta behof måste sannerligen något göras.

Jag ville föreslå inrättandet af en förening för uppsökande och tillgodogörande af välgörande ändamål från alla delar af landet. De märkligaste bland dessa skulle användas för stora, allmänna tillställningar och resten hållas publiken tillhanda för mera privata soiréer; hvarjemte föreningens bestyrelse borde lemna tillförlitliga råd om huru mycket man, utan klander, kunde exponera sig i hvarje särskildt fall. Inkomsten från alla, så privata som publika, tillställningar skulle gå till föreningens kassa och torde i det närmaste betäcka förvaltningskostnaderna. Nyttan af en sådan förening kan knappast uppskattas för högt. Antag att jag känner mig kallad att tala några ord i ett fosterländskt ämne. Jag vänder mig till sekreteraren. „Ett föredrag på halftredje timme“, säger han, „någon så stor olycka hafva vi verkligen icke på lager; men om två veckor infaller årsdagen

af syndafloden“. — — På sådant sätt skulle den ström af hängifvenhet, som sväller i våra hjertan, få utbreda sig befruktande öfver fäderneslandet i ständigt nya fåror och en modern engel, som fröken Quintessence-Julie Fläderkrona, den Vår Herre enkom skapat för välgörande ändamål, kunna uppfylla sin sublimes bestämmelse.

Att koka soppa på en spik.

Det var en gång en krigsman, som var så tapper, att han rusade fram före alla andra, tillochmed framför fienden, och stannade icke förrän djupt i skogen, långt bort från slagtingens buller, vid ett undangömdt torp. Hade detta varit militäriskt försvaradt, så skulle han troligen stormat det och gjort under af tapperhet; men gubben och gumman som bebodde torpet, hade endast mördat ett svin och det höllo de på att stycka. De hade dock hvar sin stora knif i handen, och vår hjelte, som lärt sig att under alla omständigheter visa aktning för den beväpnade styrkan, närmade sig ganska artigt och bad om mat och nattkvarter. Obekanta med den militära courtoisiens fordringar, bådo skogsmenniskorna honom fortsätta sin marsch, intill ett visst mera varmt än trefligt härberge, förmenande att folk, som uppätit allt der de tågade fram, må spänna till svältremmen då de springa tillbaka. Men soldaten endast log åt deras oginhet. „Nå ja, kära mor“, sade han, „jag begär blott att ni sätter kitteln på elden, soppan skall jag nog sjelf sörja för; jag har lyckligtvis min spik i behåll!“

Din spik lär du ej undgå, mumlade gumman, men hällde dock vatten i kitteln och blåste upp elden; ty i grunden var hon ej elak, endast snål. Soldaten framtog med mycken omständlighet en rostig spik från ränseln, aftorkade den på rockärmen, synade den noga och talade: „Ni mullvadar här i skogsbacken känna föga till stora världens under. På den här spiken skall jag koka en soppa, sådan ni sällan smakat; det är annat till spik än den ni hänger svinslagten på!“ — Jo, jo, den är väl gjord för att hänga marodörer, inföll gumman, men blef dock intresserad, då soldaten lade spiken i kitteln, med en göpen salt, och rörde om. „Kraftig blir den,“ fortfor han, „jag serverade engång af denna soppa åt hans Durchlaucht, Hertigen af Madagaskar, och han sade, tusan dj—r sade han, din soppa riktigt sväller i magen! Men då hade jag också ett stycke fläsk i grytan; ty ser ni, när det gäller förnämt folk, får man icke spara, fint skall det vara.“

— Jo, ett stycke fläsk kan väl fås här också, menade gubben, som gerna engång ville spisa som en hertig. „Så mycket bättre, så mycket bättre. Min general höll engång vad med öfverproviantmästaren, om hvem som kunde koka bättre kål; proviantmästaren på fårkött, eller jag på spik, och jag var riktigt rädd; ty fårkött, det vet ni ger smak åt kålen. Men så passade jag på att smussla en näfve gryn i soppan, och det gjorde susen: förb—na mig, generalen åt så att aldrig en tår blef kvar för öfverproviant-

mästaren att smaka på — men det var nu kål det!“ — Kål kan han få och gryn äfven, skrek gumman ifrigt. „Så mycket bättre, så mycket bättre,“ menade soldaten och fortfor att tala för sin soppa, tills han fått allt hvad han önskade i den.

När den var färdig, lyftade han kitteln från elden och bad sitt värdfolk smaka på. Någoting läckrare hade de aldrig spiset. Herre du min evige, sade gumman, och gubben sade ej ordet; han bara åt och tänkte: det här är annat än mors vattvälling; den spiken måste jag hafva, om jag så skulle stjäla den! Att bestjäla en soldat, går ej så lätt; men spiken fick han på morgonen efter mycket prut, för 20 mark och ett stop bränvin, och soldaten gick vidare på ärans bana, medan det hederliga torparfolket jublade öfver sin nyvunna skatt.

Nå, det är en gammal historia, hör jag läsaren utropa. Visserligen, visserligen; men har ni också hört, att torparfolket ganska snart blef missnöjdt med sin handel? Koka den huru länge hon ville, aldrig kunde mor få någon soppa af spiken. Detta är så mycket mera märkvärdigt, som spiken i och för sig var en god och duktig spik och kan endast förklaras genom antagande, att den beskedliga gumman icke kände konsten att koka soppa på en spik. Häraf kunna vi med visshet sluta till att historien verkligen är ganska gammal; ty denna konst har länge varit känd och utöfvad i den civiliserade verlden och på senare tider gjort underbara framsteg,

äfven hos oss i Finland. Icke blott att våra värds-
husvärdar nyttja den i matlagning, med en konside-
rationslöshet, som skulle kommit den tappra soldaten
att rysa; spiken har äfven inom kommerciela, artis-
tiska, politiska sferer vunnit en så allmän använd-
ning, att man snart kan säga, att konsten att göra
lycka ingenting annat är än konsten att koka soppa
på en spik.

Låtom oss därför närmare betrakta denna ädla
konst.

För hvarje effekt förutsätter människorna en
orsak; isynnerhet för teatereffekter, som äro så stor-
artade. Nu låta två fall tänka sig. Antingen behöf-
ver jag en effekt och får se mig om efter en orsak,
som frambringar den; eller har jag verkan gifven
och vill framvisa orsaken dertill. I hvardera fallet
kan en god spik göra mycken nytta. Antag t. ex.
att „konstens och litteraturens genier“ i ett land finna
sig en smula negligerade. De vilja göra effekt, fram-
kalla beundran, icke af sjelfviska motiver, förstås,
utan af patriotiska; emedan det är så skamligt för
ett folk att icke beundra sina stora män. Hvad me-
del tillgripa de? Låta sitt snilles raketer sprakande
stiga upp mot stjernorna? Ja det är visst bra, om
man så kan hafva det; men antag att några redan
skjutit ut sin ammunition, medan andra ännu ej
uppfunnit krutet; hvad återstår väl annat än att
koka soppa på en spik? Vore jag i en sådan för-
lägenhet, skulle jag helt enkelt skicka ut min sil-

houette i femtusen exemplar öfver land och rike och säga: Se här har ni mig, ett sådant här hufvud bär jag dagligen på mina skuldror, lika ogeneradt som I bären edra trindskallar! Publiken skulle, var säker derpå, sluta till, att när skuggan är så hiskeligt svart, måtte det korresponderande ljuset vara alldeles förbländande.

Eller antag att den nationela trollkitteln börjar koka öfver. Hvad kan vara orsaken dertill? Naturligtvis icke, att visst folk så ifrigt blåst under elden, utan att regeringen placerat en skola på orätt ställe. Matti Makkarainen låter sina egna barn växa upp utan undervisning, för att kunna subskribera för de stackars förtryckta Helsingforsarena. Ville styrelsen blott i denna enda punkt gifva efter, så — kunde man hitta på en annan.

Det första fallet har största praktiska betydelse. Det var soldatens kasus. Grundtanken deri är: att om en man behöfver näring, antingen för sin mage eller sin fåfänga, bör han taga fram en idé och inbjuda till aktieteckning för dess tillgodogörande. Idéen och de inflytande medlen kastas i grytan, och lyckas det väl, kan han redan derur uppfiska hvarje-handa smått och godt; om det ock slutligen skulle visa sig att sjelfva idéen blott var en spik, som ej kunde kokas mör. Alltid lyckas det visserligen icke. Förhållandet mellan orsak och verkan är något sammansatt och svårt att beräkna, liksom den australiska Boomerangen; då jag kastar den ut mot publi-

ken, händer det att den återfaller på mitt eget hufvud.

Ett sådant missöde kan deremot svårligen komma ifråga i det andra fallet, då verkan är gifven och man har att uppvisa orsaken. Detta fall förekommer isynnerhet i politik och vetenskap. Historiens filosofi är egentligen baserad derpå, och med tillhjälp af statistiska data och en spik som håller, kan man uppbygga de förunderligaste teorier. I allmänhet kan man göra det utan fara att blifva slagen på fingrarna. En nattfrost spred nyligen förödelse kring landet. Om jag nu påstår att den förorsakats af golfströmmen, af skogsöfverflöd eller skogssköfvingen, af kärr eller deras torrläggning, af djupplöjning eller grundplöjning, af människors efterlåtenhet eller Guds vrede; hvem kan bevisa att jag har orätt? Och på ideela områden rör jag mig ännu friare. Hvem har ej i sin ungdom blifvit uppbyggd af hvad man kallar „historiens varningar“? Alla större historiska tilldragelser lemna sådana i mängd, och det bästa är att hvarje parti finner just de lärdomar, som passa in i dess system. En hvar framdrager sin spik såsom orsak till att det gick just så och icke annorlunda och lyckas fullkomligt öfvertyga alla dem, som förut hyllade samma åsigt. Nyttan häraf är ögonskenlig och allmännelig, för furstar som för folk; för professorn i katedern som för skolpojken vid sitt themahäfte.

Filosofins olycksbarn.

„Hvad är filosofi?“ är en fråga, som mången dåre gör, och hvar finnes den vise, som kan besvara densamma? Men den sanne filosofen, han känner nog hela omfånget af sin vetenskap och lefver lika lugn i sin tro som den, hvilken tror på Gud och på staten såsom en organism. I många former trifs det sköna och „skönt är allt hvad snillrikt är.“ Och därför finns det många, många filosofer. Låtom oss ställa några arter af detta utmärkta genus under mikroskopet.

Der ser jag en ung man, som i strängaste vinterkylan spatserar i tunn rock. Han känner förvisso tankens och dygdens seger öfver det kroppsliga lidandet, och därför föraktar han den stora hopen, som tror att pels eller bomullsfoder skyddar mot storm och nordavind. Hemkommen tänder han visserligen brasan; men icke för att värma sig — ty filosofin ger honom värme nog — utan för att stirra mot de glödande kolen och grubbla öfver tingens mångfald.

En motsats till denna art, som är en enstöring, bildar sällskapsfilosofen. Han vårdar vanligen sitt yttre och söker ej genom något så underordnad

som „utanskriften“ skilja sig från mängden. Han besöker värdshus och baler och säger sig älska glada lag. Men bäst han sitter tyst i ett sällskap, som skämtar öfver politiken, tar han på sig en allvarlig min och klär sig i den filosofiska sanningens stål-rustning. Politik är naturligtvis i hans tanke ett för det öfriga sällskapet okänt begrepp. Och då börjar vår man utveckla en fullständig exposé af ordets etymologi, ger sig sedan in på en uttömmande framställning af de politiska systemen från Platots tid ända till våra dagar. När han nämner Hegels namn, reser han sig upp, bröstar sig och försäkrar att hans uppfattning är den enda rätta. Ve den som vågar opponera. Hans åskådningssätt är negativt, han känner ej det sanna varandet, han anser religiös och politisk frihet kunna fås lika lätt som „då man kastar på sig en rock,“ han lider af byråkratiska fördomar, han hör, med ett ord, till låt-gå-partiet. Och för att riktigt imponera, slutar talaren med en liflig ed om, att „några anmärkningar mot mitt andragande ämnar jag icke besvara“.

Följande afton se vi vår filosof på bal hos geheimerådet X. Äfven hit har mannen från igår infunnit sig i akt och mening att rätta och upplysa. Han går med säkra steg rakt till den charmanta fröken Y. och gör några „förnufts-frågor“ i modern literatur. Den unga sylfiden känner sig brydd, men fattar dock mod och säger sig tycka om Bret Hartes koncentrerade romaner.

„Hvad säger Ni, min fröken“, utbrister vår vän, „dessa afskyvärda paskiller, som Dagbladet, det frivola Dagbladet icke blygts att reproducera i sina spalter. Bret Hartes koncentrerade romaner! De äro ju en hädelse mot Gud och allt heligt på jorden. Victor Hugo är visst ingen filosof af rätta ullen, men filosof är han ändå, en djup filosof. Hans Myriel, denna personifikation af mensklig sjelfuppoffring, är han ej för upphöjd, för att nås af en amerikanares gudsförgätna penna? Denna Javert, är han ej en inkarnation af statens berättigade polismyndighet, en man, som i hvarje steg visar att han uppfattar staten såsom en rätts- och välfärdsanstalt. *„Es liebt die Welt das Strahlende zu schwärzen Und das Erhabne im den Staub zu ziehn“*. Ja, dessa amerikanare, de märka ej att tidens vågor svalla öfver deras hufvud och begrafva dem. De inse ej att allt menskligt bör följa den gifna europeiska utvecklingsgången, och derfor hafva de, i stället för att ännu lefva i naturtillståndet, på konstlad väg frambragt republikanska institutioner. — Min fröken jag skänker er mitt djupa medlidande, farväl!“

Sällskapsfilosofen eger dock i allmänhet kunskaper, något omdöme och en viss stadga i uppfattningen. Men sådant är ej fallet med hans trogna drabant gulnäbbsfilosofen. Denne eger deremot ett starkt utveckladt väderkorn. Han snokar alltid upp sin nyssnämnda äldre vän och beskyddare, denna må sedan sitta i Morgonbladets byrå, Arkadia-

buffetten eller i evangeliska föreningen. Han vet när „Sveici“ hafva sina valmöten, han känner på pennin beloppet af Morgonbladets aktier och prenumeranter, han känner utantill alla Puhakkas landtdagstytranden, Suomen Lehtis ledande artiklar och konstapeln Muonas alla idrotter, han känner på förhand huru valet af Folkupplysningsföreningens bestyrelse skall gestalta sig m. m.

Han är den första som i större folksamlingar ropar sitt „eläköön“, han håller stormande tal vid frivilliga brandkårens sammankomster, han krossar stolar på „nationela“ fester och räddar de spridda spillrorna, för att förvara dem i glas och rum och med tiden testamentera dem till ett „nationelt“ nationalmuseum. Han är fantast, fanatiker och „cretin“, och han skryter dermed. Hvad betyder det väl att han är svensk bondson från L . . . eller Q . . ? Han vet med sig sjelf, att det är ädelt att låta sin nationalitet uppoftas och uppgå i den stora framtidsnationaliteten. Ett eko af de „nationela“ koryfeerna och en aldrig saknad medlem i den utvalda sviten af „*Seitsemän veljestä*“, är han i grund och botten en beskedlig karl, som följer med strömmen, emedan hans bräckliga farkost ej kan spjerna deremot.

Ett ganska utbredt species är den politiska filosofen. Af hans styfva gång, hans utsökt vårdade språk, synes att han är medveten af att bära samhällets väl och ve på sina skuldror. Sin kappa bär han vanligen vårdslöst hängande än på den ena, än

på den andra axeln. Men fin och „schantil“ är han ändå, det kan ej nekas. Han vet allt, han ser allt, han hör allt. Sök ej inbilla honom att det ges ett större mått af kunskaper än embetsmannens. Han skall le deråt och hemta sina argumenter från Kina, Japan och det väl disciplinerade Mecklenburg.

Nämn aldrig ordet tidningspress. Ty tidningarna äro i hans ögon till för att vilseleda den sunda opinionen, de äro härdar för alla kommunismens och radikalismens utopier, med ett ord de „skada landet.“ Gå aldrig in på kapitlet om reformer, ty stillastående, vördnaden för stora fäder och förfäder äro allt för vår nyssbakade adelsman, och de enda reformer, som för honom hafva någon betydelse, äro uniformsförändringar och framförallt löneregleringar. Ty mannen har stor familj och får han ej dyrtidstillägg, hoppas han åtminstone få ett räntefritt lån, kände han blott stiliseringen af en skuldsedel. I disskussioner om rättegångsväsendet, om lagskipningen m. m. ingår han gerna, fastän han aldrig suttit vid ett domarbord. Men känner han ej principerna i 1734 års lag, slår han sig nog ut med lösryckta ungdoms-hågkomster från Monacos eller Storfurstendömet Lichtensteins lag-codex. Fråga honom aldrig om den politiska ställningen, ty då knycker han på nacken och gör en ogillande åtbörd med det lyftade pekfingret. Ty det är ett ämne alltför ömtåligt att vidröras af en sansad man.

Välgörenhet förr och nu.

Saligare är att gifva än taga — sade man i forna tider. Men sedan dess hafva vi gått framåt icke så litet. Den ensidigt uppoffrande riktningen är icke vår tids hufvudlyte. Vi uppfatta välgörenheten ur en högre synpunkt och behöfva icke nödvändigt söka dess föremål utom oss, eller dess källa i våra egna fickor. I många former trifs det sköna — och äfven det goda. Att till exempel taga med ena handen, hvad man ger med den andra, är en metod, som gör uppoffringen betydligt mindre påkostande, utan att synnerligen förminska det berömliga i sjelfva handlingen. Dock måste medgifvas att detta slags välgörenhet är mera ideel än reel, mera verksam såsom ett till det goda lockande föredöme, än som hjälp i nöden.

Men äfven der verklig hjälp skall åstadkommas, behöfver man numera visst icke göra mig allt det omak, som fordom den barmhertiga Samaritanen. Att hjälp kommer, är af vigt för den nödlidande; att den kommer genom mig är vilkoret för att jag skall känna den salighet, som är i att gifva; men

att den kommer från mig i första hand, är en likgiltig sak. Kan jag få någon annan att betala den balsam, jag dryper i uslingens sår, hvad ondt ligger väl deri? Det gifves en mängd af syndare och verldens barn, som föga akta på sitt goda och som därför föga välsignelse hafva deraf. Samlar jag upp hvad de förspilla och använder det för likars väl, så har jag tillfredsställelse af en god gerning, oberörd af den nervretning, som öppnandet af börsen alltid åstadkommer.

Vår tids välgörande — och mycket nervösa — damer hafva fullt uppfattat denna sanning och, bygande derpå, till en hög grad af mångsidighet utvecklat begreppet om ändamålsenliga nöjen; ett begrepp, hvaraf jag ej funnit något spår i Nya Testamentet — möjligen med undantag af Herodes' dotters *soirée dansante*, som dock näppeligen kunde sägas vara tillstäld för välgörande ändamål.

Den manliga välgöreheten kan naturligtvis ej verka genom ljufva blickar och förledande smålöjen. För att uppmjuka hjertan och verka barmhertighet använder den hederstitlar, ordensstjerner och dylika för det manliga allvaret passande medel. Den har dessutom statens och kommunens ressurser till sin disposition. Liberalitet med allmänna medel är ett för vår tid utmärkande drag; ehuru naturligtvis en och annan smulgråt ännu finnes, som med tandlösa käkar omtuggar de gamla sparsamhetsmaximerna. Jag hatar dem som om jag hörde till Dagbladsredak-

tionen. Om knussel i och för sig är simpelt, hvad skall man då säga om dem, som knussla af princip, utan att det bådardem sjelfva till något? Att spara på allmänna medel är att neka sin nästa brinnande eld och rinnande vatten: det är girighet i sin högsta potens. Lyckligtvis blir denna lust alltmera sällsynt. Vi meta lite' hvar i „statsutgifternas bottenlösa haf“, och om vi stundom förarga oss, då vår granne drar upp en mer än vanligt fet abborre, så är det blott för att den dumma fisken nappat på orätt krok.

Härintills hafva vi betraktat barmhertigheten ur subjektiv, ur gifvarens synpunkt. Objektet, föremålet för välgörenheten, erbjuder ej mindre frapanta kontraster mellan förr och nu. Det är anmärkningsvärdt att Nya Testamentet alltid skildrar den behöfvande såsom fattig och eländig. Han är hungerande och naken, och hundarna slicka hans sår. Det gamla Israel var ett hårdt och stolt folk. Sjelfva uslingen klagar: gräfva orkar jag icke och bettla blygs jag. Nöden måste vara gripande, i ögonen fallande, för att röra hjertan, som gjort sig till regel att: den som ej vill arbeta, han skall ej heller äta. Ett barbariskt valspråk! Liksom min matlust hade någon gemenskap med min olust för arbete! Huru mycket hafva vi sedan dess gått framåt i humanitet! Uslingar finnas visserligen äfven i våra dagar, men de hafva egentligen ingenting att göra med barmhertigheten; de höra till den legala fattigvården, som är någonting helt annat. Naturligtvis gråta vi öfver

deras hårda öde; men att komma i personlig beröring med dem — Polisen bevara oss! Om vi hafva ett vekt hjerta, så bära vi ock rena handskar.

Föremålet för den moderna barmhertigheten går så väl klädt som hvarje annan, räknar sig till „bättre folk“, och om han blyges för något, så är det för att gräfva, icke för att bettla. Det är en person, som man med heder kan taga under armen, både i figurlig och bokstaflig mening. Hans nöd är just stor nog för att väcka vårt medlidande, utan att såra vår finkänslighet. Ja, vi komma ej sällan i tillfälle att med en skärf obliqera personer, som i många afseenden hafva det mycket bättre än vi sjelfva. Den kristliga ödmjukhet, hvarmed högst respektabla män och kvinnor anhålla om och emottaga hvarje det ringaste dyrhetstillägg, är i sanning beundransvärd och motsvaras på ett vackert sätt af den takt, som bjuder oss att dölja almosan under hvarjehanda anständiga former.

Under sådana förhållanden behöfver man visst icke blygas för att bettla då och då; och det göra vi ej heller. Mellan den rike mannen och Lazarus är svalget ej mera så stort, hvarken i denna verlden eller i den tillkommande, som det fordom var. Det kan stundom synas vanskligt att afgöra, hvem af dem som är den mest ihärdiga tiggaren. I dag mig, i morgon dig. Den moderna välgörenheten visar en ömsesidighet, som nödvändigtvis måste framkalla broderliga känslor. Vi finna, att vi alla äro Små-

ländingar, ej blott inför Vår Herre, utan inför många andra herrar också.

Sedan vi sålunda betraktat vårt ämne ur subjektiv och objektiv synpunkt, återstår, enligt filosofiens allmänna regler, att söka uppfatta det äfven subjektivt-objektivt, såsom den allmänna välgörenheten. I denna högsta mening sammansmälta gifvaren och emottagaren till en och samma sublimes personlighet, som gör godt åt sig sjelf. Saligheten att gifva och saligheten att taga stå ej mer i något relativt förhållande till hvarandra; de förenas i en salighet af högre potens, om hvilken Nya Testamentet ej hade någon aning.

Jag vill ej utsätta mig eller läsaren för svindel genom att länge stanna i dessa den transscendentala spekulationens högsta regioner; låt mig blott tillägga, att jag tänker mig en samling högt uppsatta eller höglärda män storsinnadt belöna den medborgerliga förtjensten genom att votera löneförhöjning åt sig sjelfva, då sväller mitt hjerta af stolthet öfver att tillhöra bildningens och humanitetens tidevarf.

Nationela egenheter.

Med sådana menar jag naturligtvis egenheter på finska; ty det mest egendomliga är, att hos oss det nationela är liktydligt med det specifikt finska. Då två till härkomst och språk olika stammar bebo samma land, utgöra samma folk i statlig mening, kunde det väl synas som ett af de tre måste inträffa: antingen bibehåller hvardera sitt särskilda skaplynnne, nog pregnant för att man kan säga att detta folk utgöres af två nationaliteter, eller absorberas den ena stammen af den andra, eller ock uppstår, genom tidens och de samfälda intressenas samverkan, en gemensam nationalitet, som bär spår af båda, men för sig utgör en skild del. Intet af dessa fall har dock inträffat med oss.

Åsigten att det finska folket innefattar två nationaliteter är alldeles icke tillständig. Ett för ej länge sedan osaligen afsomnad blad förfäktade sådant i tiden, och fick allt hyggligt folk emot sig. Det är helt enkelt något, som man icke får säga — vare detta nog sagdt om den åsigten. Det andra fallet vore det naturliga. Svenskarna i vårt land hafva

under sjuhundra år haft mer än tillräckligt tid att lära sig finska och att ändra sina namn genom annonser i landets officiella tidningar. Men hafva de gjort det? Ack, vi skulle då icke med Hämäläinen behöfva sucka under Vikingarnas odrägliga ok. Ett faktum är att de bibehållit sitt språk och sina oseder, föga förändrade, från Erik den heliges tid till våra dagar.

Återstår den tredje möjligheten. Skulle det vara tänkbart att Finlands folk af svensk och finsk stam under århundradenas lopp i viss mån sammanvuxit, att trots språkualismen, det funnes gemensamma drag i vår karakter, som gjorde att vi, gentemot främmande nationer, syntes som bröder? För en pjunkig fredskärlek vore visserligen ingenting mera angenämt; men den äkta nationela själfkänslan upp-reser sig deremot på det bestämdaste. En sådan slägtlikhet förutsätter nämligen, att ej allenast svens-karna, utan äfven vi finnar i viss mån förändrats under den långa sammanlefnaden. Men detta senare är just hvad vi icke kunna medgifva, då hvarje för-ändring, i anseende till vår ursprungliga förträfflig-het, skulle innebära en försämring, och det nationela arbetets uppgift just är att bortskrapa hvarje tillfäl-ligt spår af en sådan förändring.

Då nu svenskarna i vårt land hvarken samman-smält med oss, eller bilda en egen nationalitet, hvad äro de? De äro helt enkelt kreatur. Emigrera de från landet, så äro de, som en stor man bland oss för länge sedan yttrade, kreatur som söka ett bättre

bete; och stanna de kvar, sade nyligen en om möjligt ännu större man, så är deras fosterlandskärlek blott „kreaturets kärlek till den betesmark, vid hvilken äfven det är genom vanan och sitt näringsbehof fästadt.“ Från detta horns slut kunna de ej komma: huru de än vända sig, äro de kreatur. „Fosterlandet är egentligen det finska folket, dess forntid och dess nutid“; svenskarna hafva ingen del deri, åtminstone så vidt det gäller arbetets frukt, dess bördor måste visserligen bäras af både folk och få.

Vår verldshistoriska mission är att höja den turanska kulturens fana, i motsats och kamp mot den svenska, den vesterländska, den indo-europeiska! Mensklighetens hela civilisationsarbete har varit ensidigt och skeft, ända tills vi uppträdde och skrefvo vårt *mene mene thekel peres** på kulturhistoriens blad. Ej under om Europa, som fordom Belsazar, häpnade till; det mötte en motståndare af främmande art och vapen af oanad skärpa och visste att mellan Turan och Iran gifves ingen försoning.

I sjelfva verket äro våra nationela egenheter helt främmande för den öfriga verlden. „Vi hafva ett bondestånd, som hyser intresse för den intellektuela odlingens högsta alster, ett bondestånd, som uppbär den nationela literaturen, den nationela konsten, den nationela undervisningen, eller det högsta

* Orden äro, enligt hvad den nyaste språkforskningen lagt i dagen, rent finska och nästan oförändrade: *mene mene taka-perin*.

vetandets bildande i en national form. Endast genom detta intresse har en finsk literatur, en finsk teater, en finsk lärd skola blifvit möjlig.“ Och sådana gubbar vill man afspisa med folkskolor! En lärdomshunger, som vår finska bondes, skulle stillas med snömos? Nej! Gif honom ett lyceum, en fruntimmersakademi i hvarje socken, och behåll folkskolan för våra professorer, hvilka sällan riktigt trivas i lärosalarna; dem kan den intellektuella husmanskosten blifva till nytta i komitéer och utskott.

Man har klagat öfver att bonden gör så litet för trefnaden i sitt hem, att han ej har sinne för blomsterodling, trädplantering, prydlighet och ordning i allmänhet. Detta ringaktande af det hüsliga lifvets komfort är vanligt bland artister, och den finska bonden är alltigenom en artistnatur. Han svärmar för konsten, synnerligast den sceniska konsten. Medan han lyssnar till andarnas susning i fuornas toppar, växer sophögen vid hans förstugutrappa. Han sitter i sin mörka stuga — dess tak är nedrökt, dess fönster skumt, dess golf så svart som sot — och drömmer om nationalteatern i Helsingfors. Hvad rör honom flugornas surr, hönsens kackel, barnens och grisarnas gnäll? Hans själ svärmar för tonkonstens mästerverk, återgifna på finska, långt, långt borta i hufvudstaden, som han i lekamlig måtto kanske aldrig i sitt lif besökt.

Men som i nyss anförda tal äfven ganska riktigt anmärkts, bondeståndet utgör icke ensamt finska

folket; andra samhällsklasser få också vara med på ett hörn. Om bonden i främsta rummet för vetenskapens och konstens talan, så skötes det materiela förvärfvet med mycken framgång af kyrkans och skolans män, medan vi sett en medlem af det vanligen så fredliga bondeståndet taga landets utrikespolitik om hand och på egen bekostnad förklara Turkiet krig, utan att bry sig ett dugg om de öfriga statsmakterna. Europa slapp den gången med bara skrämselfn, men ingen vet hvad vi härnäst kunna taga oss till. Minst af alla veta vi det sjelfva.

En af våra förnämsta egenheter är nämligen Schamanismen, som vi medfört från Asiens tundror och upparbetat till en hög grad af förträfflighet. Schamanismen beror på ett slags arbetsfördelning. Tänkandet och initiativet hör Schamanen till; den stora massans sak är entusiasm och utförande. Om det någonsin skulle lyckas att uttrycka tankearbete genom värme-ekvivalenter, så vore det lätt att beräkna, huru mycket hänförelsens glöd måste svalna genom reflektion. Derfor låta vi helst framtiden mogna i Schamanens hufvud, färdiga att rusa med våra mot väggen, så snart han ger tecken. Detta är icke osjelfständighet, endast förtroende: sviker oss den gunstig junkern, så stänga vi nog ikull honom också. Men så länge förtroendet varar, veta vi aldrig på förhand, hvilken roll man bestämt för oss, blott att genren är den heroiska. Allt hvad vi hafva att

göra, är att vara redo, när Schamanen låter trolltrumman ljuda.

I ett afseende synes det mig att vi drifva vår passivitet nästan för långt; detta är i fråga om att belöna våra stora män. Häri åtminstone borde vi sjelfva gifva initiativet. Visserligen bryter vår beundran ut i spontana applåder vid hvarje möjligt och omöjligt tillfälle; men om människan ej lefver af bröd allena, så gör hon det ännu mindre af bara lagerbärsblad, och våra Schamaner äro, i detta enda fall, ej olika vanliga människor. Jag vill därför sluta med en uppmaning till det finska folket, att om det händelsevis skulle få se en lista — — — — —
— — mum.

Bildadt folk.

Min hr pappa Gorgias

Och min mamma Cybele

Vare tack att de mig gjort till en så bildad man.

Vår tids stolthet är dess bildning; så läsa vi dagligen i tidningarna. Aristokratien har spelat ut sin roll. Dess lemningar omhuldade såsom kvarlevor från en förgången värld, liksom man bevarar en gammal borgruin, utan att längta till dess ödsliga salar eller hysa fruktan för dess vittrande tinnar. Penningen är en makt, förstås, men alldeles för rörlig för att tillförsäkra någon ett bestående anseende. Millionären har visserligen lätt att finna vänner och klienter; men det är kring hans bord, ej kring hans person, vi samla oss. Hvem bryr sig om hans åsikter? Det är hans möbler, hans konstskatter, hans yppiga rätter och ädla viner, som förtjusa oss, allt under det vi i tysthet hoppas, att konkurs-auktionen ej må dröja allt för länge, så att man kunde komma åt något för billigt pris. Hvarför icke? Enhvar har nuförtiden något nummer i lyckans lotteri, och vi

hafva sett för många skimrande såpbubblor brista, för att synnerligen lita på våra vänners soliditet.

En bildad man består deremot alltid. Han kan visst hafva sina malörer, men knappast helt och hållet gå under. På ett eller annat sätt måste bättre folk hjälpas fram i verlden, och sviker allt annat, så hafva de medvetandet af sitt värde, den tröstande känslan af att hafva förtjent en bättre lott, — en känsla som den obildade aldrig har eller åtminstone aldrig borde hafva.

Om, kära läsare, en mild fé skulle möta oss båda på livvets stig och bjuda oss valet mellan bildning och rikedom, så grip du utan betänkande efter den förra; jag skall, för att undvika gräl, nöja mig med markorna.

Uppbyggligt är att tänka på, hvilka utomordentliga fördelar bildningen skänker och huru hon sjelf fås, så att säga till skänks. Ty den moderna bildningen vinnes för rampris. Den kostar stort ingenting annat än emballaget, de anständiga kläderna, som dessutom ofta kunna fås på kredit. Skall saken göras riktigt grundlig, så får man visserligen bråka med student- eller fruntimmersskole-examen, men nödvändigt är sådant ingalunda. Det är som att påla under Minervas tempel; när byggnaden är färdig, synes intet af grundningsarbetet. I hvarje fall böra skollexorna vara ordentligt glömda, innan bildningen slår ut i blomma; ty denna lider af ingenting så mycket som af bokdam.

En bildad människa kan allt, men har inga kunskaper; hon hemtar sin visdom hvarken ur böcker eller erfarenheten, utan får den genom ett slags pingstunder vid genomögnandet af ett tidningsblad. Andan är visserligen ej den samma, som fordom uppfyllde apostlarna; men vår tids damer och herrar äro också en annan andas barn. Det hafva funnit en kungsväg till vetande, mycket bekvämare och säkrare än den knaggliga stig, som leder genom bibliotekernas salar. Vetenskapsmannen tviflar ständigt; i hvarje fråga väger han för och mot och uttalar slutligen sin åsigt med en tvekan, som vanligen är så mycket större, ju grundligare hans forskning varit. Icke så tidningsmannen; han är alltid på det klara. Motsatta åsigter kunna naturligtvis finnas: fakta, hvilka som bekant hafva en „obeveklig logik“, äro ej alltid lika starka i moralen, utan svära mot hvarandra som hedningar; men sådant bekymrar honom föga. Han uppställer ett påstående, stödt på ovedersägliga premisser, i första spalten, och det motsatta, lika faktiska, i den andra, och publiken tror dem båda två.

Vår bildning är så liberal! Vi tro på hvem som helst och hvad som helst. Men vi akta oss noga att blifva så fångna i en tro, att vi därför skulle nödgas förkasta en annan, som oförmodadt kunde få öfvertaget. Sådant vore fanatism och kunde blott leda till obehagligheter. Vi veta också mest allting: himlakropparnas rörelse och stoftkornets samman-

sättning, religionens mysterier och filosofiens system, alla äro de oss på sätt och vis bekanta. Det vill säga: vi känna dem till namnet och lyfta på hatten för dem; en närmare förtrolighet med så krångliga funderingar anstår blott pedanter.

Tidningsskrifvarne äro den moderna bildningens myntmästare, vetenskapsmännen dess grufarbetare. För att skaffa tidningarna nytt material, bryta dessa senare i forskningens schakt den råa metallen, som sedan af flinkare händer nedsmältes, uppblandas, präglas och poleras till blänkande, om ock något underhaltiga myntstycken. De lärda hafva dessutom en annan, ej mindre viktig funktion: att hålla vakt öfver bildningsmaterialet, så att det ej må smälta bort i glömskans flod. Bildadt folk har i allmänhet klent minne, och hvad vi veta som säkrast, grundar sig vanligen på förutsättningar, som vi glömt. Skulle vi en vacker dag stanna i förlägenhet vid *Pons asinorum*, så är det godt att hafva dem, som kunna bevisa den kuriösa propositionen. Vi höra därför behandla dessa herrar med öfverseende och ej förvåna oss öfver, att deras vyer äro något inskränkta; den mångsidighet, som utmärker en modern salongskonversation, kan vinnas blott genom intuition: genom att se på bilderna i ett illustrerad konversationslexikon; Metusalems ålder skulle ej hinna till, att ännu dessutom läsa texten.

Bildningens naturliga rättigheter äro icke, som franska revolutionens, fantasier från gårdagen; de-

ras häfd är urgammal. I berggrottan *El Kub* i Egypten finnes mensklighetens äldsta sociala aförism upptecknad, jemte en afbildning af tröskande oxar:

Oxe gå,
Tröska på!
Lönen din är agn och strå,
Kornet skall din herre få!

Men det finnes folk, som ingen aktning hafva ens för hieroglyfer. En osund jäsning går genom de djupa folklagren i Europa. Icke nöjd med att äta sitt bröd i sitt anletes svett, sträcker arbetaren sina seniga armar mot kunskapens träd, glömmande att dess frukter kunna plockas blott med handskar på händerna. Den konstitutionela friheten vill han missbruka till att votera statens befruktande guldregn från bildningens blomstergård till arbetets åkerfält.

Också vi äro socialister. Men vi härleda ordet från *société* och gifva det derigenom en förnuftig begränsning. Staten måste naturligtvis sörja för bildningsanstalter, der vi kunna utbilda oss, och för bildande nöjen, sedan vi blifvit fullbildade; den måste underhålla vetenskapsmannen, som bildningens materialförvaltare, och konstnären, såsom dess dekoratör; den måste framför allt genom hvarjehanda anslag ställa så till, att ej bildningen svälter ihjäl, hvartill hon kvartaliter har en sorglig benägenhet.

Men att gå längre än så, att ställa upp den obskyra massan som en med bättre folk lika berättigad faktor i samhället och taga brödet från barnen, för att kasta det för — oxen, som tröskar, det är att bryta med alla civilisationens traditioner, det är att uppresa sig mot Vår Herre sjelf, som, då han skapade världen, helt visst ej afsåg annat än att „tillfredsställa en bildad publiks billiga fordringar.“

Bref från Helsingfors.

Ett vänligt mottagande från kamraternas sida är hvad en ny tidning minst kan räkna på. Glåpord på vers och prosa, insinuationer och falska citat äro sedan gammalt publicisternas „välkomma“. Tanken på det allmänna bästa och det enskilda intresset i parti och minut gör tidningsmannen oblid mot konkurrenter. Derför lemna vi alla utfall mot vårt sista nummer obeaktade, utom ett — herr A. M's i Morgenbladet. Han har då åtminstone den förtjensten att kunna sjunga ut. Och rolig är han, det vore synd att förneka.

Herr A. M. tycker ej om vår anmälan; han hade velat hafva den så här:

„Mina herrar Fennomaner! För oss begge finnes icke mera utrymme i detta gemensamma fädernesland. Må Gud döma edra afsigter, men såsom vi uppfattat er verksamhet, leder den till fäderneslandets förderf och undergång! Undra då ej på, att vi med all fosterlandskärlekens entusiasm ärna bekämpa eder: båda skola vi ej lefvande afträda från arenan. Men här våra vapen! Granska dem, mät dem, pröfva

deras renhet! Blankt lyser deras nordiska stål, skarpt biter Angurvadels klinga. Ej bär den gift eller smuts på sin goda tunga. Ej stöter den i motståndarens rygg, den söker hans hjerteblod. Fly eller dö!“ (Morgonbladet N:o 284).

Det klingar stål det der! Tyvärr kunna vi ej begagna oss af ett så grandioöst program. Och detta af två skäl. För det första kunna vi på intet sätt täfla med Herr A. M. såsom litterära akrobater, och den som ej kan dansa på lina med glans, gör klockast att stanna på marken. För det andra äro vi inga kannibaler. Det har aldrig fallit oss in att så der obarmhertigt slagta och äta upp våra motståndare. Fennomaner och svenskar få väl *volens volens* rymmas inom samma fädernesland, äfven om de komma att knuffas en smula i trängseln.

Herr A. M. sparar ej på okväden; det är så hans natur. Men vi böra icke döma honom för strängt. Smuts — har en snillrik man sagt — är någonting på orätt ställe. Herr A. M. tänker på samma sätt. Nya Pressen är honom så förhatlig, att hvadhelst der förekommer, synes det honom vara på orätt ställe — vara smuts. När vi lofva blotta fennomanernas mullvadsarbete, är detta smuts, emedan det står på orätt ställe; men när Herr A. M. kallar oss råa lymlar, denunciatorer, lömska nidingar, hotar oss med sin erfarenhet från Pariser Mabillesbalerna (gamla skälmen!) och tar Gud till vittne att aldrig någon viking kunnat föra ärliga vapen, så

är detta icke smuts, emedan det står på rätta stället, emedan det står i Morgonbladet.

Helsingfors rustar sig att fira jul. Allt talrikare blifva för hvarje dag de sedvanliga, med väldig fetstil i tidningarna prålade annonserna om julutställningar af alla slag. Väl vore det en krönikörs skyldighet att redan nu orda ett och annat om desamma. Vi underlåta likväl detta för denna gång i medvetande om att under närmaste tid en massa saker tillkommer till de „välförsedda lagren“ för att göra urvalet än rikare och mer frestande för en köplysten allmänhet. Endast bokhandlarnes rikhaltiga förråd af ny och delvis äfven gedigen jullitteratur må här påpekas. Den största delen är hitkommen från Sverige; dock hafva äfven inhemska skriftställare bidragit att rikta den nordiska bokmarknaden med sin skärf i bunden och obunden stil. Att man icke vill spara på sitt guld under en tid så rik på frestelser som denna, är sedan gammalt känt. Må man också under trängseln i de ljusfyllda butikerna icke glömma dem, hvilka få kasta endast en förstulen blick på den prakt som der möter ögat. Äfven dessa kunna fordra att någon gång få en plats vid lifvets för de lyckligare lottade så ofta förekommande festmåltider. En uppoffring för detta mål är en pligt, som under julsorgerna icke bör förgätas.

Det såg ut för ett år sedan som om den musikaliska konsten härstädes, hvilken en tid kunde yfvas öfver tvenne operor, skulle rentaf tyna bort.

Icke ens fanns mycket hopp att kunna underhålla en helst något så när anständig orkester. Men då man redan trodde, att den sista tonen hade för alltid förklingat på den sista konserten, vaknade hufvudstaden upp. På enskildt initiativ — ty vår stadsstyrelse, så harmonisk den än må vara, har aldrig haft öra för musik — uppstodo denna höst både ett musikaliskt institut och en stor orkester. Vår hufvudstad kunde åter känna sig som hufvudstad, och musikreferenterna, som länge och väl af brist på arbete gått och invaggat sig i ett *dolce far niente*, fingo åter brådtom; ty det gällde att vara flink, om man skulle hinna med alla musikaftnar, populära och icke populära konserter och hvad de ännu allt heta.

Men så hufvudstad än vår hufvudstad är, är den dock i mångt och mycket en småstad. Ehuru den skall ha en mil i omkrets, är dock utrymmet för trångt för två stora själar. De kunna icke låta bli att då och då litet armbågas — andligen välförståendes — allt för den der konkurrensens skull. Våra musikaliska stormakter hafva äfven, berättas det, haft sin egyptiska fråga, hvilken dock, hoppas vi, icke skulle komma att lösas som den der borta i söder: att en tar allt. Ty om icke „Din nåd och Vår nåd rymmas under samma tak,“ så kan det lätt hända, att från Brunnsparken kommer annan Nåd, som också vill gälla för musikens beskyddare, gynnare och vän, och hvad den Nåden förmår, när den riktigt utvecklar alla sina behag, det är lätt att döma

af det frenetiska jubel, som hvarje kväll ljuder långt ut i den tysta parken.

Ett extra julnöje har Helsingfors magistrat vetat bereda de goda hufvudstadsboarna genom att vid det nyligen försiggångna valet af 24 förstärkta stadsfullmäktiga af 145 inlemnade valsedlar helt och hållet kassera 144, således alla på en när, hvilken enligt hvad det förljudes, verkligen bordt kasseras. Utan att här inlåta oss på några reflexioner öfver sakens juridiska sidor, som redan grundligt nog blifvit behandlade i pressen, kunna vi dock ej underlåta att framhålla, att tills dato ingen röst i offentligheten höjt sig till försvar för denna åtgärd. Ett enstämmigare val har väl aldrig tillförene blifvit härstädes förrättadt.

Filosofiska funderingar.

I.

Gamla mör och gamla ungarlar, huru mycket har ej talats och skrivit om dem och huru litet har man gjort dem rättvisa! Medan satirens Harlequin med förkärlek pröfvat skärpan af sitt träsvärd på gamla frökens väl bepansrade korsett, har moralens Pantalon stångat sin toma skalle mot gamla herrens trinda mage. Och, sorgligt att säga, dessa så opåkallade utfall komma ofta nog från oss sjelfva, celibatärerna. Vi gamla mör och gamla gossar älska i allmänhet icke hvarandra; åtminstone icke mer än nättupp hvad kristlig kärlek bjuder.

Men allt detta beror på en missuppfattning, på en ytlig åskådning. Från en högre filosofisk ståndpunkt betraktadt, visar det sig snart att alla, män och kvinnor, som vetat att motstå Hymens lockelser, hafva en gemensam liffsuppgift, som står så högt öfver narrars grin och pundhufvudens moral, att den tvärtom gör just oss till jordens salt.

Menniskan är så fullkomlig hon som människa kan vara. En högre moral än den menckliga finnes ej för oss. Gå vi derutom, komma vi till det omensckliga, det omoraliska. Men denna fullkomlighet finnes hos menniskan som idé, som mencklighet, icke som enskild person. Som individ kan jag hafva de menckliga dygderna i fatalt ojemna proportioner, för mycket af en, för litet af en annan. Den ena personen lider af gallfeber, den andra af sockersjuka. Allt beror därför på att bristen hos mig ersättes genom öfverflödet hos en annan och tvärtom; att menckskorna komplettera hvarandra och så utjemna kantigheterna. Antag t. ex. att jag är hushållsaktig ända till snålhet. Är det ett fel? Tvifvelsutän om jag ser blott på mig. Men nu finnes det så många som lefva liksom hvar dag vore den sista, att jag, för att neutralisera deras slöseri, aldrig kan spara för mycket och, allt under det jag tillfredsställer min enskilda passion att fylla kassaskåpet, har medvetandet af att tillika göra ett godt arbete för menckligheten i det hela taget. Det är mycket trösterikt!

Nå väl, vi ogifta män och kvinnor äro egentligen till för att komplettera hvarandra och sålunda tillsamman tagna förverkliga idealet af mencklig fullkomlighet. Inom familjen måste man och hustru lämpa sig efter hvarandra, ömsesidigt lägga band på sina egenheter för att göra sammanlefnaden draglig. Resultatet blir högst aktningvärdt, förstås, och passande för deras bestämmelse i lifvet, men tarfligt,

som en hvardagsmiddag. Vi åter behöfva icke genera oss; vi kunna drifva våra individuella egenheter till det excentriska, till det absurda, och resultatet af vårt samarbete blir därför sublimt, som en festmiddag, som börjar med ostron och slutar med surt bröd och skämd ost. — Och huru förträffligt äro icke våra motsatta åsigter och böjelser passande för ett sådant harmoniskt samarbete! Huru beundransvärdt väl vi komplettera hvarandra!

Den gamla gossen är egoist, ofta till den grad, att han glömmet allt utom sig sjelf. Visserligen har han klart för sig, att hans vänner allesamman äro stora kanaljer; men deras kanaljeri intresserar honom oändligt litet i jembörelse med den minsta podagerknyck i hans stortå. Den gamla mön är full af sympati, hon glömmet sig för andra. Hon är villig att fördröja sig sjelf på rättfärdighetens smala stig, blott för att räkna de andra, som trampa den breda vägen till fördömsen. Den gamla gossen är enformig, han berättar hvarje kväll samma historie om igen — den der evinnerliga historien, ni vet, som är så ytterst noggrann hvad detaljerna beträffar, men der pointen fallit bort. Den gamla mön är fantasirik. I hennes berättelser vexla detaljerna som figurerna i ett kaleidoskop, men pointen är alltid densamma, hvass som en synål. Onda tungor hafva påstått, att moralen hos gamla ungarlar stundom är något lax, och inte vill jag gå i borgen för mina vänner, hvarken i detta eller något annat fall; men jag känner en bedagad

fröken, hvars moralprinciper äro så ättiksskarpa, att hon ensam väl kunde förslå att marinera ett dussin glada laxar.

Besinna vi nu alla egenheter, om de ock hos den enskilda framstå som fel, dock i grunden ej annat äro än rent menkliga, d. ä. förträffliga, egen-skaper, drifna till högsta grad af utveckling, så kunna vi göra ett begrepp om hvad de måste vara i förening, såsom de naturligtvis synas på långt håll, när enskildheterna bortfalla. Om, såsom jag hoppas, menskligheten betraktad från himmelens höjd, stundom visar sjelfkänsla och sympati, detaljsäkerhet och fantasi, lefnadsglädje och moralitet, sparsamhet och generositet i idealisk förening, så är det sannerligen vi, som ge färg åt taflan, icke äktenskapets *glebæ adscripti*, hos hvilka allt sammansmälter grått i grått till hvardagslifvets prosa.

Vare det långt från mig att vilja smäda det äkta ståndet. För detta jordiska lif är Genesis I. 28. en herrlig välsignelse; men vi celibatärer räkna på ett högre lif: för oss tager jag Lucas XX. 35. i anspråk. Och som jag förvisso tror att läsaren hvarken känner till dessa bibelställen, eller besvärar sig med att slå upp dem, så råder jag honom att utan vidare säga *concedo*, och icke ge sig till att disputeras med gammalt och förståndigt folk.

II.

Om jag förargar mig öfver att Helsingforsarne denna tid på året så allmänt flyttat till landet, är det visst icke för det jag skulle sakna dem här — — d. v. s. naturligtvis saknar jag dem också, men min förargelse har en annan, en filosofisk grund. Jag kan ej finna något förnuftigt motiv för denna utvandring. Om en familj hyrt sig en dyr våning från den 1 juni, med oändligt bråk fått densamma iordningsställd och inflyttat deri till den 10, blott för att den 11 krita fönstren, breda lakan öfver möblerna, stänga dörrarna och fara ut till något eländigt näste i skärgården, för att lefva på kinin och surmjölk tills första kvartalets hyra skall erläggas, så är väl detta så absurdt, att en rationelt tänkande menniska måste finna sig obehagligt berörd deraf. Och likväl är sådant hos oss så vanligt, att det måste bero på någon allmänt verkande orsak. Öfverhufvud taget vill jag icke påstå att människornas handlingar äro motiverade, men när en viss dårskap vunnit mycken spridning, är man berättigad att förutsätta någon allmän grund derför, liksom för andra epidemier. Hvilken hemlighetsfull makt är det nu, som drifver Helsingforsarne under sommaren till landet?

Att fråga dem sjelfva, lemnar ingen upplysning. Naturligtvis hafva de svaret färdigt. „Den friska luften, den grönskande skogen, det fria hafvet!“ — bosh. På det tro hvarken de sjelfva eller jag. Frisk

luft ha vi till öfverflöd här i staden: under midsom-
mardagarna så att man kunde blifva sjuk deraf.
Och skogar? Hvar finnes det vackrare skogar än
Kaisaniemi, Brunnsparken, Djurgården? Jag vet att
mången ej vill erkänna dem vara skogar alls, men
sådant är korttänkt. Arealen är blott ett relativt
begrepp. Kan jag placera mig så att jag ej ser an-
nat än grönska och haf och himmel, hvarför tänka
på hvad som är bakom ryggen? Jag sitter just så
ensam som i djupet af en urskog, men betydligt
lugnare, genom medvetandet af att när som helst
kunna bryta förtrollningen och återfinna människorna.
Att åter träden växa i artistisk gruppering och gån-
garna äro jemna och bekväma, kan väl lika litet
beröfva parken dess skogsnatur, som ett städadt vä-
sende gör en gentleman till omenniska.

Hafvet? Ja, den som ej är nöjd med hvad Hel-
singfors i den vägen har att bjuda på, må söka sig
anställning på Bogskär. Vill jag här gunga på bölja
blå, behöfver jag blott gå till södra hamnen och välja
en farkost. Men i skärgården! Först får man med
öskaret länsa båten tom, och vågar man slutligen
sitta ned i det våta, rankiga skrället, måste man
sjelf lägga hand vid åre, roder eller skot, och kanske
ändå vara osäker om det blott är aftonsolen han
grinar åt, den trasiga skärgårdspojken man har till
sin hjälp.

Men, som jag redan sade, på luft, skog och haf
tro de utflyttande sjeltva icke, sådant är blott en

façon de parler. Mera vigt lägger jag då på motiver, som i allmänhet icke offentligen framhållas, men som man samtalsvis lätt kan locka i dagen. De äro af mångahanda slag. Det vanligaste: „Hvarför skulle just vi stanna i staden, då familjerna A. och B. och C. och D. flytta till landet?“ är så förkrossande logiskt, att det naturligtvis blott kan uttänkas af lilla fruns spekulativa hufvud. Mannen, som vanligen större delen af veckan kvarhålles i staden, vet med sig sjelf att han gör en stor uppoffring, då han sliter sig från familjen; men, som hvarje ädel handling, så är också denna ej helt och hållet utan sitt behag. Barnskrik höres ej på många versts afstånd; ett besök då och då i en cirkus eller variété-teater utbildar konstsinnet, och under dessa varma sommarkvällar smakar ett tillfälligt glas i det fria, bland glada vänner, nära nog så godt som den sedvanliga koppen té i hemmet; men framför allt, när man så ändtligen slipper lös och återkommer till de sina, huru varmt man blir emottagen, från sin bättre hälft börjande, allt intill den sista, sjette eller sjunde delen, som just under veckan lärt sig säga pappa!

Två skäl, som ofta framhållas, kan jag ej tillägga något värde. Det första är, att vistelsen på landet skulle vara helsosam. Derom lönar det ej att disputeras. Börjar en man grubbla öfver hvad som är helsosamt, så är han förlorad såsom rationellt tänkande varelse. Katarrer, frossor, reumatism hafva då mera ingen beviskraft för honom; för att söka

helsan, går han lugnt döden till mötes. Det andra skälet låter mera plausibelt: „Vi stå ej ut med dammet på Helsingfors gator!“ — Men låtom oss betrakta saken närmare. Hvadan komma dessa moln af flygsand, som röra sig öfver våra gator och torg? Det är en invecklad historie, och hufvudstadsbon, som i många stycken liknar ett bortskämdt barn, klagar här just öfver den ömma omvårdnad, som han borde vara tacksam för. Hvarje vår inkommer statistiska byrån till drätselkammaren med uppgift, stödd på senaste folkräkning, mantalslängd och en mängd andra källor, öfver skålpundtalet menniskolunga som sandas i Helsingfors.

Sedan medicinalstyrelsen uttalat sig för nödvändigheten att forderrast cementera massan, får stadsingenjören order att införskaffa den härför nödiga sanden, alltid med särskild påminnelse att: „Fin skall den vara; intet knussel då det gäller hufvudstaden!“ Nå väl, vore Helsingforsarne förnuftiga, kunde de, med benäget biträde af härvarande mathematici, lätt uträkna antalet kubikfamnar, på några tusenden när, och upplägga dem på lämpliga ställen, dit enhvar sedan dagligen kunde infinna sig för att snusa upp sitt bestämda kvantum. Men vi äro, som sagdt, bortskämda barn, med godo får man ej sanden i oss. Den måste spridas öfver gator och torg och uppläggas på högar på fristående platser, så att vinden får tag i den och drifver den i våra lungor. Till hvilken grad detta måste försvåra uträkningen

af den nödiga kvantiteten och fördyra anskaffandet, är lätt att inse. Stackars stadsingenjör! — När nu vinden blåser upp till dans, underrättas publiken derom, såväl genom anslag å Edlundska bokhandeln, som genom en på observatorie-berget anbragt, öfver större delen af staden synlig, signal, den svarta konen, så att enhvar må veta när han bör promenera. Låter vinden alltför länge vänta på sig, så har staden engagerat ett tjog hexor, hvilka i yrande dam, på sina sopkvastar, rida öfver salutorget, så länge tills Vår Herre forlorar tålmodet och sänder en cyklon som i ett huj blåser dem bort till — ort som vederbör.

Nu vill jag fråga: är det vackert att, efter allt detta bråk, alla dessa kostnader, sätta näsan i vädret och säga: Oss ledes vid den simpla sanden; gif oss Ivalojoki guldsand, eller perlsand från Ormuz! Men sådana äro vi hufvudstadsbor.

Ett skäl, som jag naturligtvis ej kan gilla, framhölls här om dagen af en beskedlig familjefar, antagligen på skämt, ty han hade just nyligen tecknat garanti för Helsingfors orkesterförening. Han bad mig besinna att en man, som vintern igenom får höra pianot dagen om och konserter på kvällen, skulle mista förståndet, om han äfven under sommaren vore dömd till positiv under dagens lopp och militärorkestrar på kvällen. „Det är mer än jag står ut med“, suckade han, „men mina döttrar kunna hvarken transportera vårt stora instrument till, eller

få rum för det i vår sommarboning, så att, om jag undantager Skräddar-Lasses fiol och några dragharmonikor, som trakteras af bygdens ungdom, mitt lif på landet är temligen okonstladt.“ Han förmenade att landskommunerna kring Helsingfors, med afseende på den stora penningeinkomst de hade af sina somrargäster, väl borde förmås att deltaga i underhållet af våra musikinstitutioner; åtminstone kunde de låta positivspelarena gå på rota hos sig under vintern; det vore ett barmhertighetsverk. — Men jag tror han narrades bara, ty då jag lofvade tala om saken med hans hustru, ett fruntimmer lika känt för barmhertighet som musikalisk begåfning, bad han mig för Guds skull tåga med alltsamman, hvilket jag också gjort, nu redan i flere dagar.

III.

Mycket, mycket länge sedan, långt före fotografins uppfinning, föll det engång Vår Herre in att framställa sin afbild, och Han skapade människan. Det var ett konstverk af tvifvelaktigt värde, ett porträtt om hvilket jag föreställer mig att professor v. B., godmodig som alltid, skulle yttrat: „Nå ja, hvad skall man nu säga, inte är det likt: originalets majestät är sturskhet i kopian och allvisheten har förmenskligats till näsvishet, men ändå — —“ Också

ledsnade Vår Herre snart på sitt verk och dränkte alltsamman, så när som på gubben Noak, som var en hedersman och hvarken vegetarian eller goodtemplare, som hela det öfriga sällskapet hade varit.

Noaks efterkommande följde patriarkens exempel blott i hvad ätande och drickande beträffar; för öfrigt voro de odågor. Visserligen höllo de en tid tillhoppa, lefde i oskiftadt bo och *yksi kieli*, *yksi mieli* herrskade bland dem; men högfärdsdjefvulen vann insteg i deras hjertan. De trodde sig vara någonting extra fint, för att de gått med lifvet genom det stora verldsbyket; som om detsamma ej lyckats för alla andra kreatur, ju sju par, eller ett par, allt efter renligheten. De ändrade den fäderneärfda teokratiska författningen till logokrati, och hvar gång de sågo regnbågen, bröstdade de sig, förmenande att den vore en Magna Charta som för all tid dispenserade dem från tvål och vatten. „Och de togo tegel för sten och ler och kalk och sade: kommer! låter oss bygga ett ständerhus, hvilket höjd skall räcka upp i himmelen, att vi måge göra oss ett namn!“

Då vredgades Vår Herre och han „förbistrade“ deras tungomål så förderfvadt, att knappast magyarrer och finnar mera förstodo hvarandra.

Nu var det slut med enigheten. Den gamla brödrasången blef en stridssång; ty på 5,000 olika språk fordrade man „*yksi kieli*“. Ingen kunde begripa hvarför den andra talade så obegripligt, och medan några få vise män af det s. k. liberala partiet, med

vanlig lätthet att finna sig i situationen, påyrkade att en hvar borde lära sig alla 5,000 tungomålen, tyckte hvar och en annan det vara mycket bekvämare för publiken att lära sig ett — hans eget. Naturligtvis återverkade detta gräl olycksdigert på det stora byggnadsföretaget. Man kunde på intet sätt blifva ense om inskriptionerna, som dock äro de viktigaste, när det gäller att göra sig ett namn. Mr Rawlinson trodde sig visserligen i ruinerna efter Babels torn funnit spår af samma inskrift, som läses öfver ingången till Finlands bank: Josua V. 15; men, så passande det än vore, ity att enhvar kunde tolka stället efter sitt mål, torde det dock bero på ett misstag, alldenstund bibelkunskapen i dessa uräldsta tider knappast sträckte sig så långt.* Vare härmed huru som helst; säkert är det att stora huset, som skulle stiga allt upp till himmelen, aldrig kom under tak och dess arkitekter, byggmästare och delegationspersonal lyckades så litet göra sig ett namn att jag, som dock ingalunda är pedantisk då jag skrifer för tidningar, i denna stund ej kan nämna någon enda af dem.

Under sådana förhållanden kunde man naturligtvis ej längre trifvas tillsamman. Hvarje språkgrupp förvånade sig öfver att den hittills kunnat umgås

* Gud vet huru långt den sträcker sig i våra dagar! Stället lyder: „Drag dina skor af dina fötter, ty rummet som du står uppå är heligt.“

med så ohyfsadt folk som de öfriga, och man vände ömsesidigt hvarandra ryggen med afskedshelsningar, som hvarken voro artiga eller begripliga. Jag förmodar att det gick till just som i våra dagar, då ett folk vaknar till nationelt sjelfmedvetande. Man gnuggade ögonen så länge, tills allt syntes i den rätta nationella belysningen, och då fann man lätt att gemensamhetsperioden varit en period af olidligt förtryck. Allt sedan paradiset förhistoriska dagar hafva folken trampat en törnbeströdd stig, och då nu hvart och ett såg blott till sina egna fötter, blef det en jämmer: „Se huru vi fått blöda, huru tunga våra steg varit; när tog någon oss under armen, då vi dignade neder!“

Och så kom man öfverens om att alla de stora män, som dittills gått i spetsen för människorna, varit förledare och tyranner, men heroerna borde sökas bland dem, som sparkat emot och blifvit kallade förrädare. Då dessa hedersmän för det mesta hängde i galgen, måste man skaffa sig nya ledare, och dem fann man lätt. Hvarhelst någon framträdde och talade ungefär såhär: „Högtärade publikum! Du står så högt öfver alla andra som solen öfver planeterna. Du ensam talar rätt, tänker klart, handlar nobelt; blott för din skull bygdes arken, de öfriga kommo med på nåder. Hos dig sammanfaller det nationelt egendomliga med det absolut förträffliga. För dig finnes blott en fara: den att i någon mån taga hänsyn till andra folk. Får jag den äran att

leda dig vid näsan ett stycke på den rätta vägen?" — visste man straxt hvem man skulle följa.

Och nationerna gingo framåt med stormsteg — i 5,000 olika riktningar. Naturligt stötte de allt- emellan ihop. Så uppstodo krigen, hjelterykte, uniformer och dekorationer: allt det, som ger glans åt lifvet; kontributioner, skyddstullar, börsspekulationer: allt det som idealiserar människan — och, som en spegel af hela herrligheten, historien.

Först med historien blef det metod i mensklighetens utveckling. Dittills hade folken som individerna följt blott ögonblickets impuls — nu gjorde man likaså, men motiverade sitt handlingssätt genom att åberopa historien. Dermed var ofantligt mycket vunnet. Dagens opinioner fingo en helt annan betydelse, då till stöd för dem kunde åberopas seklers vittnesbörd. Och det kunde man alltid. Klio är en dam af verld: under en lätt salongskonversation framhåller hon aldrig annat än angenäma saker; det är blott åt sina intima hon stundom kan säga „rena sanningen“, så skarpt som trots någon gammal fröken. Den vanliga publicistiska frasen börjar: „Äfven en ytlig kännedom af historien lärer oss — —“ och förfelar aldrig att hos mängden väcka en känsla af beundran och trygghet. Af beundran för den lärda mannen, som kallar en kunskap, vida öfvergående läsarens, ytlig och en öfvertygelse att, om han ej af undseende för *profanum vulgus* hölle sig till ytan, kunde han förkrossa sina motståndare. På ett filo-

sofiskt sinne, som mitt, verkar den annorlunda. Hvad en djupare forskning i historien kunde lära, vet tidningsmannen lika litet som jag; men är det en gammal riddare af pennan litar jag på att han, så der från ytan, kan skumma ihop fakta till bevis för hvilken absurditet som helst, utan att träda sanningen mera för när än hvad försvarligt vara kan inför lag och mammon.

Af historien lärde folken att känna sin verkliga eller fingerade forntid, ställa den i samband med nutiden och från dem konstruera framtiden. De funno sig hafva en uppgift att lösa på jorden, hvar sin skilda förstås, men alla utgående på att göra sitt språk, sina egenheter till allena herrskande. Det är hvad man kallar folkens civilisatoriska mission. — Blod och tårar har det kostat under årtusendens lopp, detta civilisationsarbete, innan nationerna kommit till den svindlande höjd der de nu stå, väpnade från hufvud till fot, granskande jordens rund med hatfull missundsamhet och färdiga att vid första gynsamma tillfälle gripa hvarandra i strupen.

Jag undrar hvad v. B. nu skulle säga om meniskan som konstverk? Den enkla ler-modellen finnes ej mer. En kolossal staty, med panna af malm och fötter af ler, pekar utmanande på devisen: „Ho är min like?“ — Ja, hvad porträttligheten beträffar, äro vi ense om att hänföra den till ett annat original: till en viss potentat, hvars namn försigtigt folk ej uttalar utan att göra ett †.

Förklaringar och tillägg.

Bokens tryckning hade redan framskridit med åtskilliga ark, då en oförutsedd tillfällighet kom att öka samlingen med ännu tvenne särdeles karakteristiska teckningar från 1868, som ingått i Wiborgs tidning, men hade förbisetts, emedan förf. redan under föregående år börjat blifva sparsammare med sina bidrag, dertill tvungen af sina ökade tjänstegörsmål. För att icke behöfva rubba den uti förevarande inledande minnesteckning förutsatta nummerföljden i samlingen, erhöilo de senare tillkomna bidragen, som dock godt kunde inpassas i tidsföljden, beteckningen **a** och **b** i anslutning till samlingens N:o 30.

Sida 30: „Landtdagens hr —g.“

syftar på en ultrabyråkratisk representant af första ståndet, som var högeligen oroad öfver den frihet, ständerna ådagalade uti bruket af sina rättigheter vid landtdagen. Denna var den första efter det afgörande ständermötet i Borgå, och vederbörande

herre högst ovan vid att „undersåter“ kunde utöfva lagstiftning och sjelfstyrelse. Efter hans i en af landets tidningar intagna artiklar hade de bordt hålla sig på petitionsståndpunkten och deliberera och resonera så litet som möjligt.

Sida 42: „Gloputten“.

För nuvarande generation af stadens befolkning torde det synas som en drömvilla, att jernvägstorget jemte angränsande gatudelar i östlig riktning derifrån ännu på 50:talet varit ett stort kärr. På 30:talet hade redan en omtänksam ingenjör vid namn Ehrenström föreslagit att genom kanaler, ledda från denna vattenmassa till södra hamnen och Thölövikén, torr-lägga det angränsande fastlandet och skydda stadens lägre delar för den fara, hvaraf de kunde hotas under särdeles högt vattenstånd. Hans förslag, som skulle ha gifvit Helsingfors ett utseende, något påminnande om Göteborgs med dess öppna kanaler och många små broar, gendrefs af „stadens fäder“ på den grund att „sådana kanaler ökade faran för drunkning.“

Sida 49: „Saelans tabeller“.

Afser en af nuvarande föreståndaren för Lappviks sjukhus utgifven akademisk disputation *Om*

sjelfmord, som på sin tid väckte ett visst uppseende och t. o. m. föranledde tidningspolemik.

Sida 61: „Till mina barn“.

Landtdagen 1863—4, med hvilken landets politiska lif ingått i ett sjelfständigare skede, hade medfört insigten om en mängd dittills mindre beaktade kraf. Men i deras spår trädde en hel mängd mer eller mindre imaginära sådana, som äfven funno sina väl-taliga förespråkare i landets till antalet jemväl samtidigt ökade tidningar. Dessa har artikeln för ögonen.

Sida 121 och 125: „Eldömenniskan“.

Den deri åberopade individen torde vara det första exemplaret af transatlantiska naturmenniskor, som här blifvit förevisadt. Sedermera ha dylika besök, både från Amerika och Asien, egt rum i större skala. Då ifrågavarande individ under sina „fritimmar“ blifvit sedd i skäligen „civiliserad“ skepnad, började man betvifla hans äkthet. Äfven detta blef föremål för tidningspolemik.

Sida 137: „Hyttkamraten“.

Med landets nyvaknade politiska lif kommo äfven mångahanda industriela och andra praktiska

företag i svang och förde åtskilliga problematiska existenser till landet, der de hoppades kunna få fatt i den lycka, som svikit dem annanstädes. Ibland sådana fanns äfven en särdeles elegant och med stor djerfhet uppträdande personlighet, som ganska snart upptäcktes vara en f. d. hotellkypare från Warschau. Pag. 227 är han nämnd vid sitt rätta eller åtminstone här på orten uppgifna namn. Humoresken ikläder honom en annan dräkt.

Sida 214: „Fy skäms H:fors publik“.

Upträdet har verkligen egt rum, uti stadens gamla, sedermera till „Arkadia“ öfverflyttade teaterhus. Den på sin tid särdeles gouterade godbiten var en menlös vådevill, öfversatt från franskan och behandlande en liten interiör från en vindskammare, bebodd af två „grisetter“, som få hvar sin kavaller på besök. „Klämmen“ i stycket var en liten dans, som *antydde* huru sådant tillgår i Paris. En ömtålig estetisk smak var indignerad häröfver och fann medhåll hos ungdomen, som beredvilligt lånade sig att lexå upp publiken. Naturligtvis gaf detta ökad fart åt stycket, som annars otvifvelaktigt hade varit lika fort utnött som andra noviteter inför en till antalet begränsad teaterpublik.

Sida 216: „Barnsligheter“.

Den adress, som man lät öfverlemna åt Z. Topelius af ungdom från stadens skolor, var af följande lydelse:

Finlands barn, stora och små, anhålla att på denna dag genom oss få önska långt lif och ogrumlad lefnadslycka åt Dig, vår varme vän, Zachris Topelius.

Låt oss också på denna Din 55:te födelsedag gifva uttryck åt den innerliga tacksamhet, som alla Finlands barn hysa till Dig, för de rara gåfvor Du gett oss. Du kan bättre än någon annan lära oss att älska det goda, söka det sanna och glädjas af glädjen. Du talar så herrligt om Gud och så varmt om fosterlandet.

O, lär oss i än högre grad att älska detta vårt Fosterland! Låt oss, barn i Åbo, få höra något om det der dystra slottet vid Auras mynning och om hvad den mannen uträttat, hvars minnesstod finnes i vår stad; tälj oss, Wiborgs barn, om Torkels förfallna borg, och åt oss, som bo Dig närmast här i Helsingfors, hvarför blotta ordet „Kampmalmen“ låter så sorgligt, och namnet „Sveaborg“ verkar så nedstämmande. — Säg dem af oss, som läst om Odin och Thor, ja, säg oss alla, har ej det finska folket någon Odin och Thor, och har det aldrig egt någon Grotte-kvarn, som skulle malat åt Finland lycka och gyllene tid? O, berätta för hela Finlands barn, berätta för

hvar och en af oss på dess eget modersmål, både på svenska och finska, om fädrens öden och fädrens bragder, — berätta redan till nästa jul eller någon annan jul och oupphörligt sedan! Säg, att Finlands historia dock ej är så arm, att den ej skulle erbjuda ämnen för stora och herrliga berättelser! Och du, som kan göra det fattiga skönt och rikt, lär oss att känna detta land och dess folk, så vilja vi dubbelt älska Dig, men än mer Fosterlandet och bedja Gud för båda!

Men blif icke ledsen öfver denna vår anhållan. Vi, och med oss tvifvelsutän alla landets barn, uttala den endast för att vi äro så innerligen öfvertygade om att Du är vår bästa vän. Vill icke Du, som kan det bättre än någon annan, låta våra hjertan gripas af berättelsen om det finska folkets öden i sorg och glädje; vill du icke låta de veka strängarna i Finlands barns hjertan genomdallras af en fläkt från det finska folkets forntid, — vill Du icke ingjuta i Dina små vänners hjertan fosterländsk anda också från fosterlandets historie? Om Zachris Topelius vill göra det, då skall det bli lättare för oss att älska detta vårt finska fosterland, ty då kunna vi det bättre, emedan vi känna det bättre.

Sida 227: „Herrar de Hoffman etc.“

Under de första tiderna af jernvägars byggande i landet söktes koncessioner derför äfven af indi-

vider, som derförinnan „snuddat vid tukthuset.“ Sådana personager tycktes de nämnda herrarna hafva varit. Den tvärsäkerhet, hvarmed de uppträdde hade i början till och med skaffat dem tillträde till en del af stadens finare société. Då de ej funno lämplig marknad för sina tilltänkta finansoperationer, försvunno de åter snart ur vår synkrets.

Sida 236: „Herr Hedlund i Göteborg.“

Stället afser en högst egendomlig företeelse. Utgifvaren af den kända och aktade *Göteborgs Handels- & Sjöfartstidning*, hr D:r *Hedlund*, kom att göra ett besök i H:fors under sommaren 1872. Antagligen i följd af tidigare relationer, anknutna under finnars öfverresa till Sveriges andras hufvudstad, råkade hans härvarande bekantskapskrets uteslutande bestå af medlemmar i „Morgonbladets“ redaktion, fennomanins dåvarande organ för ultranationalistisk propaganda. Följderna af denna under sagda omständigheter försiggångna vistelse på orten visade sig snart uti den öfverraskande samstämmigheten mellan åsigterna i nämnda Göteborgsblad och härvarande Morgonblad angående den nationela rörelsen och dess aggressiva utfall mot den svenska bildningen i vårt land. Vederbörande redaktörs mottaglighet för de lärdomar, honom inplantats af hans härvarande vänner, kan endast förklaras ur den dok-

trinära ståndpunkt han sjelf innehade rörande allt politiskt lif, hvarjemte han sannolikt varit något förvillad af den älskvärdhet och det tillmötesgående, man otvifvelaktigt på allt sätt utvecklat mot honom.

Sida 244: Honolulu var skämtnamnet på ett enkellare studentvärdshus.

Sida 274 ff: „Concordia“.

På våren 1873 föranstaltade konstnärsgillet ett storartadt festlotteri till förmån för den påtänkta pensionskassan för artister och litteratörer. Dessa bidrogo vid tillfället med ett festblad, som hade fått titeln „Concordia“, med hänsyn till att bladet i endrägt förenade författare från olika opinionsläger. Till effekten hörde ock, att alla artiklar voro tecknade med författarenas fulla namn. Den då i staden bosatta tyska målaren *Reinhold*, af hvars utmärkta pensel universitetet eger förträffliga porträtt af bl. a. J. V. Snellman, Elias Lönnrot och biskop F. L. Schauman, hade bidragit till festen med ett silhouettalbum öfver större delen af de författare, som deltagit i redigeringen af „Concordia.“ Beteckningen „gardesofficerare“, som skämtartikeln valt till rubrik, syf-

tar på den omständigheten, att icke alla författare, som lemnat bidrag till festbladet, jemväl upptagits i silhouett-albumet, hvilket på så sätt endast kom att representera „eliten“ ibland dem.

Sida 279: „Tal till den studerande ungdomen“.

Såsom ett prof på dåtidens „namnsdagstal“ må här meddelas det, som närmast föranledt sjelfva humoresken, hvilken dock tillika haft andra yttranden från samma håll för ögonen.

„Jag hade visst önskat och hoppats, att mina sista år skulle förgå under gladare omständigheter i alla afseenden för vårt land. Men då jag ser tillbaka på mitt förflutna lif och mäter förhållandena nu, tröstar jag mig med, att hvad som gått så mycket framåt under en jemnförelsevis kort tid — ty för ett folk äro några tiotal år ett ögonblick — att hvad som sålunda gått fram skall verkligen hafva en framtid. Klara och mulna dagar vexla i folkens lif, såsom i den enskildes. För herrarna äro dessa stundens bekymmer ej nedslående; ty för ungdomen lyser alltid en glad framtid, och det är blicken mot denna, som bör hindra sinnena från att förbittras.

I dessa dagar har åt vårt land skänkts af en af dess mest fosterlandsälskande män en gåfva, som i sanning är en tröstens gåfva. Jag talar om den

nyss utkomna tredje delen af professor Forsmans Finska folkets Historia. Det är en skrift, som måste kunna lära ungdomen mycket, emedan den också förmår lära ålderdomen — åtminstone har jag af densamma lärt mycket. Att komma till det betraktelsesätt, som i denna skrift är det rådande, är eftersträfvansvärdt ej blott för ungdomen, utan äfven för mannen. Ty det är ett manligt upphöjdt betraktelsesätt af historiens vexlingar. Det är för ett folk sådant som det finska, jag vill ej säga förnedrande, men det är klenkt att anse sig vara eröfraren tack skyldig. Ett sådant sinnelag har man sökt i detta land inplanta i förhållande till vårt forna moderland. Historien lär aldrig, att något folk bevisat ett annat välgerningar för intet. Det är hvarje folks på jorden rättighet att se sig sjelft till godo, hvarje stats rättighet att tänka på sin egen makt, sitt eget sjelfbestånd. Att någonsin föreställa sig, att Sveriges ställning till Finland skulle varit någon annan, är oförstånd. Det är för oss nödvändigt med afseende å våra närvarande förhållanden och med afseende å vår framtid, att vi icke betrakta vår forntid ur någon annan synpunkt än denna. Detta förhindrar oss ej att erkänna det, att vi genom vårt förhållande till detta vårt forna moderland hafva emottagit civilisationens gåfva och att tillägga, att det varit för oss en lycka, en omätlig lycka, att vi sålunda kommit att lyda under ett folk, hos hvilket den medborgerliga friheten haft ett hemvist ända från hedenhös.

Det förhindrar oss ej att se tillbaka till detta folk med känslor af välvilja och saknad, på samma sätt som det svenska folket, isynnerhet efter skilsmessan, sett till oss med känslor af saknad. Så som vi betrakta vår förgångna historia, så må vi äfven betrakta det närvarande. Vi må med kärlek omfatta det verkligt goda, som vi från forntiden ärft, anse det för vår dyrbaraste skatt. Men må vi ej anse oss ständigt böra vara bundna af samma förhållanden, i hvilka vi stodo, då vårt land var ett lydland under Sverige, eller, för att tala enkelt, en provins under detsamma. Äfven i detta afseende är den skrift, jag omnämnt, lärorik nog, emedan i den betraktas, såsom sig bör, det historiska öde, hvarigenom Finland skildes från Sverige, såsom en verklig historisk utveckling för vårt folk. Hvad i denna skrift är fullkomligt nytt, är framställningen af, huru denna skilsmessa emellan Sverige och Finland varit förberedd genom århundradena, ej blott genom historiska yttre tilldragelser utan också förberedd i tänkesättet, i tänkesättet på båda sidor om Bottenhafvet. Och man kan säga, att öfvertygelsen om skilsmessans nödvändighet på denna sidan hafvet var vida svagare än öfvertygelsen derom hos de styrande och ledande i Sverige. Deras bereddhet att se denna stund komma, att manligen låta den gå förbi och att söka skaffa sig nya stöd för sitt lands sjelfbestånd var vida större. Det är för människan af vigt att sålunda i historien i allmänhet samt i sitt eget folks historia

i synnerhet lära sig inse, att intet skett tillfälligtvis. Så för oss finnar: att den tilldragelse, som är och varit af stor betydelse för vårt folk, ingalunda varit en tillfällig följd af Napoleons uppmaningar till kejsar Alexander I och hans påminnelse om Finlands geografiska fiendskap till Ryssland, — ty denna maning har i historien spelat en lika ringa rol som det kända „ett glas vatten.“ Grunden låg vida djupare. Den låg i de förgångna historiska tilldragelserna; och den låg i tänkesättets, i öfvertygelsens utveckling hos de folk, hvilka det gällde. Det är också genom ett sådant betraktelsesätt af sin historia, som ett folk kan komma till förhoppningar för sin framtid. Hos en hvar, hos hvilken den öfvertygelse slagit rot, att fäderneslandets närvarande öden hafva en djup grund i det förflutna, vexer hågen och kraften att verka något positivt och icke blott se det förflutna an för att antaga en negativ hållning och värja sig mot den kommande nya tiden. Må därför hvarje fosterlandsvän sky denna negativa ställning och söka skapa det nya, gripa in deri så mycket en hvar förmår och i den mån en hvars sammanställning ålägger honom.

Jag vill ej uppröra herrarnas känslor med hvad som är smärtsamt. Men jag känner det mycket väl: der finnas tvenne strömningar, som genomgå universitetets ungdom. Den ena är positiv, den vill skapa det nya, den ser med lugn det nya emot; den andra är endast negativ och afvärjande. Det är en sådan

negativitet hos ett folk, som utgör dess olycka och bringar detsamma i förderf. Det är endast den manliga, kraftiga verksamheten för det nya, som räddar ett folk och för det framåt“.

(Efter *Morgonbladet* N:o 80, d. 7 April 1873.)

Sida 284: „Gnostiska föreläsningar.“

Inledningen har afseende å den då uppkomna tanken på en skild kvinnoakademi, såsom surrogat för akademisk bildning, den man ännu ansåg ej kunna frigifvas för hvarje härtill erforderligt kunskapsmått, förvärfvadt under en högre skolundervisning. Tingens egen logik har omsider ledt till att studentlyran numera bäres utan åtskilnad till kön, bara insigterna motsvara det som erfordras för att vinna den.

De åsigter „om staten“, som persifleras i artikeln och numera förefalla skäligen egendomliga, hafva på fullt allvar utvecklats och försvarats af några tidningsorgan, som på svenska kämpade för den svenska bildningens utrotande i vårt land och dervid hade en egendomlig statsteori till utgångspunkt.

Sida 304: Hr Weckström. Han var på sin tid stadens förnämsta perukmakare.

Sida 313: Humlornas skald.

Citatet är ordagrant efter ett med titel „*Humlor*“ 1860 i H:fors utkommet dikthäfte af en skolman L. L. Laurén, sedermera rektor i Vasa. Enligt hvad citatet ger vid handen, var den metriska formen ingalunda poetens starkaste sida, och med innehållet var det i det hela icke stort bättre bevändt. Meningen hade varit att i en rad af bilder ur verkligheten gissla tidens lyten. Den goda afsigten lemnades dock i sticket af en för sådant ändamål ej fullt tillräcklig begåfning. En och annan ansats till en skäliga träffande framställning förefinnes nog, men undantränges af den ytterst bredt påstrukna moraliseringen, som kommer förf:s haltande Pegas att skena åstad i ett mycket om skolrummet påminnande ordflöde. För att vara verkligt satirisk var förf:s penna för tung och för litet snillrik.

Sida 318: Kalfhagen.

För nuvarande generation torde sannolikt vara obekant att med benämningen „Kalfhagen“ menas den så kallade kapell-esplanaden. Innan den ännu fått sitt nuvarande storstadsutseende, var den länge

och väl en af ett grönt trästakett inhägnad gräsplan med några buskar och bänkar, om dagarna företrädesvis använd som lekplats för ortens små barn. Der vistades de i stora skaror under den varmare årstiden. Deraf det något maliciösa namnet.

Tilläggsvis må äfven nämnas, att gamla „kapellet“ (ifr p. 43) ännu finnes i behåll. Från sin plats i „Kalfhagen“ har det blifvit flyttadt till slätten utanför stadens gamla kyrkogård, der det tjenar som „vattenbutik“.

Sida 334: Ekmans Wäinämöinen.

Aflidne Rob. W. Ekmans stora tafla med ofvan uppgifna ämne, bevarad i studenthusets musiksäl, är en gåfva af H:fors fruntimmer till sagda akademiska hem. Meningen med dess genom ett lotteri verkställda inköp var ett godt verk på sin tid, då taflans upphofsman, aldrig bortskämd af lyckan, på ålderdomen fick vidkännas olägenheten att hafva tillhört sitt lands konstpionierer.

Sida 354: „samling höglärda män.“

Afser ett verkligt faktum, som dertill ännu har den märkliga biomständigheten, att initiativet till löneförhöjning utgått från inrättningens lägre tjänstemän, hvilkas ställning i dettas afseende verkligen

var behjertansvärd. Men vid berörda voteringstillfälle tilldrog sig det egendomliga, att de, som väckt fråga om saken, blefvo glömda och först långt senare kommo i åtanke.

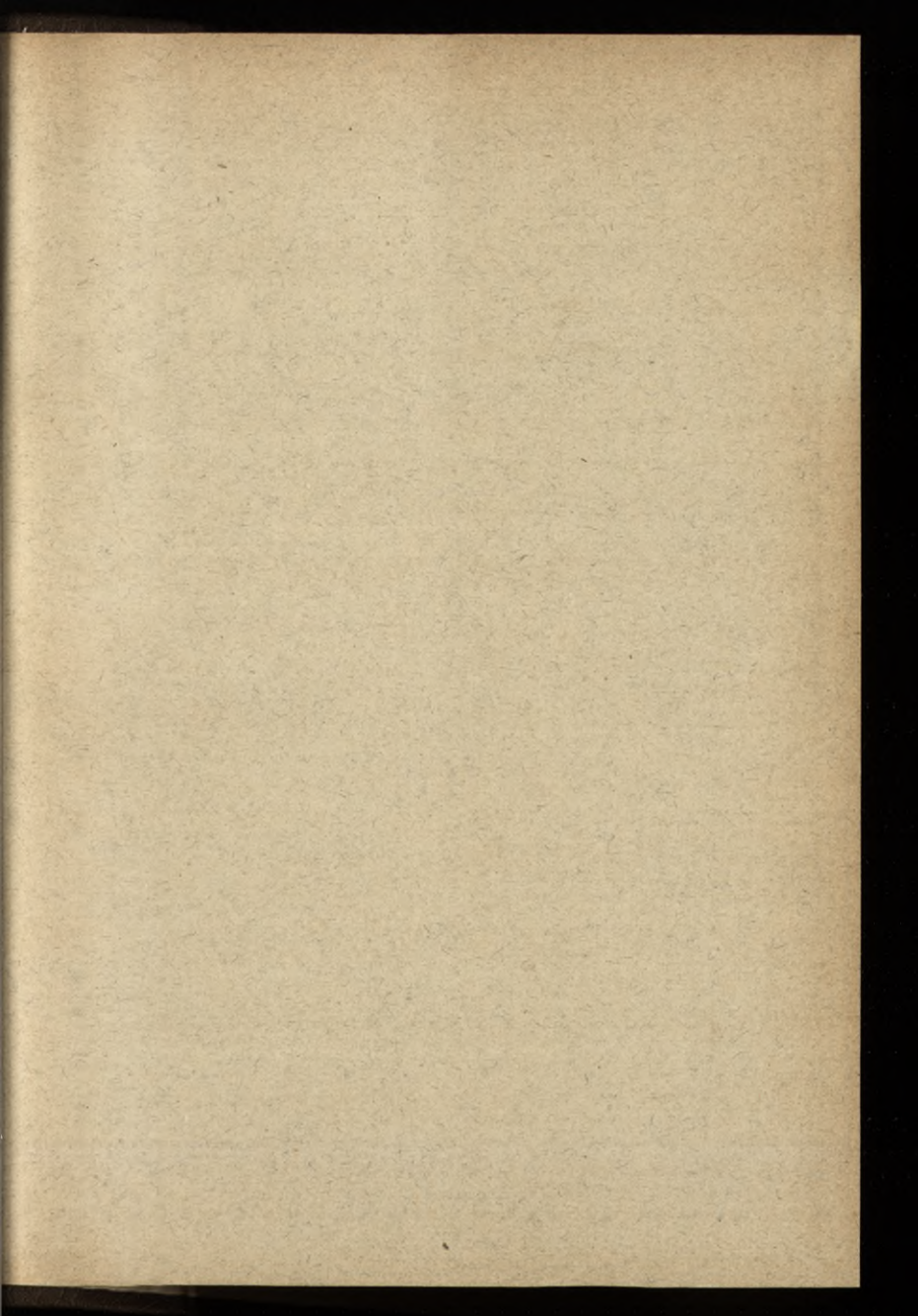
Sida 359: „förklara krig mot Turkiet.“

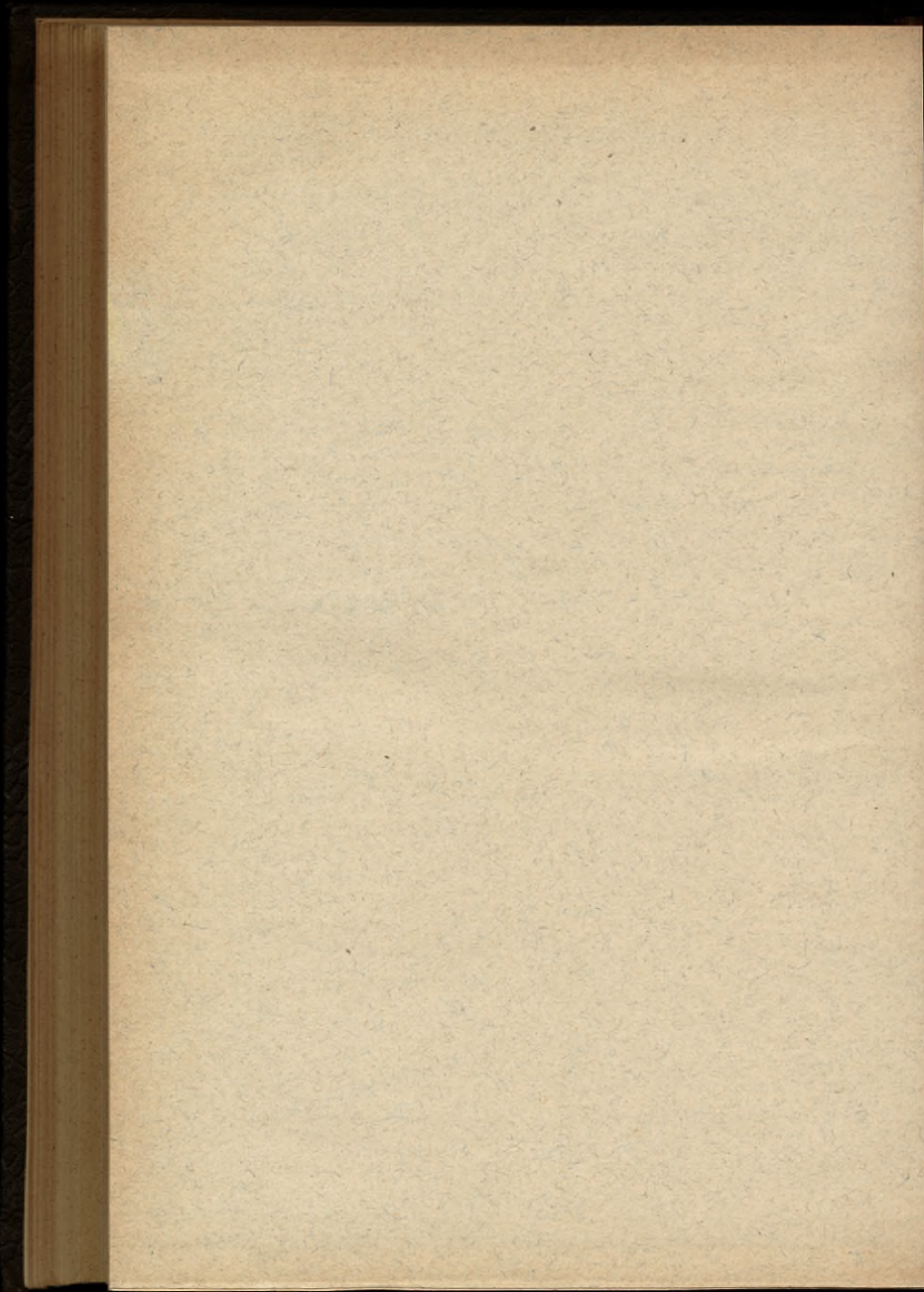
Syftar på det faktum att under då instundande orientkriget en rik sågegare nära Björneborg, känd under namnet „Sastmolan Antti“, ville åtaga sig underhållet af en officer och några man ifall Ryssland beslöte sig för fälttåget.

Sida 367: „välkomma“

Brevet ingick i ett senare profnummer till Nya Pressen.

*

6000254673

Göteborgs universitetsbibliotek

